

فهرست نگارگولی

فارسی - کوردی

مسعود خاندانگولی

تیرماه ۱۳۸۷

۱۳۸۷

فهرست نگارگولی

فارسی - کوردی

مسعود خاندانگولی

این کتابترین زبان دو کشور، فارسی به - لهستانی است با
آلمانی زبان - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی می‌باشد. در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی فارسی - کوردی انگلیسی - لهستانی فارسی -
آلمانی زبان کوردی - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -
در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -

این کتابترین زبان دو کشور، فارسی به - لهستانی است با
آلمانی زبان - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی می‌باشد. در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی فارسی - کوردی انگلیسی - لهستانی فارسی -
آلمانی زبان کوردی - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -
در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -

این کتابترین زبان دو کشور، فارسی به - لهستانی است با
آلمانی زبان - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی می‌باشد. در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی فارسی - کوردی انگلیسی - لهستانی فارسی -
آلمانی زبان کوردی - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -
در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -

این کتابترین زبان دو کشور، فارسی به - لهستانی است با
آلمانی زبان - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی می‌باشد. در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی
و انگلیسی فارسی - کوردی انگلیسی - لهستانی فارسی -
آلمانی زبان کوردی - در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -
در هر کتابخانه ای که به لهستانی فارسی -

مژده

Seymour Press & Publisher

فهرههنگا گولس

فارسى – كوردى

مسعود خالد گولى

دهزگهها سـیرـیـه یا چاپ و وهشانی

خودانی ئهتیارزی: حافظ قاضی
سهرنقیسهه: مؤید طیب

- * کتیبـا هژمار (۲)
- * فهرههنگـا گولی (فارسی - کوردی)
- * مسعود خالد گولی
- * دههینانا هونهری و کومپیوتهه: م. خ. گولی
- * بهرگ: بهیار جهمیل
- * خوهشنقیسی: یوسف بهرواری
- * چاپا ئیکئی
- * ژمارا سپاردنی: (۳۴) سالا ۲۰۰۲
- * چاپخانه: وهزارهتا پهروهردی - ههولیر
- * تیراژ: (۵۰۰) دانه

(مافین چاپکرنی دپاراستینه)

پیشگوتن

نقیسەر و ھۆزاتقانین مە یین کلاسیک مشە پە ییقین فارسی بکار ئیناينە د
نقیسینین خوە دا و ئەو ژى قەدگەرت بۆ کاودانیت وى سەردەمى. ئیرو دەمى ئەو
دەستنقیسین وان دكەقنە بەر دەستین مە، ئەم دكەقین ئالوزیان ژ بەر کو زمانى وان
تیکەلەک بوو ژ زمانین: (کوردی، فارسی، تورکی و عەرەبى)، و تنى تىشتى کو مە ژ
قان ئالوزیان بینتە دەر دى قاموس بن. ئەقە ب نسیەت نقیسینین کلاسیکین مە، ژ
لایەکی دیشە ئەم (کورد) وەک مللەتەکی زولم لیکری، ھەردەم مالیت مە ل ملین مە
بووینە و ئەم ییت دەربەدەری وەلاتین خەلکی بووین، ب تایبەت ل نیقا دووی ژ
چەرخی بۆری کو قى دەربەدەری سنوور بەزاندن و گەشتبوو دوورترین جە ل سەر
روی ئەردى. پیرانیا قان دەربەدەران ل ئیرانى ئاکنجیبوون و بۆ ماوەی پتر ژ بیست
سالان دگەل ئیرانیان ژیان و زاروکیان وان د خواندنگەھین ئیرانیان قە و ب زمانى
ئیرانیان (فارسی) خواندن و نقیسین. ئەقرو پىشتى قوریانیدانەکا زیدە، نیمچە
ئازادی یەک ل ھەرێما کوردستانا عیراقى ھاتیە دەست و ب رەف رەف ئەف
دەربەدەرە یى قەستا وەلاتى خوە یى خوشتقى دكەنەقە. ئاقەدانى و پیشقەچۆن ژ
گەلەک ئالیانقە ئەقرو ل کوردستانا عیراقى یا گەھشتى یە ئاستین بلند و بەردەوامن
ژى لىسەر، بەلام ژ لایى بزاقا رەوشەنبیری قە ھىشتا نەگەھشتیە ئاستى پىویست، و
وەکی ئەم دبیین ھەر رەوشەنبیرەک ژ ئالیى خوەقە یى بزاقى دکت کو قى بۆشایی
داگرت و ژ وان ژى زارۆکین وان دەربەدەرا یین کول ئیرانى ب زمانى فارسی
خواندین و ئەقرو دقین ب ریکا قەلەمى خوە، خزمەتا رەوشەنبیری یا وەلاتى خوە
بکەن.. ئەف خەمخورە دو جوبن؛ جوبنەک ژ وان ئەون کو دقین ب ریکا
وەرگێرانی (وەرگێران ژ فارسی بۆ کوردی) خزمەت بکەن، کو ئەو دبیین نویتین و
گرنگترین پەرتوکیان جیھانى ب زمانى فارسی کەفتینە بەر دەستین فارسی زانان،
لەورا ئەو ژى ھەز دكەن زوى وان پەرتوکان ب زمانى کوردی داننە بەر دەستین
مللەتى خوە. جوبنى دووی ژى ئەون یین کو ب قەلەمى خوە و ب ھزرا خوە، خوە

* هەر دیسان ب نسیهت ژێدهرهکی و کا چهند کار ژێ دهردهکهن، وهکی نمونه ژێدهرئ (رفتق: چۆن)، نهو کارین کول ههمی دهمان و بو ههمی کهسان ژ قی ژێدهری دهردهکهن ب تنی پتر ژ شیسست کارانه، نهقه و ژ بلی کارین فرمان و تیپهر و تی نهپهر و.....هتد. د قی قاموسی دا من چهندهک ژێ ئیناینه و نهقین دی ژی لسهه خواندهقانی فهر دبت کو خوه بگههینته دهستورا زمانئ فارسی، و ژ بو ئاسانکرنا کاری خواندهقانی مه د قی قاموسی دا هندهک ژ دهستورین دهستپیکي و د ههمان دهم دا گرنگ و بنگههین بهرهههفکرینه.

* ب نسیهت بلیشکر (تلفظ) ا پهیقین فارسی:

- پرایا پهیقان ب چهندین رهنگان دهینه بلیشکر، کو نهف جیاوازا بلیشکرئی ژی، ب بهرفرههیا ئاخا ئیرانی و ب مشهیی یا نهتهوان فه گریدایه و ههر کهسهکی یان ههر دهقهههکی ب رهنگهکی نهو پهیق بلیشکرینه.. لی من لقیهه پیکول کریه بلیشکرنا ژ ههمیان بهربهلاقت دهستنیشان بکهه و بو قی چهندی ژی من مفا ژ قاموسان وهگرتهه. نهقه سههههههیی کو من مفا ژ دوازه سالیین خواندنا خوه ب زمانئ فارسی و تیکهلیا خوه یا ههقهه سالان دگهل ئیرانیان دیتیه. و سههههههیی قی چهندی ژی، من نهشیایه و نهشیم ژی بدروستی چهوانی یا بلیشکرنا پهیقین فارسی، ب نقیسیین، بو گوهرین وه بدهمه ناساندن، ژ بهرکو من مفا ژ رینقیسا لاتینی دیتییه - یا کو من چیتترین ریک دیتی بو قی نههکی - و نهف رینقیسه رهنگه بدروستی تیرا زمانئ کوردی نهکرت، نهقجا چ بگههته زمانهکی بیانی کو نهو ژی فارسی بت. بو نمونه مه چوار رهنگین (و) ا د رینقیسا لاتینی دا بو زمانئ کوردی بکارئیناینه کو نهو ژی (O- Ū- U- W) نه، ههچهنده چیدبت د زمانئ کوردی دا بهس بو قی تیپئ ب تنی نهو پیدقی چهند رهنگین دی ژی بین، نهقه و د زمانئ فارسی دا نهف گومانه نامینت و دی بیژین: نهف چوار رهنگه و نهو چوارشیوه بلیشکرنه تیرا تیپا (و) ا فارسی ناکن. ههچهنده مههم ژ دانانا قی قاموسی نه نهو کو نهو چهوانیا بلیشکرنا پهیقان بدهینه ناساندن و چیدبت ژی هند گرنگی یا خوه نهبت.

* دیسان بو هندهک تیپان نهز مامه مهحتل کا کیژان تیپا لاتینی بکار بینم، وهکی: (ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، غ). هندهک ژ وان من وهکی ئیرانیان کا

چهوان بلیف دکن، تیپهکا لاتینی ب ههمان بلیفکرن ژیره دانایه، وهکی:

- بۆ تیپین (ت، ط) من تیپا (T) یا لاتینی بکار بریه، ژ بهرکو ئیرانی ههر دو تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

- بۆ تیپین (ث، س، ص) من تیپا (S) یا لاتینی نقیسی یه، ژ بهرکو ئیرانی ههر سێ تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

- بۆ تیپین (ذ، ز، ض، ظ) من تیپا (Z) یا لاتینی دانایه، ژ بهرکو ئیرانی ههر چوار تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

- بۆ تیپین (ح، ه) من تیپا (H) یا لاتینی وهگرته، ژ بهرکو ئیرانی ههر دو تیپان ب یهک ئاواپی بلیف دکن.

ههروهسا بۆ ههر دو پهیشین (ع، غ) کومه د رینقیسیا لاتینی دا نین، ئەز قهگه‌ریایمه سهر دهستوورا مه یا کوردی و کا ئهم د کوردیی دا ل شوینا فان ههر دو پهیشان ب رینقیسیا لاتینی چ بکار دئینین، من ههمان د فارسییی دا ژ ی بکار ئیناینه، ئانکو:

- ههگهر تیپا (ع)، (فتحه) لسه‌رت، من تیپا (E) یا لاتینی ژیره دانایه.

- ههگهر تیپا (ع)، (کسره) لبن بت، من تیپا (Ê) یا لاتینی ژیره دانایه.

- ههگهر تیپا (ع)، (ضمه) لسه‌رت، من تیپا (U) یا لاتینی ژیره دانایه.

- ههگهر لدویف تیپا (ع) را، تیپا (و) هاتبت، من تیپا (Û) یا لاتینی ژیره دانایه.

- ههگهر لدویف تیپا (ع) را، تیپا (ا) هاتبت، من تیپا (A) یا لاتینی ژیره دانایه.

- ههگهر تیپا (ع) ل نیفا په‌یقی یان دویمایه یا په‌یقی هاتبت، من (') ژیره دانایه.

- بۆ تیپین (غ، خ) ههردووان من تیپا (X) یا لاتینی وهگرته یه. هه‌رچه‌نده ل ده‌هه‌رین ژیک جیاواژین ئیرانی ههر دو تیپین (غ، ق) ب ره‌نگین ژیک جیاواژ ده‌ینه بلیف کرن، بۆ نمونه: ل باکورئ ئیرانی ههردووان (غ) بلیف دکن، ل باشوورئ ده‌هه‌را (فارس) ههردووان (ق) بلیف دکن و ل ده‌هه‌را (کرمان) ههردووان ب (ق) هکا وهسا بلیف دکن کو ده‌نگی (خ) ژ ی ژئ ده‌یت، لی ل قیره مه بۆ تیپا (ق)،

سەرچاویڤن زمانی فارسی

دهسته یه کا گرنګ ژ زمانان ب زمانین (هندوئوروپی) هاتینه ناڅکرن، کوئو ژئ ته څه نه: هیټی - ئه رمنه نی - بالتی و سلاقی - ئه لبانی و څه نیزی و ئیلیری - یهونانی - تورکی و فریژی - کلتی (سلتی) - لاتینی - تخاری (اګنی و کوچی) - ژیرمنه نی و هندوئیرانی (ئاریایی).

و پشکه کا گرنګ ژ زمانین هندوئیرانی، کوئمین زمانین ئیرانی نه کول په ی گورانکاریپن کو ب سهردا هاتین، لسه ر سئ جوبینن ژیری هاتینه دابه شکر:

(ا) زمانین ئیرانی یین که څن

(ب) زمانین ئیرانی یین ناڅین

(ج) زمانین ئیرانی یین نهو

هه ر ئیک ژ څان هه ر سئ جوبنا بخوه ژئ، ژ چهند زمانه کان پیک دهین کو دی لخواړئ بهرچاڅ که ین:

(ا) زمانین ئیرانی یین که څن

زمانین ئیرانی یین که څن ژ څان زمانان پیک دهیت:

۱- میدی: زمانی شاهین سنسلا میدی و خه لکئ روژئاڅا و ناڅه راستا ئیرانی بوو. ژ سالا (۸۳۵) ئ بهری زایینن و هیرڅه د نقیسارین شاهین ئاشوور دا ناڅئ میدی یان هاتیه.

۲- پارسی یا باستان: ئه څ زمانه یئ تایبتهت بوو ب خه لکئ ده څه را (پارس) څه و پستی شاهین هه خامه نشی یا هاتینه سهر حوکمی، ئه څ زمانه ل سهرانسهری ئیرانی به لاقه بوو. نقیسارین داریوشئ مه زن و شاهین دی یین هه خامه نشی کو لسه ر بهرا هاتینه نقیسین، ب څی زمانی نه.

۳- نافيستايي: زمانې نافيستايي زمانې پشکهک ژ خه لکې ده قهرين روژهلان و باکورې روژهلانې ئيرانې بوو و پهرتوکا پيروزا زهردهشت پيغه مبهري (نافيستا) ب قې زمانې يه.

(ب) زمانين ئيرانې يين نافيين

ئەف کۆمه زمانه دکه قنه د نافيهره زمانين کهفن و نهو يين ئيرانې دا. زوی ب زوی مروث نکارت بيژت کا ل کيژان ده مي ئەف زمانه هاتيه قادې، لي ژ نقيسارين شاهين هه خامه نشي يان ديار دبت کول دوياهييا سهرده مي دهسته لاتداري يا هه خامه نشي يان (دوريت چهرخي چوارې بهري زابيني)، کۆمه زمانين ئيرانې يين نافيين هاتينه مهيداني، ژ بهر کول قې ده مي بوو کو هيدې هيدې زمانې پارسي يا باستاني بهرهف چونه يي قه دچو، نه خاسمه ژ لايي دستووري قه مشه شاشي که تبونه قې زمانې.

زمانين ئيرانې يين نافيين کو هندهک پاشماي ژي مايه، ئەقېن ژيرينه:

۱- پارتي (په هله قې يا ئەشکانې): ئەف زمانه تاييهت بوو ب خه لکې ده قهره خوراسان کو د ناقدار بوون ب (پارت). ده مي کو ئەشکانې ژ قې ملله تي هاتينه سهر حوکمي، ئەف زمانه ل هه مي ئيرانې به لاف بوو و پشتي وان ساساني ژي هر ب قې زمانې ئاخفتن و نقيسين. ژ زمانې په هله قې يا ئەشکانې چونه مايه، دبيژن سهرده مي ئەشکانيان ههفتي پهرتوک ب قې زمانې هه بوون و ژ وان پهرتوکان: (مروک - سندهاد - يوسيفاس - سيماس و..... هتد)، لي نهو چوژ وان نه مايه و ب تنې پهرتوکه کا بچوبک يا ماي ب نافي (درخت آسوريک).

۲- پارسي يا نافيين: ئەف زمانه، زمانې فه رمي يي وهلاتي ئيرانې بوو ل سهرده مي ساسانيان. ژ قې زمانې مستهک ژ خاره کي مايه. پييتقي يه قې ژي بزاني کو پشتي عه رهبان ب سهر ده قهرې دا گرتي، پهرتوکين په هله قې مانه د جه دا و سه د و چهند سال بوړين هه تا کو (ابن مقفع) ي پهرتوکين (کليله و دمنه) و (خداينامه) ژ په هله قې کرينه عه رهبې و هندهک پهرتوکين دي هه تا سه دسالا

دهفتی (ئانكو شه ش سەدسال پشتي هينگی) ژي هېشتا خواندهفانين خوه هه بوون ب تاييه ت ل دهقه را خوراساني، بهلي ئه و تشتي كو عه رهبان بي سهر و بهر كرين، مه غوليا ئه و بي بنيات كرن. سهره رايي قئ ويرانبي، هندهك په رتوك نهو ژي ماینه، وهكي: [كارنامه اردشير بابكان - يادگار زيرران (كو شه پرنا ما گه رشاسبي يه دگهل ئه رجاسبي) - زرد هشت نامه - خسرو گواتان (خسرو قباد) - شكين ئاقيستايي (كو هه ر پينج شكين: «يسنا، يشتها، ونديداد، ويسپرد و خرده ئاقيستا» نه) - په رتوكين ئولي و چهنه په رتوكين دي ژي].

۳- سغدي: ئه ف زمانه ل وهلاتي (سغد) - كو «سه مه رقه ند و بوخارا» سه نته رين قئ وهلاتي بوون - بهر يه لاث بوو و دهاته هژمارتن زمانى نيئ نه ته وي يئ ئاسيا يا ناقه راست و سه رچه قين قئ زمانى دگه هشتنه وهلاتي چيني ژي. ئه ف زمانه ل ژير كارتپكرنا زمانين فارسي و توركي هيدى هيدى ژ مه يداني رابوو.

۴- خوته ني: ئيك ژ زمانين ئيراني بين ئاينه كول كه قنه وهلاتي (خوته ن - ل باشوورئ روژهلاني كاشغهرئ يه -) ب قئ زمانى دئاخفتن.

۵- خواره زمي: زمانى دهقه را خواره زم و دهوور و بهرين روببارئ جه يهون بوو و خوابه كو تا چه رخي هه شتي بي كوچي ژي هېشتا مابوو و پاشان جهي خوه دايه زمانى فارسي و زمانى توركي. شوين مايين زمانى خواره زمي هه مي ب خه تي عه رهبى نه، بهلي هېشتا هه مي بدروستاهي نه هاتينه راكرن، ژ بهر كو ئه و خه تي پئ هاتيه نفيسين بي بي خال و بي لقاندين (تحريك) بوو.

ج) زمانين ئيراني بين نهو

ئه ف كۆمه زمانه ژ فان زمانين ژيري پيك دهيت:

۱- فارسي يا نوي (دهري): ئه ف زمانه سهره تا ل دهقه را خوراساني لكار بوو، و هيدى هيدى گه هشته ناف پايته ختي ساسانيان و پاشان بوو زمانى دهباري (كوچكا شاهي) ژي و بويه ب قئ ئاقي (دهباري: دهري) هاته نافكرن، و نوكه ژي هه ر ب قئ زمانى دئاخفتن. ژ وان نافدارين كو هه ر ل سهره تا ب قئ زمانى نفيسين و هاتينه

پیش؛ (روده‌کی، ده‌قیقی، که‌سابی و فیرده‌وسی) بوون.

یا خوبایه کو پشستی زمانئی ده‌ری بوویه زمانئی فهرمی یی سیاسی و ئه‌ده‌بی ل همه‌می ئیرانی، ئه‌ف زمانه وه‌ک خوه نه‌ما، ب تاییه‌ت پشستی هوزانفانیی ده‌قهرتین ناقه‌راست، رۆژئاڤا، باکور و باشووری ئیرانی ب قی زمانئی نقیسین و ب ریکا نقیسینین خوه گه‌له‌ک په‌یڤ و زاراوین خوه یین ناوچه‌یی یین تاییه‌ت ئینانه د ناڤ زمانئی ده‌ری دا. ژ لایه‌کی دیقه زمانئی عه‌ره‌بی ژی هه‌ر ل ده‌ستپیکا بسه‌رداگرتنا ئیسلامی ل سه‌ر ده‌قهری جهی خوه د ناڤ قی زمانئی دا کر.

۲- ئاسی (ئه‌ستی): ئه‌ف زمانه ل پشکه‌ک ژ ده‌قهرتین چیا‌یی یین قه‌فقاسی بکار ده‌یت و دو زاراڤین گرنه‌گ و سه‌ره‌کی قی زمانئی پیک دئین، کوئه‌و ژی: زاراڤی (ئیرون) ی و زاراڤی (دیکورون) ی نه.

ئه‌ف ملله‌تی (ئاسی) یان (ئالانی) کول سه‌ر به‌ره‌پرتین میژوویی مشه‌ ناڤی وان به‌رچاڤ دبت، د بنه‌ره‌ت دا خه‌لکین ئالیی رۆژهلانئ ده‌ریا یا خه‌زه‌رن کو کوچ کرینه و ل قی ده‌قهری (چیا‌یین قه‌فقاس) ئاکنجی بووینه، له‌ورا ژی زمانئی وان گه‌له‌ک نیزیکی زمانین (سغدی و خواره‌زمی) یه.

۳- پشتو (پختو): زمانئی ناوچه‌یی یی رۆژهلانئ ئه‌فغانستانی و پشکه‌کی ژ خوجه‌ین سنوورین باکوری رۆژئاڤایی پاکستانی یه. ئه‌ف زمانه ژ چهند زاراڤه‌یین جیاواز پیکده‌یت، وه‌کی: (قه‌زیری، ئافه‌ریدی، پیشاڤه‌ری، قه‌نده‌اری - غلزه‌ئی - بنوچی و.....هتد). د زمانئی پشتو دا هیشتا (نیر و می) مایه.

۴- به‌لوچی: ئه‌ف زمانه ل پشکه‌کی ژ به‌لووچستان و هنده‌ک ده‌قهرتین تورکمه‌نستانا روسی لکاره.

۵- کوردی: ئه‌ف زمانه تاییه‌ته ب ملله‌ته‌کیڤه ب ناڤی کورد، کو وه‌لاتی وان ل سه‌ر وه‌لاتین: (ئیران، تورکیا، عیراق و سوریا) یا نه‌ه‌ه‌اتییه پارقه‌کرن.

که‌ره‌ستین سهره‌کی یین پی‌کهینه‌رین زمانی فارسی

زمانی فارسی، زمانه‌که کوئه‌قه چند هزار سالن ل وه‌لاتی ئیرانی پی دناخشن و بۆرینا ده‌می گه‌له‌ک گه‌وړین لی کرینه و هنده‌ک ژ فان گه‌وړینا ل سهر په‌یشان بووینه و هنده‌ک ژ ل ده‌ستوورا زمانی بووینه و ئه‌ف گه‌وړینه ب ریکا تیکه‌لبوونا هنده‌ک زمانین دی دگه‌ل زمانی فارسی هاتینه کرن کو هنده‌ک ژ وان هه‌ف ره و ریشالن دگه‌ل زمانی فارسی و نیزیکاتی یه‌ک یا د گه‌لیک هه‌ی و هنده‌کین دی ژ دی بیانی نه. لخواړی مه‌ لبره وان زمانا بدهینه نیاسین یین کو ههر ئیک ب رهنکه‌کی و ژ بو مه‌ره‌مه‌کی هاتینه دناث زمانی فارسی دا و بووینه که‌ره‌ستین سهره‌کی یین پی‌کهینه‌رین زمانی فارسی.

۱- ده‌ری یا که‌فن: به‌لگه‌نامه دیار دکه‌ن کول سهرده‌می ساسانیان و ده‌ستپیکا ئیسلامه‌تیی، زمانی ده‌ری ژ وکی زمانی په‌هله‌قی هه‌بوویه و ژ وان به‌لگه‌یان هنده‌ک نقش‌ت و رسته‌نه کو د پهرتوکین عه‌ره‌بی دا ژ زارده‌قی شاهین ساسانی و مه‌زنین وی سهرده‌می و ل ده‌ستپیکا ئیسلامه‌تیی هاتینه تومارکرن کوئه‌ف نقیسینه ب زمانی ده‌ری یا که‌فن بووینه نه‌کو ب زمانی په‌هله‌قی. بو نمونه مروّف دشیت بنی‌رته پهرتوکین: (المحسن والاضداد) یا (جاحظی)، (تاریخ) ا (طبری) و (عیون الاخبار) یا (ابن قتیبه‌ی).

۲- پارتی: مشه په‌یقین پارتی د ناث زمانی فارسی دا ده‌ینه دیتن، وه‌کی: افراشتن، اندام، جاوید، خاست، فرشته، مرغ، پور، پهلوان، چهر، شاهپور، شهر، فرزانه و.....هتد.

۳- پارسی یا نا‌فین (په‌هله‌قی): پړانیا په‌یقین کو ژ فی زمانی هاتینه د ناث زمانی فارسی دا، په‌یقین ئولی (زهرده‌شتی) نه، وه‌کی: آبان، آفرینگان، ارد، اردش،

اردیبهشت، اشتاد، امرداد، انیران، اوستا، خورشید، سروش، شهریور و.....هتد.

۴- هندی: ل سهردهمی ساسانیان و ئیسلامی، چندی پیهیځین هندی هاتنه د ناڅ زمانې فارسی دا، وهکی: انبه، برشکال، جمد، جنگل، جنم، جوکی، چاپ، چمپا، دهره، کافور، کپی، کتاره، نارگیل، نیلوفر، هلاهل و.....هتد.

۵- عهرهبی: ژ نه نجامی هیرشین عهره بان و ب ریکا ئیسلامی، مشه پیهیځین عهره بی هاتنه د ناڅ زمانې فارسی دا، و هیرثایی گوټنې یه کو، کا زمانې عهره بی ب چ گهرماتی و ب چ هیزهک بسهر مصری و سوری دا گرت، ب ههمان گهرماتی و ههمان هیز بسهر ئیرانی ژی داگرت، لی زمانې فارسی تا هدهدهکی خوه لبر گرت و ب ریکا زمانین: (قبطی، نبطی، ئارامی و سریانی) دا نه چو.

سهره تا (هه ر ژ چه رخی ئیکې تا چه رخی پینجی)، تنی نه و پیهیځین عهره بی هاتنه د ناڅ زمانې فارسی دا کو هه قوأتایین بهرام بهر وان د زمانې فارسی دا نه بوون، وهکی: زکاة، حج، مسلم، مؤمن، کافر، جهاد، فاسق، منافق، قرآن، متعه، طلاق، قبله، شیطان، کوثر، وسوسه، دعا، عزرائیل، میکائیل، شهید، لعنة، رجیم، شنبه، جمعه و.....هتد.

هه روه سا هندهک پیهیځین ئیداری و گه لهک پیهیځین جوړاو جوړین دی ژی هاتنه د ناڅ زمانې فارسی دا، وهکی: اوگ، ثاني، غزا، غزو، سلطان، حرس، شرطه، امیر، رعیه، کاتب، کتاب، رسول، حبس، خادم، خلیفه، اتفاق، فرار، سبب، اختیار، حاکم، ادعا، راتب، حمد، شکر و.....هتد.

۶- تورکی: پشتهی فه رمانه وایی یا ئیرانی که تیه ده ستی هندهک سنسلین تورکا (غه زنه وی، سه لجوقی، خواره زمشاهی و ئیلخانی) یان و مانا سوپایی تورکا ل شار و باژیرک و گوندین ئیرانیان، د قی ده می دا زمانې تورکی هاته د ناڅ زمانې فارسی دا، بۆ نمونه: اتا، اتابیک (اتابک)، اطاق، باشی، بیگ (بگ)، تاش، چاروق، چخماق، خاتون، خاقان، خان، سنجاق، قاپچی، قربان (قماندان، کماندان) و.....هتد.

(۷) مه غولی: ژ چه رخی هفتی و هیرقه، پشتهی مه غولان بسهر ئیرانی دا گرتی،

گهلهک په یقین مه غولی هاتنه دناڅ زمانې فارسی دا، وهکی: آقا، آلتون، اردو، الاغ، ایل، ایلخان، ایلچی، بهادر، تومان، سوغات، سیورمیش، قراغچی، نوکر، یاسا، یاغی و.....هتد.

(۸) نهوړوپی: ل سهردهمی صهفهوی یان و ژ بهر هاتن و چونا بالیوز و بازارگانین بیانی بۆ ئیرانی و بهروفاڅی، هیدی هیدی په یقین بیانی هاتنه دناڅ زمانې فارسی دا. ل سهردهمی قهجه را ژی، ژ بهر څرکنا بالیوزین ئیرانی بۆ وهلاتین نهوړوپی و دامه زراندا بالیوزخانه و کنسولی یین وان ل تهران و باژیرین دی، و ب تاییهت پشستی څرکنا قوتابیان بۆ نهوړوپا ل سهردهمی دهسته لاداری یا (ناصرالدین شاه)ی، مشه په یقین روژناڅایی هاتنه دناڅ زمانې فارسی دا.

پشستی (مشروطیت)ی و خوهشبوونا په یوهندی یان ل ناڅبه را ئیرانی و وهلاتین روژناڅایی، هیرشا په یقین نهوړوپی و ئه مریکی بۆ سهر زمانې فارسی ب هیتترلن هات، بۆ نمونه دی هندک ژ وان په یقان ژ فان ههر سې زمانین ژیری ئینین:

- فرهنسی: آدرس، آرتیکل، آژان، اتومبیل، ارگ، بانک، بلیط، پارتی، پارک، پارلمان، پرگرام، پلیس، پیانو، تروریست، تلفن، تلگراف، دیپلماسی، رادیکال، سالن، سانسور، سندیکا، کابینه، کمیسیون، کنفرانس، موزیک و.....هتد.

- ټنگلیزی: استوپ، اسموکینگ، باسکت بال، ساندویچ، فوتبال، کتری، کوکتل، گلاس، واگن، هاف بک، گاف تایم و.....هتد.

- روسی: استکان، اسکناس، بلشویک، چتور، درشکه، روبل، سماور، کالسکه، وتکا و.....هتد.

زمانی فارسی

پشتی دیاربوونا ئیسلامه تی

پشتی دیاربوونا ئیسلامه تی و دهمی فی دینی ئیران ژی شه گرتی، زمانی عه ره بی ل فی وه لاتی به لافه بوو، و هوسا زانایین ئیرانی بیت موسلمان ژ بهر ئولی خوه که تنه د ناڅ زمانی عه ره بی دا و ههر هینگې بوو کو نقیسین و توری ئیرانیان بوو زمانی عه ره بی و زمانی عه ره بی ل فی وه لاتی ب دریتی یا دو چه رخا که هشته گویتکی، ب تایبه تی ژ لای زانستی و نه ده بی شه. و ههر د هه مان دهمدا ژی زمانی فارسی ما زمانی ناخفتنی و دانوستاندنیت روژانه لسه ر ناستی ملی.

دهستپیکا چه رخی سیی یی کوچی، هنده ک ده قهرین روژه لاتا ئیرانی، وه کی: (خوراسان و سگستان و.....) لېن سیبه را خیلافه تا ئیسلامی سه ر خوه بوونا خوه وهرگرتن و ریقه برنا ده قهری که ته د دهستین میرین ناڅخویی بیت بنه مالین ناڅدارین ئیرانی بیت که فن دا.. ههر هینگې زمانی فارسی سه روژنوی سه ره لداقه ب تایبه تی د بیاقی هوزان و نه ده بی دا، به لام نه څ زمانی فارسی یی نوی ل ژیر کارتیکرنا زمانی عه ره بی بو ما و هیه کی دریت که له ک هاتبوو گوهارتن.

ههر ل فی دهمی بوو کو بو جارا ئیکې هوزانا فارسی یا ئیسلامی ل سه رده می (یعقوب بن لیث - دامه زرنه ری دهوله تا صه ففاری ل سگستانی -) دیار بووی، نه و ژی پشتی وان سه رکه فتنا بوو بیت کو (یعقوب بن لیث) ی بدهستقه ئینان، ل وی دهمی هوزانغان و په سنکه رین (یعقوب) ی رابوون ب شه هاندنا هوزانا و په سندانا وی ب زمانی عه ره بی.. (یعقوب) ی گوټ: بچی هوین ب وی زمانی هوزانا ب من شه دهین یی کو نه م تی نه که هین - ژ بهر کو وه که مه گوټی زمانی عه ره بی زمانی فهرمی یی دهوله تی و زمانی زانست و نه ده بی بوو و خه لک ههر ب زمانی خوه یی فارسی دناخفتن -، و هوزانغان ل زمانی فارسی زقپین و هوزان ب زمانی فارسی

نقیسین و ب زمانى فارسى په‌سین وی دان و پشتی هینگی زمانى فارسى دیسان هاته‌قه مه‌یدانى و زمانى هوزانى و نقیسینى ل سهرده‌مى ده‌وله‌تا (سامانى) ل خوراسانى گه‌له‌ک پیش که‌ت و هه‌ر ل قى ده‌مى بوو کو ئیکه‌مین هوزانقانى مه‌زنى فارسان دیار بووی کو ئه‌و ژى (جعفر بن محمد رودكى یى سه‌مه‌رقه‌ندى ۲۶۰-۳۲۹ کۆچى) بوو. هه‌روه‌سا گه‌له‌ک نقیسینى فارسى یا نوی ل قى سهرده‌مى هاتنه مه‌یدانى کو خودانیت ناقدارترین وان ئەف زانایه بوون: (ابو علی محمد بلعمى - ابو ریحان بیرونى و ابو علی بن سینا).

دقى قى ژى ژ بیر نه‌کین کو ئەف شوره‌شا ئەده‌بى و ره‌وشه‌نبیری کو ب هاتنه‌قا زمانى فارسى لسه‌ر ئاستى ئەده‌ب و هونه‌رى دیار بوویه‌قه، ل دژى زمانى عه‌ره‌بى نه‌راوه‌ستیا، به‌لکو زمانى عه‌ره‌بى هه‌ر ما زمانى عه‌ره‌بى جارن و دشیین بیژین هیژ و یقه‌تر ژى.

هه‌روه‌سا ل سهرده‌مى سه‌لجوقیان ژى کو ده‌يته هژمارتن گرنگترین و ناقدارترین سهرده‌م بو میژووا زانست و ئەده‌بى ل ئیرانى، نه‌به‌س ب زمانى فارسى، به‌لکو ب زمانى عه‌ره‌بى ژى، مشه‌ زانا و نقیسه‌ران ب هه‌ردو زمانان خوه به‌ردانه قادى کو کیمتر نه‌بوون ژ ناقدارین چه‌رخى چارن (بیرونى و ابن سینا) ی، و هه‌گه‌ر بیژین ل وی سهرده‌مى تۆرى فارسى گه‌ه‌شتبوو پلا گه‌ه‌شتنى، ئەفه به‌ره‌مه‌مى وی گه‌ه‌شتنى ل چه‌رخین پینجى و شه‌شى کۆچى دیار بوو، کو بو نمونه ژ هوزانقانان دکارین قان ناغان بینین: (ناصر خسرو - عمر خیام - الحکیم السنائی - شیخ عطار - الخاقانی الشروانی و نظامی گنجوی)، و ژ میژوونقیسان: (راوندى) یى خودانى په‌رتوکا «راحة‌الصدور»، و ژ فه‌قه و زانایان: (حجة الاسلام الامام محمد الغزالی و القشیری) و ژ وه‌زیر و نقیسه‌ران ژى، ناقدارین مینا: (عمید الملك الکندري و نظام الملك - وه‌زیرى ناقدار د میژووا شارستانیا ئیسلامى دا کو گه‌له‌ک خواندنگه‌ه ل باژیرین وه‌کى: بلخ، نیشابور، هرات، اصفهان، بغداد و.....هتد، ب ناڅى وی (نظامیه) هاتینه‌ ناڅکرن -)، یین قى سهرده‌مى نه.

به‌ری هیرشا مه‌غولا ده‌سته‌لات ژ ده‌ستی سه‌لجوقی یان هاتبوو دهر و که‌تبوو د ده‌ستین ده‌وله‌تا خواره‌زمشاهی یان دا. و ده‌مان ده‌مدا ژی ده‌سته‌لات ژ چه‌نگیزخانئ مه‌غول که‌تبوو ده‌ستین کوږ و نه‌قیپین وی، کول سه‌رده‌می هولاکوخانی، هیرشین وی بو سه‌ر ده‌قه‌ری دویمایه‌یک ب خیل‌افه‌تا ئیسلامی ل ده‌قه‌ری ئینا و هوسا ده‌سته‌لات‌داری ل ئیرانی که‌ته ده‌ستی قئی بنه‌مالئ کوب (ئیلخانی) د ناقدار بوون و ئیکه‌م که‌س ژ قئی بنه‌مالئ کول ئیرانی حوکم گرتیه ده‌ست (غازان خان) بوو.

هیژ ده‌قه‌ری بدروستاهی بی‌هنا خوه نه‌دای ژ به‌ر هیرشین مه‌غولا، جاره‌کا دی هیرش هاتنه‌قه سه‌ر ده‌قه‌ری و قئی جاری ژ لایئ ته‌میوور له‌نگی قه‌ بوو کوب ژیک بژاله‌بوونا ده‌وله‌تی بدویمایه‌ی هات و ویرانی و پاشقه‌مانین ئیکجار زور بجی هشتن، کو شابیتین قئی مالویرانیی هه‌تا چه‌رخئ ده‌هی کۆچی ژی مابوون، نه‌و ده‌می کو ده‌وله‌تا صه‌فه‌وی ده‌سته‌لات ئیخستی د بن رکبیا خوه و وه‌لات کره‌قه ئیک پارچه و ب هه‌مان سنورین خوه یین که‌فن و ل ژیر حوکمه‌کی ئیکانه.

به‌لام ژ لایئ نه‌ده‌بی و نقیسینی قه‌ د قان چه‌رخین ره‌ش دا، نقیسه‌ر و هوزانقان د ده‌ست داهیتلای نه‌بوون، به‌لکو هوزانقانی مه‌زنین وه‌کی سعدی شیرازی ل چه‌رخئ حه‌فتی و حافظ شیرازی ل چه‌رخئ هه‌شتی خوه کرن سه‌مبول کو حه‌تا نوکه ژی وه‌لاتی ئیرانی و ئیرانی ب وان سه‌رفیرازن و شانازی ب نه‌ده‌بی وان دهن. هه‌روه‌سا ژ لایئ صوفیاتی و خودیناسیی قه‌، هوزان ل ئیرانی که‌هسته‌ گویتکی، نه‌و ژی لسه‌ر ده‌ستین هوزانقانی مینا: جلال الدین محمد رومی، حافظ شیرازی، عبدالرحمن جامی و.....هتد.

چەند خالین گرنگ و پیدقی

ژ

دەستوورا زمانى فارسی

ژ بۆیى کو ئەم ژ دوبارە و چەند بارە کرنا ھندەک پەیف و ئەنجامین ژێدەرین زمانى فارسی خوە بدەینە پاش، مە ب فەر دیت ئاماژى بکەینە چەند خالین گرنگ و پیدقی ژ دەستوورا زمانى فارسی. بۆ نمونە مە ژ ژێدەری (رفت) ب تنى چەندین ئەنجام بیت ل خواری وەرگرتین کو ھەگەر کت و ان مە د قى قاموسى دا ئینابانە خواری، پیدقی بوو ئەف قاموسە ب قەبارى خوەفە چەند بەرامبەرى ئەفا نھۆ بايە، بۆیە ژى پیدقی یە لسەر خواندەفای ئاگەھدارى فان پیزانیان بت، بەرى خوە بەردەتە دناف قاموسى دا.

ژێدەر

ژێدەر (یان ژێدەری سادە)، ئەو ھە کو ژ پەیفە کى ب تنى پیک دەیت، وەکی: (گرفت - بردن - شنیدن).

د زمانى فارسی دا نیشانی ژێدەری (تن - دن)، کول دویمایا پەیفی دەین، ئەفە ب مەرجه کى کو ھەگەر تپیا (ن) ژ داویا پەیفی بەیتە راکرن، کارى بۆرى ھەر ژ وى پەیفی بمینتە د جە دا، وەکی:

رفت (چۆن) «ژێدەر» -- < رفت (چۆ) «کارى بۆرى»

گفت (گۆتن) «ژێدەر» -- < گفت (گۆت) «کارى بۆرى»

آمدن (ھاتن) «ژێدەر» -- < آمد (ھات) «کارى بۆرى»

ژێدەری لیکداى

ژێدەری لیکداى ئەو ھە کو ژ دو یان چەند پەیفان پیکھاتبت، وەکی: سخن گفتن - باز آمدن - در برگرفتن.

ژیدهری دارشتی

ژیدهری دارشتی، ئهوه کو هه ر د بنیات دا ژیدهر نه بوویه، به لکو (یدن) ل داوییا په یفا فارسی یان عه ره بی هاتییه زیده کرن و ژیدهر ژئ چیبوویه، وهکی:

هراس + یدن = هراسیدن (ترسیان)

فهم + یدن = فهمیدن (تی گه هشتن)

ژیدهری بی داوی

ژیدهری بی داوی یان ژیدهری کوری بری ئهوه ژیدهره کو تیپا (ن) ژ داوییا وی هاتبته لادان، وهکی: رفت و آمد - گفت و شنید - خرید و فروخت.

ژیدهری دویهمین

هندهک کارا د زمانئ فارسی دا، دو ژیدهر یین ههین، وهکی: (خفتن - خوابیدن)، (رستن - روییدن) و (گداختن - گدازیدن).

ناقی ژیدهری

ناقی ژیدهری ئهوه کو ئه نجام، ئانکوا ژیدهری بدهت، کو چهند جوړن:

(۱) ناقی ژیدهری یی کو ب تیپا (ش) ب داوی دهیت، وهکی: آموزش - آسایش - بخشش - پرورش و.....هتد.

(۲) ناقی ژیدهری یی کو ب تیپین (ار) ب داوی دهیت، وهکی: گفتار - کردار - دیدار - رفتار و.....هتد.

(۳) ناقی ژیدهری یی کو ب تیپا (ی) ب داوی دهیت، وهکی: خستگی - آسودگی - تشنگی - زندگی و.....هتد.

(۴) ناقی ژیدهری یی کو ل سه ر کیشا کارئ بوړی یی کت دهیت، کو دهیت وهکی ژیدهری بی داوی ژئ، وهکی: گذشت - نشست - خرید - برید و.....هتد.

۵) ناڤی ژیدهری کو ژ رهگهزی (کاری فرمان بوکەسی کت) پیک دهیت، وهکی:
(رم - هراس - خرام - خراش - پسند) کوژیدهرین (رمیدن - هراسیدن -
خرامیدن - خراشیدن - پسندیدن) ژی هاتینه چیکرن.
ههژی گوتنی یه کو ناڤی ژیدهری ژ هه می ژیدهران ناهیتته دروستکرن، بو نمونه ژ
ژیدهری (خواندن) ناڤی ژیدهری دروست نابیت.

کار

کار، ئەو په یقه یا کو ئەنجامدانا کاره کی بگههینت د ئیک ژ هه سى دهمین
سیکانه دا (بۆری - نهۆ - ئاینده). دابه شبوونا کاری لسه ر شهش که سانه، کو ئەو ژى
ئەقبن خوارى نه:

که سى ئیکه م یی ئاخفتنکه ر	«من»	(ئەز - من)
که سى دووهم یی کو دگهل دئاخفن	«تو»	(تو - ته)
که سى سى یه م یی کو د ئاخفتنى		
دا به حسى وى دهیتته کرن	«او، وى»	(ئەو - وى، وى)

که سى ئیکه م یین ئاخفتنکه رین	«ما»	(ئەم - مه)
که سى دووهم یین کو دگهل دئاخفن	«شما»	(هوین - وه)
که سى سى یه م یین کو د ئاخفتنى		
دا به حسى وان دهیتته کرن	«ایشان، آنها»	(ئەو - وان)

کاری بۆری

ئەو کاره یی کو لدهمى بۆری هاتیه ئەنجامدان و پینج جۆرن:
(۱) کاری بۆری یی خوسهر: ئەو کاره یی کول دهمى بۆری هاتیه ئەنجامدان

بی ی دیار کرنا چه وایه تی، وه کی:

رستم -- < (ئه ز) چۆم

رفتی -- < (تو) چۆی

رفت -- < (ئه و) چۆ

رفتیم -- < (ئه م) چۆین

رفتید -- < (هوبن) چۆن

رفتند -- < (ئه و) چۆن

(۲) کارئ بۆری یی بهردهوام: ئه و کاره بی کول ده می بۆری ب رهنگه کی

بهردهوام هاتبته ئه نجامدان، و نیشانا وی (می - همی) یه لسه ری کاری، وه کی:

می رستم - همی رستم -- < (ئه ز) دچۆم

می رفتی - همی رفتی -- < (تو) دچۆی

می رفت - همی رفت -- < (ئه و) دچۆ

می رفتیم - همی رفتیم -- < (ئه م) دچۆین

می رفتید - همی رفتید -- < (هوبن) دچۆن

می رفتند - همی رفتند -- < (ئه و) دچۆن

(۳) کارئ بۆری یی نه قلی: کارئ بۆری یی نه قلی دو جوړن، ئیک ژئ ئه وه کو

کار ب دروستاهی ب دوماهی هاتبت، وه کی:

خوانده ام -- < (من) یی خواندی، یا خواندی

خوانده ای -- < (ته) یی خواندی، یا خواندی

خوانده است -- < (وی) یی خواندی، (وی) یا خواندی

خوانده ایم -- < (مه) یا خواندی

خوانده اید -- < (وه) یا خواندی

خوانده اند -- < (وان) یا خواندی

ئانكو؛ يىت خواندين و يىت ژ خواندنې ب دويماهى هاتېن.

چۆرى دووى ئەو كۆب دروستاهى كار ب دوماهى نەھاتېت، وەكى:

ايستادهام <-- (ئەز) يى راوہستيايمه، يا راوہستيايمه

ايستادهاي <-- (تو) يى راوہستيايى، يا راوہستيايى

ايستاده است <-- (ئەو) يى راوہستيايمه، يا راوہستيايمه

ايستادهايىم <-- (ئەم) يىت راوہستياينه

ايستادهايد <-- (ھوين) يىت راوہستياينه

ايستادهاند <-- (ئەو) يىت راوہستياينه

ئانكو؛ يىت راوہستياين و ھىشتا ژى د راوہستياينه.

۴) كارى بۆرى يى دوير: ئەو كارە يى كول دەمەكى بۆرى يى دوير هاتېتە

ئەنجامدان، وەكى:

رفته بودم <-- (ئەز) چۆبووم

رفته بودى <-- (تو) چۆبووى

رفته بود <-- (ئەو) چۆبوو

رفته بودىم <-- (ئەم) چۆبووين

رفته بوديد <-- (ھوين) چۆبوون

رفته بودند <-- (ئەو) چۆبوون

۵) كارى بۆرى يى ئىلتىزامى: ئەو كارە يى كۆب ئەنجام گەھشتنا وى، جھى

شك و گومانى بىت، وەكى:

بايد رفته باشم <-- پىويستە (ئەز) چۆبىم

بايد رفته باشى <-- پىويستە (تو) چۆبى

بايد رفته باشد <-- پىويستە (ئەو) چۆبىت

بايد رفته باشىم <-- پىويستە (ئەم) چۆبىن

بايد رفته باشيد -- < پټويسته (هوين) چوڼ
 بايد رفته باشند -- < پټويسته (ئەو) چوڼ
 ئانكو؛ پټدڤي يە چوڼ، لي چټدبت ژي نه چوڼ.
 ههروهسا ل نمونا سلال ل شوينا (بايد) ئالافټي گومانټي (شايد: چټدبت) ژي
 دهيت، ئانكو؛ چټدبت ئەز چوڼم، چټدبت تو چوڼي و.....هتد.

كارى نهۆ

د زمانټي فارسي دا ژ بو كارى نهۆ چو دارشتنټن تايهت نين و هندەك جارا كار،
 كارى نهۆيە و هندەك جارا ژي دټه كارى ئاينده و ب فان ههردو رهنگايه:
(۱) كارى نهۆي ئخباري: ئەو كارە يټ كو د ئەنجامدانټي دايە و هيشتا ب
 دوماهي نه هاتيه، وهكي:

مي روم -- < (ئەز) يټ دچم
 مي روي -- < (تو) يټ دچي، يا دچي
 مي رود -- < (ئەو) يټ دچت، يا دچت
 مي رويم -- < (ئەم) يټ دچين
 مي رويد -- < (هوين) يټ دچن
 مي روند -- < (ئەو) يټ دچن
 ههروهكي مه پيشتر ژي گوټي، د زمانټي فارسي دا رهوايه كو تو بو (دي چم)
 ژي، كو كارى ئايندهيه، بيټري: (مي روم).
(۲) كارى نهۆ يټ ئيلتيزامي: وهكي:

بروم -- < (ئەز) بچم
 بروي -- < (تو) بچي
 برود -- < (ئەو) بچت

برویم --> (ئەم) بچین

بروید --> (هوين) بچن

بروند --> (ئەو) بچن

کاری ئاینده

کاری ئاینده ئەو کاره یی کو هیژ دەست ب ئەنجامدانا وی نه هاتبته کرن، وهکی:

خواهم رفت --> (ئەز) دئ چم

خواهی رفت --> (تو) دئ چی

خواهد رفت --> (ئەو) دئ چت

خواهیم رفت --> (ئەم) دئ چین

خواهید رفت --> (هوين) دئ چن

خواهند رفت --> (ئەو) دئ چن

کت و کۆم

کت: ئەو په یقه کو کهسه کی یان تشته کی ب تنی نیشان بدهت، وهکی: مرد - زن - کتاب - قلم.

کۆم: ئەو په یقه کو پترژ دو یان چهند کهسان یان تشتان نیشان بدهت، و د زمانئ فارسی دا (ان) و (ها) هیماییت وینه. هندی گیاندارن ب (ان) دهینه کۆمکرن، وهکی: مردان - زنان - شیران. و هندی بی جانن ب (ها) دهینه کۆمکرن، وهکی: کتابها - قلمها - شمشیرها. ههروهسا شینکاتی و هندهک ئەندامین لهشی ژی ب (ان) دهینه کۆمکرن، وهکی: (درختان - چشمان - ابروان و.....هتد). ههروهسا په یقیئن (روز - شب - روزگار) ژی هندهک جارا ب (ان) کۆم دبن و دبنه: (روزان - شبان - روزگاران). ههگهر دویماییا په یقه کی ب تیپین (ا) و (و) داوی هاتبت و بقیئن ب (ان) کۆم بکن، تیپا (ی) ل بهری هیمایئ کۆمکرنئ دهیتته

زیده‌کرن، وه‌کی: (دانا: دانا + ی + ان = دانایان)، (بینا: بینایان)، (پارسا: پارسایان) و (سخنگو: سخنگویان). ئەڤه و ئەڤ قاعیده ژ هندهک په‌یشان ناگرت، وه‌کی: (بانو: بانوان)، (گیسو: گیسوان)، (آهو: آهوان)، (بازو: بازوان) و (جادو: جادوان).

هه‌گه‌ر دویم‌هیکا هندهک په‌یشان ب (ه)ا کو بلیڤ نه‌بت (غیر ملفوظ) ب داوی هاتبت و بقی ب وی په‌یقی ب (ان)ی کۆم بکن، ئەو تیپا (ه) ده‌یتته گوه‌ارتن ب تیپا (گ)، وه‌کی: (دایه: دایه + ان = دایگان)، (خفته: خفتگان)، (آینده: آیندگان) و (مورچه: مورچگان). و هه‌گه‌ر بقی هه‌مان ره‌نگه‌ په‌یشان ب (ها)ی کۆم بکن، هه‌رچه‌نده دینه دو (ه) لدویڤ ئیک، به‌لام پیڤدی یه هه‌ردو به‌یتته نقیساندن، ژ به‌رکو هه‌گه‌ر نه‌یتته نقیسین، ئانکوین وان ده‌یتته گوه‌ارتن، وه‌کی: (نامه‌ها - نامها)، (گله‌ها - گله‌ها) و.....هتد.

ئەڤه و دڤی ژ بیر نه‌کین کو گه‌له‌ک جارن روی دایه کو په‌یقین فارسی ب هیمایین کۆمکرنی یین عه‌ره‌بی (ون، ین، ات) هاتینه کۆم کرن کو ئەڤه شاشی یه‌که به‌رده‌وام خه‌لک که‌فتینه تیدا و ئەو شاشی ژی نه‌ولسه‌ر زمانن فارسی کرینه مال. هه‌روه‌سا هندهک په‌یقین کۆم یین عه‌ره‌بی دیسان ب هیمایین کۆمکرن فارسی کۆم کرینه‌ڤه و ب تایبه‌ت ئەو په‌یقین کو د زمانن عه‌ره‌بی دا هاتینه کۆمکرن ب ریکا (جمع تکسیر)، کو ئەڤه هه‌ما هه‌ر ئیک‌جار شاشی یه‌کا غه‌ریبه.

پیشگر و پاشگر

پیشگر و پاشگر، هندهک تیپ یان په‌یقن کول سه‌ری په‌یشان، یان دویم‌هیا په‌یشان ده‌یتن و مایی خوه د ئانکوا وان په‌یشان دا دکهن.

پیشگر د زمانن فارسی دا ئەڤه‌نه:

نا --> ناتوان، ناجور

بی --> بیدل، بیباک

هم --> همنشین، همزانو

فرا --> فراخور، فرابر

فرو --> فرومایه، فروبردن

بر --> برانگیختن، برنشانیدن

پاشگرد زمانی فارسی گه له کن کوئه و ژئی ئه قه نه:

- پاشگرتین وه کهه فی و سالتو خدانی:

ین --> زرین - سیمین - نمکین

ینه --> زرینه - سیمینه - پشمینه

گان --> دهگان - بازرگان - گروگان

گین --> شرمگین - غمگین - سهمگین

ناک --> دردناک - غمناک - ترسناک

مند --> هوشمند - خردمند - هنرمند

یار --> هوشیار - بختیار - دادیار

ور --> تاجور - هنرور - کینه ور

- پاشگرتین وه کیاتی:

وار --> پریوار - بنده وار - شاهوار

انه --> خردمندان - دوستانه - مردانه

سان --> پیلسان - دیوسان - شیرسان

آسا --> مهر آسا - مه آسا - پلنگ آسا

وش (فش) --> ماهوش (ماه فش) - پریوش (پری فش)

- پاشگرتین جهی:

گاه --> رزمگاه - بزمگاه - کمینگاه

ستان --> گلستان - نخلستان - بوستان

کده --> دهکده - بتکده - آتشکده

لاخ <-- سنگلاخ - دیولاخ

زار <-- لاله‌زار - گلزار - مرغزار

بار <-- رودبار - جویبار

سار <-- کوهسار - چشمه‌سار

دان <-- یخدان - جامه‌دان - نمکدان

سیر <-- گرمسیر - سردسیر

- پاشگرتین ده‌می:

ان <-- بهاران - بامدادان - برگریزان

گاه <-- شبانگاه - شامگاه - صبحگاه

گاهان <-- شامگاهان - صبحگاهان - سحرگاهان

- پاشگرتین بکه‌رینی:

نده <-- زننده - گوینده - دهنده

ان <-- گریان - خندان - شتابان

ار <-- پرستار - خواستار - دوستار

گار <-- پروردگار - آموزگار

کار <-- ستمکار - درستکار - بزه‌کار

گر <-- دادگر - ستمگر - آهنگر

- پاشگرتین خاوه‌نداری و پارتیزانی:

دار <-- سراپدار - راهدار - پرده‌دار

بان <-- باغبان - دشتبان - دربان

وان <-- ساروان - گاروان

بد <-- کهبید - سپهبید - هیرید

تیپین کو دھینہ گوهارتن ب ہندہک تیپین دی

د زمانی فارسی دا ہندہک تیپ دھینہ گوهارتن ب ہندہک تیپین دی، کو لخواړی
نہم دی دیار کہین:

- تیپا (ا) دبتہ (ی) <-- ارمغان: یرمغان
تیپا (ا) دبتہ (د) <-- بآن: بدان
تیپا (ا) دبتہ (ه) <-- انبان: ہنبان
تیپا (ب) دبتہ (و) <-- باز: واز
تیپا (ب) دبتہ (ف) <-- زبان: زفان
تیپا (پ) دبتہ (ف) <-- پیل: فیل
تیپا (ت) دبتہ (د) <-- کتخدا: کدخدا
تیپا (ج) دبتہ (ژ) <-- کج: کژ
تیپا (ج) دبتہ (ک) <-- آخشیج: آخشیک
تیپا (چ) دبتہ (ش) <-- کاچی: کاشی
تیپا (خ) دبتہ (ه) <-- خستو: هستو
تیپا (خ) دبتہ (غ) <-- ستیخ: ستیغ
تیپا (د) دبتہ (ت) <-- زردشت: زرتشت
تیپا (ر) دبتہ (ل) <-- سوراخ: سولاخ
تیپا (ز) دبتہ (ج) <-- سوزیدن: سوجیدن
تیپا (ز) دبتہ (چ) <-- پزشک: پچشک
تیپا (ز) دبتہ (غ) <-- گریز: گریغ
تیپا (ز) دبتہ (س) <-- ایاز: ایاس
تیپا (ژ) دبتہ (ش) <-- باژگونه: باشگونه
تیپا (س) دبتہ (چ) <-- خروس: خروج

-
- تیپا (س) دېته (ه) <-- آماس: آماه
 تیپا (س) دېته (ش) <-- فرسته: فرشته
 تیپا (ش) دېته (س) <-- شار: سار
 تیپا (ش) دېته (ج) <-- کاش: کاج
 تیپا (غ) دېته (گ) <-- لغام: لگام
 تیپا (ف) دېته (و) <-- فام: وام
 تیپا (ف) دېته (پ) <-- سفارش: سپارش
 تیپا (ک) دېته (غ) <-- کژغاو: غژغاو
 تیپا (ک) دېته (خ) <-- شاماکیچه: شاماخیچه
 تیپا (گ) دېته (غ) <-- گلوله: غلوله
 تیپا (گ) دېته (د) <-- آونگ: آوند
 تیپا (گ) دېته (و) <-- گرگ: ورگ
 تیپا (ل) دېته (ر) <-- زلو: زرو
 تیپا (م) دېته (ن) <-- نردبام: نردبان
 تیپا (ن) دېته (م) <-- کجین: کجیم
 تیپا (و) دېته (ب) <-- نوشته: نبشته
 تیپا (و) دېته (پ) <-- وام: پام
 تیپا (و) دېته (ف) <-- یاوه: یافه
 تیپا (ه) دېته (ح) <-- هیز: حیز
 تیپا (ه) دېته (ج) <-- ماه: ماج
 تیپا (ه) دېته (همزه) <-- هست: است

کورترکنا په یشان

- کورترکنا په یشان د زمانې دا ټانکو سټک کرن و سټک کرن ژي ټانکو ټاکرنا
 تپپه کې ژ په یقی، بو نمونه: (هماره - نکه - شه) کورترکین په یقین (همواره -
 نگاه - شاه) ن. ل خالین ژیری دی پتر ب سهر چه وانی کورترکنا په یشان هل بن:
- (۱) تپپا (ا) ټلیفا ل سهری په یقی دهیته راکرن، وهکی: (اشتر - استخر -
 افکندن)، دی بنه: (شتر - ستر - فکندن).
- (۲) تپپا (ا) ټلیفا بهری (ه) اکوب لیث دبت دهیته راکرن، وهکی: (شاه - گاه
 - راه)، دی بنه: (شه - گه - ره).
- (۳) تپپا (و) وواو بهری (ه) اکوب لیث دبت دهیته راکرن، وهکی: (اندوه -
 انبوه)، دی بنه: (انده - انبه).
- (۴) تپپا (و) وواو دناف په یقی را دهیته راکرن، وهکی: (گوهر - بیهوده - بود)،
 دی بنه: (گهر - بیهده - بد).
- (۵) تپپا (ه) اکوب لیث دبت دهیته راکرن هه گهر ل پشت (ا) ټلیفی بت،
 وهکی: (گیاه - گناه - شاه)، دی بنه: (گیا - گنا - شا).
- (۶) تپپا (ه) اکوب لیث نه بت (غیر ملفوظ) دی ژ دوماهیا بهرکارناقی (اسم
 مفعول) هیته راکرن، وهکی: (سالخورد - سرآمده - کارآمده)، دی بنه:
 (سالخورد - سرآمد - کارآمد).
- (۷) تپپا (ه) اکوب لیث نه بت دناف په یقا لیکدای دا، وهکی: (که اندر - که این
 - چه توان)، دی بنه: (کاندر - کاین - چتوان).
- (۸) و هندهک نمونین تاییهت ژي بیت هین، وهکی: (زمین - زانسوتر - چون او
 - هر زمان)، دی بنه: (زمی - زاستر - چنو - هزمان).

ژێدەر

بۆ دەستنیشان کرنا پەییقین فارسی و شروقه و لی زقرینا پەیقان، و بابەتین زمانەقانی یێن قی قاموسی، من مفا ژ فان ژێدەران وەرگریه:

- (۱) فرهنگ فارسی عمید (دو جلدی)، تألیف: حسن عمید - چاپ هفتم (۱۳۶۹)، مؤسسه انتشارات امیر کبیر - چاپخانه سپهر، تهران
- (۲) فرهنگ فارسی معین (شش جلدی)، تألیف: دکتر محمد معین - چاپ یازدهم (۱۳۷۶)، مؤسسه انتشارات امیر کبیر - چاپخانه سپهر، تهران
- (۳) فرهنگ سعدی (فارسی بفارسی)، تألیف: اصغر حامدی ربانی - چاپ هه‌شتم (زمستان ۱۳۶۹)، انتشارات مهتاب - چاپ مهارت
- (۴) واژه‌نامه (فارسی - کردی)، تألیف: دکتر محمد تقی ابراهیم پور - چاپ اوّل (۱۳۷۳)، انتشارات ققنوس - چاپخانه دنیا، تهران
- (۵) هه‌نبانه بۆرینه، فرهنگ (کردی - فارسی)، تألیف: هه‌ژار - چاپ اوّل (۱۳۶۹)، انتشارات سروش - چاپخانه پویا، تهران
- (۶) المعجم الذهبی (فارسی - عربی)، تألیف: الدكتور محمد التوفجی - الطبعة الاولى (آذار ۱۹۶۹)، دار العلم للملایین، بیروت
- (۷) الادب الفارسی، تألیف: الدكتور محمد حمّدي - الطبعة الثانية (۱۹۹۵)، منشورات توس - المطبعة: حیدری، طهران

و بۆ هه‌قواتایێن کوردی من به‌ری خوه دایه خه‌لکێ گوندان و نقیسه‌ر و زمانزانی هه‌ژا ب تایبه‌تی ئه‌و هه‌ژایێن کول کوفارا «مه‌تین» کار دکن نه‌خاسمه‌ کو هه‌می ئه‌و

که سن یین کو خەمی ژ پاراستنا پە یقین رەسەن و خومالی یین کوردی دڤۆن، و چ
 گاڤا پتوبست ببایە هەر ئیک ژ ڤان هیژایان دا قەستا ژێدەرین خوە یین جھێ
 باوەریی کەن. سەرەرایێ ڤی چەندی ژێ هیژگەلەک کیماسی ماینە و ئەز دی
 چاڤەری ی خەمخوریا خەمخوران بۆ چاپین داھاتی.

آب (Ab): ئاڦ.

آب آتشگون (Abê Ateşgon):

دېرکەيە ژ مەيا رەنگ سور - ئاڦا
کو رەنگی ئاگری بدهت.

آباد (Abad): ئاڦەدان - ل دوماھیا

ئاڦی پړانیا گوندان دهیت.

آبادان (Abadan): جەڤی ئاڦەدان -

ئاڦی باژیرەکی ئیرانی یه.

آب آلو (Abê Alû): ئاڦا حولیکی

- ئەو ئاڦە یا کو حولیکیت هشک

دکەنە تیدا دا دیسان نەرم ببنەڤه.

آبان (Aban): هەڤا هەشتی یه ژ

سالا هەتاڤی - هەڤا دووی یه ژ

وهرزی پاییزی - هەروەسا روژا

دههی یه ژ هەمی هەڤیڤین سالیڤن

هەتاڤی.

آبانگان (Abangan): ئاڦی جەژنا

ئیرانی ییت کەڤنە کو دکەڤتە د

روژا دههی ژ هەڤا (آبان)ی دا.

آبانگاه (Abangah): ئاڦی روژا

دههی یه ژ هەڤا فەروەردین (هەڤا

ئیکێ ژ وهرزی بهاری) - ئاڦی

فریشتەکی یه کو وەکیلی ئاڦی یه.

آب باز (Ab baz): مەلەڤان.

هەروەسا پەڤا (آبورز) ژ ی لکاره.

آب بازان (Ab bazan): تیرەیه که ژ

گیانە وەرین دەرایی یین ب

مەمک، وەکی: (دۆلفین و

کاشالوت)ان.

آب بسته (Ab bestê): ئاڦا

بەستی (بەفر - گژلوک) - شویشه.

آب تاخن (Ab taxten): میزتن.

آب تره (Ab terê): گیایی رەشاد.

آب تنی (Ab tenî): مەلەڤانی.

آبتین (Abtîn): ئاڦی پەرتوکا

(آتبین)ی یه، بنیره (آتبین).

آبجامه (Abcamê): جاما کو ئاڦی

یان مەیی پی ڤەدخون.

آبجو (Abco): بیره.	آبخوار (Abxwar): ئاڤ ڦه خور.
آب چر (Ab çer): چه روانی که سه کی کو که سه کی دی تهرشی خوه لی بچه رینیت و ژ پیشقه دراشه کی بده ته خودانی چهروانی، نهو چهروان دی بته (آب چر) ا تهرشی که سی دووی (خودانی تهرشی).	آبخواره (Abxwarê): ئاڤ ڦه خور - ترارک یان ئامانه کی کو ئاڤ و مه ی پی بیته ڦه خوارن.
آبچین (Abçîn): خاولی - پارچه کا پهړوکی یه کو له شی مړوځی مری پشتی شوبشتنی پی زوها دکهن.	آبخور (Abxor): ئاڤ ڦه خور - مفا - بهخت - رزقی روژی - دهراڤ.
آب حیات (Abê heyat): ئاڤا ژیانن؛ دبیرن ههر که سی ژ ڦی ئاځی ڦه خوت دی ههروهه رژیته ههر وه کی دبیرن خدر پیغه مبهری ژی، ژی ڦه خواریه و هیشتا یی ساخه - درکه یه ژ دهځی یاری.	آبخوست (Abxost): گزیرته.
آبخانه (Abxanê): نه دهب، تهوالیت (W.C).	آبخیز (Abxîz): نهردی تیر ئاڤ - نهردی کو مروف پچه کی بکولت، ئاڤ ژی بزیت - شیل - پیل - ئاڤ رابون.
آبخست (Abxest): فیتی هسک بووی - فیتی رزی.	آبداده (Abdadê): تیژکری، سه قاکری (بو سه قاکرنا شیر و خه نجه را ل کاره).
آب خضر (Abê Xêzêr): ئاڤا ژیانن، ئاڤا هیاتن (آب حیات).	آبدار (Abdar): تیر ئاڤ، ب ئاڤ - که یف خوهش - ب چیژ، ب تام.
آب خفته (Abê Xuftê): گوم - درکه یه ژ به فری و جهمه دی.	آبدارخانه (Abdarxanê): چایخانه - قهوه خانه.
آبخو (Abxû): گزیرته.	آبدازک (Abdazek): فرنده که ژ چوبچکی بچوبکتره.
	آبدان (Abdan): هه ودا ئاځی - مشانه (میزدانک) - ههر جهه کی ئاڤ لی خرڤه بیت.
	آبدان (Abedan): کورتکری یا په یفا (آبدان) - ئاڤا.
	آبدزدک (Abduzdek): جوړ.

- آبدست (Abdest): دهستمنیژ - سرت - شارهزا و کاردان.
- آبدستان (Abdestan): مهسین - گوزک.
- آبدندان (Abdendan): جورهکی - هناری به - جورهکی هرمیکی به - نهو نهزانی کو مروف بشیت د قوماری دا ب حيله ژئی بیت بی ی کو نهو ب خوه بحهسییت.
- آبدوغ (Abdûx): ئافه ماست - دهو.
- آب دهان (Abê dehan): ئافا دهقی (گلیز، تف).
- آبدیده (Abdîdê): تهر، شل، ههر تشتهکی کو ئافی بکیشیته خوه، وهکی: (پهړوک، ئیسفهنج وهتد) - غیای.
- آب دیده (Abê dîdê): روڼدک، هیستر.
- آبراهه (Abrahê): ریکا کو ئاف تیرا بچیت.
- آب رخ (Abê rux): ئاورپی، هه تک، هیقینی سهربلندی.
- آب رز (Abê rez): چپکیت ئافی دهمی کو ژ چهقهکی بری بی داری دکهفیت - مهی - ئافا ژههری.
- آبرفت (Abreft): رهمل و ئاخا کو ئافا رویباری دگهل خوه دبهت - لیم.
- آب رفتن (Ab reften): تیکچوون (بو تیکچوونا جلک و پهړوکا لکاره).
- آب رو (Abê rû): بنیره (آب رخ).
- آبرون (Abrufen): گیایی ههردهم شین، ههردهم بهار - گولین کو بیستانی پیشچاډ دکن.
- آبریز (Abrîz): ئافرئژ (بو جهی) - چالا کو ئافا حه مامی درئژتی.
- آبریزان (Abrîzan): ههمان (آبریزگان) ه کو جهژنه کا ئیرانی بین کهفن بوو، ل روژا سیزدهی تیرمه هی ژ ههمی سالین هه تافی دکره جهژن و گولاډ ب ههقدو دا دکرن: تا سهردهمی «صفوی» یا ژی نهف جهژنه دهاته کرن.
- آبریزه (Abrîzê): ئیشه کا چافی به کو ههردهم چاډ روڼدکا دکهت.
- آب زر (Abê zer): ئافا زپری.
- آبن (Abzen): تهسته کا مهزن کو مروډ خوه تیدا بشوت.
- آبه (Abzêh): ئافره.
- آبزی (Abzî): گیانه وهری کو د ناډ

ب ناڤین: (اېستا و اوستا) ژى
ناڤداره.

آبستنى (Abêstenî): ناڤزى (دهمى)
كوژن يان هه ر گيانه وهه كى مئ
ئاڤز دبيت كوئهف مدههه ل دهف
مروفا نيتىكى «۲۸۰» روژانه.

آبسته (Abeste): زهڤيا ئاف ژ سه ر
هاتبيتته گرتن - زهڤيا به رههف بو
چاندنى. (آبست) ژى ل كاره.

آب سفيد (Abê sêfid): ئيشه كا
چاڤى يه د زاراوى پزىشكى دا
ديڤيڤنى: (Cataracte).

آب سنگين (Abê sengîn): ئه و
ئاڤه يا كو پرى كه رهستين
كانى (معدنى) بت.

آب سوار (Ab sevar): په قيشكىت
ئاڤنى.

آبسه (Abêshê): قونير - وهه مه كا
ب كييم ل بنى ددانى يان هه ر
جهه كى ژ له شى.

آب سياه (Abê siyah): ئيشه كا
چاڤى يه كو د ئه نجام دا خودانى
كوژه دكهت - مه يا كوژ تريبى رهش
هاتبيتته چيكرن - ئاڤا بوڤش - ئاڤا
رهش (طوفان).

آبشار (Abşar): سويلاث - د

ئاڤى دا دڤيت - گيانه وهه رين
ده ربايى.

آب زیر کاه (Abê zîrê kah):
درکيه يه بو مروڤى زيرهك و
حيله كهر كو بسه رقه خوه
نیشابدهت يى بى نازاره و ژ بن ڤه
درنده و پيسه مروڤ بيت - وهكى
ڤى دركا كوردى يه: (نهرمى بن
كايى يه).

آبژ (Abêj): گوڤى يا ئاگرى -
چرىسك.

آبسال (Absal): آبسالان: وهه رزى
بهاري - دهمى بارانا - سالا پى
ئاڤ و باران - بو په يقين (باغ و
بيستان) ژى لكاره.

آب سبز (Abê sebz): ئيشه كا
چاڤى يه كو ب زاراوى پزىشكى
ديڤيڤنى: (گلوكوم - Glau-
come).

آب سبك (Abê sebuk): ئاڤا
پاڤژ بو ڤه خوارنى.

آبست (Abêst): ئاڤز، ب تشت، ب
حال. ههروهسا په يقين: (آبسته،
آبستان و آبستن) ژى لكارن.

آبستا (Abêsta): ناڤى په رتوكا
زه دهشت پيغه مبهري يه. ههروهسا

- آبفت (Abeft- Abaft): جلکئی ستوبر.
- آب فسرده (Abê fesurdê): ئافا قه‌رسی - جه‌مه‌د (به‌ستی) - به‌فر.
- آب فشان (Ab feşan): کانیکا ئافا گهرم کو وه‌خم و هلمما گهرم ژئی رادبیت.
- آبک (Abek): زاراوه‌کئی کیمیایی به‌ پو‌ په‌ یفا «سیماب» بکار دئین.
- آبکار (Abkar): ئافگیتر - ئافگیش - مه‌ی قه‌خۆر - مه‌ی فروش.
- آب کردن (Ab kerden): بنیره: (آب شدن) - درکه‌یه بو‌ فروتتا تشته‌کئی بی‌ خیر ب ریکا فیل و سه‌خته‌کاری یی.
- آبکش (Abkeş): صافو‌ک (صافینک) - ئافگیتر - ئافگیش.
- آب کشیدن (Ab keşîden): ئاف ژ بی‌ری کیشانه‌ دهر - قه‌گوه‌استنا ئافئی ژ جهه‌کی بو‌ جهه‌کئی دیترب ئامانه‌کئی ئافئی - ژاراف کرن - کیسه‌دانا برینئ ژ به‌ر شو‌بشتنا ب ئافا نه‌پاقر.
- آبکند (Abkend): ئه‌ردئ کو ئافئی هله‌کولابیت.
- زاراوئ وه‌رزشی دا جـــــوره‌کئی هیترشی یه و به‌ریقه‌کونا ته‌پئ یه بو‌ پشت تو‌رئ د یاری یین (قولیبال، تنس و تنسال سهر میتزئ) دا.
- آبشامه (Abşame): په‌رده‌کا ته‌نکه کودل و پش (سیه) د ئاف را هاتینه پیچان.
- آبشت (Abeşt): قه‌شارتی - نه‌په‌نی - جه‌ه‌سویس، قه‌سه‌قه‌گوه‌تیز.
- آبشخور (Abêşxor): مفا - به‌خت - باهر - ژینگه‌ه - وارگه‌ه - ده‌راف.
- آب شدن (Ab şuden): حه‌لیان - درکه‌یه بو‌ شهرم کرنئ.
- آب شش (Abşuş): سیه‌هیت ماسییان کو (اکسیژن) ئ پی ژ ئافئی وه‌ردگرن.
- آب شنگرفی (Abê şengurfî): درکه‌یه ژ مه‌یا سو‌ر و رو‌ندکیت خوبه‌لو.
- آب شیب (Ab şêyb): ئافا به‌زه‌ک (جوتیار پتر فی زاراوی بکار دئین).
- آبغوره (Abxûrê): سیه‌ک (ئافا تربی نه‌گه‌هشتی) - درکه‌یه ژ گرین و رو‌ندک باراندنئ.

آبکور (Abkûr): ئەو کەسێ ژ ئاڤی	ئاڤ گەرمکەرە «حەمام» .
بێ بار - ئەو کەسێ کو ئاڤی	آبگز (Abgez): فێقیی عیبەلو -
نەدەت کەسێن دیتەر - خەسیس -	فێقیی رزی .
قەلس .	آبگند (Abgend): جەڤی کو ئاڤا
آبکوهه (Abkûhê): پێل .	پیس و گەنی لی خەرڤه دبیت - گۆم .
آبکی (Abekî): هەر تشتی وەکی	آبگون (Abgûn): وەکی ئاڤی -
ئاڤی بیت - تێر ئاڤ - پر ئاڤ،	پشکە کە ژ کارێزی کو ئاڤ ژێ
ئاڤدار - فێقیی قەل .	دزیت - حەود .
آبگانه (Abganê): بچووبکی	آبگیر (Abgîr): حەود - سیرج،
نەگەهشتی - بچووبکی (بێ مەرۆڤی	چالا ئاڤ لی خەرڤه دکەن -
یان بێ گیانە وەری) مری بەری	مەلەخانگەه - ئامانی کو گولاڤی
بێتە سەر دونیایی - (آبگانه	دکەنی - ئەو کەسێ د سەر شوێ قە
کردن Abganê kerdn:	ل دەمی سەر شوێشتنی ئاڤی ل
ژبەرچوون - بەرهاڤیتن) .	مەرۆڤی دکەت .
آبگرد (Abgerd): زڤرۆک (زڤرۆکا	آبگینه (Abgînê): شیشە - شیشا
دەریایی) .	مەیی - خودیک .
آبگردان (Abgerdan): مۆچک (ژ	آبگینه گـر (Abgînêger):
کاچکی مەزنتر و کویرتره) .	شوێشە ساز .
آب گردش (Ab gerdêş): گەرا	آب لبو (Ab lembû): فێقیی قەل .
ئاڤدانێ (جوتیار قی زاراوی بکار	آب لوج (Ablûc): شەکر - قەندی
دئین دەمی نوبەتی دگـرن بۆ	سپی .
ئاڤدانا بیستانین خوه) .	آبله (Abêlê): خوریک .
آب گرم (Abê germ): ئاڤا گەرم -	آبلەرو (Abêlê rû): سەر وچاڤ
ئاڤا کەلی - گەرماڤ .	خوریک .
آب گرم کن (Ab germ kun):	آب مروارید (Abê murvarîd):
ئاڤ گەرمکەر (مەبەست ژێ ئامیری	هەمان ئیشا «ئاڤا سپی» یه ، کو

آب بند (Abvend): گوزکي ټاقي.	ټيکه ژ ټيشين چاقي.
آبه (Abe): «ليزابه - Lîzabe»	آب مژه (Abê mujê): روندک.
پتر لسه زارې خه لکي يه: ټاقي	آبناک (Abnak): شهدار - نيمای -
ټيچ، ټه و ټاقي کو دگه ل بونا	ټاقدار.
نويزاده ي ژ زکي ده يکي	آب نبات (Ab nebat): شه کروک،
ده رده کي ټي.	شه کړک.
آبي (Abî): ټاقي (بوهره تشته کي)	آب نگاري (Ab nêgarî): زانستي
ټاقي بکار ده يټ وه کي گيانه وه ري	کول سهر ټاقي باخفت، د زاراوي
ټاقي و شينکاتي يټ ټاقي و	زانستي دا دبـيـژني:
چاندنا ټاقي) - رهنگي شين - ټه و	(Hydrography).
کهي کو خه لکي گوندي	آب نما (Ab nema): هود يان
ټاوه (گونده که ل نيزيکي باژيري	جوکا کو ټاقي وي ديار بت - ټه و
ساوه ل ټيراني) بت - بيه (ټه و ژي	جهي کو ټاقي کانيي يان کاريزي
فيقييه که).	بسهر ټه رد دبت - له يلان.
آبيار (Abyar): ټه و کهي کو ټاقي	آب نورد (Ab neverd): ده ريانان.
ل سهر بيستان و زهقي و مالا	آبو (Abû): جوړه کي گولي يه کو
به لاث دکه ت.	فارس دبـيـژني (نيلوفر) ژي -
آبياري (Abyarî): ټاقدانا زهقي و	خال (برايي ده يکي)، بوقي
بيستانا.	مه به ستي (آبي) ژي لکاره.
آپاردي (Apardî): زړه رم - فيلباز	آب ورز (Ab verz): مه له شان -
- زيرک. ههروه سا (آپارتي) ژي	غه واس.
لکاره.	آب و رنگ (Abo reng): رويي
آتبين (Atbîn): ټاقي بابي فره يدوني	سور و سپي - ټارونگ - ټاقي
يه - کهي کو کارين باش دکه ت	رهنگ.
و خوداني ټاخفتنا خوه بت - ټاقي	آب و گل (Abo gël): خاني -
خوداني په رتووکا «آتبين» ه.	ټاقي.

آتش (Ateş): ناگر.	دانان، ههروه سا (آذرپرست و آذرکیش) ژى دبیتژنئ.
آتشبار (Ateşbar): ههه تشتی کو ناگر ژئ ببارت - ئەو کەس یان ئەو تشتی کو ناگری ببارینت (بۆ زاراوین له شکهری پتر لکاره).	آتش تاب (Ateş tab): ئەو کەسێ کو کهرهستین سوتهمه نی دکهته دناڤ کویرهی دا.
آتشبان (Ateşban): ناگرفان (ئەو کەسێ کو پاسهوانی و سه ره گوهی یا ناگرئ ناتەشکه دئ / بنییره آتشکده / دکر).	آتشخانه (Ateşxanê): کویرهه.
آتش برزین (Ateş berzîn): بنییره: (آذر برزین).	آتش خای (Ateş xay): ئەو کەسێ کو ناگری دجویت نان دخوت.
آتش بس (Ateş bes): ناگریهست (شهر راوهستاندن).	آتشخوار (Ateşxar): ناگرخور - مریشکا ناگر خور - کهردیکل یانژی نه عام (کو یی هاتی یه نیاسین ب ناگرخوری) - درکەیه ژ هه رامخور و زالمان.
آتشپا (Ateş pa): درکەیه بو وی کەسێ بله ز بیت و بچیت.	آتش خوی (Ateş xûy): به دفعه پ - بی ئەدهب.
آتش پارسی (Ateşê parsî): ناگروک - شههف ترسک و تامیسک - ناگرئ کو فارسا د ناگردانکین خوه فه هل دکرن.	آتش دست (Ateş dest): درکەیه بو مروفتی زیرهک و دهستمانی.
آتشپاره (Ateşparê): پارچه کا ناگری - درکەیه ژ مروفتی زیرهک و سرت و درنده و بچویکی شیم.	آتش دهقان (Ateşê dêhqan): ناگرئ کو جوتیار به رددده ته زه قیی پشتی ژ دروینی خلاس دبیت و به رهه می خوه ژ ناف زه قیی دکیشیته دهر.
آتش پرست (Ateş perest): ناگر په ریس - ژ بهر کو ناگر لجهه زه رده شتی یان پیروز بوو، لهو ناڤی «آتش پرست» لسه هاتیه	آتش زبان (Ateş zeban): ئەو کەسێ کو سڤک دناخفیت.
	آتش زنه (Ateş zene-zenê): تشتی کو ناگر پی بیته هلکرن

به کي پيروز بوو کو ناگر تيښه
هلدکرن و زهردهشتي يا ئه و ناگر د
پاراستن - پهرستگه ها زهردهشتي
يان، ل ئيرانئ سي ژ څان
پهرستگه ها ژ نه څين ديتر مه زنترو
ناقدارترن ئه و ژي:

١- پهرستگه ها «آذرنيغ» نان
«آذرخرداد» نان «آذر خرو» ل
(کاريان فارس)، کو يا تاييهت
بوو ب پيشه وايين روحاني يين
زهردهشتي يان څه.

٢- پهرستگه ها «آذرگشسب»، ل
(شيز آذربايجان) و تاييهت بوو
ب پاشا و شهرکه رين ئيرانا
هينگي .

٣- پهرستگه ها «برزين» نان
«آذربزين مهر» ل (ربوند
خراسان) کو تاييهت بوو ب خه لکي
و جوتياران څه.

آتش کردن (Ateş kerdn): ناگر
هلکرن - په قاندنا گولله توپ و
تڼه نگان.

آتشگیره (Ateşgîre): پویش و
په له خ.

آتشناک (Ateşnak): وهک
ناگري (چ بوره ننگي خوه بيت يان

وهکي ستاويه را (دو بهریت سپي کو
هه گهر ليک ددهن چريسکيت ناگري
ژي دچن) و چه خماقا (به ره کي
گه لهک رهق و ره شه کو هه گهر
ناسني لي بدهن چريسکيت ناگري
ژي دچن - د زاراوي جيولوجي دا
ديپژني Silex).

آتش سری (Ateş serî): به دغه پي -
توره بوون.

آتش سوز (Ateş sūz): ئه و تشتي
کو د ناڅ ناگري دا د سوزيت -
ناگر هلکهر.

آتش سوزي (Ateş sūzî): ناگر تي
به ربوون.

آتش طور (Ateşê Tor): ناگري کو
ل چيايي طور ب بهرچافي موسا
پيغه مبهري که فتی کو نارونگا
نوبرها خودي بوو.

آتش فشان (Ateş fêşan):
څولکان.

آتشک (Ateşek): خوریک -
که هره ب - ستيرستپروک - چراک
نان گلوپيت کول شه څي (دهمي
نقسنئي) هل دکهن.

آتش کاو (Ateş kav): په لگازک.
آتشکده (Ateşkedê): ئاڅاهي

- بولپک لیډان - شریقه دانان -
 گرکړنا تشته کی. ههروهسا
 په یقین: (آجدن، آژیدن، آژدن،
 آزیدن، آزدن، آزندن، آزنیدن) ژي
 لکارن.
- آجیل (Acîl): توفک (چهره ز).
 آچار (Açar): ترش، ترشی - دیسان
 نه ف په یقه لکاره بولکلیل و سپانا
 ژي لی (آچار) ا کو بوفان ههردو
 په یقین داوی بکار دهیت د بنیات
 دا په یقه کا ترکی یه.
- آخ (Ax): دهنګی کو لدهمی ئاخنک
 راهیلانی ژ دهقی دهرده قیت؛ (آه
 - وای) ژي لکارن.
- آخال (Axal): گلپش - ههر تشته کی
 بی که لک.
- آختن (Axten): کیشانه دهر (بو
 نمونه: دهمی شیر و خه نجه را ژ
 کاڅلانی دکیشنه دهر).
- آخته (Axte-ê): خه سانندی
 (گیانه وهر و مروف دهمی دهینه
 خه سانندن). ههروهسا: (آخته) ژي
 لکاره.
- آخریان (Axrêyan): مال - کهل و
 په لیت ناف مالی - په رۆک.
- آخسه (Axsume- Axseme):
- بو تیپهنا خوه بیت).
 آتش نشانندن (Ateş nêşanden):
 ناگر قه مرانندن.
- آتش نشانی (Ateş nêşanî):
 ریقه بهری یا ناگر قه مرانندی.
- آتش نهاد (Ateş nehad): بنیره:
 (آشناک).
- آتسه (Ateşê): که هره با.
- آتشی (Ateşî): وهکی ئاگری -
 درکه یه بول مروفی توره.
- آتشیزه (Ateşîze): ستیرستپروک.
- آتشین پنجه (Ateşîn pencê):
 درکه یه بول مروفی دهسته هل و
 شاره زا و کاردان.
- آتوربانان (Atûrbanan): ئیک ژ
 چینین چوارینین کومه لا ئیرانی
 بوول سهر دهمی ساسانیان، کو
 پیکهاتی بوون ژ (مغان، موبدان،
 هیریدان، داوران).
- آتون (Atûn): کویرها هه مامی -
 کویرها گیچی - نهو ژنکین کو
 کچکا فیر دکه نه کارین دهستی.
- آجل (Acul- Acel): بایی کوژ
 هه فکی دهر دکه قیت و دهنګ ژي
 دهیت.
- آجیدن (Acîden): قه یتک دان،

نههئ یه ژ سالا هه تافی - ناڤئ
روژا نههئ یه ژ هه می هه یقین
سالا هه تافی کو ئیرانیین کهفن
روژا نههئ ژ هه یقا نههئ دکر نه
جهژن.

آذر آباد (Azer abad): په رستگه ه
- دبیزن ناڤئ په رستگه هه کئ بویه
ل ته بریزئ کو صوفی یه کی ب
ناڤئ (آذرباد) نهو یا ئاڤا کری و
(آذر آبادگان) ناڤئ کهفنی
(آذربایجان) ژ ویری هاتیه.

آذر آیین (Azer Ayîn): ناڤئ
په رستگه ها چارئ یه ژ هه ر ههفت
په رستگه هین مه زنین ئیرانیین
کهفن.

آذر برزین (Azerberzîn): ناڤئ
په رستگه ها سییی یه ژ
په رستگه هین مه زنین ئیرانیان کو
(آتش برزین - آذر مهر) ژ لکارن
- ناڤئ په هله وانه کئ ئیرانیان بوو.

آذر پیرا (Azer pîra): خزمه تکارئ
په رستگه هئ.

آذرخش (Azerexş): کاره با -
برویسی.

آذر زردشت (Azer zerdeşt):
ناڤئ په رستگه هه کا مه زن یا

پارسی یانه.

آذر شسپ (Azerşesp): ناڤئ
فریشتا ئاگری - برویسی - کمکه
- چه پچه پیسک - جوړه کئ په نښی
یئ چیا یی یه کو دناث ئاگری دا
ناسوژیت. (آذرشب Azerşeb و
آذر شست Azerşust و
آذرشین Azersîn) ژ لکارن و
هندهک وه سا بو دچن کو
(آذر شسپ) ناڤئ په رتوکا
(آذر شست) ی یه و هنده کین دی
دبیزن کورتکریا په یقا
(آذرگشپ) ه.

آذرکده (Azerkedê): په رستگه ه.

آذرکیش (Azerkîş): ئاگر په ریس.

آذرگشسب (Azerguşesb):
کورتکری یا (آذرگشنسب)، ناڤئ
ئیک ژ هه رسی په رستگه هین مه زن
و نافدارین زه مانئ ساسانیان.

آذرگشنسب (Azerguşnesb):
Azer = ئاگر، guşn = نیږ،
esb = هه سپی = هه سپی کو
وه کی ئاگری دکه ته غار. بو
شه رکه را دهاته بکارئینان.

آذرنگ (Azereng): خه م - رینج -
مرن - رونا هی - ب رهنگی ئاگری

- تیشک. **آرایش (Arayêş):** بنپره (آراستن).
آرایشگاه (Arayêşgah): سه‌رتراشخانه - موبکارخانه.
آرایشگر (Arayêşger): سه‌رتراش، موبکار، حه‌للاق.
آرد (Ard): نار.
آردبیز (Ardbîz): موخل.
آردن (Arden): مفسک - هه‌سکیف.
آرزم (Arezm): شهر - جه‌نگ.
آرزو (Arêzû): ئومپد - هیشى - چاقه‌ری - ئارمانج - خواست (حه‌ز) - مراد و مه‌خسه‌د.
آرزوانه (Arêzûwanê): مه‌ه‌بیران (بوژنا ب حال بکار دهیت کولده‌می ئافزی یی حه‌ژ هنده‌ک خوارنا دکه‌ت).
آرستن (Aresten): بنپره - (آراستن).
آرستن (Arêsten): شیان، کارین، پی چیبوون.
آرش (Areş): ئافتی کورپی دووی یی «کیقباد» ی و برایی «کیکاووس» ی، هه‌روه‌سا دگوتنی «کی آرش» ژى.
آرش (Arêş): ئینان.
- تیشک. **آزنوش (Azernûş):** ئافتی پهرستگه‌هه‌کا مه‌زنه ژ هه‌ر هه‌فت پهرستگه‌هین مه‌زنین پارسبان کو جهی وئ ل (بلخ) ئ بوو.
آزى (Azerî): وه‌کی ئاگری - نه‌و که‌سی کو خه‌لکی ئازهربایجانی بت - ئافتی زاراقه‌کی فارسی یی که‌قنه کول ئازهربایجانی دهاته بکارئینان.
آراستن (Arasten): جوان کرن - پاقر کرنا سهر و روی یا - ریک خستنا ئاف مالپین مالی.
آرام (Aram): د زمانى عه‌ره‌بی دا کوما (ارم) ئ یه ئانکوئه‌و به‌رین دادنه‌ به‌ر لیثین جاددا بو‌ری نیشاندانی، هه‌روه‌سا کوما (رئم) ئ یه ئانکو خه‌زالا سپی، لی د زمانى فارسی دا ئانکوین: (قرار - بی‌ده‌نگ - نه‌لف - هیدی) دده‌ت.
آرامگاه (Aramgah): مه‌زار - گور (گورستان).
آرامی (Aramî): نه‌و که‌سین کو بدویث (آرام - کورپی پینجی یی سام کورپی نوحی) که‌تین.

آرشی (Aresî): یی «ئارهش» ی،

مه بهست ژئی تیرا ئارهشی یه کو د
چيروکین ئیرانی دا هاتیه ده می
شهر که تیه ناقبه را (منوچهر و
ئه فراسیاب) ی بریار هاته دان
له شکه ری ئیرانی تیره کی
بهاقیرت، هه ره جه کی کو ئه و تیر
که ته ئه ردی دی ئه و در بیته
سنوری ئیران و تورانا؛ ئینا
«ئارهش» ی تیره ک ژ باژیری (آمولا
طه بهرستان) هاقیت ئول
(مهرف) که ته ئه ردی.

آرغدن (Aruxden- Aluxden):

توره بوون.

آرمان (Arman): ئارمانج، هیفی،

ئارهزو - کوفان.

آرن (Aren): ئه نیشک، د فارسی دا

(آرنج Arenc) پتر لکاره کو هه ره

فئی ئانکوی ددهت.

آرنگ (Areng): ئه نیشک - خه م -

ئیشاندن - رهنگ - جور - شیوه.

آرواره (Arvare): لاچلاچ،

لاچلاچک (هه ردو ههستیین سه ری

و بنی یین دهفی کو ددان لسه رن).

(آروار، آروارک و آره) ژئی لکارن.

آرویند (Arûbend): جه بیبار (ئه و

که سی کو دهستییت شکهستی و

خه لیای دبه ته جه).

آروین (Arvîn): ئه زموون.

آری (Arî): په یفا بهرشدانی (به لی)

کو بهروفاژی په یفا (نه، نه خیر) ه.

آریا (Arya): گرنهترین پارچه یه ژ

نه ژادی سپی کو لدهستیپکی

ملله تهک بوو ل بیابانان دژیان و

سی هزار سالا بهری زایینا

مه سیحی هندهک ژ وان چونه

هندستانی هندهک ژئی ل ئیران و

کوردستانی مان و یین دی بهره ف

یه ونان و ئه لمانیا و ژیر و ژورتین

ئه وروپا که فتنه ری.

ناقین (هندوئه وروپی - ئاریایی -

ئاری - ئاریانی - ئاریان و ئارین)

ژئی هه ره بوژی نه ژادی لکارن.

هندهک زمانین کو که سیین ئاری

پی دئاخفن ئه فنه (ئاقبستانی -

سانسکریتی - په هله فی - فارسی

- کوردی - یه ونانی - لاتینی -

ئه لمانی) ژ وهلاتین ئه وروپی تنی

وهلاتین (فینله ندا - مجارستان -

ترکیا) ژ فی نه ژادی نائیینه

هژمارتن - ههروهسا ئاریا ناقی

گیایه کی یه وهکی خشخاشی یه و

آزفنداک (Azfendak): که سکوسور، که سکونالا (قوس قزح). آزگار (Azgar): ته مام - دريژ و بشه کيش - ره به ق.	که ره ستين بي هشيبي ژي چيدکن - د زماني فهره نسي ژي دا لشيونا ئاواز و ئاوازداناني لکاره، کو فارس ژي هر ب فتي ئانکوبي بکار دئين.
آزمایش (Azmayêş): نه زمون، ته جريه.	آريدبريد (Arîdberîd): بني گيايه کي وه کي پيشازي يه کو د که قندا پزيشکا بو چاره کرنا ئيشا باوه سير بکار دئينان.
آزوغه (Azoxe- Azoqe): خوارنا کيم - نهو خوارنا کيم يا کو ريژنگ دگهل خوه ديه ت - خوارنا کول مال بو پاشه روژي هلدگرن.	آريغ (Arîx): دلسار - نه فره ت - کينه و دژاتي.
آژگن (Ajgên): ده رگه هي کون کون کوژ ده رقه مروژ ژ ناف خاني دا بين.	آزاد (Azad): ئازاد - رها - به روفاژي په يفا (به ني).
آژند (Ajend): گل، ته قن (بو چيکرنا ئافاهيپن به را و لبنا، فتي ته قني بکار دئين).	آزار تلخه (Azarê telxe): ئيشا زه رک (ئيشا يرقان).
آژنگ (Ajeng): خيچ و کوريشکين ل سه ر روی (ده مي پيري يي يان توره بوني).	آزخ (Azex): بالويل (به هلويلک). آزردن (Azurden): ئيشاندن - قه هراندن - دلته نگرن.
آژهنگ ناک (Ajeng nak): بره تيچکچوي - نه ني گري.	آزرم (Azerm): شهرم و حه يا و هه تک.
آژير (Ajîr): هشير - زيره ک - هايدار.	آزري (Azerî): يي ئازهری، مه به ست ژي (باپيري ئيبراهيم پيغه مبه ري يان مامي وي يه کو دگوتني ئازهری په يکه رساز).
آژيراک (Ajîrak): قيرثين مروژفا و شهينا ده وارا.	آزغ (Azux): چقه ک کوژ دارا خورمي هاتبيته برين.

آژینه (Ajine): ئالافه کئی پیلایی کو

دهستکئی وی ژ داری یه و وهکی
ته بهرکایه؛ ئەف ئالافه تیتته بکار
ئینان بو درکرن و تیزکرنا بهرین
ئاشا.

آس (As): دستار و ئاش لی بفارسی

ئەفقی ب دهستی بگێرین دبیژنی
«دستاس» و هه گهر ب ئافقی بیتته
گیران دبیژنی «آسیاب» و هه گهر
ب هیزا کهری بگێرین دبیژنی
«خرآس» و هه گهر ب هیزا بای
بهیتته گیران دبیژنی «آسیای
بادی» و بین ب هیزا ماتورا بهیتته
گیران دبیژنی «آسیای دودی» -
ئافقی داره کئی یه وهکی هناری یه،
به رگیت وی که سکن و گولیلکیت
سپی پیقه دئین و دبیهن خوهشن،
فیقیی وی وهکی ژنوی چیدبت
که سهکه پاشی رهش دبت؛ ئەف
داره به ره بهی ژی هه ر بقی ئافقی یه
- د زمانئ فره نسی دا ئافقی
جوره کئی یاریا قوماری یه کو
ئیرانی ژی هه ر بقی مه به ستی
بکار دئین.

آسا (Asa): فه رمانه ب

نقستنی (بنقه) - پاشگره و

ئانکویا «وهکی و مینا» ددت -
باوشکیت خه وی - ریک و پیک
کرن (چ مال بیت یان سه ر وره
بن) - ماقویل - بنه جه (وهکی:
قه سه بنه جه) - هیدیاتئ (نهرماتی
- بتایبه ت لده می ئاخفتنی) -
شیواز.

آسان (Asan): سانه هی.

آسایش (Asayêş): بی دهنگی -
ته ناهی.

آسان (Asban): ئاشقان.

آستان (Astan- Astanê):
ده رازینک.

آستر (Aster): به طهن (بو جلکا
دهیت) - و یقه تر.

آستن (Astên): هچکئی جلکی -
دبیژنی «آستین و آستی - آستیم -
آستم» ژی.

آستیم (Astîm): کیسه دانا برینی.

آستین (Astîn): هچکئی جلکی -
دهرئ مه شکئی - ریک و ریباز.
کوته آستین (Kuteh Astîn):
دهستکورت - لاوازال - هه ژار.

آستینه (Astîne-ê): هیکا
مریشکی.

آسغدن (Asuxden): نه سوتی یان

هه‌وی (دهمی دوو ژن شوی ب
 زه‌لامه‌کی دکهن هه‌ر دوو ژن دینه
 هه‌وی یین هه‌قدوو).
 آس و پاس (Aso pas): ره‌پ و
 رویت (بو مروقی مفلس بکار
 دهیت).
 آسه (Ase): ته‌وهر - به‌ری ناشی -
 ئاتافی ژه‌نگی بوونا گه‌می - مورکا
 دووی ژ ستوی کو دکه‌فته پشت
 مورکا (اطلس) دا.
 آسیا (Asîya): ددانی کورسی -
 ئاش.
 آسیب (Asîb): زیان - درب - ئیش
 - هه‌رشی.
 آسیمه (Asîmê): په‌ریشان.
 آش (Aş): جوهره‌کی خوارنا ئیرانیانه.
 آشام (Aşam): هه‌ر تشته‌کی بیته
 فه‌خوارن.
 آشپز (Aşpez): زادچیکه‌ر کو
 به‌ره‌بی دیبژنی (طباخ).
 آشغال (Aşxal): گلینش.
 آشغال‌دان (Aşxaldan): سه‌تلا
 گلینشی.
 آشفتن (Aşuften): په‌ریشان بوون -
 توپه‌ بوون - سه‌رگه‌ردان بوون.
 آشفته بخت (Aşuftê bext):

نیف سوتی.
 آسغدن (Asexden): ئاماده‌بوون.
 آسمان (Asman):
 ئه‌سمان (هه‌روه‌سا پۆقی مه‌به‌ستی
 په‌یقین: سپهر، گه‌ردون، فلک،
 چرخ، چرخ بلند، چرخ دولابی،
 چرخ کبود ژ لکارن) - ناخی روزا
 بیست و هه‌فتی یه ژ هه‌ر هه‌یقه‌کا
 سالا هه‌تافی، (آسمان روز) ژ
 هه‌ر پۆقی مه‌به‌ستی لکاره.
 آسمان پیسه (Asman pîsê):
 ئه‌سمانی کو پنی پنیکیئن ئه‌ورا
 لی بن.
 آسمان‌خراش (Asmanxeraş):
 گه‌له‌ک بلند (پۆ ئاهاهی یا بکار
 دهیت).
 آسمان دره (Asman dere- der-
 rê): ریکا کادزا (زاراوه‌کی
 ستیرناسیی یه).
 آسمان نورد (Asman neverd):
 فروکه یان هه‌ر تشته‌کی کول هه‌وا
 بچت.
 آسمانه (Asmane-ê): بان.
 آسمند (Asmend): دره‌وکه‌ر -
 فیل‌باز - هه‌یران.
 آسنی (Asnî- Asnêy):

نارام - نیگه‌ران - پهریشان حال. د
شه‌هنا ما فردده‌وسی دا (آشِب و
شِب - آسِب و شِب) ژى هاتیه.
آشِیه (Aşîhê): شهینا هه‌سپی.
آغار (Axar): نیای.
آغاز (Axaz): ده‌ستپیک، سه‌ره‌تا.
آغر (Axer): هشکه‌رۆ - جهین کو
پشتی ئاف رابوون بدوماهی تیت
و هیشتا ئاف تیدا مابیت.
آغستن (Axêsten): پرکرن، تژی
کرن.
آغشتن (Axêšten): ته‌پرکرن، شل
کرن - شیلاندن - تیکهل کرن -
هه‌قیرکرن.
آغشغه (Axêşxe): په‌نجه‌را مه‌زن -
ده‌رگه‌هئى کو جهئى رونا هیئ لئ
بت.
آغوز (Axuz): فری (شیرئ) کو هه‌تا
سئ روژا پشتی زایینی ژ په‌زی و
چِیلا ددوشن). په‌یقین (شیرماک،
فله، شمه، فرشه، زهک) ژى هه‌ر
بو قئ مه‌به‌ستئ لکارن.
آغوش (Axûş): باغه‌ل، هه‌مبیز - د
زمانئ تورکی دا کو ئیرانی ژى هه‌ر
ب وئ مه‌به‌ستئ بکار دئین ناغه‌که
ژ نا قین به‌نی بیت تورک.

به‌خت ره‌ش - بی شه‌نس.
آشکوب (Aşkûb): بان.
آشکوخ (Aşkux): ته‌ه‌سین،
حولسین - هلنگفتن.
آشمال (Aşmal): مه‌للاق - دو روی
- ئەزمان خواهش.
آشموخ (Aşmux): که‌سئ کو
خه‌لکی به‌سه‌ردا به‌ت یان ریکئ
لبه‌ر به‌رزه‌که‌ت - قه‌سه‌قه‌گو هیز.
آشنا (Aşêna): هه‌قال - نیاس، خزم
- که‌س و کار - مه‌له‌قانی (بو قئ
مه‌به‌ستئ پتر شنا şêna لکاره).
آشوب (Aşûb): فتنه - دهنگ و دۆر
- سه‌ره‌لدان - شوره‌ش.
آشوب انگیز (Aşûb engîz):
فتنه‌چی، فتنه‌ه‌لیخ.
آشوریدن (Aşûrîden): شیل و بیل
کرن - تیکدان - سه‌رابن کرن -
تیکهلکرن. هه‌روه‌سا (شورانیدن)
ژى لکاره.
آشوغ (Aşûx): غه‌ریب (مه‌به‌ست ژئ
مرو قئ غه‌ریب، نه‌خه‌لکئ ده‌قه‌رئ
یان بیانی یه).
آش و لاش (Aşo laş): پرت پرت -
بژاله.
آشِب و تیب (Aşîbo tîb): نه

آک (Ak): خرابی - نیش - زبان -
ثاتف.

آکپ (Akup): هوندري دهقي.

آکچ (Akec): چنگالين ناسني.

آکنده پهلو (Akendê pehlû):
گه لهک قه لهو.

آکنده گوش (Akendê gûş): بڼ
گوڅ (ئو که سڼ کو گوڅ نه ده ته
شپړه تين خه لکي - نه گوڅدار).

آکو (Ako): بوم، کوند.

آگون (Agûn): سه رنوخين -
سه رابن.

آل (Al): سوري شه بي (رهنگي سور)
- ژنک دييژن (آل) تشته کي وهکي
ئه جنايه کو نائيته ديتن و وهسا بو
خه لکي ددا خوباکرن کو خولکي
ژنکه کا لاغهر ددهت و خوري مويه
کو هه گهر ژنک بمينت بتني ئو
(آل) دهيتي و زباني دگه هينتي ب
تاييهت هه گهر ژنکا ب همل
باري خوه دانابيت، دييژن شه فا
شه شي پستي زاني، (آل) دهيتي و
جهرگي وي دئينته دهر، له ورا ژي
شه زاي هندي نه بريه همامي بو
شويشتني نه دهيلان بتني -
ههروهسا د عهره بي دا دو نانکويين

آخيل (Axîl): نيرينا ژ کوشي چاڅي
ب نيشانا توره بووني.

آفتاب (Aftab): گهرماتي - روناڅي
- هه تاف (بهروفاژي په يفا سيبه ر)
- روژ کو بهره بي دييژني (شمس)،
(آف - خورشيد) ژي لکارن.

آفتاب پرست (Aftab perest):
روژ په ريس - کمکه. (آفتاب
گردک) ژي لکاره.

آفتاب گهردان (Aftab gerdan):
گول به روژ.

آفتابگين (Aftabgîn): روژا
هه تافي، روژا ساڅي (بهروفاژي
روژا ئو وري).

آفتابه (Aftabê): مه سين.

آفدم (Afdum): دوياڅي - ئه نجام.

آفروزه (Afrûzê): فتيل له مپي يان
فانوسي.

آفروشه (Afrûşe): هه لوا کو ژ نار
و دوهن و هنگشيني يان شه کرا
که لاندی هاتبيته چيکرن.

آفريدگار (Aferîdêgar): نافه که ژ
نافين خودي (نافرنده، چيکهر).

آفريدن (Aferîden): ژ نه بووني
چيکرن، خهلق کرن، نافراندن.

آفند (Afend): شهر، جهنگ.

کلسی.	دی ژى ددهت کو ئیرانی ژى ههر
آلوجه (Alûçê): حلیک،	ب وان نانکویا بکار دئین، ئەو
حولیترشک.	ژى: «خسانه دان (اهل) -
آلودن (Alûden): شیلاندن - تی	لهیلان (سراب) «ن.
گه فزاندن - ته پرکرن.	آلاس (Alas): ره ژوی.
آلوده دامن (Alûdê damen):	آلکلنگ (Alakuleng): یاری
دههمه ن پیس - خرابکار -	یه که کو ئەم دبیرینی (حل حوپین -
گونه هکار - کهسا کو ناچی وئ ب	دارناقوس - شه قله شیق)، ههروهسا
پیسی (خرابی) چووبیت.	ناچی کیژکه کی یه کو بعه ره بی
آلونک (Alûnek): کولک.	دبیرینی «ذاریح».
آله (Aluh): ئەلهو.	آلانه (Alane): خانی - هیلین.
آلیز (Alîz): جوتک - زیچک -	آلبالو (Albalû): فیقیه که وه کی
لیتک - حه به لوتک.	گیلاس یه به لی ژ وئ هویره.
آماج (Amac): ئارمانج - کیل -	آلر (Aler): ران، ره هن.
گیسن.	آلغدن (Aluxden): توپه بوون.
آمادگاه (Amadgah): ریشه بهری	آلفت (Aluften): په ریشان بوون -
یا کو ب ئاماده کرنا خوارن و کهل و	تیکچوون (ژئه گهری توپه بوونی).
په لین له شکهری رادبیت.	آلگونه (Algûnê): سؤراشا روی یا
آمار (Amar): سه رزمیتری؛ چند	کوژنک بکار دئین.
جوړه نه مینا سه رزمیتری یا	آلنج (Alunc): حولیکا دارستانا.
ئابووری و سه رزمیتری یا رامیاری	آلنگ (Aleng): خه ندهک یان
و سه رزمیتری یا نفوسی.	شویره و دیوارین بلند ژى بین کو
آماردار (Amardar):	لدورماندوری که لها یان سوپایا
ژمیریار (حسابدار - محاسب).	ئافا دکر.
آماس (Amas): جهی وهرمتی ژ	آلو (Alû): حولیک.
له شی چ بریندار بیت یان هه پشی	آلونک (Alu'ek): هویرکییت بهری

آمِه (Ameh): نامانی کو حویری
دکه نی بو نفیسینی.

آمیختن (Amîxten): ناځیک

هلکرن (تیکهلکرن) - ههروهسا

(آمیزش Amîzêš) ژي کوژ

فتی په یقی دهیت ه وەرگرتن ب

نانکویا نیزیکی یا گوښیلی یه.

آمیزه مو (Amîzê mû): کهسی کو

پرچا سه ری وی رهش و سپی

ناځیک هلبیتن.

آن (An): ئیشاره بو تشته کی یان

کهسه کی ل دویر (وی هه - وا هه -

یا هه) ههروهسا بو کهسی

نه ناماده (ئهو) .. هه گهر بو کومی

بکار بینن بو کهسا دی بیژن

(آنان) و بو کوما گیانه و هرا و کهل

وپه لا (آنها) بکار دهیت.

آن (Anê): بو مالکیه تی بکار

تیت (یی فلانی)؛ ههروهسا (از

آن Ezanê - زان Zanê) ژي

بکار دئینن.

آنجا (Anca): ویراهه - ویری.

آنچنان (Ançunan): وهسا،

واسی، وهتوف.

آنچه (Ançê): ههروهسا، ههرو

تشتی کو.

بیت، (آماز و آماه) ژي لکارن.

آمدن (Ameden): هاتن - گه هشتن

- دیاربوون - زفرین.

آمورزیدن (Amurzîden):

عه فووکرن، لی بویرن.

آمورغ (Amurx-Amerx): بو

چه نداتی بکار دهیت - بها -

به ریز - مفا - پیچه ک ژ تشته کی.

آمنه (Amene-ê): پشتی دارا -

قرش و قال.

آموت (Amot): هیلینا فرندین

نیچیری وه کی: (بازی - ئه لهو -

شاهین و..... هتد).

آموختار (Amûxtar):

فیرووی (بعه ره بی دیژنی معتاد).

آموختن (Amûxten): فیروون.

آمودن (Amûden): چیکرن -

به رهه فکرن - تیکهلکرن.

آموزشگاه (Amûzêşgah): جهی

فیروونی (خواندنگه ه).

آموزگار (Amûzgar): فیرکه ر -

ماموستا - ری نیشاندهر -

په ندبیژ، شیره تکه ر.

آموسنی (Amvêsnî): ههوی (دو

ژنن کو شوی ب میړه کی کرین

دبنه هه ویین هه قدو).

- آندون (Andûn): وټراهه — وی
 ره خټی هه — وی ده می، هینگی.
- آن سری (An serî): ناخره تی — یی
 وی دنیا یا دی.
- آنک (Anek): ب o دویراتیی دهیت
 وه کی: (هینگی — نهو) لهه مبه ر
 (اینک Înek = نوکه — نه شه) —
 خوریک (نیشا خوریک).
- آنگاه (Angah): هینگی — وی
 ده می — پاشی — پشتی هینگی —
 لدویشرا.
- آنین (Anîn): جه رکی بچویک کو
 لشوینا مه شکی بکار دئین بۆ
 ژیتگر تنه نیشکی ژ ده وی.
- آو (Av-w): ئاف.
 آوا (Ava): کورتکریا په یفا (آواز):
 ئاواز — دهنگ.
- آواخ (Avax): ته حه م، مخابن.
 (آوخ، آه، وای، آوه، آواه، دریغ،
 دریغا و افسوس) ژی لکارن هه ر
 بو قی مه به ستنی.
- آوار (Avar): توز و غوبار — دیوار
 یان بانن خانی کو خراب لیها تبیت
 و بهه رفیت — کورتکریا (آواره) —
 بی جه — بهرزه — دهریه دهر، ئاواره
 — سته م — قههرین — رینج — خرابی
- تالان کرن — لشوینا (آمار) ژی
 لکاره ئانکو سه ر ژمیتری.
- آور (Aver): براسستی — راست و
 دروست — بی گومان.
- آورد (Averd): جهنگ، شهر —
 هیرش — ئینا (بۆ سییه م که سی
 تاک).
- آوردجو (Averdcû): شهر که ر.
- آوردن (Averden): ئینان — دیار کرن.
- آورد و برد (Averdo bord):
 ئینان و برن (مه به ست ژی کارئ
 بهرده وامه).
- آورک (Averek): بابهلپسک —
 هیزک (پی یاریه که کو خوه پی
 داددهن).
- آوند (Avend): گوزکی ئافی —
 گوزکی مه بی — د زاراوی چاندنی
 دا نه و بۆریکن یین کو ئافی ژ
 رهین دارئ دکی شنه بهلگا —
 ههروه سا بنیره (آونگ) ژی.
- آونگ (Aveng): وهریسی کو تری
 یان هه ر فیتی که دیتر پیته بکن و
 ب بانن خانی قه بهلاویسن — هه ر
 تشتی بهیته هلاویستن؛
 په یقین (آوند، آون) ژی لکارن.
- آویختن (Avîxten): هلاویستن.

- آویز (Avîz):** شهر، جهنگ - ههروهسا ئانکویا (بهلاویسه)ژی ددهت، هنده جارا دگهل په یقه کا دی دهیت و ئانکوا بکه ری شه ری ددهت، وهکی په یقا: (گلاویز «Gelavîz»: شه پرکه ر، شه رشان) - ههروهسا (آویز) کورتکریا په یقا (آویزه) یه ژی؛ ئانکو: ههلاویستی.
- آویژه (Avîje):** تایبهت - صافی - هه قال و دوست و خزم. بو کومی (آویژگان و ویژگان) لکارن.
- آه (Ah):** په یقا مخابنیه یه - دهنگی ئاخینک راهیلانی یه.
- آهسته (Ahêstê):** هیدی، بی دهنگ.
- آهک (Ahek):** کلس [ئیک ژ که رستین ئا فاکرنی].
- آهمند (Ahumend):** گونه هکار، دره وکه ر، عیبه لو.
- آهن (Ahen):** ئاسن.
- آهن جفت (Ahen cuft):** گپسن (بو کیلانا ئه ردی بکار دهیت).
- آهن خا (Ahen xa):** ئه و که سی کو ئاسنی ب ددانا نهرم دکه ت (درکه یه بو هه سپی ب هیژ).
- آهن ربا (Ahen ruba):** مگناتیس.
- آهنکار (Ahenkar):** ئاسنگه ر، هه سنکار. ههروهسا په یقا (آهنگر) ژی لکاره.
- آهنگ (Aheng):** کاری سه فه ری - ئیراده - ری باز - ئاواز.
- آهنگساز (Ahengsaz):** ئاوازدانه ر.
- آهنین (Ahenîn):** وهکی ئاسنی.
- آهو (Ahû):** خه زال، ئاسک - کیماسی (د کاری دا، د تشتی دا، ل مرؤقی).
- آهوانه (Ahûvanê):** وهکی خه زال، خه زالی.
- آهوپا (Ahû pa):** یی کو وهکی خه زالی توند بچیت - خانیه شهش کوژی.
- آهودل (Ahû dêl):** ترسنوک، کولافه. (آهوری) ژی لکاره.
- آهون (Ahon):** ریکا لبن ئه ردی - شکه ن.
- آهیانه (Ahyânê):** قافی سه ری کو به ره بی دیژنی (عظم قحف).
- آی (Ay):** بو مخابنیه و گازیکرنی تیته بکار ئینان.

آيا (Aya): ئەرى، ئايا (بۆپەك سيارى) بكار دەيت.

آيزنه (Ayêzne): مېرى خوشكى، زافايى مروقى.

آيش (Ayêş): هاتن (هه گهر دارين

فېقى يېن وهكى سېف و حوليكا

ساله كى فېقى بدهن و سالا دى نه،

ئەو سالا ب بهر بيت دى بېژن ئەف

داره يا ب (آيش) ه - ديسان بۆ

زەقىي ژى ئەف زاراوه لكاره بۆ

نمونه لهندهك جها، ساله كى زەقى

شۆقه و بى بهره و سالا د ديشدا

تېته چاندن و ب بهر دكه قېت ئەو

سالا زەقى تشتهك لى هاتبېته

چاندن دى بېژن ئەف زەقىيه يا

ب (آيش) ه، مەبه ستا فېكرايى

ئەوه كو ئەف ساله ئەف داره يان

ئەف زەقىيه دى تشتهك ژى

هېت).

آيشنه (Ayêşne): جهه سويس -

قه سه قه گوهيز. (آيشته، آيشه،

ايشه، ابيشه، اپيشه، انيشه) ژى

لكارن.

آيغت (Ayeft): پېدڤياتى،

پېويستى، موحاجى - نياز -

خواستن «طلب» - مفا، سوود.

آييز (Ayêz - Ayîj): چريسك و

گورپا ئاگرى. (آييزه، آييزك،

آبيز، آبيز، ابيز، ابيزك، آبيد)

ژى لكارن.

آيين (Ayîn): دهستور - رېياز -

داب و نهرىت - شهنگسته،

بنواش، قاعده - خوه جوانكرن) د

به رخوړا چوون).

آيين جمشيد (Ayînê Cemşîd):

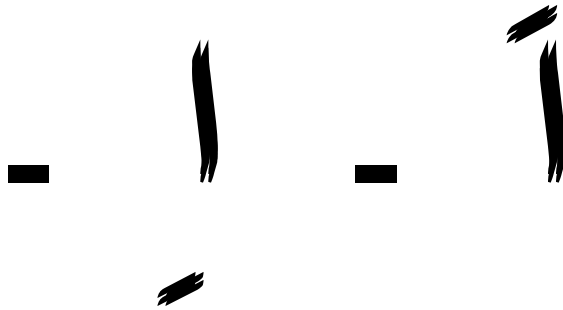
ناقى ئاوازه كى يه ژ ئاوازين

كه قنين ئيرانبيان.

آيينه (Ayînê): خوديكا روناھيى.

آيينه چرخ (Ayînê çerx):

درکيه ژ رۆژ (تاف) ى.

اڀا (Eba): آش (جوره کي خوارنا

روهنه)، بيٽي ٽه ليفا دهسپيکي ڙي
ٽيٽه بڪارئينان وه کي: (شوربا،
جوجه با).

اڀام (Ebam): دهين، قهر.

اڀان (Eban): هه يثا دووي يا
پاڀيزي و هه يثا هه شتي ڙ سالا
هه تافي ڪو ديٽڙني (آبان) ڙي.

اڀدالي (Ebdalî): پي (اڀدال) ي -
هه ڙاري - نافي تائي فه کي يه ل
ٽه غانستانن ڪو نوڪه
ديٽڙني (دهراني).

اڀر (Ebr): ٽهور - جوره کي ليفي ڪو
له شي خواه پي دشون - پرته ڪا
ٽيسفنجي ڪو زفر کي دادننه سهر و
ٽامانا پي دشون.

اڀر (Eber): سلال، بالا، ڙور.

اڀرنجڪ (Ebrencek): ڪه هره ب -

برويسي.

اڀرو (Ebrû): بره، بري.

اڀريز (Êbrîz): ڙيڙي خوري و پي
غه ش.

اڀريشم (Ebrîşem): ٽارميش،
ٽافلميش.

اڀزار (Ebzar): ٽالاڻ - ههر
تشته کي ڪو ڪارهڪ پي بيٽه ڪرن.
(افزار، اوزار) ڙي لڪارن.

اڀڪار (Ebkar): ڪشتوڪال -
جوتياڙي.

اڀناخون (Ebnaxûn): ڪه له.
(اڀناخون) ڙي لڪاره.

اڀوعطا (Ebû 'Eta): نافي
ٽاوازهڪا موزيڪا ٽيراني يه.

اڀياري (Ebyarî): خه لڪي «اڀيار -
گونده ڪه ل مصري» - جوره کي
په ڙوڪي يه - جوره کي ڪوترانه.

- د خه ملاندن و کهسهک دا هه لگريت و
 دا ب بهر سوپای که قییت. سهر
 ده می هه خامه نشی یان و
 ساسانیان نه ث (ته خته ره) هه بوویه
 و چیدبیت هیشتا که قنترژی
 بیت، ژ بهر کو که کولهر دبیزن
 (kavi) نانکوا وی (شاه یان ژي
 شاهزاده) یه و وهکی دبیزن (اختر
 کاویان) نانکو ته خته را شاهینی،
 هه چهنده د داستانیین که قن دا
 هاتیه کو (اختر = درفش) یا
 کاوی ناسنگر بوویه، بی کو زحاک
 قه لپ دای و فریدون ثانیه شوینی.
اخترمه (Exterme): ئالا و هه سپ
 و چهک و هه ر تشته کی وهکی وان
 کورد شه ری دا ژ نه یاری
 بستین (ب عه ره بی دبیزنی
 غنیمه).
- اختره (Exte - Axte):**
 خه ساندی (مه به ست ژي مرؤقی بی
 گون کو بی دهنگی وی وهکی ژنکا
 و موی ل سه روچاقان نه هین، یان
 ژي تهو هه سپین کو دهینه
 خه ساندن داکو قه له و بن).
- اخروش (Uxrûş):** دهنک و هه را،
 دهنک و دور، قه ره بالغ.
- ابیز (Ebîz):** چریسکا ناگری.
اپرویز (Epervîz): سه رکه فتی -
 خوه شتقی.
اپسان (Epsan): به راث، هوسان.
 ههروه سا (افسان) ژي لکاره.
اپشک (Epşek): خوناث.
اپشه (Epîşê-e): بی کار.
اج (Ec- Uc): کولند.
اجامر (Ecamêr): کومه کا مرؤقین
 کو حه ژ به لیه لی بکه ن.
اجفار (Ecjar): ناگری گه ش.
اختر (Exter): ستیر - به خت (ستیرا
 به ختی) - ههروه سا نا قی گیایه کی
 یه - چه رمه کی چوارکوژی به سهری
 رمه کی قه (بو پتر زانیاری یا
 بنیره: اختر کاویان).
اختر بین (Exter bîn): ستیر ناس
 - فالقه که ر، خیتزانک.
اختر شبگرد (Exterê şebgerd):
 درکه یه بو هه یقی و نانکوبا وی،
 ستیرا کو ب شه ث دگه رییت.
اختر کاویان (Exterê Ka-):
(viyan): هه ر وهکی مه ل پیشتر
 گوتی اختر چه رمه کی چوارکوژی
 بوو کو ب سهری رمه کی قه
 گریددان و ب گه وه رین جورا و جور

ارتش (Ertêş): کۆما سوپاییڭ	اخسمه (Exsume): بیره.
وه لاتەکی.	اخش (Exş): قەدر و قیمەت و بها.
ارتشبد (Ertêşbud): بلندترین پلا	اخکەندو (Exkekendû):
لەشکەری یە لجه م ئیرانیان.	خشخشوک.
ارج (Erc): قەدر و قیمەت.	اخکوک (Exkok): فیقیی
ارج (Erec): زاراوەکی پیقانی یە،	نەگەهشتی کولدهف مه پەیقین
هەر ژ سەری تیلێ تا دگەهیتە	(کەرک و تویک) لشوینی دەینه
دوماهیا ئەنیشکی کو دورین نیف	بکارینان.
میتري یە.	اخگر (Exger): پەل (رەژی یا ناگر
ارجمند (Ercmend): ب قیمەت،	پیتە - گەش -).
ب بها، ریزدار، هیتا.	اخم (Exme - Exm): کوریشکین
ارجنه (Ercene-ê): ناڤی ئاوازهکا	بره و ئەنی.
موزیکی یا کەفنا ئیرانی یە.	اخمو (Exmû): ئەنی گری، بره
ارچه (Erçê): هەرچەندە، هەکەرچی.	تیکچووی، توپە.
ارچین (Erçîn): دەرەجکی	ادا (Eda): ناز و غەمزە - زارقه کرن.
پیتسرتکی.	اداک (Edak): گزیرتە، هسکی یا
ارد (Erd): دروستی و راستی -	لناث دەریایی.
پاکی، پاقری - ژئی هاتی، لایق -	ار (Er): کورتکری یا پەیشا (اگر)،
توپەبوون - ناڤی فریشتەکی یە د	ئانکو: هەکە، ئەگەر، هەگەر.
ئایینی زەردەشتیان دا کو زیرهفانا	دیسان کورتکری یا پەیشا (اره) یە
مال و سامانی یە - ناڤی رۆژا	ژی، ئانکو: مشار (منشار).
بیست و پینجی و ناڤی زیرهفانی	ارابه (Errabe-ê): ئەرهبانا کو
رۆژا بیست و پینجی یە ژ هەمی	بدویف هەسپا قەدکەن.
هەیقین سالا هەتافی.	اربو (Erbû): هرمیک.
ارداد (Erdad): فیلباز و حیلەکەر.	ارتجک (Ertecek): برویسی یین
اردب (Erdeb): شەر و شور -	ئەسمانی.

جەنگ.	ارغ (Urx): کیفکویی بوون.
اردم (Erdem): هونەر و پیشه -	ارغشتک (Erxustek): رهقس و
کاری باش - هەر ئیک ژ سورهتین	سهما - دهنگی کوژ لیکدانا تبلا
مهزنین پهرتوکا «زهند».	رادبیت دهمی سهماکه رهلهک ب
ارده (Erde): کونجی یین	که یف.
قوتای (تارکی کونجی یا).	ارغون (Erxon): ههسپی کو حیل
اردی (Urdî): کورتکری یا	دکه ته غار.
«اردیبهشت» کو هه یفا دووی یه ژ	ارگ (Erg): کهلهها موکم کو دکه نه
سالا هه تاقی یان ژی باشتربیشین	ئاڤاهییی حوکه تیی و ئهف کهلهه،
هه یفا دووی یه ژ وهززی بهاری.	کهلههکا بچوبکه کو د ناه
اردیبهشت (Urdîbêhêst): بنیره:	کهلههکا مهزنتر دا دهیته چیکرن.
(اردی) - د ئایینی زهردهشتیان دا،	ارمزد (Urmuzd): ستییرا
ناقی فریشتهکی یه کو د جیهانا	«موشتهری» - ناقی روژا ئیکی یه
مینهقی دا نوینهری پاکی و	ژ هه ره یقهکا سالا هه تاقی.
پیروزی یه و د جیهانا	ارمغان (Ermexan): خهلات و ئه و
خاکی (گوبا زهمین) دا زیرهفانی	تشتی کو ریتنگ بو کهسهکی یان
ئاگری یه و وهکیلی روژا	هندهکا دگهل خوه دئینیت دهمی ژ
(اردیبهشت) ئی یه کو روژا سییی	وهغه رهکی دزقربتهفه.
یه ژ هه می هه یقین سالا هه تاقی،	ارمگان (Êrmegan): فیرکه ر،
کو ئهف روژه لجه م ئیرانیان جهژن	ماموستا، راهینه ر.
بوو و دگوتنه قی جهژنی	ارموی (Urmevî): بووی کهسی
(اردیبهشتگان -	دهیته گوتن یی کو خه لکی باژییری
Urdîbêhêştgan).	«ئورمی» بیت کو باژییرهکی
ارس (Ers): روندک.	کوردستانا ئیرانی یه، و هندهک
ارشک (Erşek): زهلام - نیر - ژ	ژی دیبژنه قی باژییری (رضاییه).
ناقین که قنن ئیرانیان.	ارناوود (Ernawud): ملله ته که ژ

ازبر (Ezber): ژ بهر (حفظ) [بو
نمونه هه گهر هوزانه کئ ژ بهر
بکهن] - ئەف پەيشه د زمانى
عه ره بى دا ئانكو زهلامى ملپان و
ب زاخ و فارس ژى هه ب قى
واتاى بكار دئین.

ازدر (Ezder): ژ هه ژى.

ازدو (Uzdo): جهوى، سترک.

ازغ (Ezx): ئەو چقین دارى یین کو
لدهمى که زاخى دهینه برین - کیم
و عه داڤ.

ازگات (Ezgat): دل پیس، دلخراب،
دل ب گومان - بهدکار، خرابکار.

ازیرا (Ezîra): ژ بهرکو، چونكى.

ازکهان (Ejkehan): تهنهل،
که دوه - کهفر.

اسپرسا (Espersa): ئیرانیین کهڤن
ئەف پەيشه بو پيشانى بکار دئینان،
ئەو ژى دا کوره جه حيله ک بو دهمى
دوو ده قيقا که ته غار و ئەو
مه سافا کو به زوکی دپيشا دگوتنى
(اسپرسا) يه ک کو به رامبهرى
(١٥٠-١٨٩) ميترايه.

اسپرلوس (Êsperlos): ته لار،
قه سرتین شاها.

اسپرى (Êsperî): ب داوى هاتى،

نه ژادى هندوئه وروپى كول وه لاتى
ئەلبانيا د ئاکنجى نه - ژنا شه رکهر
و شه ره لىخ.

ارندان (Erendan): پەيشا
حاشاتیى (حاشا، کلا).

اروانه (Ervane): جوره کى حیشترا
مى يه.

اروند (Ervend): ئەزموون - رینج -
کوفشان - ئارهزو - جادوو - فیل،
حيله - توند و تیر - ب هیز.

ارویس (Ervîs): د ئایینى
زه رده شتى دا ناڤى به ره کى مه زنى
چوار گوشه يه کو ئالافین عیباده تى
وه کى ته ست و هاونى دادنه سهر.

اره (Errê): مشار (ئامیره که بو برینا
دار و ئاسنى و..... هتد، بکار
دهیت).

اریب (Urîb): خوههر - چه میای -
شهت (بو په رک و په روک و زه قیا)
لکاره.

اریس (Erîs): زیرهک و هشیار.

اریش (Erîş): زیرهک و هشیار.

ازار (Êzar): شهل - هیزار (بنى

دیوارى ژ رویى ئه ردی تا نیتزى
ئیک میترى) - بنى
ئاڤى (کویرترین جهى ئاڤى).

بۆراندی.

اسپندارمذ (Êspendarmez): د

ئایینی زه‌رده‌شتی دا، ناڤی
فریشته‌کی یه‌ کو‌ زیره‌فانا ئه‌ردی
یه‌ و وه‌کیلا روژا پینجی یه‌ ژ هه‌ر
هه‌یقه‌کا سالا هه‌تافی، هه‌روه‌سا
ناڤی هه‌یقا دوازدی و ناڤی روژا
پینجی یه‌ ژ هه‌ر هه‌یقه‌کا سالا
هه‌تافی.

اسپیتمان (Êspîman): نازناڤی

زه‌رده‌شت پیغه‌مبه‌ری یه‌.

اسپیل (Espîl): که‌سی کو‌ کارى وی
دزینا هه‌سپا بیت.

است (Est): هه‌ستی، هیسک.

است (Est-Ust): کورتکریا
اوستا (په‌رتووکا ئایینی یا ئۆلی
زه‌رده‌شتییایه‌).

استاخ (Ustax): دلیر، ئازا،
نه‌ترس. «گستاخ» پتر لکاره‌.

استاره‌ (Êstarê-e): ستیر - سازه‌کا
موزیکى یه‌ کو‌ب سى‌ تیلانه‌ -
ئه‌ف په‌یقه‌ ب ئانکوا (نخیفک،
په‌رده‌ و عه‌با) ژى‌ دناڤ زمانى
فارسی دا لکاره‌، هه‌رچه‌نده‌ دیاره‌
یا ژ زمانى‌ عه‌ره‌بى‌ هاتیه‌
وه‌رگرتن.

استاغ (Êstax): سته‌ور (گیانه‌وه‌ر
یان مروڤى‌ کو‌ نه‌زیت).

استام (Ustam): لغاڤا هه‌سپى‌ -
زینا هه‌سپى‌ - هه‌ر تشته‌کى‌
هه‌سپى‌ کو‌ب زیر و زیقى‌ هاتیبته‌
خه‌ملاندن.

استان (Ustan-Êstan): جه‌،
جه‌ی راوه‌ستیانی، جه‌ی ئاکنجى‌
بوونى‌ - پارێزگه‌ه‌.

استبر (Êstebr): مه‌زن - ستور - ب
که‌له‌خ.

استخوان (Ustuxan): هه‌ستی،
هیسک - به‌رک (وه‌کى‌ به‌رکى‌
خورمى‌ و به‌رکى‌ مرژمژى‌...).

استر (Ester):
هیستر (گیانه‌وه‌ره‌که‌).

استردن (Usturden): تراشین -
پاڤژکرن.

استرش (Usturêş): بێر، مه‌ریل.

استره‌ (Usture-ê): گوبزان (ئالافى‌
سه‌ر و روى‌ تراشینى‌ بوو).

استم (Êstem): سته‌م، زولم،
زۆرى‌.

استمگر (Êstemger): زۆردار،
زالم، سته‌مکار.
استن (Ustun): ستوبن.

- هاڻيٽين دوارا. **استنبه (Êstenbe-ê):** ڪريٽ - گر -
 ب هيٺ، دلير - ٻوڏيو و ڪاڀيسا
 دهيتو ڳوٺن.
استوار (Ustovar): موڪوم - راست
 و دروست - بنهه - جهيٺ باوهرين
 - پلهه ڪا لهه ڪهري يه دناڦهه را
 (گروهبانن ٽيڪم و ستوان) ي دا.
استودان (Ustûdan): ههستي دانڪ
 - ڳورستان - زياره تين
 زهرده شتيان.
استودن (Ustuden): په سندان -
 پتهه لدان، مهه ڏڪرن.
استور (Ustur): دوارن ڪو باري
 بهه لگريٽ يان سوارين ڦه بويل
 بڪهت، وهڪ: هه سڀ و هيسٽر
 و..... هتد. ههروهسا (ستور) ڙي
 لڪاره.
استوه (Ustuh): وهستي ي، ماندي.
اسغر (Usxur): سيخور.
اسڪدار (Eskudar): نامه بهر -
 پيلڪ (قاصد).
اسڪندان (Êskendan): ڪليل و
 قفل.
اسڪنه (Êskênê-e): پيڪڪرن (ٻوڏ)
 داروباري لڪاره).
اسڪيزه (Êskîzê-e): جوتڪ
- اسن (Esen): جلڪي بهروپشت،
 جلڪي ڦاڙي - گوندوريت باڙيري
 «فارس».
اشپيل (Eşpîl): خهري ماسي.
اشتاد (Eştađ): ناڦي فريشته ڪي يه
 د نايين زهرده شتي دا و ناڦي
 روزا بيسٽ و شهشي يه ڙ هه
 هه يڦهه ڪا سالا هه ناڦي.
اشتر گاو (Uştur gav): زهرافه،
 (شترگاڦ پلنگ) پتر لڪاره، ڙ
 بهر ڪو گهردهنا وي وهڪي يا
 هيشترن يه و شاخين وي وهڪي
 يين گايه و رنگي وي ڙي مينا
 پلنگي پني پني يه.
اشترلڪ (Uşterlek): ڪهريڪل،
 ڪو بهه رهي ديٽرن (نعام)،
 ههروهسا د فارسي دا (شترمرغ)
 پتر دهيتو بڪارئينان.
اشتڪ (Êşteĸ): قوماتڪ (ئهو
 پهروڪي ڪو نوبزادهي دناڦ را
 ديٽرن).
اشتلم (Uştulum): زور و ستهه -
 قهه ره بالغ و هه شتر حوت.
اشرفي (Eşrefî): جوڙه ڪي پاري ڙيري
 يي ئيراني ڪو د ڪهڻ دا دهاته بڪار

- بازان (بادانا بسکتی).
اشکوفه (Uşkufe-ê): کولیلکا
 داری کو بهری بهلگا دبشکشن -
 هلافتین (دل رابوون).
اشنوسه (Êşnûse-ê): بیهنشک،
 (اشنوشه، شنوشه، شنوسه،
 وستوسه، ستوسر) ژى لکارن.
اشو (Eşo): زهلامی دلپاک و پیروز
 و ب وژدان - بههشتی.
اشیهه (Eşîhe-ê): شهینا ههسپی،
 (شیهه) ژى دئیتته بکارئینان.
اصفهان (Êsfehan): کۆما
 سوپاه (اسپاهان) - ناقتی بازیرهکی
 مهزنی ئیرانی یه کو دبتته سهنته ری
 پارتیزگه ها دهی یا ئیرانی - ناقتی
 ئاوازهکا موزیکی یه.
اصفهبود (Êsfehbud): اسپهبد:
 فرماندئ سوپای.
اعزام (Ê'zam): د فارسی دا ئانکو
 هنارتنا کهسهکی بۆ جههکی.
اغلیسون (Êxlîson): کهسکوسور،
 کهسکوئالا (قوس قزح).
افت (Uft): کهفتن - کیمی، کییم و
 کاسی.
افتادن (Uftaden): کهفتن (چ ژ
 جههکی خوه بهافتینه ئهردی و
- ئینان و کیشا وی بهرامبه ر (۱۸)
 نوکا - زاراوکه د پیشانی دا زیرنگر
 بکار دئین - بوو.
اشک (Eşk): رۆندک - چپکین
 ناقتی.
اشکاف (Êşkaf): دهرز، کهلشت،
 شکهن - کون - کهنتورا پهرتووک و
 ئامانا.
اشکافتن (Êşkafte): دهرزین -
 کهلشین - کونبوون - دهرزاندن -
 کهلاشتن - کون کرن.
اشکفت (Êşkift): ئهو تشتی کو
 دهرز قی کهفتی یان هاتییه
 کهلاشتن یان هاتییه کونکرن، بۆ
 نمونه ههگهر کونهک ل چیاى ببیت
 دبیزنی (اشکفت) یا کو ئهم
 دبیزنی «شکهفت».
اشکل (Êşkêl): ههسپی کو دهستی
 وی یی راستی و پی وی یی چهپی
 سپی بن - فیل و حيله - قهلب،
 سهخته.
اشک میخ (Eşkê mîx): باران،
 چپکیت بارانی.
اشکنه (Êşkene-ê): ناقتی
 خوارنهکی یه - ناقتی ئاوازهکی یه ژ
 موزیکا کهفتنا ئیرانی -

- بکه-ثیت، یان ژي ژ زیده
وهستیانی خوه لسه ر پیت خوه
نه گرت).
افتالیدن (Êftalîden): ره شانندن -
په لاتنه کرن - دراندن - که لاشتن.
افچه (Efçe): هه لامهت. ههروه سا
(مترس، مترسک، هراسه، داهل)
ژي د زمانی فارسی دا دئینه بکار
ئینان.
افد (Efd): سهیر، عنتیکه.
افدر (Efder): مام (برای ی بای)،
ههروه سا برازا ژي لکاره (چ کچ
بت، چ کور). هندک جارا (اودر
یان ژي اخدر) بکار دئین.
افددم (Efdum): دویماهی،
سه ره نجام.
افراس (Efras): کاریز - کانی.
افزون (Efzûn): زیده، پتر.
افسر (Efser): تانج (کولاقی
شاهینی) - پله کا له شکهری یه.
افسردن (Efsurden): چرمسین -
سار بوون - جه مسین - دلسار بوون
- خه مگین بوون.
افسوس (Efsûs): زولم و سته م -
خه م و کوفان - ترانه و یاری.
افسون (Efsûn): فیل و حیل -
- قه لپ، سه خته.
افشار (Efşar): مالکه کا
تاو لی (تاو له جوره کی یاری یه) -
ناقثی تاوازه کا موزیکا ئیرانی یه -
تائیفه کا نه ژادی تورکایه کول
نازه ربایجانا ئیرانی و قه زوین و
که رمانی دژین کو (نادر شاهي
ئه فشار - نه وی کول سالا
۱۱۰۰ کچی ژ دایک بووی و ل
سالا ۱۱۴۸ کچی بوویه شاهي
ئیرانی و ل سالا ۱۱۶۰ کچی
هاتیه کوشتن - ژ قی تائیفی بوو).
افشک (Efşek): خوناث.
افشون (Efşûn): سی تلک و
مله یب.
افشه (Efşe-ê): سافار - دانقوت.
افغان (Efxan): هه وار - ئاخینک -
زیمار.
افگار (Efgar): که سپره، وهستیای
- خه مگین - بریندار.
افندیدن (Efendîden): شه ر کرن -
هلیخستنا شهر و شه ره نیخا.
اقبیل (Êqbîl): ئقبال، به خت -
خوه شبه ختی.
اکبیر (Êkbîr): پیس، کریت.
اکدش (Êkdêş-Ekdeş): دوقور،

- البا (Ulba): خوارنه که کو پیک
دهیت ژ دل و میلک و پیشازین
لبهر دوهنی سۆرکری. (قلیه پوتی
و حسرة الملوك) ژى لکارن.
- الباد (Êlbad): کویرنج.
- الپر (Elper): زیرهک - فیلبار.
- الجهت (Elçext- Elcext): هیثی
- چاقهری (بو وی کهسی دهیته
گوتن یی کو چاقهری ول هیثیی
بت کو دئی خه لکهک ههر تشتا
دهتی، بلا نهی پیدئی بیت ژى).
الدنگ (Eldeng): بیتعار - کهدوهر
- کولانی (یی کول کولانا مهزن
ببیت و ههر رۆژ ل مالا ئیکی
بخۆت و قهخۆت).
- الرد (Elerd): تورپهکا مهزنه کوژ
ریسی دهیتته چیکرن و بو
قه گوهاستنا (کا، شینکاتی،
سلک و.....هتد) بکار دئین.
- الست (Elest): ران، رههن.
- الفختن (Elfexten): کۆمکرن،
خرقه کرن. (الفاختن، الفخدن،
الفغدن، الفنجیدن) ژى لکارن و بو
جهتی کۆمکرنی په یثقا (الفنجاه:
Elfencgah) بکار دهیت.
- الفیه (Elfiye): دهزگه هنی گوهنیلی
- گیانه وهر یان مرۆفئی کوژ دو
نهژادا بیت (دهیک ژ نهژادهکی و
باب ژ نهژادهکی دیترا).
اکنون (Eknûn): نهۆ، نوکه، نهها.
(کنون و نون) ژى لکارن.
- اکوان (Ekvan): گولا ئه رغه وان -
گونه هکار - ناخی دپوهکی یه د
داستانین شه هنامی (شاهکارا
ئه بولقاسم فردوسی) دا کو دگهل
روسته می شهر کر و هاته کوشتن.
- اگر (Eger): هه گهر، هه که. (گر و
أر) پتر لکارن ب تایبه تی د
هۆزانان دا.
- اگرچه (Egerçê): هه رچه نده،
هه که رچی.
- الاخن (Elaxûn): ئاواره و
دهربه دهر.
- الام (Ulam): ئهف په یقه ژ تورکی
یا مه غولی هاتییه وهرگرتن و ل
سه ر ده می قه ره قوبونلو و قه جه را
که سه ک هه بوو کو به لاش خزمه تا
مه ئمووری دیوانی دکر و ری نیشا
وی مه ئمووری ددا ژ گونده کی بو
ئیکی دی کو دگوتنه وی کهسی
یان وی ری نیشاندهری: «الام».
- الاو (Elav): گوری یا ئاگری.

الواط (Elvat): زهلامی بیعار -
فهلپته و کولانی.

الوس (Elûs): سپی - ههسپی سپی.
الیجه (Elîce): جوړه کتی په روکتی
گه خگه ختی نارمیشی یان هریتی یه
کوب دهستی چپدکهن.

امرداد (Emurdad): ناڅی
فریشته کتی یه د ئایینی زهردهشتی
دا - ناڅی روژا ههفتی یه ژهر
ههیشه کا سالا هه تاڅی - هه یڅا
پینجی یا سالا هه تاڅی
یه (مرداد).

امرود (Emrûd): هرمیک.
امروز (Êmrûz): نه ثروکه (روژا کو
نهم تیدا)، بی پیتا (ز) ژی
گه لهک بکار دهپت.
امروزه (Êmrûzê): څی زهمانی،
څی سه ردهمی.
امسال (Êmsal): نه ث ساله (سالا
کو نهم تیدا).

امشاسپند (Emsaspand):
فریشته. د ئایینی زهردهشتی دا
ناڅی هر شهش فریشتین مه زنین
پله یهک (بهمن، اردی بهشت،
شهریور، اسپندارمذ، خرداد،
امرداد) بوو، و مه زنی څان هر

بی زهلامی. «الفیه شلفیه»: ناڅی
په رتوکه کتی بوو یا پری وینین
رویس و دلبر کو «حکیم ازرقی
شاعر» بو «طغان» شاهی سه لجوقی
به رهه ف کربوو و ناڅی وی کربوو
[الفیه (کیر) و شلفیه (قوز)]،
هه روه سا هندک دبیزن «الفیه و
شلفیه» ناڅی دو ژنا بوویه.

الک (Elek): بیژینک.

الک دولک (Elek dulek): یاری
یه کا بچوبکایه کو نهم دبیزینتی
(ترانی).

الکی (Elekî): کارئ بیهوده -
ناختنا کو راستی بو نه بت، (نهم
د کوردی دا لشوبنا څی په یڅی،
په یڅا «ژقه ستا» بکار دئینن).

الگو (Ulgû): نمونه (خه یات و
پتلاڅ چیکه ر پتر بکار دئینن).

الم شنگه (Elem şengê):

قه ره بالغ، هو سه، دهنک و دؤر.

النکو (Elengû): بازنک (نهوئ کو
ژنک بو جوانی دکه نه دهستین
خو). (دستبند و دستیاره و دست
برنجن) ژی لکارن.

الوار (Elvar): دهپی پان و درپژ و
ستویر.

- شەش فریشتا (سپنتامینو) بوو کو
پاشان ناڅی (ئاهورامه زدا) دانانه
سه ر.
- امشب (Êmşeb):** ئیشه‌ف، ئەف
شەفە (شەفا کو ئەم تیدا).
- امل (Ummul):** کەڤنه پهریس (پتر
بووان ژنکا بکار دهیت یین کو
هیشتا گریډای ب داب و نه ریتین
کەڤن ڤه بن).
- امیان (Emyan):** چزدانکا
چه رمی (چزدانکا پارا).
- انار (Enar):** هنار.
- انار بن (Enar bun):** دارا هناری.
- انارستان (Enarêstan):** باغی
هنارا.
- اناهیتا (A-Enahîta):** پیس
نه بووی (پاک) - ناڅی فریشته کی
بوو کو وه کیلا ناڅی بوو کو پاشان
گوتنی (ستیڤرا زوهره)؛
(اناهید) ژی لکاره و (ناهید) ژی
کورترکی یا وی یه - ههروه سا
ناڅی په رستگه هه کی بوویه ل
هه مه دانن و ل سه رده می
«هه خامه نشی یا» - په رتووکا
ناڅیستا، اناهیتا ب کچه کا جوان
دایه نیاسین.
- انبار (Enbar):** عنبار.
- انبارک (Enbarek):** جه بلخانه،
ئەف ناڤه ل سه رده می ساسانیان بو
عنبارا چه کی دهاته گوتن، و نه وی
کو لهر دراوه ستا دگوتنی (انبارک
سالار، یان ژی انبارک بذ).
- انباز (Enbaz):** هه فتا - هه فکار -
شریک.
- انباشتن (Enbaşten):** عنبارکرن،
خه زنکرن.
- انباغ (Enbax):** هه فتا - هه فکار -
شریک - هه وی (دهمی زه لام دکه ته
دوو یا چه ند ژن، ئەو ژن دینه
هه ویین هه ف).
- انبان (H-Enban):** هنبان.
- انبردست (Enburdest):** پلا ییس،
کیلبتان.
- انبره (Enbere):** گیانه وه ری کو موی
بان هریا وی وی وه ریابیت -
هه سپ و حیشتری کو ناڅی پین
دکیشن.
- انبست (Enbest):** مه یین،
جه مسین، قه رسین، ره ق بوون (بو
ماس و شیر و خوینی دهیته
بکارئینان).
- انبه (Enbele):** ته مه رهند (فیقی

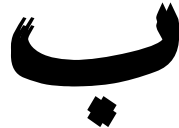
انجیر بن (Encîr bun): دارا	یہ کہہ ()
ہیژیری۔	انبوب (Enbûb): بہرک و مہ حفویر
انجیردن (Encîrden): کون کرن۔	یان ہەر تشتہ کی کو بیته
انجیرہ (Encîrê): کون (پتر بۆ کونا	رائیخستن۔
قونئی بکار دھیت)۔	انبودن (Enbûden): ئافراندن،
انجین (Encîn): پرت پرت کری۔	چیکن، خولقاندن - چین (گول
انچوچک (Ençûçek): دندکا	چین) - سفتاندن (وہکی نشینکین
هرمیکئی - ہەر تشتہ کی هویر یان	مالی دهمی کو لسه ریک
بچویک - مروقی بهژن کورت و	دسہفتین) - خرڤه کرن و تژی کرن۔
هویر (قہ زم)۔	انبوہ (Enbûh): پر، گہلہک - ئالوز
انداختن (Endaxten): ئیخستن -	و دناقیکرا۔
هاڤیتن - رائیخستن۔	انبوییدن (Enbûyîden): بیہن
اندازہ (Endazê): چہ نداتی -	کرن۔
قہ دارہ - قہ در و قیمہ ت۔	انبیس (Enbîs): گہ نم یان نوک
انداوہ (Endavê): مالنج -	و.....هتد، کو گیرہ کری بن و دابنہ
شکایہ ت۔	بای۔
اندخس (Endexs): پشتہ فان۔	انتر (Enter): جوړه کی مہ میونکایہ
اندخسوارہ (Endexsvarê): کہلہ۔	کورانیٹ وی د بی موینہ و کوریا
اندر (Ender): هوندر، ژ ناڤدا -	وی درپژہ و سپرکباز بۆ کہ ناندنا
هنده جارا دبیتہ پیشگر و ب	خهلکی، وانا فییری کارین سہیر و
هەردوو رہنگین (اندر، در) ل	کہ نیلوک دکن۔
پیشی یا (فعل) ی دئین و جارا	انجمن (Encumen): جڤات۔
ژی دبیتہ پاشگر و بدویف	انجوخ (Encûx): کوریشکین
(ناڤ) ی را دھیت و ئانکوا (زپ)	سہروچاڤا یان لەشی ل ژیر
ددهت، وەکی (پدر اندر =	کارترکنا پیری۔
زریاب)۔	انجیر (Encîr): هیژیر - کون۔

اندربای (Enderbay): کورتکری	و خه مگین.
یا په یښا «اندربایست» ه، ئانکو:	اندوختن (Endûxten): خرڅه کرن،
پیدځی، پټوبست.	کوټمکرن، جه مانندن.
اندرخور (Enderxor): ههژی، ب	اندول (Endûl): بهرک.
سهرڅه، لایق.	اندوه (Endûh): خه م - کوټان -
اندرز (Enderz): پهنه، شیرهت -	که سهر.
وه سیهت، چیکا یهت.	اندوه زدا (Endûh zuda): نه و
اندرزگر (Enderzger):	تشت یان نه و که سټی کو خه ما کیټم
نصحه تکه ر - ل سهرده می ساسانیا	بکهت.
دگوته مسته شار (راوټرکار) ی.	اندوه فزا (Endûh feza): نه و
اندروا (Enderva-derva):	تشت یان نه و که سټی کو خه ما زیده
سه رنوخین - هلاویستی -	بکهت.
سهرگه ردان.	اندوه گسار (Endûhgusar):
اندروب (Enderûb): گوری	خه مخور - خوه شریک زانین د
یاتی (جوړه کیټی ټیښا پوبستی یه).	خه مین ئیکټی دی دا - نه و که سټی
اندرورد (Enderverd): شه لواری	کو دلہی دلی که سټی دلمای ددهت.
کورت.	اندوه گین (Endûhgîn): خه مگین،
اندرون (Enderûn): هوندر، ژ	دلته نگ.
ناقدا.	اندی (Endî): ب هیڅی بوون - سهریر
اندک (Endek): پیچکه،	- ههروه سا ئانکوا «بوو - بلا
کیټم. [اندک اندک = پیچ پیچه،	بیت (باشه) - مارڅوځونه - بهلکی»
کیټم کیټم].	ژی ددهت.
اندک خور (Endek xor):	اندیشمند (Endîşmend): خودان
کیمخواره.	هزر، رهوشه نفکر، رهوشه نییر.
اندمه (Endeme): بیرئانینا خه مین	اندیشه (Endîşê): هزر - دالغه -
که څن - گوته سهرهاتیټین نه خویش	گومان - ترس.

- انر (Ener): هەر تشته‌کی کریت و پيس - ترسناک.
- انژه (Enje): نيسک.
- انفست (Enfest): ته‌قنى ته‌قنپيرکى، ته‌قنى داپيروشکى.
- انگ (Eng): زرکيتک - ميسا هنگفینى - دۆب (دۆبا هنگفینى) - ئاڤا فيقى (عصاره) - بۆريکيت کوژ ته‌قنى هاتبنه چيکرن و دناڤ ديوارى يانژى ل بن ئوردى را بۆ شه‌گوهاستنا ئافى دهينه بکارئينان.
- انگار (Êngar): هه‌روه‌کى، هه‌چکو.
- انگارد (Êngarde): چيشانۆک - چيروک - سه‌رهاتى.
- انگاز (Engaz): ئالاڤ.
- انگبن (Engubîn- Engebîn): هينگفين يانژى هه‌ر تشته‌کى شرين.
- انگرده (Engurde): تليا ترى.
- انگروا (Engêrva): هه‌قشى. هه‌روه‌سا (زاغه و آغل) ژى دهينه بکارئينان.
- انگر مينو (Enger mînu): انگره مئین يوه: روحا خرابکار (ئه‌هرمه‌ن)، د ئايينى
- زه‌رده‌شتى دا رتيه‌رى خرابيى و نيشانا شه‌ر و فه‌ساد و پيسى و سه‌روکانيا پويچى و کریتاهى و تارياتيى يه.
- انگژ (Engêj): بىر، مه‌رييل.
- انگشت (Engušt): تيل، تل (تليين دهستى يان پيى).
- انگشت (Engêšt): ره‌ژى.
- انگشتال (Engêštāl): نه‌خووش، نه‌ساخ.
- انگشتر (Engușter): گوستيرک.
- انگشت شمار (Engušt şumar): کيتم (ته‌مه‌ت تليين دهستا).
- انگشته (Enguște): مله‌يتب.
- انگل (Engul): تليين دهستا.
- انگور (Engûr): ترى؛ لى هه‌گه‌ر نه‌گه‌هشتى بيت دبيتژنى «غوره Xûrê».
- انگورستان (Engûrêstan): ره‌ژى ترى. هه‌روه‌سا (تاکستان، موستان، رزستان) ژى گه‌له‌ک لکارن.
- انگور فرنگى (Engûr ferengî): درى، ترى ره‌شک.
- انگورک (Engûrek): بۆ بچويک کرنا ترى دهينه‌گوته‌ن - جوړه‌کى

ته قنپیرکایه - بیبیک (بیبیکا چاچی).	رهنگ (لون).
انگوری (Engûrî): یا	اوباردن (Obarden): داعویران.
تری (مه به ست ژئی ئه و مه یه یا کوژ	اودر (Evder): مام (برایی بایی).
تری دهیته چیکرن) - یا	اور (Ever): خه بهر، جنیو، قه سین
باژیتری (انگوریه، انگورا، آنقره،	کریت، فه حش.
آنکارا، پایته ختی تورکیا) کود	اورا (E-Uvra): که له.
که شن دا لقی باژیتری جوړه کی	اورمزد (Ormezd): کورتکری یا
شالا دهاته چیکرن و یا ناقدار بوو	ئاهورامه زدا (خودایی ئیکانه) -
ب شالا نه نگوری.	ناقئی ستیرا موشته ری یه - ناقئی
انگیختن (Engîxten): لشاندا	فریخته کی یه - ناقئی روژا ئیکئی
تشته کی ژ جهی وی - دانه کاری -	یه ژ هه می هه یقین سالا هه تاقی.
ناراندن.	بو زانین هه روژه کی ناقی خوه
انگیزه (Engîzê): نه گهر، سه به ب.	هه بوویه کو ئه و ژئی نه قنه نه:
انوشه (Enûşe-ê): نه مـ،	«اورمزد - وهمن - اردی بهشت -
هه رده می، هه رده م شین.	شهریور - سفندارمزد - خورداد -
انیران (Enîran): ناقی فریخته کی	امرداد - دیبادر - آدر - آبان -
یه د ئایینی زه رده شتی دا کو	خیر - ماه - تیر - گوش - دیبمهر -
وه کیله ب ژن ئینانی - روژا سیه یی	مهر - سروش - رشن - فروردین -
یه ژ هه می هه یقین سالا هه تاقی -	وره رام - رام - باد - دیبدین - دین
یی نه ئیرانی - ژ بلی ئیرانی.	- ارد - اشتاد - آسمان - زامیاد -
انیسان (Enîsan): چیقانوژک -	مانترسفند - انارام).
ناخفتنن دره و و بیهوده.	اورنگ (Evreng): تهخت (تهختی
انین (Enîn): گوزکی بچوبکی کوژ	شاهینی) - عه قل و زانین -
ته قنی هاتبینه چیکرن.	مه زناتی و جوانی.
اوام (Evam): دهین، قهر -	اوستام (Ostam): زین یان لغاچی
	هه سپی.

اوشنگ (Evşeng): رستا کو جلکا پیچ داددهن.	ایدون (Îdûn): نوکه، ئەف دەمه - قێره - ئاها هوڤا.
اولنج (Olênc): ئویشیی تری کو تلیپن تری پیڤه نه مابن.	ایر (Êyr): قونیر و پرسکین هویر - ئالافتی گوھنیلپی زهلامی (کیر).
اویارقلی (Evvarqulî): ده بهنگ.	ایرمان (Êyrman): میهقان.
اهتوخشی (Uhtûxuşî): یان ژى اهنوخوشی: صنعه تکار.	ایزد (Îzed): خودا.
اهران (Ehram): ته بهرک.	ایستادن (Îstaden): راوهستیان.
اهرم (Ehram): لهازه.	ایشان (Îşan): ئەو (جهناقى کۆم بو که سین سیی یین نه دیار)، ههروهسا وهک ریزگرتن بو (جهناقى کت بو که سیی یین نه دیار) ژى دهیت.
اهمر (Ehmer): طوری، تویری.	ایمد (Eymed): گیسن (جوتیار بو قلیب کرنا زهقیی بکار دئین).
اهوار (Ehvar): سه رگهردان، حهیران.	این (În): ئەفه (جهناقى نیشان دانى بو نیزیکیى)، ئەف جهناق هه کهر ببیته کۆم، بو مروڤا دى (اینان) بکار ئین و هه کهر کۆما گیانه و هرا یان تشتا بیت دى (اینها) بکار ئین.
ایاره (Eyare): بازنگ، دهستیه ند.	ایوار (Êyvar- Êyvare): ئیفار.
ایاز (Eyaz): فیتکه بای کوب شهف دهیت.	ایواز (Êyvaz- Êyvaze): خه ملاندی.
ایازی (Eyazî): خیلی، پۆشی (پاتى رهشی کو ژنک ب سه ر چاقى خوه داددهن).	
ایتکین (Ît-Êytkîn): خودانى خانى.	
ایتوک (Ît-Êytûk): موژده، مزگینی.	
ایدر (Îder): قێره، ل قێره - نوکه، نھا، نهو، نهه.	

ب(Ba): تیپا دووی یه ژئه لفا بییا

زمانی فارسی. هندهک جارا دهیته

گوهارتن بو تیپا (و)، وهکی:

(باز: واز = شه کری. یان آب: آو

= ئاف)، و هندهک جارا دبتنه

(ف)، وهکی: (ابزار: افزار =

ئالاف)، و ل هندهک جهان دبتنه

(م)، وهکی: (غژب: غژم = لبا

تری) - ل دهستیپکا کاری فه رمان

ژی دهیت، وهکی: (برو: هه ره).

با(Ba): ئامرازئی په یوه ندیی

یه (دگهل) - کورتکریا په یثقا

(باد)ه؛ ئانکو: بی، بیت،

وهکی (زنده با: ساخ بی، هه

بژی) - پیشگره که د زمانی کوردی

دا بهرام بهر (ب)ه، وهکی:

(باهنر «ب هونه»، با ادب «ب

ئه ده ب» و..... هتد) - کورتکریا

(ابا) یا عه ره بی، وهکی: (ابا

جعفر: با جعفر، ابا سعید: با

سعید و..... هتد).

با آفرین(Ba aferîn): هه ژئی

په سندانئ.

با ارز(Ba erz): گرانبها، هیژا،

به ریز.

باب(Bab): باب - هه ژئی، لایق، ب

سه رقه - نسبت، حق، وهکی

دبیژن ب نسبت یان دهره قا

فلان تشتی، د فارسی دا دبیژن

(در باب فلان چیز) - بو پیشانی

بکار دهیت بهرام بهر (۶۰) شییست

گه زایه.

بابا(Baba): باب، بایر، پیره میتر.

بابزن(Babzen): سیخا که بابا.

بابک(Babek): کورتکریا په یثقا

(باب)ه ئانکو بابئی بچوبک -

په روه رده کهر - جهئی باوه ریئ و

شول بنه جه.

- بابو (Babû): كـــورتكـريا
په‌يښا (باب) ه ټانكو بابې بچويك
- ددرويش يان مه‌زني ددرويشا.
بابوته (Babûte-ê): گوزكي پري
ټاف.
بابيزان (Babîzan): باوه‌شينك.
باتره (Batere-ê): دهف - بازنه.
باتنگان (Batêngan):
باجانه‌شك.
باج (Bac): باج، خويك - گوتار -
ټيك ژ مه‌راسيميت ټولي يين
زده‌دهشتي يا - تارياتي و بي
دهنگي ل دهمي ده‌ستپيكرنا
مه‌راسيمه‌كا ټولي - هه‌روهسا ټو
دوعايين كو هيدى و لن ليثاقه
دخوين - ناقي ټيك ژ نقيژين
زده‌دهشتيا «سروش باج» ه ټانكو
گوتنا سروس؛ ټو وږي دهمي
سپيدى ژ خه و رادين و پشتي
دهست و رويين خوه دشون ځي
نقيژي بجه ديين.
باجريزه (Bacurbuze-ê): هه‌ږي -
كه‌سي كو بشيت سه‌رپه‌رشتي يا
هنده‌كين دى بكه‌ت.
باخت (Baxt): دؤرا (خساره‌ت بو).
باختر (Baxter): روژټاڅا، په‌هله‌ځي
يا بو (باكور) بكاردئينان.
باخه (Baxe-ê): كويسه‌له.
باد (Bad): با (هه‌وايي كو بلقلقت).
- وهرمتنا جهه‌كي ژ له‌شي لدهمي
ټلتيه‌باي - دفنبلندي (غرور) - بو
دوعايي بكار دهيت ب ټانكو با
«بي»، وه‌كي: (زنده باد: ساخ
بي، ساخ بت، هه‌ر هه‌بت، هه‌ر
بږيت).
باداباد (Badabad): لشوينا ځي
رستي دهيت: (چ دقه‌وميت بلا
بقه‌وميت).
بادافراه (Badefrac): سزا.
بادام (Badam): باهيف.
بادام بن (Badam bun): دارا
باهيف.
بادام سياه (Badamê siyah):
درکه‌يه بو چاځي دلبري.
بادبان (Badban): ټو خيښه‌تا كو
دئخنه به‌له‌ما دا بلقلقت، بعهره‌بي
دبيژني (شراع).
باد بدست (Bad bêdest): درکه‌يه
بو مروځي رويت و ده‌ستقاله و بي
شول.
بادېر (Badber): درکه‌يه بو مروځي
مه‌دحوك و چوږي نه‌ييت.

باد بروت (Badê burût): درک‌یه	هەر روژ). بادزن (Badzen): باوه‌شینک و پانکه.
بادبېز (Badbez): پایبېز (وه‌رزى پایبېزى).	بادسار (Badsar): عاقل سڅک - وه‌کى باى (مه‌به‌ست ژى بو چوونى).
بادپا (Badpa): درک‌یه بو ب حیل ریشه‌چوونى (پتر بو هه‌سپى بکار دهیت).	بادسنج (Badsenc): درک‌یه بو که‌سى کود هزرا دا دگه‌هته نارمانجین خوه - ئالافه‌که کو پلا له‌زاتى یا باى دیار دکه‌ت و به‌ره‌بى دبیژنى (میزان الریاح).
بادپیما (Bad pēyma): بنیره بادپا - بو مروفتى بیکار و مفلس و دره‌وکه‌ر و پرېژ ژى لکاره.	بادکنک (Badkunek): پفدانک - میزدانک، میزلدانک (مثانه).
بادخیز (Badxîz): جهى کو گه‌له‌ک با لى بهیت.	باد گند (Badê gund): ئیشا «فتق»، وهرمتنا کو دکه‌فته گونا.
باد دار (Bad dar): وهرمتى - درک‌یه بو مروفتى خوه مه‌زن بکه‌ت - هه‌روه‌سا کارى فه‌رمانه و ئانکو: وه‌سا هزر بکه‌ کو بایه. یان ژى: چو هزرا ژى نه‌که.	بادل (Badêl): دلپىر، دلاوهر، عه‌گید، میترخاس.
باد دست (Bad dest): که‌سى کو گه‌له‌ک پارا سهرف بکه‌ت.	بادنجان (Badêncan): باجانره‌شک.
بادرم (Badrem-rum): بیهوده - بى کارتیکن - فه‌مای.	بادنا (Badnema): ئالافه‌که کو دادننه د رتیا باى دا، دا بزائن کا با ژ کیژ ره‌خى فه‌ دهیت.
بادرو (Badro): خانى هاقینى کو هه‌رچوار ره‌خین وى با تیرا بیت و بچیت.	باد نوروز (Badê nûrûz): بايى بهارى - ناقتى ئاوازه‌کا موزیکى یه.
بادروزه (Badrûzê): هه‌رۆک (یى)	بادوود (Bado bûd):

باردار (Bardar): دارا ب بهر —

ژنکا ب تشت (حال) — گیانه وهری
ناظر.

باردیچ (Bardîç): داره کی درێژ کو

ریتاله کا پهړوکی ب سه ری وی
فه دکهن و وی پهړوکی تهړ دکهن و
ته نویری پی پاقر دکهن.

بارک (Barêk): کورتگری یا

(باریک)، نانکو زراف.

بارکش (Barkêş): باربه (حمال)،

ههروه سا بو گیانه وهری و عه ره بانئ
و ترومبیلئ ژئ دهیت یین کو
باری بکیشن.

بارکش (Barkeş): خه مگین،

خه مخور، خه مدار.

بارگاه (Bargah): ژ دو په یشین

(بار = روخسه ت) و (گاه =

پاشگری جهی، جه) پیکهاتی یه،

فیکرا نانکو ته و جهی کو شاه

روخسه تی بده ته خه لکی کو وی

لی ببین. لقی داوینی ته ف په یقه

هه رب قی نانکو بی د نا ف مه

کوردا ژئ دا په یدا بوویه، لی ئەم

(باره گه) بلیث دکین.

بارگین (Bargîn): هه ر تشتی کو

ناقی تییدا یان ل پشت خرچه

د فیلندی (غرور).

بادوبید (Bado bîd): بی سوود،

بی مفا، بیهوده.

باده (Bade-ê): مهی.

باده پرست (Badê perest):

مه یقه خۆر — مهی په رتس.

بار (Bar): (بار) ه لگرتنی —

بچویک د زکی ده یکی دا — بهری

دارئ (فیقی) — سفر یان هه ر

که ره ستی کانی کو ب زیری یان

زیقی هاتبته طام دان — کیمیا یا

کو ب زه قی و ه ردکهن — جار،

که ره ت (تیک جار، دو که ره ت) —

بو مه زناهی دگهل نا قین خودی

دئیت کو کورتکریا (باری) یا

عه ره بی یه، وه کی (باراله — باری

تعالی) — روخسه ت، ئزنه، ئانه ه

— پاشگره و نانکویا کنار و تثباتی

یان مشه یی دده ت،

وه کی (جویبار، رودبار) — ههروه سا

هاتیه ژ «باریدن — بارین»، وه کی

(اشکبار: روژندک ریژ، خونبار:

خوین ریژ).

باراه (Barah): که سی کول رییه کا

راست بچت — ب وژدان.

بارجامه (Barcamê): جهال — تیپ.

بکهن، وهکی: سکر، چال.

بارو (Barû): دیواری کسه لهی،

شوپرهه.

باروا (Bareva): ههژی، ب سه رهقه،

لایق.

بارور (Barver): بنیره (باردار).

باره (Bare-ê): ههسپ - تهرز و

شیواز - ب نسبهت، ده رحهق (ب

نسبهت فلان تشتی یان ده رحهق

فلان تشتی) - جار، که پهرت -

پاشگره و ئانکویا ههژیکرنی

ددهت، وهکی: (زنباره = کهسی کو

ههژژنکا دکهت. شاعر باره =

کهسی کو ههژ هوزانفانا بکهت).

باره بند (Barê bend): گوژ، جهی

کو ههسپا لی گری بدهن.

باریدن (Barîden): باران - گژلوک

- بارین - به فر بارین.

باریک (Barîk): نازک - له غهر -

زراف.

باریک بین (Barîk bîn): زیرهک،

هوشیار.

باز (Baz): پیشگره و ئانکویا وی

ب وی په یقی شه گریدايه یا کو بو

دبیته پیشگر، وهکی (باز آمدن =

هاتنه شه، باز آوردن = بینانه شه،

بازیافتن = دیتنه شه) - کاری

فهرمانه ژ (باختن = دۆراندن) -

ئانکویا دۆراندی یان یاریکه ر

ددهت وهکی لدویف هندهک په یقا

دهیت، وهکی: (جان باز = کهسی

کو گیانی خوه گۆری تشته کی یان

کهسه کی یان ئارمانج و دۆزه کی

بکهت، سرباز = ئه و کهسی کو ژ

بو خاترا تشته کی یان کهسه کی

سه ری خوه ژ دهست بدهت؛ حقه باز

= کهسی کو یاریا ب حیلا

دکهت (حیله کهر)، کبوتر باز =

کهسی کو یاریا ب کوترکا دکهت -

شه کری (دژی گرتی) - بازی (ناقی

فرنده کی نیچیری یه) - ژ سه ری

تبلا تا نه نیشکی.

بازار (Bazar): بازار، سوپک (جهی

کپین و فروتننا تشتا)، ههروه سا بو

قه یسه ری ژی دهیت.

بازارگان (Bazargan):

بازرگان (تجار)؛ هه ر ژ قی په یقی

یه: (بازرگانی = تجارة).

باز آورد (Bazaverd): خه لات (ئه و

خه لاتین کو لده می کهسه کی ژ

وه غه ره کی بزقریته شه، بو هه قال و

نیاسین خوه بینیت)، (ره آورد،

بازرستن (Bazresten): نازادبوون،
رزگاربوون، قورتال بوون،
فهرهستن.

بازماندن (Bazmanden): د جه
دا مان - پاشقه مان - وهستیان.

بازنشستن (Baznêşesten):
روینشتن، خوه دانه پاش ژ کاری؛
ههر ژ قی پهیقی یه: (بازنشسته
= خانه نشین).

بازو (Bazû): زهند (ژ ملی تا
نه نیشکی).

بازودادن (Bazû daden): درک یه
ژ هاریکاری کرنی.

بازوله (Bazûle-ê): جه نجر.

بازه (Baze-ê): قسه کری -
گه لی (ناقبه را دو چیا یا) - ناقبه را
دو دیوارا، یان ژ ی پانی یا کولانی
- د زاراو جوتیاری دا سنوری کو
دو زهقی یا یان دو لاتکا ژیک
جودا کهت.

بازهشتن (Bazhêşten): نازادکرن،
لی گه یران (به لا خوه ژیتفه کرن).

بازی (Bazî): یاری، گهمه.

بازیگوش (Bazîgûş): ترانه کهر،
کسه سی کو هه ردهم هه ز ژ یاریا
بکهت.

سوغات، ارمغان و پیشکش) د
زمانی فارسی دا پتر لکارن.

بازپرس (Bazpurs):

پرسیارکهر (کارمه ندی ریشه به ریتن
پولیس یا ن دادگه هی دهمی کو
گونه هباری پرسپاریتچ دکهن).

بازپس (Bazpes): ل پهی، لدویف.

بازپچ (Bazpîç): نهو زپرکین کو
بهنداڤ سه ری بچوبکی قه دکهن
دهمی دلاندکی دا، دا بۆ خوه یاریا
پچ بکهت.

بازجو (Bazcû): قه کوله ر (کسه سی کو
ژ تالیی دهوله تی قسه ل
ئه شکه را کرنا هنده ک نه پهنی یا
بگه ریت).

بازداشت (Bazdaît): ریگری -
گرتن. ههر ژ قی پهیقی یه:
(بازداشت کردن = زیندان کرن).

بازدم (Bazdem): هه وایی کو
مرۆڤ یان گیانه وهر هلدکی شیت
دبیژنی (دم = dem)، و ئهڤ
هه وایه دهمی کو دهر دکه قیته ژ
دهرقه دبیژنی (بازدم).

بازدید (Bazdîd):
سه ره دان (دیدار کرن).

بازرس (Bazres): چاقدیر.

باژرنګ (Bajreng): بهرګلیسکې

بچوبکا - زهځمه (پین کوژنک
بسه مه مکین خوه دادګرن).

باستار (Bastar): د کوردی دال

شوینا «فلان» دهیت، فارس
دپېژن: (باستار و بیستار) و ئهم
دپېژن: (فلان و بېهشان).

باستان (Bastan): کهڅن - بوړی -

دیرین.

باستان شناس (Bastan şenas):

شویوارناس.

باسره (Basere-ê): زهځی یا

به رهځف بو چاندنې.

باسک (Basuk): باوشکین خهوی،

(خمیازه، دهن دره، فاژ، فاژ،
پاسک، پاشک) ژي لکارن.

با سنگ (Ba seng): ب سهنگ،

ب قیمهت، گرانېها.

باسواد (Ba sevad): ئهو کهسې کو

بزانت بخوبنت و بنځیست،
خوبندهوار.

باشام (Başam): په رده.

باشامه (Başame-ê): عه با -

دهرسوکا ژنکا.

باشتن (Baştin): فیقېی کوژ دارئ

هاتبیسته چنېن - ناځی گوندهکی یه

سهر ب باژتیری «سبزوار» څه.

باشگاه (Başgah): حه وشهک یان

تالارهکی مهزن کو خه لکهک لی
خرځه ببیت، چ بو وهرزشکرنې بیت
یان ژي بو یاربیکرنې و
بېهنځه دانې، لی نوکه پتر بو
یاربکه ها وهرزشی دهپته بکارېرن.

باشنگ (Başeng): ئوبشېی تری

پې هلاویستی ب دارمیوی څه (چ
هشک بت، چ هیشتا پې ته پ بت)
- خیاری مهزن کو جوتیاری
هلگرتبیت بو توفی.

باشنگان (Başengan): شېځا خیاری

و گوندورا و تشتین ژ ځی رهنگی،
ههرودها (جالیز و پالیز و باغتره)
ژي دهپنه بکارئینان.

باغچ (Baxeç): بیسیره (تربی نیف

گه هشتی).

باغچه (Baxçe): باغی بچوبک.

باغ سیاوشان (Baxê Siya-

vuşan): ناځی ئاوازهکا موزیکا

کهځنا ئیرانی یه.

باغ شهریار (Baxê Şehriyar):

ناځی ئاوازهکا موزیکا کهځنا
ئیرانی یه.

باغ شیرین (Baxê Şîrîn): ناځی

- ٲاوازه كا موزيكا كه ٲنا ئيراني يه .
- باغوش (Baxûş):** گه ٲزين -
- نقوٲوون د ناٲي دا .
- ٲافتن (Baften):** راچانندن، ٲه هانندن .
- ٲافدم (Bafdm):** سه ره نجام .
- ٲاك (Bak):** ترس .
- ٲال (Bal):** زه ندي مړوٲي، ژ ملي
- تا سه ري تٲلا- چه نك (ئه ندامي كو
- فرېنده پي دفرن) .
- ٲالا (Bala):** سلال، بلند - به ژن .
- ٲالاخړه (Bêlexerê):** په يٲه كا
- شاهه كو د فارسي دا كه فتيه
- كاري، به لي هه رچه وا بت نانكوٲن
- (سه ره نجام، وه لحاصل) دده ت .
- ٲالش (Balêş):** ٲاليفك، ٲالگه ه .
- ٲالو (Balû):** به هلويلك، ٲالويل .
- ٲالوايه (Balvayê):** حاجي ره شك .
- ٲاله (Balê):** ئه و په رٲن كو ماسي
- پي مه له ٲاني يا دكه ت - زاراوه كي
- مه حه لي پي باژيري سمناني يه ،
- نانكو بيړ، مه رٲيل .
- ٲالين (Balîn):** نٲيني نٲسستنې،
- ٲاليفك، ئه و جهي كول دهمي
- نٲسستنې ٲالا خوه دده ني (ئه و جهه
- ژ نٲينكي پي كو ژ سه ري تا
- سپينكي دكه ٲيته سه ر) .
- ٲام (bam):** باني خاني - سپيده
- زوي - د زاراوي موزيكي دا
- ده نكي ستوريه (ٲم) .
- ٲامداد (Bamdad):** سپيده زوي .
- ٲامره (Bamreh):** ريكا كو دچيته
- سه ربارني (ده ره جك، پيسترک) .
- ٲامزه (Bamezzê):** تام خواهش .
- ٲامس (Bames):** ٲابه ند، گرفتار .
- ٲام غلٲان (Bam xeltan):**
- ٲاگوردان (پي كو سه ربارني پي
- دگيړن) .
- ٲامه (Bame-ê):** ريٲين درٲر . يان
- ژي مړوٲي ري ره درٲر .
- ٲان (Ban):** ئيک ژ ٲاشگريـن
- خواه نداري و ٲاريژٲانيي يه و
- نانكوبا (ٲاريژه ر، خودانكه ر)
- دده ت، وه كي: (ٲاغبان = كه سي
- كو سه ره گوٲيا باغي دكه ت،
- دروازه بان = گوٲچي، دژبان =
- كه سي كو زيړه ٲانيي ل كه له ي
- دگريـت) - باني خاني - كورٲكريا
- (بانگ = ئاواز - هه وار) .
- ٲانگ (Bang):** ئاواز - هه وار -
- (بانگي نٲيـري ژي هه ر ژ ٲي
- په يٲي هاتيـه) .

- بانو (Banû):** په پشا ریزگرتنی بڼه
ناڅی ژنګی: خاتوین، خانم.
- بانہ (Bane-ê):** ریښه،
شهرمگه (جهی کو ریښ لی
دهین).
- باور (Baver):** باوهری، پروا.
- باهار (Bahar):** ترارک یان ثامانی
کو زاد تیدا بیت - جوړه کی مقام
بیژی یه.
- باهت (Bahet):** بهره کی سپی یه کو
د که څن دا وده سا هزر دکر کو هره
که سی کو لی بنیریت، بی حممد
دی که ته که نی، (حجر الضحک)
ژی دبیزنی.
- باهک (Bahek):** نازار و نه شکه نجه
- بییکا چاڅی.
- باهم (Ba hem):** ب هه قهره،
نیکگری.
- بایا (Baya):** پیډفی، پیویست،
(بایست، و دریاست) ژي
لکارن.
- باید (Bayed):** نیله ه، دقیت (نیله ه
بجیت، دقیت بجیت).
- بايگان (Baygan):**
نارشیقیست (که سی کو بکاری
نارشیق کرنی رادبیت) - نارشیف.
- بیر (Bebr):** پلنگی خپچخپچی.
- بیر بیان (Bebrê beyan):** لدویف
گوتنا شه هنامی (کتا با فردوسی)
نه و جلکه یی کو روسته می دکره
به ر خوه دهمی دچوو شه را کوژ
که څلی پلنگی هاتبوو چیکرن.
- بت (But):** بوت، په یکه ری مروڅی
یان گیانه وهری کوژ بهری یان
داری یان ناسنی بهیته چیکرن و
بیته په راستن.
- بتاوار (Betavar):** دویمایک،
سهره نجام.
- بتاییدن (Bêtayîden):** ره هاکرن،
نازادهیلان.
- بتفوز (Betfûz):** دورماندوری دهفی
گیانه وهری، ههروه سا (بتپوز،
برپوز، برفوز، پتفوز، بتفور،
بنفوز، بتغور و پوز) ژي لکارن.
- بتگر (Butger):** په یکه رساز.
- بتیا (Betya):** سینګ.
- بتیار (Betyar):** رینج،
خوه وده ستاندن.
- بج (Buc):** هوندری دهفی - بزن.
- بجا (Bêca):** د جهی خوه دا.
- بجز (Bêcuz):** ژ بلی.
- بجکم (Beckem):** خانینی هاشینی

ژئقشه کربیت، وهکی: (نوک)،
کونجی، نیسک، ماش، بزن،
به رخک و.....هتد).

بخسان (Bexsan): شاراندی (بو
ئاسنی) - چرمسی.

بخش (Bexş): باهر (حصه) -
پشکه کا بچویک ژ باژیری.

بخشدار (Bexşdar): ریشه به ری
ناوچی، ده قهردار (مدیر ناحیه).

بخشنامه (Bexşnamê):
بژاندن (تعمیم).

بخشودن (Bexşûden): لیبورین،
عه فووکرن، ههروه سا په یقین:
(بخشایش، بخشش، بخشاینده،
بخشوده، بخشایشگر، بخشای،
بخشنده) ژ فی ژئده ری نه.

بخون (Bexûn): ستیرا مه ریخ.

بخیه (Bexyê): قه یدک،
قولپک (دروینا جهه کی بری ژ
له شی یان ژی هه ر تشته کی دی).

بد (Bed): پاشگره و ئانکوا
(سهروه و خودان) ی دگه هینت،
وهکی: (سپهبد = سهروکی

سوپیای، موید = سهروکی
مغان «حه کیم و زانا و پیشه وایی
روحانی یی زه رده شتی یا» -

کو ژ هه رچهند ره خاقه دهر و په نجه ر
لی هه بن.

بچم (Bêcem): لیکدای.

بچه (Beçê): زاروک، مندال.

بچه خوار (Beçêxwar): گیانه وه ری
کو بچویکی خوه بخۆت.

بچه ز (Beçêza): هه ر گیانه وه ره کی
کو بزیت (مه به ست ژئ نه هی ککه ر
بت).

بخاری (Buxarî): سوپه - خه لکی
باژیری بوخارا.

بختک (Bextek): کابووس،
ههروه سا په یقین: (خفتک، خفتو،
برفنجک، درفنجک، فرنجک،
فدرنجک، برغفج، برخفج، خفج،
فرهانج، کرنجو و سکاچه) ژئ
لکارن.

بختو (Buxtû): برویسی - هه ر
تشتی کو نرینا وه کی یا عه ورا ژئ
بهیت.

بختور (Bextver): خودان به خت،
خوه ش شانس، به ختیار،
به خته وهر.

بخته (Bexte-ê): قه له و، ب خوه قه
- ربیته کری - هه ر تشتی کو
پوبستی وی، یان قه لپیشکی وی

هه‌ف.	خراب، کریت، کو پتر دگهل
برادر (Berader): برا.	په‌یقه‌کا دی (ل پیشیا په‌یقه‌کا
برادر اندر (Berader ender):	دی) دهیت، وه‌کی: (بدبو = بیهن
براماک - هه‌روه‌سا بو وان برایین	نه‌خو‌ه‌ش: گه‌نی؛ بدبین = یی کو
کو بابی وان ئیک بت لی دهیکین	ب چاخی گومان و بی هیقیاتیی ل
وان ئیک نه‌بن ژی هه‌ر نه‌قه په‌یقه	پاشه‌روژی دنیرت: ره‌شبین؛
دئیتته بکارئینان.	بدچشم = یی کو ب چاقه‌کی کریت
برادرانه (Beraderanê): برایانه.	ب نیریتته نامویسا خه‌ل‌کی: چاف
براز (Beraz): سپینه.	حیز).
برازنده (Berazendê): ژ هه‌ژی،	بداختر (Bedexter): بی به‌خت،
بسه‌رقه، لایق.	به‌خت بره‌ش.
برافتاد (Beruftad): ژ بن چوو،	بدست (Bêdest): بهوست.
نه‌ما.	بدهکار (Bêdêhkar): ده‌یندار،
برای (Berayê): ژ بو، ژ به‌ر.	قه‌ردار.
برباد (Berbad): خراب، ویران،	بر (Ber): پی‌شگره و ئانکوا (ل
کاقل.	سه‌ر، سلال) دده‌ت،
برست (Berbest): ده‌ست‌و‌ور،	وه‌کی (برافراشتن = هلدان «وه‌کی:
رئسا (قاعده)، شپواز.	هلدانا ئالای»، برآ‌م‌دن =
برستن (Berbesten): گریدان،	بلندبوون «وه‌کی: بلندبوون یان
پابه‌ندکر - ئاماده‌کر - سوود ژئ	دیاریونا حه‌ملی ژنکا ب تشت»،
هه‌لگرتن.	بر روی = ل سه‌ر «وه‌کی: تشته‌کی
برسته (Berbestê):	ل سه‌ر میژی) - بار (فیتیجی داری)
به‌ستی (منجمد) - بی	- کورتکریا (برگ = به‌لگی داری) -
گیان (جماد).	هه‌مبیز، باغل.
برند (Berbend): ئیل‌ه‌ک،	برابر (Beraber): به‌رام‌به‌ر -
زه‌خمه (یی کو ژنک دادنه سه‌ر	هه‌ف‌کیش - روی ب روی - ته‌مه‌ت

- بردبار (Burdbar):** بینفرهه، ساپر.
- بردک (Burdek):** تشتک، مامک - چیفانوک.
- بردن (Burden):** شه گوهاستن، برن (تشتک ژ جهه کی بو جهه کی دی برن) - برن (فایده بوون د قوماری دا).
- بردنگ (Berdeng):** گرک، کومت.
- برده (Berdê-êh):** تیپا (h) لدهمی، ناخفتنی باش ناده رکهفت: خولام، خدام، به نی.
- بررسی (Berrêşî):** ژ (بررسیدن) یا هاتیه وهرگرتن، ئانکو: لدویشچوون.
- بررفت (Ber reften):** چوونه سلال، به رف به رزی چوون، ژیهه ل چوون.
- برز (Burz):** به ژن و بال - بلندی - گر، چیا - مه زناهی - جوانی.
- برز (Berz):** کار - جوتیاری؛ (برزگر: جوتیار).
- برزدن (Burzeden):** دیاریا قوماریدا ئانکو تیکشه دان (یا وهره قین کۆمکانی یان دۆمینن).
- برزم (Berzem):** ناز، نازداری.
- برزن (Berzen):** ته نویر - سوپه -
- سپهلا کوژ ته قنا جیرکا هاتبیته
- چی کرن و نانی لسه رپیژن - کۆلان (زقاق) - تاخ (محلّه).
- برزه گاو (Berzê gav):** گایئ جۆتی.
- برزین (Berzîn):** ناڤی په رستگه هه کی بوو ل خوراسانی، (آذربیزین، آتش برزین و آذربیزین مهر) ژ لکارن.
- برس (Bers):** ئه و دارئ کو دکهنه د دفنا حیشتیری پا و دهست هه فساری ب وی دارکی شه دکهن.
- برساد (Bersad):** ئیک ژ دعایین زهردهشتیان کو بو بدویمایهیک ئینانا نفیژی تیتته گۆتن.
- برسان (Bursan):** ئه ژدهها، ماری مه زن.
- برسان (Bersan):** دوشاڤا رهش.
- برش (Burêş):** برین - کۆپن (کارتین کو بهرامبه ری وان ئه رزاقی حکومی پی دهیتته وهرگرتن).
- برشتن (Bêrêşten):** براشتن.
- برشمردن (Berşêmurden):** دوباره هژمارتن.
- برغمان (Bexeman):** ئه ژدهها، ماری مه زن.

- دوه‌ریښ. **برغندان (Berxendan):** جه‌ژن و خوه‌شی یین کول روژتین دویمایی ژ هه‌یقا «شعبان» دکهن، و نه‌و مه‌یا کول وئ روژتئ قه‌دخون ژ به‌ر کوژ وئ روژتئ و پاشتر تا ئیکئی هه‌یقا «شوال» دفتیت خوه‌ژ مه‌یقه‌خوارنئ بده‌نه پاش - هه‌روه‌سا بو جه‌ژنا دویماییا روژتئ گرتنئ ژئ دئیتته گوتن.
- برغو (Burxû):** زرنا، بوق. **برغول (Berxûl):** سافار، دانقوت. **برف (Berf):** به‌فر. **برفر (Berfer):** قه‌در و قیمه‌ت. **برفنج (Berfenc):** دژوار - ریکیتین ناسئ و دژوار (ناسته‌نگ). **برکشیدن (Berkêşîden):** کیشان بو سلال - ئینانه‌ده‌ر - فیترکن. **برگ (Berg):** په‌ر (ورق) - به‌لگیت داروباری - ساز و تاواز - سامان. **برگردیدن (Bergerdîden):** زقرینه‌شه - لدویف هاتن - لی قولپین (وه‌کی ئیکئی خیانه‌تئ ل هه‌قاله‌کی خوه‌دکه‌ت، دبیتزنئ فلان که‌س ل فلانی قولپی). **برگریزان (Bergrîzan):** وهرزئ پاییزئ، ده‌مئ کو به‌لگیتین دارا
- دوه‌ریښ. **برگزیدن (Berguzîden):** هه‌لیژارتن - په‌سه‌ندکرن. **برگستوان (Bergustvan):** زری و کومزری. **برگشت (Bergeşt):** زقرینه‌قه. **برگماردن (Bergumarden):** دامه‌زراندن. **برگه (Berge-ê):** به‌لگ - وه‌کی به‌لگی - قه‌یسی - فیش. **برم (Berm):** هش و بیر - کانی، که‌هنی - چالا کو ئاث تیتدا خرچه دبت. **برم (Berem):** چارچووڤه‌ یان سیخمیتن کو ده‌ینه چیکرن دا شاکیتن دارمیوئ یان کولندا و.....هتد باقیتزنه سهر. **برمخیدن (Bermexîden):** سهرسه‌ری و نه‌گوه‌دار. **برمر (Bermer):** هیثیداری - چاقه‌رییاتی - میشا هنگشینئ. **برملا (Bermela):** تاشکه‌را، فاش. **برمنش (Bermenêş):** جه‌ژخوه‌که‌ر - خوه‌په‌رتیس. **برنا (Burna):** خورت، لاو، تولاژ -

- گه‌نج، ججیل. **بره (Berrê)**: به‌رخکا می‌هی، خفشَا
خه‌زالن.
- نه‌زان - خه‌وته. **برناس (Bernas)**: های ژخوه نه -
برنامه (Bernamê): به‌نامه.
- دهیت - برنجی خوارن. **برنج (Bêrênc)**: مه‌عه‌ده‌نی پرنجوک
کو بو چیکرنا سه‌ماوهر و
سینیکیت ترازی یا ... بکار
برنجار (Bêrêncar): زه‌قییت
برنجی (جهی کو برنجی لی دکهن).
برنجن (Berencen): ح‌جول و
بازنک.
- برندک (Berendek): گر، چیا.
برنشاندن (Bernêşanden): سوار
کرن - دانان (وه‌کی که‌سه‌کی دادننه
سه‌ر کورسیکا ده‌سته‌ه لاتداریت).
بروت (Burût): سمبیل (موی کو
له‌نداڤ لی‌قا سه‌ری یا زه‌لامی
دهین).
- بروشک (Burûşek): ئاخ، توز و
غویار، توز و عه‌جاج.
برومند (Berûmend): باردار، ب
به‌ر - کورتکریا په‌یقا «آبرومند» ه،
ئانکو: ب هه‌تک (هه‌تکدار).
برون (Bêrûn): کورتکریا «بیرون»:
ژ ده‌رڤه، هه‌نده‌ران.
- برهوت (Berehût): ناڤی نهاله‌کی
و ناڤی بیره‌کا گه‌له‌ک کویره‌ل
«ح‌ضرموت» کو دبیرن (ارواح
خبیشه) لی د ئاکنجی نه، و چ
جهی گهرم و نه‌خو‌هش و بی ئاڤ و
گیا بت، قی ناڤی بو بکار دئین.
- برهود (Berhûd): نیڤ سو‌تی.
بریان (Bêryan): براشتی (بو‌که‌باب
و تککا و.....هتد).
- بریدن (Burîden): برین، له‌ت له‌ت
کرن.
بریده‌گیس (Burîdê gîs): که‌زی
بری (د که‌فن دا ئه‌ڤ گوتنه
خه‌به‌ر «جنیو» بوو کو دگوتنه
ژنکا).
- بریزن (Bêrîzen): بیژینک.
بریغ (Bêrîx): ئویشی تری.
برین (Berîn): یی سلال، سلال تر،
بلندتر، وه‌کی: (به‌شت برین =
به‌شتا سلال). بو‌زانین په‌یقه‌ک
وه‌کی قی په‌یقی مه‌ یا د زمانی

که‌قز(کول بهر لیڤا ئافین نه‌لف دا
دیار دبت و بهق هیلینکا خوه
دناثرا چیدکه‌ت).

بزه (Bezxe-ê): که‌پرا دارمیوئ.

بزک (Bezek): جوانکرنا سهر و
روی یا.

بزم (Bezm): جه‌ژن و می‌شانی و
که‌یف و خوه‌شی و مه‌ی قه‌خوارن.

بزماورد (Bezmaverd): بالۆلکا
هپکا که‌لاندی (سانده‌ویچا هپکا
که‌لاندی).

بزنگاه (Bêzengah): ئەو جه‌ی کو
دز و ریزگر ریشنگا د شه‌لینن -
درک‌سه‌یه ژ وئ هوزان‌ی یان
په‌خشانی کو هوزان‌شان یان نقیسه‌ر
مه‌رهما خوه تپدا ئاشکه‌را بکه‌ت.

بزه (Beze): گونه‌ه.

بزه‌کار (Bezehkar): گونه‌ه‌کار.

بزیدن (Bezîden): لڤلڤینا بای.

بز (Bez): په‌تیل‌یت به‌فری.

بس (Bes): زیده، گه‌له‌ک - به‌س،

تمام (کافی)، ئەقه و (بسا، بسیار،

ای بس، چه بسیار) هه‌می ژ

ریشالی خوه یی په‌هله‌قی (Vas)

هاتینه‌ وه‌رگرتن.

بساردن (Besarden): کی‌لانا

کور‌دی دا ژی هه‌ی لی ئانکوا وئ
نه‌ وه‌کی یا فارسی یه، ئەو ژی:
(به‌رین = به‌رفره‌ه)، هه‌روه‌کی
دبیژن: (به‌هشتا به‌رین = به‌هشتا
به‌رفره‌ه).

بز (Bez): کورتکریا په‌یفا «بزم»،

ئانکو: جه‌ژن و می‌شانی، جشاتا
که‌یف و خوه‌شیی - ئۆل و ری و
ره‌سم - گر، کومت.

بز (Buz): بز.

بزداغ (Bêzdax): ئالا‌قه‌که‌کو

ژه‌نگارا خه‌نجه‌ر و شیرا و تشتین
وه‌کی وان پی پا‌قژ دکه‌ن.

بزدل (Buzdêl): درک‌یه بو‌که‌سی
ترسنۆک.

بزرگ (Buzurg): مه‌زن (چ قه‌به‌یی

یا تشته‌کی بت، یان شیان و

ریزگرتنا که‌سه‌کی بت، وه‌ک:

«به‌ری مه‌زن، بابی مه‌زن (با‌پیر)،

مه‌زنی ئویجا‌خی و...).

بزرگوار (Buzurgvar): که‌سی

مه‌زن و هه‌ژی ریزلی‌گرتنی.

بزغ (Bezex): به‌ق؛ هه‌روه‌سا (وزغ،

غوک، غورباغه) ژی لکارن.

بزغاله (Buzxalê): کارکی بزنی.

بزغ‌سمه (Bezexseme-ê):

- زه‌فیی، قلیبک‌رنا زه‌فیی.
- بساک (Besak):** ئه‌فسهر - تانجا کو
ژ گولا ده‌یته چیکرن و د جه‌ژن و
به‌ریکانا دا دکه‌نه سه‌ری که‌سه‌کی.
بسان (Bêsan): وه‌کی.
- بساوایی (Bêsavayî):** ئیک ژ
هه‌ستین پینجینه‌یین مرۆفی کو
مرۆف ب قی هه‌ستی، هه‌ست ب
گه‌رمی و ساری و نه‌رمی و زق‌ری
بی دکه‌ت و ئالاقی وی پویستی
له‌شی یه؛ ب عه‌ره‌بی
دیترنی (حاسة‌اللمس).
- بسباس (Besbas):** ئاخفتنا بی
مه‌عنه.
- بست (Best):** گرت (وه‌کی): ده‌رگه‌ه
گرت) - سکر - گری - جهه‌کی کو
که‌سه‌ک ژ ترسا دا بچیتی دا که‌س
وی نه‌گریت، وه‌کی جه‌ین پیروز
یان خانیین مه‌زن و ئاغه‌واتا -
پچه‌کا تریاک‌ی کو تیرا جاره‌کا
کیشانی بکه‌ت.
- بست (Bust):** بیستان، باغ،
گولستان - ناخی بازیره‌کی که‌قناره
ل پارێزگه‌ها خوراسانی کو نوکه د
ناف ئاخا «ئەفغانستان» ی دایه.
- بستار (Bêstar):** نه‌ بنه‌جه، نه‌
- موکوم، له‌قله‌قۆک.
- بستر (Bêster):** دوشه‌ک، نقینک،
جه‌ی نقستنی.
- بستری (Bêsterî):** که‌سی کول
خه‌سته‌خانی نغاندی.
- بستن (Besten):** راپیچان (وه‌کی)
خه‌لاته‌کی د ناف کاغه‌زه‌کی را
پیچن) - گرتن (قفل کرن) -
به‌ستین (وه‌کی ئاف دبسته
جه‌مه‌د «به‌ستی»).
- بستنی (Bestenî):** هه‌ر تشتی کو
ببسته به‌ستی (نه‌و پتر بۆ دوندرمی
بکار دئیت).
- بستو (Bestû):** گوزک، جه‌رک.
- بسد (Bussed):** مه‌رجان.
- بسراق (Busraq):** یاقوینا زهر.
- بسغ‌دیدن (Besexdîden):**
به‌ره‌ه‌ف بوون، ئاماده‌بوون.
- بسکله (Beskelê):** داری کو دادن
پشت ده‌ری دا ده‌ر نه‌قه‌بیت.
- بسیار (Bêsyar):** گه‌له‌ک، زیده،
مشه، پری.
- بسیج (Besîc):** سامان - ساز و
به‌رگین شه‌ری - به‌ره‌ه‌قبوونا
قوو‌ه‌تا له‌شکه‌ری.
- بش (Buş):** موی ستوی هه‌سپی،

په پشه نازناښهک بوو کو د کهښ دا	(يال) ژي لکاره.
دگوتنه شاهين چيني؛ ههروهسا	بشتک (Buşteḡk): گوزک، جهړک.
(فغفور) ژي لکاره.	بشک (Bešk): خوناښ - خويسار.
بغرنج (Buxrenc): ټاريسه - ټالوز	بشک (Bušk): بسک.
- دژوار.	بشک (Bêšk): ناز و نازداري.
بغستان (Bexêstan): بوتخانه،	بشکاری (Bêşkarî): جوتياری.
جهي کو په پیکه ر لي دهاتنه	بشکلیدن (Bêşkelîden):
په راستن.	سه لځاندن - کهلاشتن - کونکرن.
بغل (Bexel): باغله، هه مبيز -	بشکن (Bêşken): تل ليکدان
رهخ، بهرکيلهک.	لدهمي سه ماکرنی و ټاو اوزگوتنی.
بغند (Bexend): چهرم، پويستنی	بشکول (Bêşkûl): چالاک - مالي
گيانه وهره.	کارکرنی - زه حمه تکيش.
بفج (Befc): تفا دهڅی.	بشل (Beşel): پيڅکه نویسيای.
بفخم (Befxem): گه لهک، زښه.	بشم (Beşem): مه لويل - خه مگين.
بفنج (Befenc): ماري بي ژههر،	بشمه (Beşme): کهڅلي گيانه وهره.
ماری کو زيانی نه گه هينته چو	بشن (Beşen): بهژن و بال - سينگ
که سه کی.	و بهر.
بکتر (Bekter): زری و کومزری کو	بشور (Buşûr): نفرين، دعايین
جلکين شهرينه و ژاسن و پويلاي	خراب، له عنه ت.
دهاتنه چيکرن.	بشيز (Beşîz): ټاماني ټافي کوژ
بکسه (Bukse-ê): پرتا گوشتی.	چهرمی هاتبيته چيکرن (راوی).
بکنک (Beknek): گيانه وهری	بغ (Bex): خودا، يهزدان.
کوری بری.	بغا (Bexa): پويچه مروث.
بکونک (Bekûnek): شيری کوژ	بغاز (Bêxaz): سپينه.
داری هاتبيته چيکرن.	بغپور (Bexpûr): بغ = خودا و پور
بگاہ (Bêgah): ل دهم، زوی،	= کور (پسر): کورې خودی (ئهښ)

سپیده زوی.	بلح (Beleh): خورما نه گه هشتی.
بگماز (Bêgmaz): مهی - جاما	بلد (Beled): ریبه - ری نیشاندەر
مهیی.	- کارهک زانین یان ریبهک نیاسین
بگنی (Begnêy-nî): جوړه کی	- هه رب ئانکویا خوه یا عه ره بی
مهیی یه کوژ برنجی یان جهه یی	کو «باژیر» ه د فارسی ژبی دا
دهیته دروستکرن.	لکاره.
بل (Bul): پیشگره و ئانکویا پر،	بلسک (Belesk): حاجی ره شک.
گه لهک، ددهت، وهکی: (بلعجب =	بلسک (Bulusk-ş): سیخین
گه لهک سهیر) - سنج (دارا وی	که بابا.
وهکی دارا ته فزینه یه لی تشتهک	بلغاک (Bulxak): فتنه - شورهش -
پیشه دهیت کو بهرک و قه لپی وی	تیکهاتن و تیکچوون.
وهکی یی قه سپی یه و تنی تشتی	بلغندر (Bulxender):
کوژ سنجی دهیته خوارن ئارکه).	سه ره ردای، بی هه فسار - بی
بل (Bêl): کورتکریا په یثا (بهل	دین.
Bêhêl: کاری فرمانه ژ هلیدن =	بلغنده (Bulxundê): سه ریک
هیلان): بهیله، لی گه ری، ژیشه به	خرقه بووی - میدهک - ره خه کی
- په حنیا پیی.	باری.
بلادر (Belader-dur): زیر و	بلغور (Belxûr): سافار، دانقوت،
تشتین جوان کو ب ژنکا یان	شوریا سافاری.
بویکا قه دکهن.	بلغونه (Bulxûnê): سوړاڅا ژنک ل
بلاده (Belade-ê): خرابکار -	روی خوه ددن.
فاسق.	بلغرخ (Bulferexc): پیس،
بلارج (Belarec): له گله گه.	کریت، نه باش.
بلال (Belal): گه نم شام، گه نموک.	بلک (Bêlk): گوریا ئاگری.
بلبلی (Bulbulî): مهی، جاما	بلک (Buluk): چاڅ گر.
مهیی.	بلکند (Bulkefd): بهرتیل.

فیّقی را بهیّت ئانکوا دارا وی
فیّقی ددهت یی کو لدویقرا هاتی،
وهکی: (خرما بن = دارا خورمی).
بناخواست (Bênaxast): بیّی
دلی (هه گهر مروّث بیّی دلیّی خوه ب
کاره کی رابییت).

بناغ (Benax): کنف، وه ریس، داڤا
ئارموبشی - هه وی (دو ژنا گهر
شوی ب میّره کی کرن هه ردو دبنه
هه ویّین هه قدو).

بنام (Bênam): ناڤدار - هه څناڅ.
بناور (Bunaver): هه ر تشته کی ب
ریه و ریشال - کویر - قونیّرا
مه زن.

بنجک (Bunceck): گلولکا په نبی.
بنجل (Buncul): تشتی ب کیّیر
نه هاتی کو بکې بو نه بن.

بند (Bend): گه ه (جهیّ پیّکڅه
نویسیانا دو هه ستیا د له شی دا) -
پشکه ک ژ په رتوکی یان یاسایین -
وه ریس یان زنجیرا کو گیانه وه را
پیّ گـرـیـدـدـهـن - سکر -
دبیّژنه (۴۸۰-۵۰۰) په را: (یک بند
= بندهک) - د یاریا خوه لیّکدانن
دا هونه ریّت ل نه ردی خستنی نه.
بندار (Bundar): مالدار، زهنگین،

بلکک (Bêlkek): ئاڤا تیّهن
شیر (نیث گهرم).

بلکنجک (Bulkencek): سهیر،
عنّتیکه، هه ر تشتی کو سهیر بت
و که نیا مروّثی پیّ بهیّت.

بلم (Belem): به له م، قـایـکا
بچویک.

بلند (Bulend): بلند، دریژ، بهرز.
بلندین (Bulendîn): مه لبه نی
دهر گه هی - سه ره ده را دهر گه هی.

بلوچ (Bulûç): کومرکا دیکلی -
ناڤی نه ته وه کیّی یه ل ئیرانی کول
بلوچستانی د ئاکنجی نه.

بلوک (Bulûk): ناوچه کا کو چه ند
گوند بسه رڅه بن - ئامانی مه ی
څه خوارنی - ههروه سا په یڅه کا
فره نسی یه لیّ د زمانی فارسی دا
گه له ک لکاره و ئانکوبا (دهسته =
سه فته «وه کی پاری بلوک» و
کومهل، تاگییر «وه کی بلوکی
روژ هه لاتی کو کومونیستن وبلوکی
روژ ئاڤایی بو وان وه لاتین نه
کومونیست دهیّته گوتن»).

بن (Bun): شه نگسته، بنیات،
ئاساس - بن (وه کی: بنی گوهی،
بنی داری) - هه گهر لدویف ناڤی

خودان باغ و بیستان.	بنگش (Bunguş): داعویران.
بند انداز (Bend endaz): ژنکا	بنلاد (Bunlad): ئاساس، بنیات،
کوسهر و رویی ژنکا حفاف	شهنگسته.
بکەت.	بنو (Bunû): بیدەر، بیدەرا گەفی
بند تنبانی (Bendê tenbanî):	یان جەهی.
هوزانا بی مه‌عنه و بی کیش و	بنوان (Bunvan): زیره‌قانی
سەروا.	بیدەری، زیره‌قانی زه‌قبا چاندی.
بند شهریار (Bendê Şehryar):	بنه (Bune): جه - خانی و دوکان -
ناقى ئاوازه‌کا که‌قنا ئیرانی یه.	جل و به‌رگ - بار و پیدقیاتیین
بنده (Bendê): خولام، به‌نی.	سەفەری - ریه و ریشال - بنیات.
بنده‌وار (Bendêvar): وه‌کی به‌نی	بنیاد (Bunyard): بنیات،
یا، وه‌کی عەبدا.	شهنگسته.
بندیه (Bendîmê): مه‌هیک،	بو (Bû): بیهن - کورتکریا (بود
قومچه، قولپک.	Buved = بیت، وه‌سا بت).
بنساله (Bunsalê): دانسال،	بواشه (Bevaşe-ê): مله‌یتب.
دانه‌مر، ئیختیار، پیر.	بوب (Bûb): مه‌ه‌فوبر، به‌رک یان
بنک (Bunek): شوینده‌وس،	هەر تشته‌کی کو بیته رائیخستن.
شونپیی.	بویرد (Bûburd): بلبیل.
بنکران (Bunkeran): بنی قازانی،	بووک (Bûbek): هوپ
قه‌رنیکا بنی قازانی.	هوپک (هدهد).
بنگان (Bengan): فنجان، په‌یاله.	بوته (Bûtê): تراش - جوره‌کی
بنگاه (Bungah): جهی کرین و	نه‌خشی یه لسه‌ر په‌رۆک و جلکا
فرۆتنی - خانی.	ده‌یتته چی‌کرن - که‌زی و بسک -
بنگره (Bengere): ئە‌لاک (ئاوازین	ئامانه‌کی بچوبکه کو زیر و زبقی
کو ده‌یک بو زاروکی خوه دبیرت تا	تیدا ده‌لین.
کو زاروکی خوه بنقینت).	بوتیمار (Bûtîmar): بالنده‌کی

- ماسی خوږه کو نکلی وی دريژه و
کوریکا وی کورته و په پتن وی
سپی و کسک و شین، پترل بهر
لیقا رویبارا نیچیرا ماسی یا
دکته.. دبیژن نه فپنده چهندا
تیهنی بیت ناقي ناهه خوټ تا کو
مه جبور دبت و دبیژن نه فپنده ل
جهم خوه وهسا هزر دکته کو
هه گهر ناټ فه خوار دی ناټ کیم
بیت، ژ بهر هندی ژی ناټی ټی
بالندهی بو درکه دادنه سهر
که سین قهلس (بخیل).
- بوجار (Bucar):** که سی کو کار وی
پاقرکونا گهنم و جهه و نیسک
و..... بت.
- بودن (Bûden):** بوون.
- بور (Bûr):** رهنگی زیری، زهریان
سوری قه بی، هه سپی سور - بو وی
که سی دهیته گوتن یی کو ب
کاره کی رابیت و د دهره ق وی
کاری دهرنه که قیت و لداوی شرم
بکه ت ژ کردارا خوه.
- بوران (Bûran):** سرا دژوار و زریان
پیکفه.
- بوز (Bûz):** هه سپی کو بله ز بکه ته
غار - بو مروټی زیرهک ژی دهیت.
- بوزینه (Bûzîneh):** مه یوینک (نهوا
بچویک و کوری دريژ و رانکیت
وی بی موی).
- بوژنه (Bûjenê):** کولیلک، بشکوژ.
بوشاسپ (Bûşasp): خه و، خه ونا
خوهش.
- بوف (Bûf):** بوم، کوند.
- بو قلمون (Bûqlemûn):** په پوکی
رهنگین - عه لوک.
- بوک (Bûk):** خوه زی، بهلکی،
چیدبت.
- بوگان (Bûgan):** مال بچویک،
ههروهسا (بون، بچه دان، زهدان،
بویگان، پوگان، بوهمان) ژی
لکارن.
- بوم (Bûm):** جه، وار.
- بومهن (Bûmehen-Bûmhen):**
بیقه له رز، بوومه له رز،
نهرده ژ (زلزال).
- بون (Bûn):** مال بچویک - باهر،
پشک - بنی هه رتشته کی.
- بویژه (Bêvîjê):** ب تایهت.
- بویه (Bûye-ê):** ئاره زو، هیقی.
- بوییدن (Bûyîden):** بیتن کرن.
- به (Bêh):** باش، قهنج - بیه (دارا
بیهی).

- به (Beh):** په‌یښا سه‌رسورمانی
یه (په‌ح، وه‌ح، حه‌و، و.....هتد).
بها (Beha): قیمه‌ت، نرخ، بوها.
بهار (Behar): وهرزی بهاری -
بوت، بوتخانه - په‌رستگه‌ه،
ه‌روه‌سا ناڅی په‌رستگه‌ه‌کی یه ل
«بلخ» کو (نوبهار) ژی دبیژنی.
بهاران (Beharan): دهمی بهاری.
بهاره (Beharê): بهاره (نه‌و تشتی
کول بهاری شین دبیت و تیته
به‌ری).
بهاری (Beharî): نه‌و تشتی کو بی
به‌اری بت، وه‌کی: (ئه‌ورین
به‌اری، بارانا به‌اری).
به‌از (Bêhaz): هه‌سپی ره‌سه‌ن کو
به‌رده‌نه ناڅ ما‌هینا دا ب کاری
گو‌هنی‌لیی رابییت.
به‌امین (Behamîn): وهرزی
به‌اری.
به‌انه (Behanê): هیجه‌ت، مه‌انه.
به‌بود (Bêhbûd): (به‌ره‌ف باشی،
ساخله‌می و سلامه‌تی) بی چوون.
به‌تر (Bêhter): با‌شتر، قه‌نجتر،
چیتر.
به‌داری (Bêhdarî): وه‌زاره‌ت یان
ریشه‌به‌ریا ساخله‌می.
- به‌دین (Bêhdîn):** که‌سی کو
ئوله‌کی باش هه‌بت - ئولا
زه‌رده‌شتی کو (دین بهی) ژی بو
ده‌یت - که‌سین کو ب دویت ئولا
زه‌رده‌شتی که‌تین کو کو‌ما وی
دبت (به‌دینان).
به‌ر (Behr): باهر، پشک، به‌ش - ژ
بو، ژ به‌ر (وه‌کی: از به‌ر تو = ژ بو
ته، از به‌ر فلان چیز = ژ به‌ر فلان
تشتی).
به‌رام (Behram): ستی‌را مه‌ریخ -
ناڅی رۆژا بیستی ژ هه‌ر مه‌ه‌کا
سالا هه‌تاڅی - ناڅی فریشته‌کی.
به‌رامن (Behramen): یاقوت‌ا
سور - په‌رۆکی ئارموبشی یی
ره‌نگین - سوراف.
به‌رامه (Behrame-ê): ئارموبش -
جلکی که‌سک - ناڅی داره‌کی یه
کو ل‌شوینی پتر «بیدمشک»
لکاره.
به‌ره (Behrê): باهر، پشک، به‌ش -
سوود، مفا.
به‌زاد (Bêhzad): نه‌ژاد باش،
ره‌سه‌ن - ناڅه بو کور‌ا.
به‌شت (Bêhêşt): به‌هشت.
به‌م (Bêhem): دگه‌لیک، به‌ه‌قره.

بهمن (Behmen): هه یفا یازدی یه

ژ سالا هه تاقی کو دبیت هه یفا
دوو ژ وهرزی زفستانی - نافی
روژا دوو ژ هه هه یفه کا سالا
هه تاقی - نافی فریشته کی د ئولی
زه دهشتی دا - په نیا به فری - نافی
گیاه کی پر ستری یه کول چیا
شوین دبت.

بهمنگان (Behmengan):

جهژنه کا که فنا ئیرانیا یه کول روژا
دوو ژ هه یفا بهمن دگيران.

بهنانه (Behnane-ê): بنیــره
(بوزینه).

بهوش (Bêhûş): هشیار، سه رخوه.

بهیزک (Bêhîzek): د کهفن دا هه

هه یف (۳۰) شهف و روژ بوون ئو
هه سال (۱۲) هه یف بوون ئه شه
دکهت (۳۶۰) روژ؛ مه پینج روژ
دمین تا کو سالا مه دروست بیت
چونکی یا زانایه سالا ئاسایی
(۳۶۵) روژ و (۵) ده مژمیــر و
(۴۸) دقیقه و (۴۹) ثانیه نه،
له ورا پینج روژ دهاقیــتنه سهـ
(۳۶۰) روژا دا کو سال تمام بیا و
دگوتنه وان پینج روژا «بهیزک».
ديسان هه چار سالا جاره کی سال

دبیت هه «سالا که بیسه» کو
ده مژمیــرین زیده ژ هه ساله کی کوم
دکه نه سه ریک و دبیت نه نیــزکی
روژه کی و دبیزنه وی روژا ب که م
و کور: «اورداد».

بهین (Bêhîn): باش، باشترین -
هه فتی (اسبوع).

بی (Bî): بی، وه کی: (بی آب = بی
ئاف).

بیابان (Bîyaban): دهشت، ئه ردی
پان و بی ئاف و شینکاتی.. ئه ف
په یفه د بنیات دا (په هله وی) یه.

بیات (Beyat): ژ ئاوازیــن که فنیــن
ئیرانیا (بیات اصفهان، بیات
ترک) - نافی ئیله کی ژ ترکیــن
ئیرانی - نافی که لهه کی یه ل
(لورستان) ئ.

بیاستو (Beyastû): باوشکین
خه وی - بیــهنا کو ژ دهقی دهیت.

بیــاوار (Beyavar): شۆل، کار،
پیشه.

بیــیاک (Bîbak): بیــ ترس، نه ترس.

بی بندوبار (Bî bendo bar):
سه ره ردای، بی هه فسار (بو وان
که سا دهیت گوتن بیــن کو پابهـند و
گریــدای ب داب و نه ریتــین جفاکی

خوځه نه بن). خوځه نه.

بی بی (Bîbî): خاتوین، خانم -

ژنکا باش - داپیر (دهیکا بابی،

یان دهیکا دایي).

بی پایاب (Bî payab): دهریا یا

کویر.

بیجا (Bîca): بی جه (چ بۆ مرؤف و

گیانه ورین بی خانی و هیلین، چ

بۆ په یقین نه راست و نه دجه دا)،

ههروه سا (بی هه قال) ژي دئیت

وه کی: (خنده بیجا = که نیی بی

هه قال) بی کو ب تشته کی بکه ته

که نی کو نه جهی که نی بت و که س

ژ بلی وی بخوه پی نه که نت.

بی چشم و رو (Bî çeşmo rû):

درکه یه که مینا یا کوردی، ده می

دبیژت: فلان که س (بی

سه رو چا ف) ه.

بیچون (Bîçûn): بی هه فتا.

بیخ (Bîx): بنی هه تشته کی.

بیختن (Bîxten): تشته ک ل

بیژینکی کرن.

بید (Bîd): دارا بی یی.

بیداد (Bîdad): زولم، سته م.

بیدار (Bîdar): هشیار، نه نفس تی.

بیداشت (Bîdaşt): بی خه بهر، های

ژ خوځه نه.

بیدخ (Beydex): هه سپی ب له ز

بجیت و یی شه ری بیت.

بیدخت (Bîduxt): ستی را

ناهی د (زهرة).

بیر (Bîr): نفینک، جهی نفس تنی،

جلکین نفس تنی - بروی سی -

توفان.

بیرم (Beyrem): جوړه کی په رۆکی

ته نک کو ژ به نکا هاتی به چیکرن.

بیرو (Bîrû): کیسکی پارا - بی

شهرم.

بیرون (Bîrûn): ژ دهرقه.

بیزار (Bîzar): بیزار، په ریشان و ب

پاتک - ره قوک ژ تشته کی، که سی

کو ژ تشته کی بره قبت و که رب ژي

قه بییت.

بیست (Bîst): هژمارا (۲۰).

بیستون (Bîstûn): بی ستوین - بی

ئاساس - ناخی چیا یه کی یه ل

ئیرانی کود چیرۆکا شیرین و

فه رهاد دا یی ناقداره.

بیسراک (Bîsurak): حیشتی -

هیستر.

بیش (Bîş): زیده، گه لهک، فراوان.

بیشتی (Bîşter): پتر، زیده تر.

بیشترین (Bîşterîn): پترین، زیده ترین.	بیمناک (Bîmnak): ب ترس، ترسدار، ب سه هم.
بیشه (Bîşê): بیش، جهی تیر داروبار.	بینا (Bîna): ب چاف، که سی کو دبینیت (بی کو هر دو چاقین وی د ساخلم بن بو دیتنی).
بیغار (Beyxar): ته عن، چک.	بیناس (Bînas): کوله ک، په نجه ره.
بیغال (Bêyxal): یم - تیر.	ههروه سا په یقین (بیناس و پیناسک) ژی لکارن.
بیغوله (Bîxûlê): کونج، کوژی، قورنه ت - کاقل.	بی غاز (Bî nemaz): که سی کو نقیژا نه که ت - درکه یه بو ژنکین د (عادی: بی نقیژاهی) دا، بی نقیژ.
بیکران (Bîkeran): بی دویماهی، بی پایان.	بیننده (Bînendê): بینهر، ته ماشه شان - چاف.
بی کیار (Bî kêyar): چست و زیره ک.	بینه (Bînê): جهی کو جلکین خوه لی دئی - سخن به ری بچن د حه مامی (سه رشویی) قه.
بیگار (Bîgar): سوخره (کاری کو ب زوری و بی بهرام بهر ب ئیکی بدنه کرن).	بینی (Bînî): دفن، که پو، پوز. بینی کردن (Bînî kerdn): د فنبند (مغور).
بیگانه (Bîganê): بیانی، نه نیاس، غریب.	بیواره (Bîvarê): بی که س، غریب، تنی، بیچاره، بیانی، نه ناسیار.
بیل (Bîl): بیر، مهربیل.	بیواز (Bîvaz): شه قره قینک، چه کچه کیله.
بیلک (Bîlek): تیرا دو سهر، تیرا کو سهری وی پان بیت - مهربیلا بچویک.	بیور (Bîver): دهه هزار (دهه هزار دهه هزار).
بیله (Bîlê): بنیره (بیلک) - نه و به فریبن کو قایکا بی ده ژون - گزیرته.	
بیم (Bîm): ترس.	
بیمار (Bîmar): نه خویش، نه ساخ.	

بيوند (Bêyvend-bîvend): بي	دانه ژ تشته کی).
وه فايي - غه در - خيانه ت - حيله ، فيل .	بيوراسب (Bîver esb): خوداني
بيوه (Bîvê): بيژن (ژنکا کو هاتيبته بهردان يان ميړ لي نه مابيت).	دهه هزار هه سپا (نازناقي ضحاک ي يه).
بيهن (Bîhen): سيخور.	بيوس (Bêyûs- Beyûs): ئوميد ، نارهزو ، هيقي .
	بيوگ (Beyûg): بويک (عروس).

- بوون - چرمسین.
پـژواک (Pejvak): دهنـگ، دهنـگفهدانا دهنـگی.
پژوم (Pejûm): دهرؤيش - ههژار - گهدا.
پژوهیدن (Pêjûhîden): لیـگهـریان، فهدکولین.
پس (Pes): لدویف، ل پاش (وهکی): پس فردا = ل دویف سوباهی را، دوزیا - پس افتادن = پاشکه تن) - ئالاقی په یوه ندیی یا کوئم دبیتزینی (پا)، وهکی: (پس توهم آمدی؟ = پا توژی هاتی؟).
پس (Pus): پس، کور.
پسایش (Pesapîş): پاش و پیش.
پساوند (Pesavend): د هؤزانی دا ئانکو: (سه روا «قافییه») - د ریزمانی دا ئانکو: پاشگر.
پست (Pest): کورت - ژیر - نشیف - چوننه (بی بها - مرؤفی بی بها) - قهلس.
پست (Pêst): ئار، ئاری قه لاندی بی گهنی یان جهی یان نوکا کو بهره بی دبیتزینی (سویق).
پستـا (Pesta): پاش قولـاچک (ذخیره) - جار، که رت.
پستان (Pêstan): مه مک، چچک، گوهان (بیـت ژنکا یان گیانه وه ری می).
پستان بند (Pêstan bend): ئیلهک، زه خمه.
پستک (Pestek): چوخک.
پستو (Pestû): پاش مه زه لک.
پسته (Pêstê): فسته ق.
پس خـورده (Pes xûrdê): به رماییک.
پسر (Pêser): کور، بچویکی نیر.
پسر اندر (Pêser ender): نه قسی (نه قسیی کور).
پسرچه (Pêser beçê): سنیله.
پسرخوانده (Pêserxandê): ئهو کورپی کو که سهک بو خوه خودانکه ت، ب عه ره بی دبیتزینی (تبی).
پسرو (Pêserû): کورتکریا په یثا (پسر)، ئانکو: کورپی بچوبک، کورکوک.
پسروار (Pêservar): وهکی کورکا - د زاراوی فقه هی دا ئانکو ئهو باهرا کوژ میراتی بابینی دگه هته کورپی.
پسغده (Pesexdê): چیکری،

به رهه‌ف، ئاماده.

پس فـردا (Pes ferda):

دوزبا (پشتی دو رۆژین دی).

پس فرستادن (Pes fêrêstaden):

زفراندنه‌فه.

پس کوچه (Pes kûçê): کولانا

بچویک و بن گرتی.

پسندیدن (Pesendîden):

په‌سه‌ندکرن، قه‌بویل کرن،

هه‌لێژارتن.

پسوند (Pesvend): پاشگر.

پش (Peş- puş): موبی پاتکا

هه‌سپی.

پش (Puş): بوم، کوند.

پشام (Peşam): هه‌ر تشته‌کی

ره‌نگ تاري.

پشت (Puşt): ژ ده‌رغه یان لسه‌ر

تشته‌کی - ل پشت، لدویف -

پشت - پشته‌فان.

پشتاپشت (Puştapuşt): لدویف

ئیک.

پشت پا (Puştê pa): به‌رپیک -

سه‌ر پی (به‌روفاژی بنی پی ی).

پشت پای (Puştê payî): درکه‌یه

بۆ کورپی خرابکار (مخنث).

پشتک (Puştekan): قولیپانک،

قولیپینک - چو‌خک.

پشت کوژ (Puşt kûj): پشت قلۆز،

پشت قوز.

پشتوار (Puştvar): پشته‌فان،

په‌یقین (پشتوان، پشتیبان،

پشت و پناه) ژێ لکارن.

پشک (Pêşk): پشکلین گیانه‌وه‌را -

پشک هاقتین (قرعة).

پشک (Peşek): خونا‌ف.

پشک (Puşek): کیتک، پشیک،

هه‌روه‌سا په‌یقین (پوشک،

پیشیک، پیشی، گربه) ژێ

لکارن.

پشلنگ (Puşleng): عیب‌ه‌لو -

پاشقه‌مای - سست و خاف -

که‌له‌ین کولسه‌ری چیا‌یان ده‌ینه

چیکرن.

پشم (Peşm): هری یا میه و

حیشترا.

پشه (Peşê): پیشی.

پشیز (Peşîz): پوبله‌ک - پارێ

هوبرده یی کیم بها.

پشیمان (Peşîman): په‌شیمان.

پغنه (Pexne): پپیکین پیسترکی.

پف (Puf): پف (بایی ده‌قی) -

وه‌رمتی، باوی.

- پفج (Pefc):** ناڤا دهڤی (تف و گلیز).
- پفیوز (Pufyûz):** زهلامی سست و تهنه‌ل و بی شیان و بی غیرهت.
- پک (Puk):** پش (تشتی کو نیڤا وی څاله بیت) - مه‌زن، قه‌له‌و - بی‌هن (هه‌وایی کو مرۆڅ یان گیانه‌وهر هلدکیشن) - لشیونا (ملق - میژ - فری) دهیت بو جگارکیش و قه‌لوینکیشا.
- پکر (Peker):** گیژ - سه‌رگه‌ردان - خه‌مگین.
- پکند (Pekend):** نان (خه‌لکی خواره‌زمی څی په‌یڅی بکار دئین).
- پکنه (Pekne):** قه‌له‌و - قه‌زم (به‌ژن کورت).
- پگاه (Pêgah):** سپیده زوو.
- پل (Pul):** پر (جسر).
- پل (Pêl):** په‌حنی یا پیتی.
- پلاس (Pêlas):** به‌پرک.
- پلخ (Pelex):** گه‌وری، هه‌فک.
- پلخ‌تسه (Pêlexte):** صافینک (ئامانه‌کی کون کونه، کو ده‌خل و دانی تیدا دشۆن).
- پلشت (Peleşt):** پیس، دژین، قریتی، ب کیم و عه‌داف.
- پلغده (Pelexde-ê):** رزی، خراب بووی (بو‌هیکا و فی‌قی بکار دهیت).
- پلک (Pêlk):** چه‌رمکی کو مژویلانک لسه‌رن.
- پلگان (Pêllegan):** پی‌سترک، په‌بیسک، ده‌ره‌جک.
- پلمس (Pelmes):** هیجه‌ت، مه‌انه - دره‌و، نه‌وه‌یی - بی‌ه‌ختی.
- پلنگ (Peleng):** پلنگ.
- پلوان (Pulvan):** که‌رتکین د ناڤه‌را مشار و هه‌ودان دا (زاراوه‌کی جوتیارانه).
- پلوس (Pêlûs):** زمان‌خو‌ه‌شی، مه‌للاقی.
- پله (Pêllê):** پله، پایه (رتبه، درجه) - پی‌کیکن پی‌سترکی.
- پلیته (Pelîte):** فتیله.
- پلید (Pelîd):** پیس (نجس).
- پلید ازار (Pelîd êzar):** زناکه‌ر.
- پناباد (Penabad):** پاره‌کی زیڤی بوو ب کی‌شا نیڤ مسقالی (نیڤ قران) کو لسه‌ر زه‌مانی قه‌جه‌را دهاته بکارئینان.
- پناغ (Pênax):** ئارمویش، داڤا ئارمویشی.

- پنام (Penam):** په روځه کي سپي
يې چوارکوڅي کوڅ په نبي دهاته
چيکرن و زه رده شتي يان دنيخستنه
به ر دهقي خوه و ل پشتته گريددان
لده مي کو لهه مبه ر تاگري پيروژ،
ثاقيستا دخواندن - قه شارتی.
پناه (Penah): پشتته فان - زيړه فان -
سيبه را ديواړی.
پنبه (Penbê): په مبي.
پنج (Penc): هژمارا پينج (۵).
پنجاه (Pencah): هژمارا
پينجی (۵۰).
پنج پا (Penc pa): کيڅاله، قرڅال.
پنجره (Pencerê): په نجره.
پنجگان (Pencgan): پينج پينجه.
پنج گاه (Penc gah): ټيک ژ
ټاوازين موزيکا ئيراني يه.
پنجول (Pencûl): په نجين
گيانه وهرين درنده.
پنجه (Punçê): نه ني - مويين
هنداقي نه نيي - نه و په روکي کو
ژنک دنيخنه نه نيا خوه.
پند (Pend): په ند، شيرت - ناقي
فرنده کي يه کو وه کي قه لي يه بهس
ژ وي بچوبکتره.
پندار (Pendar): هنر - دالغه -
گومان - سهير - دفنبلندی.
پنزه (Penzê): داوت، گوڅه ند.
پنگ (Peng): ئويشيي خورمي (چ
خورمه پيڅه بن يان پيڅه نه بن).
پنگان (Pêngan): په ياله، فنجان.
ههروه سا (بنگان، فنجان، پياله)
ژي لکارن.
پنهان (Pênhan): قه شارتی،
نه په ن، نه ديار.
پنير (Penîr): په نير.
پوچ (Pûç): خرش.
پوده (Pûdê): کهفن و پيتي.
پور (Pûr): کوړ، پس.
پوران (Pûran): نافه که بوژنکا.
پور داستان (Pûrê destan):
روسته مي زال.
پوزخند (Pûzxend): ناقي جوړه
که ني يه کي يه کو بو کيمکرن و
ياري پيکرنی دهيتته بکارئينان کو
بعهره بي دييژني (استهزاء).
پوزش (Pûzêş): ليبورين.
پوسانه (Pûsanê): زمانخوه شي،
مه للاقى.
پوست (Pûst): پويست، چه رم.
پوش (Pûş): خيځه تا مه زن - په رده -
جلک - زري و کومزري.

پهلو (Pehlû): رهخ، ئال، کنار، کیلهک.

پهلو (Pehlev): ملله تی پارت؛ ههروهسا وهکی دبیتزن «پهلوی»، ئانکو پارتی (ملله تی پارتی - بنیتره: «پارت») - شار، باژیر - دلیر، ب هیز (ئهو ژێ ژ بهر هندی یه کو پارتی (پهلوی) د میترچاک و دلیر بوون).

پهلودادن (Pehlû daden): هاریکاریکرن.

پهلودار (Pehlûdar): مالدار و زهنگینی کو کهس و کارین وی خیری ژ وی و مالی وی ببینن.

پهمزک (Pehmezek): سیخور.

پهن (Pehn): پان، پهحن، بهرین.

پهن (Pêhên): پشکلی ههسپ و هیستر و کهرا.

پهنا (Pehna): فرهه، بهرین - فرههی، پانی.

پهناور (Pehnaver): گهلهک پان، بهرین.

پهند (Pehend): طهله، طهلی.

پی (Pey): دهمارین سپی یین درێژ د لهشی گیانهوهر و مرۆفان دا کوژ دهماغ و نخاعی دهردکهشن و ل

پوشاک (Pûşak): ههه تشتی کو بکه نه بهرخوه.

پوشال (Pûşal): پوش و پهلهخ.

پوشی (Pûşî): پهڕۆکهک بوو کو شاشک و شویتک ژێ دهاتنه چیکرن.

پوشیدن (Pûşîden): د بهرخوهکرن.

پوک (Pûk): خرش - پوش و پهلهخ.

پوکه (Pûkê): قالکا فیشهکی.

پول (Pul): پر (جسر).

پول (Pûl): پاره.

پولاد (Pûlad): پیلا.

پولک (Pûlek): پویلک - پویلکیت ماسی - کورتکریا په یقا (پول: پاره) یه.

پولکی (Pûlekî): پاره په ریس، یی کو ههژ پارا دکهت - بهرتیلخۆر.

پونگ (Pong): کیفکو، کیفکویی.

پویندن (Pûyîden): غاردان، بهزین، بلهز چوون - لیگه پریان و لیقه کۆلین.

په (Peh): بۆ سهه سورمانی بکار دهیت (پهح، وهح، ههه و هتد).

پهرو (Pehrû): پنی.

پهره (Pehrê): زیره قانی - چاقدان.

پیچیده چشم (Piçîdê çêsm):

چاڤ وور، چاڤ ویر.

پیدا (Pêyda): ئاشکەرا، پەیدا.

پی در پی (Pêy der pêy):

لدویش ئیک، بەردەوام.

پیر (Pîr): پیر، دانسال - لدەڤ

صوفی یا ئانکو (رێبەر و رێ
نیشاندر).

پیرار (Pîrar): پیرار، بەری دوو

سالا.

پیراستن (Pîrasten): خەملاندن.

پیرامون (Pîramûn): دۆرماندۆر،

دەوروو بەر.

پیراهن (Pîrahen): فانیلێ زەلاما

یان ئەتەکتێ ژنکا.

پیرایشگاه (Pîrayêşgah):

سەر تراشخانه (حلاقە).

پیروج (Pîrûc): عەلۆک.

پیروز (Pîrûz): سەرکەفتی (د شەران

دا).

پیش (Pîş): بەر، بەرامبەر، هەمبەر -

بەری، وەکی: (پیش دم = بەری

بێهەنەکتێ) - لجه - حەرەکە

بەرامبەر (ضمه) یا عەرەبی.

پیشاب (Pîşab): میز، دەستاقا

زراف.

سەر زەڤلەکا بەلاقە دین دا هاتن و

چوون و لقلقین ب ریکا وان بێتە

ئەنجامدان، ب عەرەبی دیبێژنی

(عصب) - شەنگستە، ئاساس -

لدویش، ل پشت - پێ (ئەندامەکتێ

لەشی یە).

پیاپی (Peyapey): لدویش ئیک،

بەردەوام.

پیاده (Pîyadê): پەیا - دیاریا

شەترنجی دا هەر شازدە جندینە.

پیادهرو (Pîyadêro): شوستە،

رەسیف.

پیاز (Pîyaz): پیقاز.

پی افکندن (Pey efkenden):

دانانا بەری بنیاتی.

پیاله (Pîyalê): پەیاڵە، فنجان.

پیام (Peyam): پەیا.

پی بردن (Pêy burden): ڤەدیتن،

سەرهلپوون.

پیجامه (Pîcamê): بێجامە.

پیچ (Pîç): لیک بادای، وەربادای -

چەمیای - بورغی - هەر گیایی کو

لدور تشتا بئالییت.

پیچپا (Pîçpa): کێڤژالە، قزژال.

پیچه (Pîçe-ê): پۆشی، پێچه،

خیلی.

- پیشواز (Pişvaz): پیشوازیکن.
- پیشوند (Pişvend): پیشگر.
- پیشه (Pişê): شۆل، کار، پیشه.
- پیشیار (Pişyar): خزمه تکار - شاگرد - هاریکار - جیگر.
- پیغاره (Pîxarê): ته عن.
- پیغاله (Pîxalê): په پاله.
- پیغام (Pêyxam): په یام.
- پیغامبر (Pêyxamber):
- په یامبر، پیغه مبر.
- پیغان (Pêyxan): په یمان - سوز - مهرج.
- پیک (Peyk-Pêyk): پیلک، قاسد.
- پیکار (Pêykar): شهر، جهنگ.
- پیکان (Peykan-Pêykan): کوما
- پیلکا - پرته کا سه رتیژا ئاسنی یه
- کو دئرخنه سه رتین پما و تیرا.
- پیکر (Pêyker): که له خ، له ش - په یکه ر، بوت - که قال، تابلو - د زانستی ماتماتیکی دا ئانکو (رقم)، بو نمونه: (۷۶۵) هزاره کا سی ره قه م (سه پیکر) ی یه کوژ (۵، ۶، ۷) پیک دهیت.
- پیگرد (Pêygerd):
- لدو یقچوون (تعقیب).
- پیش آمد (Pişamed):
- رویدان (رویدانا کوژ نشکه کیقه روی بدهت).
- پیشانی (Pişanî): ئه نی - به خت، شه نس - ژهژی و بسهرقه - دفنبلندی و خوه مه زنکر - ترانه و گه لته - زرشه رمی - بی ده لنگی و بیعاری.
- پیشاوند (Pişavend): پیشگر.
- پیشرفت (Pişreft): به رهف پیشقه، پیشکه تی.
- پیشکار (Pişkar): که سی کو لبر دهستی به رپرسه کی مه زن کار دکهت و هنده جارا شولیت وی برتقه دبهت - به رپرسی دارایی بی پارتزگه هی - ئه و که سی کو د نانپیشخاناقه نانی ژ ته نویری دئینته دهر.
- پیشکش (Pişkêş): خه لات، دیاری.
- پیشگاه (Pişgah): ده رازینک - بهر ته ختی شاهی.
- پیش گفتار (Piş guftar):
- پیشگو تن.
- پیشهاد (Pişnehad): پیشنیار.
- پیشوا (Pişva): سه رکرده، ربه ر، ری نشانده ر.

پیل (Pîl): فیل.

پیلپا (Pîlpa): پی یین فیلی -

خودانی پی یین مینا یین فیلی -

ناقی ئیشه کی یه کو دکه فته پین

مروقی، ب عه ره بی

دیترنی (داء الفیل) - جوړه کی چه کی

یه وه کی گورزی یه - ستوینی کو

دادنه بن بانی - جوړه کی په یالا کو

مه یی پی فهدخون.

پیلو (Pîlû): سیواک (کوژ دارا

«ئهراک» دهیتته چیکرن)،

ههروه سا بوفرچی دانا ئه فین

دهستکردی دهیتته گوتن.

پیله (Pîlê): ته فنه کی نازکه کو کرمی

نارموبشی ژ دهقی خوه دینته دهر و

لدور خوه دپیچت، ئه ف ته فنه ب

گهرماتی یه کا تایبهت دبیتته

نارموبش - ئافزه (پدین وهرمتی و

ئهداف گرتی).

پیمان (Pêyman): په یمان، سوز -

هه قبه ست - مهرج.

پیمودن (Pêymûden): ری

قه برین، قوناغ قه برین (ههروه کی

دهمی ریفنگه ک ژ جهه کی دده ته

ری و تاکو دگه هیتته جهی

بیهنقه دانی، دی بیترت من هنده

ری یا قه بری) - پیشان، کیشان.

پینکی (Peynekî): هینشکیت

خه وی.

پینو (Pînû): که شک.

پینه (Pînê): پنی (پنیین جلکا و

پیلانفا و..... هتد) - په قیشکین

رهق بووی، کول دهستی دیار دبن

ل ژیر کارتیکرنا زیده کارکرنی -

ئهو پنی یا کول ئه نیا مروقی

نقیژکه ر دیار دبیت ژ بهر زیده

چوونا بوسوجدی.

پیواز (Peyvaz): شه قه فینک،

چه کچه کیله.

پیوستن (Pêyvesten): پیکقه

نویسیان، گه هشتنه هه ف - هه رده م.

پیوند (Pêyvend): گه هشتنه هه ف،

پیکقه نویسیان - مروقا هینی،

خزمانی - پیک (زاراوه کی

جوتباری یه - پیک کرن -).

پیوندی (Pêyvendî):

په یوهندی (علاقات) - خزمانی -

دارا کو هاتبیتته پیک کرن.

پیه (Pîyê): دوهن، بهز، دینگ.

پیه سوز (Pîyêsûz): چراکی ب

فتیله کو لشوینا گازی، ب دوهنی

کار بکه ت.

تاب (Tab): بادانا کو دکه ڦيټه پرچي
و وهريسي - روناكي - گهرماتي -
شيان - زاخ - قرار (بيهن فرهه) -
هيزک.

تاباک (Tabak): تا (حرارة) -
دلغوتک - نهرهحه تي.

تابان (Taban): شه وقدر (وهکي)
شهوفا هه يقي).

تابستان (Tabêstan): هاشين،
وهرزي هاشيني.

تابوک (Tabûk): ژور،
پاشمه زه لک.

تابه (Tabê): ئاقله ويک.

تابیدن (Tabîden): شه وقفه دان،
ته ييسين - تشتي کو بهيټه ليک
بادان.

تابين (Tabîn): بندهست، ژيردهست
- فره مانهر - جندی يي کو چو
پلين له شکهري نه بن.

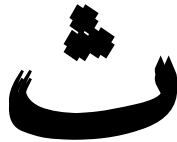
ت (Ta): پيتا چواري يه د ئه لفابييا
زمانی فارسي دا کو مشه جاران
دبيته (د)، وهکي: (توت: تود =
توي، توختن: دوختن = دورين) بو
جلکا)، کتخدا: کدخدا = مه زني
گوندی).

تا (Ta): ئالافتي په يوه ندي يي يه،
وهکي: (از مشهد تا تهران = ژ
مه شهه دي تا تههراني) -
طا (رهخه کي باري، رهخه کي کاغه ز
يان په روکي طاکري - کت) په روقاژي
جوت) - لدويش هژمارا دهيت و
ئانکوي دانه ددهت، وهکي: (دوتا =
دو دانه، سي تا = سي دانه) -
داف (دافين بهنکا، دافين موي،
دافين تيلين سازي «ژهه») -
ههروهسا نافي داره کي يه ژي کو
په يفا (داغداغان) پترتر بو دهيت
بکار نينان.

تارا (Tara): ستیر.	تاپال (Tapal): ریخا چیللی.
تاراج (Tarac): تالان.	تاپو (Tapû): ئامانه کی مه زنه کوژ
تارانندن (Taranden): هاژوتن - دوورکرن - ده ریخستن - بژاله کرن.	ئاخا جیترکا دهاته چیکرن و دهخل و دان دکرنه تیدا.
تارتار (Tartar): ریتال ریتال، پرت پرت، کهرکه ر.	تاتا (Tata): لالوته، تورتوری.
تارتن (Tarten): ته فنپییرک، دایپروشک.	تاتلی (Tatêlî): سوفره، خوان.
تارک (Tarek): سه ر - راستکا سه ری. ل هه روه سا په یقین (تار، تاره، کاکچ، کاک، کلال، هباک)ژی لکارن.	تاتو (Tatû): هه سپی کورتک و تیر موی کو بو غاردانی گه لهک بهیژه.
تارم (Tarem): گونبه د(قوبه) - خانینی ب داراهاتبیته چیکرن - پیستیکا داری یان ئاسنی.	تاتوره (Tatûrê): وه ریسسی کو دئرخنه پین دهوارا و لجه کی طه ول بکه ن.
تارمیخ (Tarmîx): مژ، مژهوی.	تاتول (Tatûl): دهف خوههر.
تاریک (Tarîk): تاری.	تاچه (Taçê): جهال.
تاز (Taz): مروقی پویج و بی بها - گه نجی کو حه ژ شولین پویج بکه ت.	تاختن (Taxten): غاردان - هیشر برن - به زاندن.
تازاندن (Tazanden): به زاندن (بو هه سب و دهوارا دهیت گوتن).	تاخیره (Taxîrê): بهخت، شه نس - قه ده ر(ئهف په یقه ب باوه رین ئولی قه گریدایه و ئانکوا وی ئه و نه صیب یان قسمه ته یی کو پیشده م یانژی چیتر بیژین بهری بوونا مروقی، بو مروقی هاتیه ده سنیشانکرن).
تازه (Tazê): نوو - که یفخوهش و دلشه که ر - گه ش.	تار (Tar): به نک، دهزی - داف - ته فنی ته فنپییرکی - ئالافه کی موزیکی یه (بزو) - راستکا سه ری - تاری.
تازی (Tazî): تازی - عه ره ب، عه ره بی، وه کی دبیزن: (اسب	

پیک ژ خه لکی - زاروده کی	هه سپی - چاښ.
له شکه ری یه.	تول (Tûl): رهښین، هه لاتن.
تیتال (Tital): فیل و فند -	تولک (Tûlek): زیرهک، چه له ننگ -
مه للاقى.	مريشکا کو په رین وى وهریابن.
تیج (Tic): کاتین دارى - نارموبش	توله (Tûlê): توبله یان کوپچکى
خاښ.	سهى و طوری (توبړى) یا.
تیر (Tîr): تیر (تیرا کښانې) - ته لقه،	تونى (Tûnî- Tûnêyî): خه لکى
فیشهک، گولله - گارېته - باهر،	«تون» (باژیره کی ل دهڅه را
پشک - ناڅى ستیرا (عطارد) -	خوراسان کونوکه دبیژنى
ناڅى مه ها چوارى یه ژ سالا	«فردوس» - ناوړه - دز، ریگر.
هه تاڅى و سه رى وهرزى هاشینى یه	تویل (Tevîl): سه ر شامى (اصلع) -
- ناڅى روژا سیژدى یه ژ هه مى	نهى - راستکا سه رى.
مه هه ین سالا هه تاڅى - ژ بهر کو د	ته (Teh): بن، وهکى (بنى
کهښن دا ناڅى هه یشا ده ستپیکا	دهربایى).
وهرزى پاییزى (تیر) بوو، له ورا	تهک (Tehek): څاله، خالى -
دگوته پاییزى ژى (تیر) - تارى.	رویس، تازى - توز و غوبار -
تیرست (Tîrset): هرمارا سى	نهرد، گویا زهمین.
صه د (۳۰۰).	تهم (Tehm): ب زاخ، ب هیژ -
تیره (Tîrê): بڼه مال، خانه دان،	مه زن، ب که له خ - بى هه څتا د
دهسته کهک ژ مروڅا کوژ نه ژاده کی	مه زنهای و دلیری ونازاتیى دا.
یان ژ نه ته وهکى بن - تارى، رهنگ	تهى (Tuhî): څاله، خالى.
رهش.	تیان (Têyan): مه نجه لا مه زن.
تیریز (Têyrîz): دهه مه نا جلکى،	تیب (Tîb): سه رگه ردان، چه یران.
دانگ - چه ننگ و په رین	تیا (Tîba): ناز و نازدارى - فیل و
مريشکى.	فند - ترانه.
تیز (Tîz): برهک، تیژ - چست و	تیپ (Tîp): دهسته که کا ریک و

- چه لهک، حیَل و به زهک - تیژ(بۆ)
 طامی - بایی ب دهنگی کوژ
 قۆنی دهردکه فیت.
- تیشه (Tîşê):** ته بهرک، ته فکر.
- تیغ (Tîx):** شیر، شمشیر -
 ده شک (موس) - ستري، درک -
 بلنداهی و سه ری چیاى -
 تیروژکین تافی (شعاع الشمس).
تیغال (Tîxal): هیلینا فرندا.
- تیغه (Tîxê):** هه ر تشتی کو وهکی
 ده شکى تیژ و برهک بت -
 ناگیر (دیوارکی ته نک).
تیکوز (Tîkûz): که شک.
- تیل (Tîl):** خال (نقطه).
تیلا (Tîla): وه ریس، ئالافی وه ریس
 بادانی.
- تيله (Tîlê):** ته بهل، مه پمه پ (پی)
 یاریکه کا بچوکیا یه).
تیم (Tîm): جهه کی مه زن کو
- بازرگان ل ویری بازارا بکه ن -
 خه مخوری، دلته نگى.
- تیمار (Tîmar):** سه ره گوهی و
 چاقدیری و برین پیچی یا
 نه خوهشی بریندار - خه مخوری،
 دلسوژی - هزر (فکر) - ئیش و
 رینج (وهستیان، زه حمه ت، وهکی:
 رینجه ر = یی کو خوه دواستینیت
 ل پیناڤ کارهکی، زه حمه تکیش).
تیمارستان (Tîmarêstan):
 شیتخانه (شماعی).
- تیمسار (Tîmsar):** پله یه که بۆ
 ئه فسه رین له شکه ری کوژ
 (سرتیپی) مه زنتره -
 جه ناب (حضرت).
تیموک (Tîmûk): لیڤ شۆر،
 گرتی، بی مه عد.
- تیوا (Tîva):** بی ترسی، بیباکی.

ث: ئەف تىپە نە د زمانى كوردى و نە

ژى د زمانى فارسى دا نينه و چ

پەيشا د ناڤ زمانى فارسى دا ب

بەرچاڤ بکەڤت کو ئەف تىپە د

ناڤ دا بىت، هەگەر مرۆڤ لدويف

بچيت دى بينيت کو ئەو پەيشە د

بنەرەت دا عەرەبى نە. هەر وەسا

هەندەک پەيش ژى، پەيشين دارشتى

يان لیکداينه ژ زمانى عەرەبى و

زمان و پاشگرتن فارسى، وەكى

ڤان نمونين ل خواري د ديار.

يو زانين بليشکونا ڤى تىپى لجه م

فارسان هەر وەكى بليشکونا (س،

ص)، ئەنکو هەمان (S) دەيتە

بليشکرن.

ثابت (Sabêt): موکوم، بنه جه.

ثابت ساختن (Sabêt saxten):

سەلماندن، راقە کرن.

ثابت شدن (Sabêt şuden): راست

و دروست بوون - ديار بوون، سەلمين.

ثابتە (Sabête): ستيرا نەلف يان

ژى مرۆڤ تى نەئينته دەر کويا

دلڤيت.

ثافل (Safêl): رەپالەهان - هەر

تشتى کوب بن بکەڤيت (ب

تايبەتى د ئاڤى دا).

ثالث (Salês): سى يەم.

ثامن (Samên): هەشتەم،

هەشتەمين.

ثانى (Sanî): دويم.

ثانيه شمار (Sanîyê şumar):

چرکەژمير (میلن دەژميرى کو

بەس چرکا ديار دکەت).

ثبت (Sebet): هيجەت، مەهانە -

جەئى باوەريى، زەلامى جەئى

باوەريى.

ثبور (Subûr): پويچ بوون، هيلاک

و چالاک بوون، ماهر و شاره زابوون.	بوون، نه مان.
شناخوان (Senaxan): مه دحکەر،	ثروتمند (Servetmend):
که سێ کو په سن و سالوخیڼ	سه رمایه دار، دهوله مه ند، زهنگین،
تشته کی یان که سه کی بده ت.	هه بی.
ثوابکار (Sevabkar): قه نجیکار،	ثری (Seryî): زهنگین، دهوله مه ند،
که سێ کو کارین باش و ب خیر	زه لامی مالدار.
دکه ت.	ثفل دان (Sufldan): ئامانی کو
ثیران (Sîran): گا ییڼ نیر.	بلغه م و ئافا دهقی بکه نی.
	ثقافت (Seqafet): زیرهک و چست

ج

- ج (Cîm):** هنده جارا دبیته (ز)، وهکی: (ارج = ارز: بها، قه در و قیمهت)، هنده جارا دبیته (ژ)، وهکی: (کج = کژ: خوههر)، هنده جارا ژی دبیته (گ)، وهکی (آخشیج = آخشیگ: عنصر یانژی ههر ئیک ژ چوار عنصرین (ثاف، ئاگر، با، ئاخ)).
- جا (Ca):** جه - مه قام، پایه، پله.
- جابجا (Cabêca):** جیبه جی - د دهم دا، ده ملده ست، ئیکسه ر - هنده جهها، وهکی: (جابجا باران آمده بود: هنده جهها باران هاتبوو و هنده جهها نهء).
- جاجیم (Cacîm):** جوړه کئی په روکی یه - بهرک.
- جاخسوک (Caxsûk):** شالوک.
- جادنگو (Cadengû):** بهر دشان - خزمه تکارئ په رستگه هی.
- جادو (Cadû):** سیحر، جادوو.
- جادوزن (Cadû zen):** ژنا سیحره به ند - نه و که سی کو سیحرئ به تال که ت.
- جادوگر (Cadûger):** جادووگر، سیحره به ند.
- جارختی (Carextî):** رستا جلکا، یان ههر جهی جلکا لی هلگرن.
- جارو (Carû):** کورتکریا په یشا لیکدایا (جا روب = جا روبنده) ئانکو: جه پاقژکه ر، گیسک، جه ریفک.
- جارو جنجال (Caro cencal):** هه وار و قیرین، هوسه و قه ره بالغ، دهنک و دور.
- جاری (Carî):** ژن تی (ژن بریا میتری).
- جاست (Cast):** ئیسل (جهی کو تری بکه نی و ب پیافه بچنه سه ر دا

- ناڅی ژی بگرن).
جاشدان (Caşdan): کوار.
جاف (Caf): قه حبه، جفت (ژنا خرابکار، ژنا کو ب زه لامه کی ب تنی تیر نه بیت).
جاکار (Cakar): زه فی یا کو هه رسال بیتنه چاندن (زاراوه کی جوتیاری یه).
جال (Cal): ته له، ته لی.
جالیز (Calîz): وه رزی گوندور و زه بهش و خیارا.
جام (Cam): جاما شه رابی - خودیک و شیشه.
جام جم (Camê Cem): د داستانین ئیرانی یین که فن دا جاما (جه مشید) ئی شاهی پیشدادی یانه کو نه خشه یی جیهانی لسه ر بوو و هه می جیهان تیرا ددیت.
جامه (Camê): په رۆکی دروی یان نه دروی، جل و بهرگ - په یاله - گوزکی مه یی.
جامه دران (Camêderan): ئیک ژ ئاواژین که فنین موزیکا ئیرانی یه؛ دبیزن نهف ئاوازه ژ دانانا (نه کیسا) ی بوو کو ده می نهف موزیکه دهاته لیدان، ئاماده بوو یا جلک د بهر خوه دا ددراندن.
جامه غوک (Camêyê xûk): که فن.
جامه کن (Camêken): جهه که د هه مامی قه کو تیغه جلکا ژ بهر خوه دکهن - ریگر.
جان (Can): جان، گیان، نهو تشتی کولهش پی زبندی.
جانا (Cana): گیانه، نهی جان.
جانان (Canan): دلبر - خوه شتی.
جانباز (Canbaz): که سی کو گیانی خوه دئیکه د مه ترسیی دال پیتناف ئارمانجه کی، گیان فیدا - ئازا، دلیر، نه ترس.
جانبدار (Canêbdar): لایه نگیر - هاریکار.
جان بوز (Canbûz): قه شارگه ه، په ناهگه ه، هه شار.
جانخانی (Canxanî): جوړه کی جهالی مه زن و زقره.
جانشین (Canêşîn): جیگر - خه لیفه - قائمه قام، ولیعهد.
جانور (Canêver): گیاندارئ زبندی کو بشیت بیت و بچیت (پتر بو گیانه وه ری دهیته بکارئینان).

جریزه (Curbuzê): زیرهکی - ژ ههژیاتی - فهند و فیل. جرد (Cered): بریندار. جرد (Cerd): کورسیک یان تهختی شاهینی.	جانه (Canê): گیان، جان - چهکی شهری و زری و کومزری - هه گیاندارهکی جحیل - کاته (یین دارا).
جرده (Curde): ههسپێ خهساندی - ههسپێ دووۆری کو بابی وی ژ نهژادی ههسپین عهرهبی بت و دهیکا وی ژ نهژادهک دی بت. جرد (Cerde): ههسپێ رنگ زهر. جرز (Cêrz): دیوار - شهنگستی خانی.	جاور (Caver): خودانی جهی - حال، حالت، چهواتی. جاورد (Caverd): ستی، درک. جاوید (Cavîd): نهمر، ههردهمی، ههروههر، ههمیشهیی (دائمی، ابدی).
جرس (Ceres): قهید و زیندان - ئازار و شهکهنج. جرشفت (Cerşeft): راهاقیتن، ب داهولکی دادان، ههلبهستا کو تیدا ههزانقان پاقتیه ئیکی. جرقه (Cêrêqqê-e): چریسکین ئاگری.	جای (Cay): جه، در. جای مند (Caymend): تهنبهله، که دوهه. جایی (Cayî): نهدهب، دهستاقخانه، تهوالیت (WC). جدا (Cuda): جودا، ژ ههقدو دوبر. جدر (Cedr): حیشترا می یا چوارسالی.
جرگ (Curg): دهشت، بیابان. جرگ (Cerg): جقات - دهستهکهکا مروفا. جرنده (Cerende): کپکروک (عضروف). جرنگی (Cerengî): کاش (وهکی مروفت دبیثیت من نهو پاری خوه	جر (Cer): شکهن، دهرز، کهلشتا کو دکهقیتته نهردی - جو، جوک. جر (Cêr): دهنگی دراندنا کاغهزی یان پهروکی و تشتیین ژ فی رهنگی. جر (Cur): زینا ههسپی. جرب (Curb): فپندهکی وهکی کهوی یه.

- کاش «نقد» دڦښت). **جش (Ceş):** موهرکا شین یا کو دښخنه جلک یان ستوبی بچوبکا دا چاقین نه بن.
- جره (Currê-e):** گیانه وه ری نیر (چ بفریت، چ بچه ریت) - دلیر و چست و چلهک.
- جرب (Cerîb):** بو پیشانا ئه ردی بکار دهیت کو به رامبه ده هزار میتیرین چوارگوشه یه. ههروهسا په یشتین (گریب و گری) ژی لکارن.
- جز (Cuz):** ژ بلی، بژلی.
- جزانندن (Cezanden):** دل شه وتانندن، قههراندن.
- جزغال (Cêzgal):** کسکیت قهلیی.
- جست (Cest):** خوه هلاقییت (قفز).
- جستجو (Custcû):** شه کولین، لیگه پریان.
- جستن (Custen):** شه دیتن - په یداکرن - شه کولین.
- جستن (Cesten):** خوه هلاقییتن - رهابوون، شه رهستن، ئازادبوون، رزگاربوون - رهقین - رابوونه سه رخوه.
- جسک (Cesk):** ئازار، نه خوهشی - بهلا، مسیبهت - ئاتاف، زیان.
- جش (Ceş):** موهرکا شین یا کو دښخنه جلک یان ستوبی بچوبکا دا چاقین نه بن.
- جشان (Ceşan):** گهز (بو پیشانی بکار دهیت کو هه ر گهزهک به رامبه ری ۱۰۴ سانتیمترایه).
- جشن (Ceşn):** شادی، خوهشی - عه ید، جیژن.
- جشن (Ceşen):** تا (حرارة).
- جشنواره (Ceşnvarê):** فیستیوال.
- جشه (Cuşse):** هچکی جلکی.
- جغ (Cux):** نیره (نیری هه فجاری).
- جغجغه (Cêxcêxê):** هاویشک، خشخشوک (پی یاریکا بچوبکایه).
- جغد (Cuxd):** بوم، کوند.
- جغرات (Çuxrat):** دهو (ماستی کو ئاڤا وی ژئی هاتیبته گرتن).
- جغه (Cêxxê):** تانج یان هه ر تشته کی وهکی تانجی کول پیشیا کولافی بدن.
- جفت (Cuft):** جوت (بهروفاژی کت) - ژن و میتیر (زوج) - هه قالبچوبک.
- جفتک (Cufttek):** جوتک (پتهنیتن دهوارا کو ب هه ر دو پتیا دادن).
- جفت گیری (Cuftgîrî):** پیرونا

- ب کارى گوهنځيلیې.
- جفته (Cefte):** چه میای - خوههر.
- جفنگ (Cefeng):** بی مه عنه، بیتهوده، چوننه، پویچ، بی که لک، بی مفا.
- جگر (Cêger):** میلاک - خهم و کوغان.
- جگرگوشه (Cêger gûşê):** درکویه بو بچوبکین زیده عهزیز لبر دلی دهیابا، ثم ب کوردی بهس په یفا (جه گهر) بکار دینین.
- جلب (Celeb):** دهنک و دۆر - فتنه و هوسه - مروقی فیلباز و پویچه لو - ژنا خرابکار.
- جلق (Celq):** قهره ساندن، ب عهره بی دیترنی (زلق).
- جلنبر (Culenber):** که سی کو جلکین دریای و پیس و قریزی ل بهر بن.
- جلنبه (Culenbuh):** شینکی کو جلکا پی دشون.
- جلو (Cêlo):** پیش، بهرام بهر - لغاف و هه قساری هه سپی.
- جله (Culle):** گری (گری یا وهریسی) - گلولک (گلولکا بهنکی).
- جلیتغه (Cêlîtxê):** ل پرانی یا جها تیپا (ت) نابیزن و نانکوا قی په یقی: ئیلهک (بی کول بن چاکیتی قه دکهنه بهر خوه).
- جم (Cem):** کورتکریا په یفا (جمشید) ه، کو لدویف داستانین شه هناما فیردهوسی چاره مین شاهن «پیشدادی» یانه.
- جماش (Cemmaş):** ترانه کهر - فیلباز - غه زه لخوان - سهر خوهش - موبکار، سه ر تراش، حه للاق.
- جمری (Cemrî):** بی ئه سل - زه لامی گه دا و پویچ و شویستی.
- جمزبور (Cemzîver):** هه سپی کو ناف چاف و زک و دهست و پین وی سپی بن.
- جمشاک (Cemşak):** پیتلاف.
- جمند (Cemend):** تهنهل، که دوه ر.
- جن (Cen):** رهخ، کنار، ئالی.
- جناب (Cenab):** یاری یا مهر جانی یا کو دو کهس ههستیکی دو چهقی سینگی مریشکی دشکین و پاش هه ئیک ژوان ب هه ر کاره کی رابیت دقیت بیثرت «من ل بیرده» هه گهر وه نه گوت ئه قه وی

دڙاڻد.	جنگلبان (Cengelban): زيردهفاني
جنابه (Cunabe): جيمک (توام).	دارستاني.
جنبانندن (Cunbanden): لثاندن، همژاندن.	جنم (Cenem): جور - روي - بهژن و بال - خود (ذات).
جنش (Cunbêş): لثين - بزاف.	جو (Co): جهه.
جنگ (Cenc): ناواز و قيژين.	جو (Cû): جوژا ناقي، جوکا ناقي.
جنجال (Cencal): قيژين و قارقار - دهنک و دڙ و قهره بالغ.	جوارى (Cevârî): گهنم شام، گهنوک.
جنجر (Cencer): جهنجر.	جواز (Cuvaz): هاوئي کوژ داري يان بهري هاتبيته چيکرن.
جندر (Cender): جلک، ههر تشتي کو بکهنه بهرخوه.	جوالم (Cuval): جهال.
جندره (Cendere): نه تراشي، ههر تشتي نه حوليکري.	جوان (Cevan): جحيل، مرؤف يان گيانه وهر يان ژي دارا کو گه هشتبيته ژيبي خوه يي ناقيني سروشتي کو لجه م روژا نه ژيه ل ناقيهر (۱۸-۳۵) ساليبي دايه.
جندک (Cêdek): پاره کي کهفن بوو کوژ سفرى دهاته چيکرن و هه تا سه رده مي قه جهه را ژي دهاته بکارئينان.	جوان بخت (Cevan bext): خوه شهبخت، ب شهنس.
جنده (Cêdê): ژنکا خرابکار، قه جبهه.	جوانک (Cevanek): لاو، تولاز، کوړي گهنج.
جنگ (Ceng): شهر، جهنگ.	جوانمرد (Cevanmerd): لاو، زهلامي گهنج.
ههروه سا پهيژين (نبرد، پيکار، رزم، کارزار، آورد، زد و خورد) ژي لکارن.	جوانمردگ (Cevanmerg): جانهمردگ، کهسي کول گه نجاتيا ژيبي خوه بمریت.
جنگاور (Cengaver): شه پهيهر، بهلاکي - شهرفان، شه رکهر، دلپير.	جوانه (Cevanê): گهنج - گهنجاني
جنگل (Cengel): دارستان.	

- زهلامى جحیل - کاتیت دارا.
جوبه (Cûbê): مهیدانک (جههک ژ باژیری کو تشتا ژ دهرفه بیننه ویری و ل ویری بفروشن).
جوجگک (Cûcgek): چیچه لوک، چیچکا بچوبک.
جوجه (Cûcê): چیچه لوکیت مریشکی یان هه فرندهکی دیتر.
جوجه تیغی (Cûcê tîxî): ژویژوی.
جوخه (Cûxê): دهسته که یان کۆمهلهکا مرؤفا یان ژى گیانه وهرا.
جودر (Coder): گیایه کی دندک هویر و زرافه کول ناڤ زهڤییتن جهه شوبن دبت - گۆلک.
جودرو (Dodêro): وهرزی دروینا جهه هی.
جور (Cûr): جور، رهنګ، شیبوه.
جور (Cevr- Cor): یه که کا پیقانی بوو دڤه خوارنا مهیی دا، کوئهو ژى ئیک ژ هه ههفت هیلان بوو کو دکهفتنه سه لیتقا جامین مهیی؛ و دهمی کو دگوتن: «پیهاله جور»، ئانکوا «جاما لیثولیتف ژ مهیی» ددا.
جوراب (Cûrab): گۆزه.
جوزاک (Cevzak- Cozak): خه م
- و کوڤان - خه مگین.
جوزینه (Cozîne): حه لاوا ب گویز و باهیڤ.
جوسک (Cosek): مه هیك، قولپک، قومچه.
جوش (Cûş): پرسک - که لین (که لینا ئاڤی یان هه تشته کی وه کی ئاڤی روهن) - گهرمی - شورهش - تیک هاتن و تیک چوون.
جوشاندن (Cûşanden): که لاندن.
جوش دادن (Cûş دادن): پیکه نان، له حیم کرن.
جوشک (Cuşek): گوزکی بچوبکی ب لوبلیک.
جوشکاری (Cûşkarî): ئاسنگه ری، له حیمکاری.
جوغن (Coxen): هاوئی به ری.
جو گندمی (Co gendumî): دپکه یه ژ پرچ یان ربهیتن رهش و سپی دناڤیکدا.
جوله (Cûlah): ته ڤنکه ر (مرؤڤی کو کاری وی ته ڤن راجاندن بت) - ته ڤنپیرک، داپیروشک.
جوله (Cûlê): تیردانک، کیسکی کو تیرا دکه نه تیدا - سیخور.
جوی (Cûy): جؤوا ئاڤی.

جوبا (Cûya): لیږهړ.	پوېچ (قه جبه) بکته ت.
جوبیار (Cûybar): جهی کو گه له ک	جهن (Cehen): جیهان، دنیا، گوبا
جووین نافی لی بن - جووه کا مه زن	زهمین.
کو ژ چهن د جووین بچویکتر	جهود (Cehûd- Cuhûd):
پیکهاتیت - کناری جووا نافی.	جوهی (یهودی).
جوبدن (Cevîden): جوبتن.	جهودانه (Cuhûdanê): یی جوهی
جوبن (Coyîn): تشتی کو ژ جهی	یا، پتر بوی په روکی زهر دهیتته
هاتبیتته چیکرن، وهکی نانی	گوتن یی کو جوهی یا دادنا سهر
جهی، نافی جهی (بیره).	ملین خوه دا مروث بزنان کا کیژ
جه (Cêh): ژنا خرابکار، قه جبه.	ئه ون و کیژ خه لکی دی (نه)
جهان (Cehan): خوه هلاقیتن (وهکی	جوهی).
ریتفه چوونا کیتچا) - دنیا، جیهان.	جیبا (Cîba): پویش و په له خ.
جهانسوز (Cehansûz): شاهي	جیب بر (Cîb bur): دز، دزیکه ر.
زالم و سته مکار.	جیر (Cîr): چهرمی نهرم کو پیتلاشا
جهانگرد (Cehangerd):	ژئی چیدکهن - دهنکی زراف و تیژ،
گه ریده (سیاح).	قیژی.
جهانگشا (Cehanguşa): شاهي	جیره (Cîrê): خوارنه کا
دلیر و دنیا فه گر.	دهستنی شانگری کو روژانه بده نه
جهانیان (Cehanîyan):	ئیکی، وهکی خوارنا نه خوه شی ل
عالم (مروقتین کو د نیایی دا	نه خوه شخانئ.
دژین).	جیغ (Cîx): قیژی، قیری.
جهش (Cehêş): خوه بازدان ل سهر	جیک (Cîk): دهنکی فرنډین
تشته کی را.	بچویک وهکی چویچکا.
جهمرز (Cêhmerz): زناکهر، یی	جیوه (Cîvê): سیماب (زیبق).
کو نیزیکیا گوهنیللی دگهل ژنا	

ج(Çê): تیپا هفتی یه د ئه لفا بییا

زمانی فارسی دا. ئه ف تیپه د

زمانی عه ره بی دا نینه له ورا ل

گه له ک جه ا دبیرتی «جیما

فارسی».

چابک(Çabuk): زیره ک،

چه له نگ.

چابک دست(Çabuk dest):

دهسته ل.

چاپلوس(Çaplûs): ئه زمان خوهش،

مه للاق.

چاپیدن(Çapîden): تالان کرن.

چاچله(Çaçele): پیتا ف.

چاچول(Çaçûl): فه ند و فیل،

حیه.

چاچی(Çaçî): یی خه لکی باژیی

«چاچ» بیت [ناقئ به ری یی

باژیی «تاشکهند» ه] یان ژ یه هر

تشته کی کول «چاچ» هاتبسته

چیکرن، بو نمونه «کشان» ین

«چاچ» ی د ناقدار بوون و دگوتنی

«کشانین چاچی».

چاخان(Çaxan): ئه زمان خوهش،

مه للاق - بافرۆ، به یته شه.

چاخچور(Çaxçûr): شه لواله کی

دریژ و ده لنگ فره هی ژنکایه.

ههروه سا په یشین (چاچور،

چاقشور، چقشور، چاخشور

چخجیر و دولاغ) ژ ی لکارن.

چادر(Çadur): عه بایی ژنکا -

خیشه ت.

چار(Çar): کورتکری یا «چه ار»

ئانکو هژمار (٤) - کورتکری یا

په یشا «چاره» ئانکو چاره سه ری -

دهرمان - را (تدبیر) - فه ند و فیل

- کو بره ه.

چار ابرو(Çar ebrû): سنیل کورژ

نوی سمبیلین وی دئین.

- چارپهلو (Çar pehlû): درکيهه ژ
زکين مهزن و تژی.
- چارچار (Çarçar): يه کسانى - روى
ب روى - ديدار - بگر و شه کيش،
شهره نيخ - چوارچواره - چوار
روژين دوياهيى ژ چلى مهزن و
چوار روژين به راهيى ژ چلى
بچويک کو سارترين روژين
زفستانى نه.
- چارک (Çarek): چاريک، ئيک ژ
چاري - کهسى کول بهرى کاروانى
يان له شکهري دچيت.
- چارگاه (Çargah): ئيک ژ
ناههنگين موزيکا ئيرانى يه -
هندهک ل شوبنا (چراگاه) بکار
دئين نانکو جهى چهرى.
- چاروا (Çarva): دهوار، گيانه وهرين
بارکيش، وهكى ههسپ و هيستر و
کهرو هيستر.
- چاروناچار (Çaro naçar): بشيت
نه قيت، نه عيلاجى.
- چاره (Çarê): چاره، عيلاج، دهرمان
- فهند و فيل.
- چاش (Çaş): جوخين، بيدهر، بيدهرا
قوتاي - دهخلى پاقرکرى.
- چاشت (Çaş): دهسپيکا روژى،
دهمى سپيدى - تيشته.
- چاشنى (Çaşnî): طام - شرينى -
ئهو پيچا کيم ژ ههر خوارنه کى کو
مرؤف بو طامکرنى سه حده که تى.
- چاق (Çaq): قه لهو، بخو ده شه -
ساخلم.
- چاقو (Çaqu): چه قو، کير.
- چاک (Çak): شکهن - دهرز - تیک.
- چاک چاک (Çak çak): دهنكى
قپککهفتنا شير و گورزا د شهرا دا
- پرت پرت، قه د قه د.
- چاکر (Çakêr): نوکهر، خولام،
بهنى، خزمه تچى.
- چاکوچ (Çakûç): چه کويچ.
- چال (Çal): چال، بو قى مبه ستنى
په يشين (چالو، چاله، گود و
گودال) ژى لکارن - ههسپى کو
مويين وى يين سور و سپى
دنا قپکدا بن.
- چالاک (Çalak): چه لهنگ، چست -
جهين بلند.
- چالش (Çalêş): ب ناز و مه زناهى
بريقه چوون - بو شه رهنىخ و شهر و
هپرشى ژى دهيت.
- چاليک (Çalîk): دار و تراننى (ناقى)
ياريه کا بچوبکايه. ههروهسا

ته به کا کو ژ له شه نا هات بیته
چیکرن.

چاه (Çah): بیرا ناغی.

چاه بابل (Çahê Babêl): بیره که
ل بابل کو دبیتزن ههردو فریشتین
هاروت و ماروت تیدا هه بس
کرینه.

چاه بن (Çah bun): بنی بیر.

چاه بیژن (Çahê Bîjen): د
داستانین ئیرانیان دا ناغی بیره کی
یه ل توران کو ب فه رمانا
ئه فراسیایی، بیژن (په هله وانی
ئیرانی) د وی بیر دا هاتبوو
زبندان کرن و پاشان روسته می ئه و
قورتال کر. ههروه سا ئه ف بیره یا
ناقداره ب (چاه بیجن و چاه
ارژنگ).

چاهجو (Çahcû): یی کو کاری وی
کولانا بیرا بیت.

چاه رستم (Çahê Rustem): ئه و
بیره یا کو شغاد (برایی روسته می)
بو روسته می کولای و ل بنی بیر
شیرو رم چکلاندین، ده می
روسته م د ویری را دبوری ب
هه سپی خوه شه که ته د وی بیر دا
و گیانی خوه ژ ده ست دا.

په یشین (چلک چلیک و الک
دولک) ژی لکارن.

چام (Çam): ناز و نازداری.

چامه (Çame-ê): شعر، هوزان -
سروود - ئاواز.

چامه زن (Çamêzen): موزیک ژهن
- سترانیژ.

چامه سرا (Çamêsera): هوزانقان،
شاعر - سترانیژ.

چامیدن (Çamîden): ب ناز و
مه زناهی برتقه چوون - بخوه شه
میزتن.

چامین (Çamîn): میز، میزتن.

چانچو (Çançû): داره کی درتژ کو
دو ستلا ب ههردو سه رتین وی
شه دکهن و دادنه سه ر ملین خوه و
ناغی پی ژ جهه کی دبه نه جهه ک
دیتر.

چانه (Çanê): ئه رزنک - گرگیت
هه قیری - لی هه گهر (پر:
Pur) لسه ری وی هات: پرچانه:
پریژ، که سی کو زیده دناخت.

چاو (Çav): زیمار.

چاوله (Çavelê): جوهره کی گولی یه.

چاوله (Çavlê): خوههر.

چاولی (Çavulî): بیژینکا گهنی -

چاه زنج (Çahê zenex): چالا

نهرزنگی کو پتر ل نهرزنگیت ژنکا
دیار دکهن و جوانیه کا تاییه ت
دده ته ژنگی.

چاهی (Çahî): ههر تشتهک کو یی

بیری بیت، وهکی کبوتر چاهی:
کوترکا شین یا کو پتر د بیرین دویر
ژ گوندا هیلینین خواه چیدکه ت،
ئهف رهنگی کوترکا نهول گهلهک
مزگه فتا هه نه - زیندانی، زیندانیی
د بیر دای.

چای (Çay): چا.

چایدان (Çaydan): چایدانک،

چاپه ز، قوریی چایی.

چاییدن (Çayîden): ئیشا زکام.

چپ (Çep): دژی راست - سه رابن -

چه پان.

چپات (Çepat): شهق، زلله ه.

چپاتی (Çepatî): نانئ ته نک.

چپار (Çepar): ههر تشستی

دورهنگ، وهکی ههسپی کوژ بلی

رهنگی خواه یی سه رهکی هندهک

پنیین دی ژی ژ رهنگه کی دیتر لی

بن.

چپان (Çepan): جلکی کهفن.

چپ انداز (Çep endaz): کهسی

کو لسه ر پشتا ههسپی تیرا پاڤیت

پشت سه ری خواه - کهسی کو ب

دهستی چه پی تیرا بهاڤیت -

فیل باز و حيله کهر.

چپاندن (Çepanden): پرکرن - ب

ته عداپی جهی تشتهکی د ناف

تشته کی دی را کرن.

چپچاپ (Çepçap): دهنگی

ماچیکرینین لدویف ئیک - دهنگی

دهفی لدهمی خوارن و فه خوارنی.

چپچل (Çepçêl): پیلاڤ.

چپچله (Çepçêlê):

ته حيسانک (ئه ردی ته ر و حولی کو

پی لسه ر بحولسیت).

چپر (Çeper): پیژان - کهپر -

کولکی کوژ دار و گیایین هسک

هاتبیته چیکرن - کومه کا مروڤا

یان گیانه وهرا کو وهک بازنه کی

لدور ههف خرڤه بن - ئالافه کی

فه هاندنا په رۆکی یه.

چپش (Çepêş): گیسک.

چپق (Çupuq): قه لین.

چپکن (Çepken): دشداشی

زه لاما.

چپل (Çepel): پیس، ئه دافگرتی -

قریژی.

چچول (Çuçûl): تیتلک (یا ژنځ)	چپله (Çeple): شەق، زللهه.
کود مه زهه بئ سوننی یا دا	چپه (Çepê): دارئ وهکی به فری یا
سونه ته هه گهر بئته برین و ل	کوقایکا پی ده ژۆن.
گه لهک جها سوننی کچین خوه	چپه (Çeppê): چه پ - سه رنوخین -
سونه ت دکهن - ههروه سا بۆ کیری	چه پان (که سی) کوب دهستی چه پی
بچوبکی ژی دهیته گوتن،	کار دکه ت).
ههروه کی ئەم ب کوردی دبێژین:	چپیره (Çepîrê): کۆم، کۆمه کا
(پد، پدۆک).	مروڤا کول جهه کی کۆم بن.
چخ (Çex): کاڤلان - شهر و دبن	چپین (Çeppîn): سه لک.
چه نگین هه قراچون - پیکۆل و	چتر (Çetr): سیهوانه (شمسی).
خوه وهستاندن - کیم و عه داڤ،	چتر آبگون (Çetrê abgûn):
قریژ و قیقار.	درکه یه ژئه سماني.
چخت (Çuxt): بان (سقف).	چتر آبنوس (Çetrê abnûs):
چخماخ (Çexmax): کیسکی کو	درکه یه ژ شەقی.
به نک و ده رزیکا بکه نه تیڤا -	چتر باز (Çetrbaz): په راشوتقان.
ستاویه ر.	چتر دار (Çetrdar): که سی کو
چدار (Çêdar): وه رسی کو ده ست	سیهوانی لسه ره سهری شاهی
و پیین هه سپ و هیسترا پی	رادگری ت.
دگری دده ن.	چترنگ (Çetrenğ): شه ترنج.
چدر (Çeder): چاره، چاره سه ری.	چتو (Çetû): په ردا کو به سه ر نقینکا
چر (Çur): نیر - ئالاقی گو هنیلی	دادده ن.
زه لامی (کیر).	چته (Çete): سه ربازی کو خوه
چرا (Çera): چه رین (بۆ گیانه وه را	بهه لبزیریت بو جه نگن (مطوع).
لکاره).	چچ (Çeç): مله یب.
چرا (Çêra): چرا، چما، بۆچی	چچو (Çuçû): چه چک، مه مک (بین
(ئالاقی پرسیری یه) - ههروه سا	ژنکا یان هه ر گیانه وه ره کی می).

- هندهک جارا ئانکوا «به لئ» (نعم) |
عه ربه ي ددهت.
چرايه (Çerabê): سه رتيك -
قه يماغ.
چراخور (Çeraxor): جه ي كو چهره
لئ هه بيت بۆ گيانه وهره.
چراغ (Çêrax): چراك - له مپه.
چراغپا (Çêrax pa): هه ر تشتي
كو چراكي يان له مپي داننه سه ر -
راوه ستيانا هه سبي لسه ر هه ردو
پيان، ده مي كو هه ر دو ده ستين
خوه بلند دكهت.
چراغ پره (Çêrax perê):
په لاتينك.
چراغك (Çêraxek): چراكي
بچويك - ستيرستپروك.
چراغله (Çêraxle): ستيرستپروك.
چراندن (Çeranden): چهراندن.
چراني (Çeranî): پارئ خوارنا
كه سه كي كو رۆژانه يان هه يقانه
بده ني.
چراي (Çerayî): گيانه وهرئ كو
بچهرت.
چراي (Çêrayî): ئه گهر، سه به ب،
سه مه د، ده ليل.
چرب (Çerb): سالوخي دوه ني يان
هه ر تشتي وه كي دوه ني يان ژي
تير دوه ن بت - زيده، فراوان،
گه لهك، مشه.
چرباندن (Çerbanden): زيده كرن.
چرب زبان (Çerb zeban): ئاخفتن
خوش - مه للاق.
چربك (Çerbek): نانئ كو دناث
دوه ني دا به يته چيكرن،
هه قريشك - سه رتيك و قه يماغ -
نه وه يي، دره و، بوهتان - مامك.
چربوز (Çerbûz): مشكي بياباني.
چربي (Çerbî): به ز - سه رتيك -
قه يماغ - تير دوه ن - دركه يه ژ
هيدي و ب نه رماتي (به رو قاشي
زقري و ب توره يي).
چرت (Çurt): هينشكي خه وي،
نوقرسكي خه وي.
چرت (Çert): ئاخفتننن بيته وده.
په يقين (چرت و پرت - چرند) ژي
لكارن.
چرخ (Çerx): هه ر تشته كي بازنه يي
كول دور ته وهر (محور) ي بزقريت،
وه كي تايرين پايسكل و ترومبيللا
- مه كي نا دروينئ (خياطه) -
ئه سمان - فه لهك، گه ردون،
رۆژگار، سه رده م - كشان - به ريك

چزد (Çezd): چرچرک (وهکی کولیئی یه، رهنګی وی کهسکه و گهلهک دهنگی دکهت ب تاییهت ل گهرمه روژین هاقینی).

چزک (Çêzk): ژویژی، سیخور. ههروهسا په یقین (خاریشت، جوجه تیغی، خارانو، چزغ، چژک) ژی لکارن.

چسان (Çêsan): ژ نالاقین پرسپاری یه و نانکوا (چهوا، کوسا، چ جزر، ب چ شپوه) ددهت.

چسپ (Çesp): ستورک (صمغ، لصقة).

چسپانیدن (Çespanîden): چه سپاندن، پیکفه نویساندن.

چسپندگی (Çespendêgî): نویسه کی.

چسپنده (Çespendê): نویسه ک.

چسپیدن (Çespîden): پیکفه نویسیان.

چسپیده (Çespîdê): پیقه نویسیای.

چست (Çust): چست و چهله نګ - موکوم - توند و سرت - رند و بالابه رز.

چستک (Çustek): جوره کی

و یاخه و دورماندوری دههمه نی (بۆ جلکا) - دهور، زقرین (لدورخوه زقرین یان لدور تشته کی زقرین) - دهف (نالاقه کی موزیک کی یه).

چرد (Çerd): دهرازینک.

چرده (Çerdê): روی، رهنګی روی.

چرس (Çeres): قهید و زیندان، نازار و نهشکه نجه - نهو تشتی کو دهرویش و گه دا بۆ خوه ب ریکا گه دایی خرقه دکهن.

چرک (Çêrk): کیم، عه داڤ - قریژ و قیقار.

چرم (Çerm): چه رم، پویست، که ڤل.

چرمه (Çerme-ê): هه سپ (ب تاییهت هه سپی سپی).

چرند (Çerend): ئاخفتننن بیتوده.

(چرند و پرند) پیکفه پتر ل کارن.

چرندو (Çerendû): کړکړک (غضروف).

چرنه (Çurne): لوبلکا مه سینی یان گوزکی یان قوریکی.

چروک (Çurûk): کوریشک (چ ل سه و چاقان بت یان ژی لسه ر جل و بهرگان بت).

چریدن (Çerîden): چه رین.

پینلاڦٽین چهرمی یین سفکه.

چسنگ (Çeseng): که چهل، حوت،

حوج، که سی کو موی ل سهری

نه بن.

چش (Çeş): کورتکریا په یثا

(چشم) ه، نانکو: چاڦ - ههروه سا

کاری فرمانه ژ (چشیدن)، نانکو:

تام بکئ.

چشانندن (Çeşanden): تامکرن.

چشایی (Çeşayî): ئیک ژ ههستین

پینجینه یه کو ب کاری تامکرنی

رادییت.

چشک (Çêşek): زیده، گه له ک،

فراوان، مشه - زیده هی، گه له کی،

فراوانی، مشه یی.

چشم (Çeşm): چاڦ.

چشم بلبللی (Çeşm bulbulî):

جوره کی لوبیکایه ب رهنگی سپی

کو خاله کا رهش ته مهت چاڦی

بلبللی یا لی، له ورا ژی ئەف ناڤه

لسهر دانینه.

چشم بندی (Çeşm bendî):

جادووگه ری، سیحریه ندی.

چشم پیش (Çeşm pîş): درکویه ژ

مروڦی شهرمکری یان شهرمین.

چشم تنگ (Çeşm teng): درکویه

ژ مروڦی هه سوید و به خیل.

چشم چران (Çeşm çeran): چاڦ

حیز، چاڦ چهرین.

چشم سفید (Çeşm sêfid): بی

شهرم، بی حه یا، بی نه ده ب.

چشمک (Çeşmek): کورتکریا

په یثا (چشم) ه، نانکو: چاڦ -

چاڦی بچویک - چاڦ نقاندن ب

کوژی چاڦه کی -

به رچاڦک (منظره).

چشم گشته (Çeşm geştê): چاڦ

ویر.

چشمه (Çeşme): کانیا ئاڦی -

سهر وکانیا هه ر تشته کی (منبع) -

کون (هه ر کونه کا بچویک وه کی

کونکا ده رزیکئ، کونکیت هویری

لسهر جل و به رگا و..... هتد).

چشیدن (Çeşîden): تامکرن.

چغ (Çêx): جوهره کی په ردایه کو ژ

له څه نا یان شکین دارا چیدکهن -

ههروه سا خانیکین کو ژ له څه نا یان

چقین دارا بینه چیکرن - هیلینین

فرندا.

چغاز (Çexaz): ژنکا بی شهرم و

نه زمان رهش، ژنکا بی ده لنگ و

شهرۆکه.

- چخاله (Çexalê):** فِیقِیّ نه گه هشتی.
- چفته (Çuxte):** لیان.
- چغز (Çexz):** بهق - دهنگی بهقی - قونیر.
- چفک (Çuxuk):** چوپچک، سفیانک.
- چغل (Çexel):** هه ر تشتی کوب ددانا نه هیته جویتن، وهکی: گوشتی نه که لاندی - کوریشک، قورمچک.
- چغل (Çuxel):** زری و کومزری، جل و بهرگین شه ری.
- چغل (Çuxul):** ئاخفتن شه گوهریز، جه هسویس.
- چغند (Çuxund):** مه زن، مه توت.
- چغندر (Çuxender):** سلک.
- چغندرکار (Çuxenderkar):** جوتیاری کوکاری وی چاندنا سلکا بیت.
- چغو (Çuxû):** چوپچک، سفیانک - بوم، کوند.
- چفت (Çeft):** سیخمه کو چه قین دارمیوی و شاکین کولندا و تشتین ژفی رهنگی دهاقیزنه سهر - بان، پتـــر بو بانیت
- قویه هی (گونبه دی) دهیته گوتن.
- چفت (Çêft):** زنجیر یان خه له کا کو ده ری خانی پی دهیته دائیخستن.
- چفته (Çefte):** خوههر، چه میای - نه وهیی، دره و، بو هتان.
- چک (Çek):** مله یب - ئه رزنک - زلله ه، شهق.
- چک (Çêk):** دلوپ. ههروه سا په یقین (چکره، چکاله، چکانه، چکه، چکله) ژی لکارن.
- چک (Çuk):** چوک. په یقا (زانو) پتر ل کاره.
- چکاچک (Çukaçuk):** چک چک، پست پست (ئاخفتنه ک کو که تیبه ته دهقی خه لکی). ههروه سا د زمانی فارسی دا په یقین (چک چک، پچ پچ) ژی بکار دهین.
- چکاد (Çekad):** راستکا سهری - ژ ئه نیی و ئه قراز - سهری چیا ی، کیلیا چیا ی.
- چکامه (Çekamê):** شعر، هوزان، چامه.
- چکامه سرا (Çekamê sera):** شاعر، هوزانغان.
- چکاوک (Çekavek):** فرپنده کی وهکی چوپچکی یه، لی ژ وی

مه زنتره و خوهش ئاوازه. ههروهسا
قی فرندهی ناڤین (چکاوه، چکاو،
چاوک، چکوک، چرز، مانوک،
مانورک، جل، جلک، ژوله، هوژه،
خجو، خاک خسپه) ژى هه نه و ب
عه ره بی دبیژنی (قبره) - ناڤی
ئاوازه کا موزیکا ئیرانی یه.

چکری (Çukrî): ریتفاس.

چکس (Çekes): هیلینا فرندین
نیچیری، وهکی: (بازی، شاهین
و.....هتد).

چکسه (Çekse): پرته کا کاغهزی یه
کو وهکی گوپعا (مخروط) ی
هاتبیته پیچان و توفک و
دهرمانک و بهارات و...هتد،
بکه نه دناڤ دا.

چکش (Çekuş): چه کوچ، چاکوچ.

چکه (Çekê): بچویک، هویر -

لیبۆک، که سی کو ب چقیلی و
تامساریتن خوه خه لکی بکه نینت.

چکیدن (Çêkîden): دلۆپ کرن،
چپک ژ جهه کی که فتن.

چگونه (Çêgûnê): ئالاڤه کی

پرسیاری یه، ئانکو: کوسا، چهوا،

چ رهنگ، چ جور، چ تهرز.

چل (Çêl): کورتکریا هژمارا

چهل (۴۰) - هه سپی کو ههردو
دهست یانژی دهستی وی یی راستی
و پی وی یی چه پی سپی بیت -
کیم عاقل، نه زان، هه بله، ده بهنگ.

چل (Çel): سکر.

چلاس (Çêlas): چل (مرۆڤی کو ژ

به ر بی نه فسی یا خوه بی ئاماده
بیت خوه ره زیل و بی بها بکه ت
بهس داکو پاریه کی نانی ژ که سی
هه مبه ری خوه وه رگریت).

چلب (Çeleb): ئامیره کی موزیکی

یه وهکی دو قه پاخین قازانانه کو
لیک ددهن. په یثا (سج) پتر لکاره
- دهنگ و دور، هوسه و ههرا.

چلبه (Çulbule-ê): بههز -

نیگه رانی، بی قه راری.

چلباسه (Çelpasê): مارگیسه.

په یقین (کلپاسه، کلپاسه،
سوسمار، مارمولک، کرباسه،
کرباشه، کرباشو، کربش، کربشه،
باشو، ماتورنگ) ژى لکارن.

چلچله (Çêlçêlê): حاجی ره شک -

ههروهسا (کویسه له) یه ژى.

چلچلی (Çêlçêlî): بی کو بدویش

پوچاتیا بکه قیت و چو د دلێ خوه
دا نه هیلیت، ب تایبته ژ چل

- سالیی و وئشه. **چمانه (Çumane):** گیانه وهر،
حه یوان.
- چلک (Çulek):** کنفی ئارموبشی -
گلولکا ئارموبشی یان بهنکی.
- چلک (Çêlk):** هسکیف، مفسک.
- چلمله (Çelmele):** ب ههروه،
به لاش، بی بهرامبهه. ههروه سا
په یقین (رایگان، مفت) ژى لکارن.
- چلنگر (Çêlenger):** کلیل ساز،
قفل چیکه ر.
- چلو (Çêlo):** برنجا که لاندی و ئاماده
بو خوارنی.
- چله (Çêlle):** چلله (به نکه کی قاییمه
ژ بهر کو یی ژ گه له ک دافین زراف
هاتی به چیکرن) - چلله (چل رۆژی،
رۆژا چلی پشته مرنی یان پشته
بوونی)، هه ر تشتی کو په یوه ندی
ب هژمارا (۴۰) چل قه هه بیت.
- چلیپا (Çêlîpa):** خاچ - درکه یه ژ
بسکین یاری.
- چم (Çem):** خوه نازدار کرن -
ریشه چوونا ب نازداری -
ریکخستی - شهنگسته -
دبه رخوهر اچوون، خوه که شخه کرن -
شروقه (روحا ئاخفتن و گوتنی).
- چمانه (Çemanê-e):** په یاله، جاما
مه یی، کولندی کو مه یی بکه نی.
- چمانه (Çumane):** گیانه وهر،
حه یوان.
- چمانی (Çemanî):**
مه یگپر (ساقی).
- چمپا (Çempa):** برنجی گرده (برنجی
رویتک).
- چمچاچ (Çemçaç):** چه میای، خوههر
- پشت چه میای، پشت قلو ز.
- چمچم (Çumçum):** کلاش،
جوره کی پتلاخانه کو ژ بهنکا
دهیته چیکرن - سمین گیانه وهرین
چارپی.
- چمچمه (Çumçumê):** دهنگی
پیین مروفا و گیانه وهره.
- چمخال (Çemxal):** جوره کی چه کی
بوو کو د که فن دا بکار دهات.
- چمدان (Çemedan):** یا ژ
په یشا (جامه دان) هاتی، ئانکو:
چانتی جلکا کو مروفا بو سه فه را
دگهل خوه دگپرینیت.
- چمن (Çemen):** جهی که سکاتی
لی، چیمه ن - فریز.
- چموش (Çemûş):** شه مبوز،
شه هموز (دهواری شه مبوز).
- چمین (Çemîn):** میز، میزتن،
بخوده شه میزتن.

- چناچن (Çenaçen):** دهنګی کو ژ کفانی دهیت دهمی کو تیرا لدویش ئیک پی دهاڅیژن.
- چنان (Çunan):** کورتکریا (چون آن): وهسا، وهتوف، ولو.
- چنانچون (Çunançon):** ههروهسا، ههروهتوف.
- چنانچه (Çunançe):** ژ په یشتین (مهرج - شرط) ی یه: ههګر، هه رگاڅا.
- چنبر (Çenber):** دۆرماندۆری بازنه ی (محیط دائرة) - خه لک - هه ر تشتی بازنه یی.
- چنبک (Çunbek):** جوره کی روینشتنی یه (وهکه ئهم دیژن: فلان کهس یی ب کوندلیسک چووی یان یا خوه کریه قورمک) بۆ زانین هنده ک گورپن کهفن هاتینه قه دیتن کو بڅی رهنګی روینشتنی، مری تیدا هاتبوون بن ئاخکرن.
- چنبه (Çunbê):** دارئ مه زن و ستوبر، یان هه ر تشته کی مه زن و ستوبر و ژ وان مروځی قه له و.
- چنته (Çente):** چنته، جانته.
- چند (Çend):** په یفا پرسپاری یه: چه ند (بو هژماری و بۆ بهای) -
- چه ند (هه تا که نگی) - ب په یشتین بهری و پشتی خوهڅه واتا یین نویترا ددهت، وهکی: (چندانکه: هند، هه تا کو؛ یان، دوچندان: دوبه رابه ر، دو جار هند).
- چندش (Çendêş):** نیګه رانی و قه هرا کو بۆ مروځی چیدبیت ژ ئه گه ری دیتنا تشته ک یان دیمه نه کی دلئیش.
- چنگ (Çeng):** په نج (پنج تبلین دهستی مروځی، یان په نجین گیانه وهره) - هه ر تشته کی چه میای یان سه ر خوه هر بیت - ئامیره کی موزیک یه.
- چنگ (Çêng):** نیکلی فرندا.
- چنگار (Çengar):** کپڅراله - ناڅی ئیشه کی یه کو برین یان جهن وهرمتی وهکی پپین کپڅراله یه.
- چنگال (Çengal):** په نج (چنگ) - چه تال (ئالافه کی خوارنی یه).
- چنه (Çêne):** چنیک، دندکییت تومکی کو مریشک ژ ئه ردی رادکه ت و دخوت.
- چنه (Çenê):** ئه رزنک.
- چنین (Çunîn):** هوسا.
- چو (Ço):** وهکی، مینا.

- چ (بۆ سه رسورمانی، وهکی: چ خرابه!، چ ده لاله!).

چه (Ce-ê): هیمایی بچوبیک کرنی یه، وهکی: (آلوجه: حولیچهک - دریاچه: ده ریا بچوبیک، گۆل).

چه (Çeh): کورتکریا په یقا (چاه)، ئانکو: بیر، بیرا ئاخی.

چهار (Çehar): هژمارا (۴) چوار.

چهارده (Çeharde): هژمارا (۱۴) چوارده.

چهارزانو (Çeharzanû):

چوارمیرکی، میهفانیک (جورهکی روینشتنی).

چهارشاخ (Çeharşax): ملهتیب.

چهارشنبه (Çeharşenbê):

چوارشه مبی (ناخی روژا پینجی یه ژهر هه فته کی).

چهارشنبه سوری (Çeharşenbê sûrî):

جیهژن و که یفکر نه کا ئیرانیانه کو هه ر سال ل شه قا

چوارشه مبی یا دویمایی ژ هه یقا (اسفند = کو هه یقا دویمایی یه ژ سالا هه تاقی، یان وهرزی

زقستانن) ئاگری هلدکه ن و خوه ل

سه ر را دهاقیژن و دبیزن: «سرخي

تو از من، زردی من از تو».

چوب (Çûb): دار (دارئ سوتنی یان دارئ کو بکیر نه جارین بهیت).

چوبدار (Çûbdar): خودان تهرش و که وال.

چوپان (Çûpan): شقان. ههروه سا

په یقین (شبان، رمه بان، رمه یار، رمیار و رامیار) ژئ لکارن.

چوچونچه (Çûçûnçe): جوړهکی

په رۆکی ته نک و رهنک سپی یه کو لده می هافینی جل و بهرگا ژئ چیدکه ن.

چوخا (Çoxa): چوخک.

چوشک (Çûşek): گوزکی بچوبیکی

ب لوبلیک.

چوشیدن (Çûşîden): میهتن،

میژتن.

چوگان (Çogan): کاشو (داره که کو

بۆ یاریا گویانی یان کاشووانی بکار دینن).

چون (Çon): وهکی، مینا - ده می

کو، وهختی کو - چونکی، ژ بهر کو - چهوا، کوسا، کوتوف.

چونه (Çûnê): گرکیت هه قیری.

چه (Çê): ژ بهرکو - چ (چئه شه، چ

ئهوی هه) - چ (بۆ پرسیارئ، وهکی: چ دبیزئ؟) - چهند - چهوا

- چهارصد (Çehar sed):** هژمارا (۴۰۰) چوارسه د.
- چهچه (Çehçehê):** ئاوازا بلبلی یان هه‌ر فرنده‌کێ خوه‌شخوان.
- چهره (Çêhrê):** روی، روخسار.
- چه‌ل (Çêhêl):** هژمارا (۴۰) چل.
- چی (Çî):** کورتکریا په‌یقا «چیز: تشت» - ئالاقی پرسپاری یه‌ تانکو (چ؟). هه‌روه‌سا پاشگره‌کێ زمانی توکی یه‌ کو‌د زمانی فارسی دا‌ژی لکاره، وه‌کی: (چایچی، قماشچی).
- چیدن (Çîden):** چنن (چننا سی‌قا، چننا گولا، دروینا گیای ژ ئه‌ردی) - برین یان کورتکرن یان قوساندنا نینوک و موی یا - هلگرتن (ده‌می م‌ریشک یان چوپ‌چک دندک‌یت توم‌کی ژ ئه‌ردی هه‌لد‌گ‌ریت) - هه‌لب‌ژارتن و قاش‌پ‌ک‌رن - ر‌یز‌ک‌رن (لدو‌یف ئ‌یک یان لسه‌رئ‌یک ب ر‌یک‌وپ‌یک‌ی).
- چیره (Çîrê):** سه‌رکه‌فتی، که‌سێ کو‌ب تمامی نه‌یاری خوه‌ بیخته بن ده‌ستی خوه‌ و غه‌لابه‌تی لسه‌ر بکه‌ت.
- چیره‌دست (Çîrêdest):** هونه‌رمه‌ند، شاره‌زا.
- چیز (Çîz):** تشت (هه‌ر تشته‌کێ بی گیان).
- چیزک (Çîzek):** کورتکریا په‌یقا (چیزه، ئانکو: تشتوک - ژو‌پ‌زی.
- چیست (Çîst):** په‌یقا پرسپاری یه، ئانکو: چی یه؟
- چیستان (Çîstan):** مامک (ئه‌و چ تشته؟). هه‌روه‌سا په‌یق‌ین (بر‌دک، پر‌دک) ژ ی لکارن.
- چیلان (Çîlan):** ئالاف و ئامیرین کو‌ژ ئاسنی هات‌بنه‌ چ‌یک‌رن، وه‌کی: (خه‌له‌ک، زنجیر، قفل و کلیل و ک‌یر و ساتور و.....هت‌د).
- چین (Çîn):** طا (وه‌کی بی‌ژی کاغه‌زی یان په‌ر‌و‌کی بکه‌ دو طا) - کوریشک و قورم‌چک (لسه‌ر روی و سه‌رو‌چا‌قا یان په‌ر‌و‌کی و.....هت‌د).
- چینه (Çînê):** چنیک یان دندک‌ین کو‌ مریشک ژ ئه‌ردی هه‌لد‌گ‌ریت دا بخوت - دیواری کو‌ به‌س ژ ل‌بن و ته‌ق‌نی هات‌ب‌یته‌ چ‌یک‌رن (به‌ر و بلوک و که‌ر‌پ‌یچ ت‌یدا نه‌هات‌بنه‌ بکار ئینان) - د زار‌او‌ی جی‌ولو‌جی دا، هه‌ر ته‌به‌قه‌ک ژ ئه‌ردی کو‌ژ لای‌ی شو‌ین‌وار و پاش‌مای‌ین خوه‌قه‌ گر‌ید‌ای‌نه‌ ب سه‌رده‌مه‌کی قه‌.

ح

ح (Ha'): تیپا هه شتی یه ژ

ئه لفا بییا زمانی فارسی. ئه ف تیپه
د زمانی فارسی دا نینه و ههر
په یقه کا کو د زمانی فارسی دا ب
به رچا ف بکه قیت کو بقی په یقی
دهست پی کربیت هینگی ئه و په یف
یان یا عه ره بی یه یانژی بنیاتی
په یقی عه ره بی یه و یا ئیخستیه د
قالبین فارسی دا، ههروه سا مشه نه
په یقین دارشتی و لیکدایین
عه ره بی و فارسی کو ئه ف تیپه د
نا قدا بت، وه کی نمونین ژیری.

حاجت روا (Hacet reva): ئه و

که سی کو محتاجیا وی هاتبته
قه تاندن.

حاجتمند (Hacetmend): پیدقی،

محتاج.

حاجتومند (Hacetûmend):

پیدقی، محتاج.

حاجی فیروزه (Hacî firûzê):

زه لامی کول روژین جه ژنا نه قروزی
روی خوه رهش دکه ت و جلکین
سوړ دکه ته بهر خوه و د نا ف جادا
دا دگه ریبت و ب ئاخفتن و ترانه و
یارین خوه خه لکی دکه نینت و
پاره ی ژوان و هردگرت.

حاجی لک لک (Hacî leklek):

له گله گه - درکه به ژ زه لامی به ژن
زراف و بالا به رز.

حادثه جو (Hadêsêcû): که سی کو

به رده وام چا قهری قه و متنا
رویدانیت نوی بت - که سی کو ژ
رویدانا نه ترست.

حادثه زای (Hadêsêzay): ههر

تشت یان که سی کو بته سه به بی
قه و متنا رویدانه کی.

حاشیه بندی (Haşîyê bendî):

دروست کرنا کنارین ههر تشته کی،

وہکی خہملاندنا رەخیت بیستانی ب چاندنا گولا.	حباب (Hubab): پەقیشکیت کو بسەر ئاقی دکەفن.
حاشیہ دار (Haşîyêdar): ھەر تشتی کو کنار ھەبن.	حباب وار (Hubabvar): وەکی پەقیشکا.
حاشیہ دوزی (Haşîyêdûzî): دروینا رەخین پەرۆک و جلکا و ھەر تشتەکی ژ فی رەنگی.	حەسخانە (Hebsxane): حەبس، زبندان.
حاشیہ نشین (Haşîyê nêşîn): کەسی کول رەخین جفاتى روینتە خواری.	حەسگاہ (Hebsgah): حەبس، زبندان.
حاشیہ نویس (Haşîyê nêvîs): پەر او یزنقیس.	حەسی (Hebsî): حەبسی، زبندانی.
حاصلخیز (Hasêlxîz): ئەردی کو بەرەکی زبده بدەت، ئەردی تیڕ دەرامەت.	حراج (Herrac): فروتتا تشتەکی ب رەنگی لسه ریک زبده کرنی.
حاکى (Hakî): کەسی کو سوجبەتەکی یان ئاخفتنەکی بکەت یانژی سەرھاتیەکی و چیرۆکەکی بێژت.	حرامخوار (Heramxwar): حەرامخۆر.
حالا (Hala): نۆکە، نەو، فی گاڤی.	حرامزادە (Heramzadê): بیژی - دپرکە یە ژ مروڤی حیلە کەر و فتنەچی.
حال کردن (Hal kerdên): کەیف کرن، زەوق چیکرن.	حرام نمک (Heram nemek): بن نان و خوئی، کەسی کو قەنجییت خەلکی لہەر چاڤین وی نەمین.
حالی شدن (Halî şuden): تیگە ھشتن.	حرف راندن (Herf randen): ئاخفتن، سوجبەت کردن.
حالی کردن (Halî kerdên): تیگە ھاندن.	حرف زدن (Herf zeden): ئاخفتن، سوجبەت کرن.
	حرفگیر (Herfgîr): رەخنە گر.
	حرمخانه (Heremxane): جەڤین تاببەت بوژن و حورمەتا د خانیین

- مه زنان ځه. **حکم انداز (Hukm endaz):**
 تیرهاڅیښی زیرهک کو تیرا وی
 خهلهت نه چت، سه گفان.
حکیمانه (Hekîmanê): وهکی
 حه کیما، کارین کو ب عهقل و
 زانین دهینه نه نجامدان.
حلاجی (Hellacî): کارۍ کو کویرنج
 پښ رادبت.
حلال خور (Helal xor): حه لالخوړ،
 که سۍ کو خوه ژ مالی حه رام بده ته
 پاش.
حلبی سـاز (Helebî saz):
 ته نه کچی.
حلقه بگوش (Helqê bêguş):
 که سۍ کو خه لهک یان گوهارک د
 گوهری بن - ډرکه به ژ به نی یان
 مروژتی گوهدار و فه رمان بجی
 هیڼه ر.
حمایتگر (Hêmayetger):
 زیره څان، حه رهس - پشته څان.
حمدان (Hemdan): نالافتی
 گوهرنیلۍ زه لامی (کیر). هه روه سا
 (حمدون) ژی لکاره.
حمدونه (Hemdûne): مه میونک.
حورديس (Hûrdîs): جوان وهکی
 حوریا.
 مه زنان ځه.
حرمسرا (Heremsera): بنیږه:
 (حرمخانه).
حروفچین (Hurûfçîn): تیپلیدهر.
حسابدار (Hêsabdar): ژمیاریار.
حسابداری (Hêsabdarî):
 ژمیاری.
حسدناک (Hesednak): حه سوید.
حسرت خوردن (Hesret xur-den):
 خه م خوارن، کول ډاکرن.
حس کردن (Hêskerden): هه ست
 کرن، پښ حه سیان.
حشره شناس (Heşerê şênas):
 موورنیاس.
حشره کش (Heşerê kuş):
 موورکوژ، هه ر ده رمانه کۍ ژه ردار
 کو موورا بکوژت.
حق پرست (Heq perest): خودۍ
 په رتس - که سۍ کو حه ژ راستۍ و
 دروستیډ دکت.
حق شناس (Heq şênas):
 خودیناس - که سۍ کو باوه ری ب
 راستیډ هه ی - ب نان و خوۍ.
حق گو (Heq gû): راستۍ بیژ.
حقه باز (Huqqêbaz): جادووگر،
 سیحربه ند - حيله کهر، فیلباز.

حوروش (Hûrveş): جوان وهکی حوربیا.	حیلہ باز (Hîlêbaz): حیلہ کەر، فیل باز.
حیرت انگیز (Hêyret engîz): هەر تشتی کو بپته سه به پی حه بیرین و سه سورمانی.	حیلہ کار (Hîlêkar): بنی پره: (حیلہ باز).
حیرت زده (Hêyret zedê): سه سورمای، حه بیر.	حیلہ گر (Hîlêger): بنی پره: (حیلہ باز).

خ

بلند، سپیندارا (۶-۳) سالی کو
هاتبیته برین و سپیکرن.
خار (Xar): ستیری داری یان گولی،
درک.

خارا (Xara): جوره کی بهری
رهقه (گرانیت) - جوره کی په روکی
ئارموبشی یه.

خاراندن (Xaranden): خوراندن.
خاریشت (Xarpušt): سیخور،
ژویژی.

خارخار (Xarxar): خوریانا له شی -
دل نیگه رانی، پهریشانی.

خاره (Xarê): چاکوچی ئاسنگه را.
خاز (Xaz): کیم، عه داف - قریش و
قیشار - جوره کی په روکی کتانی
یه.

خازنه (Xazenê): دش (خویشکا
ژنی).

خازه (Xazê): جه بل (ته قنا

خ (Xa'): تپا نه هی یه ژئلفابییا
زمانی فارسی. د هندک په یقان دا
دهیته گوهارتن ب (ه)ی، وه کی:
(خسته = هسته: بهرک) و
هندهک جارا ژی دبیته (غ)،
وه کی: (تاخ = تاغ: جوره کی داری
یه).

خا (Xa): مل، شان - چالا کو ئاڅین
حه مام و لینانگه هی تیدا خرڅه
دبیت.

خاتوله (Xatûlê): فند و فیل،
حیله.

خاج (Xac): خاچ (صلیب) - نهرمه یی
گوهی کو گوهارکا دکه نی.

خاځام (Xaxam): زانا و
پیشه وایتن دینی یتن جوهیا.

خاد (Xad): فږنده کی وه کی
قهل (قر) یه.

خاده (Xade-ê): داری راست و

- ثاماده کری بو پیترادانی).
خاستن (Xasten): رابوونه سه رخوه، ههستان - راوهستیان.
خاش (Xaş): خهسوی (دهبکا میتری یان ژنی) - نه قیندار (ا - ی) پهریشان.
خاشاک (Xaşak): هویرکی داری یان گیای یان کای.
خاک (Xak): ناخ (ته خا بسهرقه یا نه ردی) - ناخ (وهلات - وار).
خاکستر (Xakêster): خولهی.
خاگینه (Xagîne): هیکا مریشکی یا لهر دوهنی پشتی زهرک و سپیک دهینه تیکه لکرن.
خالم (Xalum): مار، ماری گه زنده.
خالو (Xalû): خال (برایی دهیکی) - زرنا (نامیره کی موزیکی یه).
خام (Xam): خاف، نه که لاندی.
خام درایی (Xam derayî): ژ بهر ناخفتن، ناخفتنن بیهوده کرن.
خاموش (Xamûş): بی دهنک بوون، نه ناخفتن، نارام - تهراندی، قه میریای (بو چراک و ناگری یان هه تشسته کی کاره بایی).
خامه (Xame-ê): ئارمویشی خاف، ئارمویشی نه بادای - له قهن یان هه تشسته کی کو پی بنقیسن - دوهن یان نیفشکی کو بسهر شیر دکه قیت - کومتین خشبه رکا.
خان (Xan): خانی - شانا زرکیتکی.
خاندان (Xandan-Xanedan): خیزان - بنه مال.
خانواده (Xanevade): خیزان، ژن و عیال - بنه مال، کهس و کار، خزم.
خان و مان (Xano man): ژ دو پهیشتین (خان) و (مان) کو هه ردو هه قواتایین هه فن و ئانکوبا (مال یان کهسین کود مالی دا دژین) ددهت و (و - ئالاقی پهیوهندی بی) پیک دهیت؛ هندهک جارا (خانمان) ژی دهیت.
خانه (Xanê): خانی.
خانه داماد (Xanêdamad): زاقایی کو لجهم خه زویر و خه سوبا خوه دژیت.
خانه زاد (Xanêzad): زاروکی خولام و خوداما کول مالا ئاغای

هاتیبته سهر دونیایی.	راستین داری.
خانی (Xanî): برکا ئاڤی.	خپک (Xepêk): خه ندقین - نانن
خاو (Xav): خه و - پویرتکی	مه زن و ستویر.
مه حفویر یان په روکیتن مه خمه لی.	خپله (Xepele-Xêpêlê): مرؤڤی
خاور (Xaver): روژهلالت (د کهښن	قه له و و کورتک، مرؤڤی قوت و
دا پو روژئاڤا ژبی بکار دئینان) -	خړ.
ستری، درک.	ختار (Xetar): ئاده (ئاده کرنا برنجی
خاور (Xavur): میتری.	و نوکا و.....هتد).
خاورمیانه (Xavermîyanê):	ختن (Xuten): ناڤی کهښی پارچه ک
روژهلالتا ناڤه راست.	ژ (ترکستانا چینن) کو (مسک) ا
خاوش (Xavuş): خیاری کو پو	وی یا کوژ نافکا خه زالا دکه ښیت
توقی بهیلن.	یا ناڤداره.
خاول (Xavul): میتری.	ختنبر (Xetenber): هه ژاری کو
خایسک (Xayêsk): چاکوچی	ناڤی لخواه بدت کو یی زهنگینه یان
ناسنگه ران.	ژی زهنگینن کو خوه ب هه ژار و
خایه (Xayê): هیک - رطل، گون.	دهستکورت بینته دهر.
خاییدن (Xayîden): جویتن،	خجاره (Xucare): پچه ک،
تشتیه ک ل ناڤ ددانان پرا	کیمه ک، دهمه کی کورت.
هویرهویرکرن و نه رم کرن.	خجالت (Xecalet-Xêcalet):
خباره (Xebare): چست و چه له ک،	شهرم. هه رچه نده یا ژ په یثا
زیره ک.	(خجل) ا عه ره بی هاتیه وهرگرتن
خباک (Xebak): چاردیواری سهر	لی نه ښ په یثه بخوه د عه ره بی دا
ښه کری کو چیل و په زبا بکه نه	نینه.
تیښه.	خجسته (Xucestê): پیروز،
خبوک (Xebûk): موکوم، بینه جه.	مباره ک.
خپچه (Xepçê): چقین زراښ و	خجک (Xecek): له ککه، داغ،

خرپا.	خال، نیشان.
خر (Xerr): کور (تهقنا رهش و لیچ و بیین نه خویش).	خجیدن (Xucîden): خرغه بوون.
خر (Xêr): حه فک، گه وری.	خجیر (Xucîr): جوان، ده لال.
خرابات (Xerabat): مه یخانه، مه یکه ده.	خدا (Xuda): خودا، یه زدان - خودان.
خراره (Xerarê): ئاوازا گری ده می.	خداوند (Xudavend): خودا، یه زدان.
کوژ حه فکی ده رد که فیت.	خدرک (Xedrek): بزوتی گهش - گه شاتی یا په لا.
خراش (Xeraş): سه لخن - فه رمانه.	خدره (Xudre): چریسکین ئاگری.
ب سه لخاندنی، ئانکو: بسه لخنه.	خدنک (Xedeng): خه دهنک، دارئ موکومی کو تیر و رما ژئ چیدکه ن.
خراشیدن (Xeraşîden): سه لخن، که لداچۆن.	خدو (Xudû): تف، گلیز، ئاقا ده فی.
خراشیده (Xeraşîdê): سه لختی، که لداچۆی.	خدوک (Xedûk): په ریشان، پیکداچووی، خه مگین.
خرام (Xeram): رهفتارا هیدی و ب نازداری - موژده، مزگینی - شادی، خویشی.	خدیش (Xedîş): مه زنی مالی - ژنکا مه زنا مالی.
خرامین (Xeramîn): چه روان، جهی چه را گیانه وه را.	خر (Xer): کهر (بو نافی نیری «خر» دهیته گۆتن، لی بو نافی می یی فی گیانه وه ری (ماکه ر) ئ، په یفا «ماچه» دهیته گۆتن) - هه ر تشته کی گر و مه زن - ل پیشیا هنده ک په یفا دهیت و مایی خوه د ئانکوا وان دکت، وه کی: خرچنگ،
خربار (Xerbar): خرار، بارئ که ره کی.	
خربزه (Xerbuzê): گوندۆر.	
خربزه زار (Xerbuzêzar): وه زئی گوندۆرا، زه فیا گوندۆرا.	
خربوز (Xerbûz): شه فیه قینک، چه کچه کوبله، شه مشه مه کویره.	

هه یفا دویمایی ژ وه رزی بهاری، و
 ناخی رۆژا شه شتی یه ژ هه می
 هه یفین سالا هه تافی و ناخی
 فرشته کی یه د ئولی زه رده شتی دا.
خردادگان (Xurdadgan): جه ژنه کا
 که فنا پارسی یان بوو کول رۆژا
 شه شتی ژ هه یفا خرداد ئەف جه ژنه
 دهاته کرن و ژ بهر هندی دکرنه
 جه ژن کو ناخی رۆژی و مه هی
 هه ردو دبوو (خرداد).

خردسال (Xurdsal): کوپ یان کچین
 کوژی وان ژ پینج سالیی کیمتر
 بیت.

خردل (Xerdêl): ترسنوک، کولافه.
خردمند (Xêredmend): ب ژیر،
 ب عاقل، زانا، هشیار.

خرده (Xurdê): هویر، بچویک -
 کیم، پچهک - چریسکین ناگری.

خرزه (Xerzêh): نیر - نامیری
 گوهرنیلیی زهلامی هه گهر درێژ و
 ستوبر بیت.

خرس (Xêrs): هرج.
خرست (Xerest): گه لهک
 سه رخووش، زیده مه ست.

خرسته (Xêrêstê): زیری.
خرسک (Xêrsek): کورتکریا په یفا

هه روه سا ناخین (خربواز، خرببواز،
 خربوز، پیواز، خرببواز، شپ پره)
 ژ ی هه نه.

خرپا (Xerpa): ستوینی داری یان
 ئاسنی کو داننه بن پرا یان بانی
 خانی دا موکوم راوه ستیت.

خرتال (Xertal): که قلی چیلی کو
 پری پاره و زیر و زبب بکه.

خرجسته (Xercestê): شهر و شور
 - دنگ و دۆر، هوسه و هه را -

که سی کو نه ژ عه شیره کی بیت و
 خوه ژ وی عه شیر ی بژمیریت.

خرچنگ (Xerçeng): کیژاله،
 قـرژال - هه روه سا ناخی
 بورجا (کیژاله = سرطان) ه.

خورخجیون (Xorxucîven):
 کابویس.

خرخره (Xêrxêrê): گه وری.

خرخسه (Xerxesê): فرندی کو
 نیچیرشان ب رهخ ته لهی شه
 گرتدهت دا هندهک فرندین دی ژ
 بهر وی بکه فن وی ته لهی.

خرد (Xêred): هوش، عه قل.

خرد (Xurd): هویر، بچویک.

خرداد (Xurdad): ناخی هه یفا
 سی یی یه ژ سالا هه تافی، ئانکو

- (خرس = هرچ) - هرچی بچوبک -
 کودیکا هرچی - جوړه کئی
 مه حفویرایه کو پویرتکئی وی درېژه.
خرسند (Xursend): خوه شحال،
 شاد، که یف خوهش.
- خرفستر (Xerfester):** گیانه وهری
 ب زیان، وهکی: مار، دوپیشک،
 زرکیتک، کولی و.....هتد.
- خرک (Xerek):** که ری بچوبک -
 چاریپکا کو کارگه ر ل ده می
 ناا کرنا خانی لسه ر کار دکهن -
 نالافه کئی بچوبکه کو تیلین
 نامیرین موزیکئی وهکی (سنتور و
 بزقئی) لسه ر پا دبورن - جوړه کئی
 خورما هشک کریه.
- خرکمان (Xerkeman):** ته لها کو
 بو طوری و رویشی و گورگ
 و.....هتد دهیته هه دان.
- خرکوف (Xerkûf):** بوم یان کوندا
 مه زن.
- خرگاه (Xergah):** خیفه تا مه زن.
- خرگوش (Xergûş):** کیثرویشک -
 ههروه سا نا قئی بورجه کئی یه ژی.
- خرم (Xurrem):** شاد، خوهش -
 جبهه کئی تازه و خوش.
- خرما (Xurma):** خورمه.
- خرما بن (Xurma bun):** دارا
 خورمی.
- خرمک (Xermek):** موهرکین رهش
 و سپی کو دئیخنه ستویی بچوبکا
 دا نه ئیته چاقین کرن.
- خرمگس (Xermeges):** که رموز.
 ههروه سا (خرمنج) ژی لکاره.
- خرمن (Xermen):** گهنم یان جه هئی
 ناماده کو پشتی گیره کرنی و
 دانه بای ل پیده ری هاتبته
 کو مکر.
- خرمنکوب (Xermenkûb):**
 جهنجه ر.
- خرمنگاه (Xermengah):** بیتدر.
- خرناس (Xurnas):** دهنگی خرخری
 ده می ژ گه وریا که سی نقشستی
 دهیت.
- خروار (Xervar):** خرار، باری
 که ره کی کو نیزیکی سی سه د
 کیلوگرامایه - وهکی که ری، مینا
 که ری.
- خروس (Xurûs):** دیکل. ههروه سا
 په یقین (خرو، خروچ، خروه و خره)
 ژی لکارن.
- خروس خوان (Xurûsxwan):**
 ده می سپیدی وهکی دیکل بانگ

- ددهت. **خروسه (Xurûsê):** تیتلکا قوزی.
- خروش (Xurûş):** ههوار و قییری ل دهمی قههرینی - هۆسه و ههرا، دهنگ و دۆر.
- خروشین (Xurûşîden):** ههوار راهیلان، قیژی قه دان.
- خره (Xurre-ê):** نویره، گوری، تیروژک، روناھی.
- خریدار (Xerîdar):** بکری.
- خریدن (Xerîden):** کرین (کاری کرینا تشته کی و بهرامبه ر وی تشتی پاره دان).
- خریش (Xerîş):** سه لخ (جهی سه لختی) - ترانه و پی ترانک.
- خز (Xez):** کوژک (گیانه وهه کی بچوبکی ب چچکه، وه کی سفورهیه و کوربا وی دریژه و تیر موی یه، که قلی وی قه هوائی یان ب رهنگی خودلیی یه و بن حه فکا وی سپی یه. پرانیجا جاران ب شهف دهرده که قییت و فرندین بچویک دگربت و خوینا وان دمیتیت، ههروهسا مار و مشکا ژی نیچیر دکهت و که قلی وی گرانبه یه).
- خزان (Xezan):** پاییز، وهرزی پاییزی - خشوک (هه که سی یان هه ر تشتی وه کی ماری ب ریقه بچیت).
- خزرک (Xezrek):** ترس.
- خزندگان (Xezendêgan):** نهو دهسته یه ژ گیانه وهه را کو وه کی ماری بریقه دچن (نانکو خوه دخوشین)، مه رج نینه کو ب پی بن یان د بی پی بن، هنده ک ژ وان وهک نمونه: (تمساح، مارگوبسه، مار، کوبسه له) نه.
- خزیر (Xezîr):** خولی یا هیشتا گهرم، یان ژی هیشتا ئاگر دنا فدا هه بیت.
- خس (Xes):** پویش و په له خ - مروقتین شویشتی و چوننه.
- خسانیدن (Xesanîden):** جوبتن - لهق دانان.
- خسبانیدن (Xesbanîden):** نغاندن.
- خسبیدن (Xesbîden):** نقشتن، د خه و چوون.
- خستر (Xester):** بنیره: (خرفستر).
- خستن (Xesten):** ئیشاندن،

خسودن (Xusûden):

دروین (دروینا گیای ژئوردی).

خش (Xuş): خهسوی. ههروهسا

په یقین (خوش، خشو، خشور،

خشامن، خشتامن، خشدامن،

خوشدامن، خاش) ژى لکارن.

خش (Xeş): سه لځینه کا بچویک ل

سه ر هه ر تشته کی.

خشاب (Xeşab): ساجوړی

فیشه کا.

خشار (Xêşar): گیای ب زبان یان

چقین ب مفا کو پیتقی ناده کرنی

و که زاختنی بن.

خشت (Xêşt): لڼه، که ریچی نه

قه لاندی - خشت، رما بچویک (کو

جوړه کی چه کی بوویه و د که فن دا

دهاته بکارئینان).

خشته (Xeşte): هه ژار،

دهستکورت، مفلس.

خشک (Xuşk): بی ثاښ - هشک -

چرمسی.

خشکانج (Xuşkanec): لاواز،

له غهر.

خشکاندن (Xuşkanden): هشک

کرن، چرمساندن.

خشکیدن (Xuşkîden): هشک

بریندارکرن. په یقا (خسته: Xes-

tê) هه ر ژ قی ژئوده ری یه، ئانکو:

ئیشاندی، بریندار، نه خو هه ش،

خودان ئیش، وهستیای و رینج

دیتی ژ بهر کارى زیده یان برینا

ریکین ب قه کیش. ههروهسا

په یقا (خستگی: Xestêgî) ژى

ژ قی ژئوده ری یه، ئانکو:

ماندیوون، وهستیان.

خستو (Xestû): که سی کو دان

پیدانی ب تشته کی بکه ت -

به رک، وه کی: (به رکین مژمژا و

خو خا و خورمی و..... هتد)، بو قی

ئانکوبی (خسته و هسته) ژى

لکاره.

خستوانه (Xestevane): جلکین

کو ده رویشا دکرنه بهر خو ه و نه ف

جلکه ژ هر بی دهاتنه چیکرن.

خسر (Xusur): خه زویر و خهسوی.**خسر (Xeser):** ئاښا کو ژ بهر

زیده بوونا سه رمایی د

قه رسیت (جمد)، ههروهسا

په یقین: (یخ، هسر، هسیر،

هتسه، کاشه) ژى لکارن.

خسرو (Xusro): شاه - نازناښی

چه ندین شاهین ساسانی یانه.

خفتی (Xêftî): رستکا زیری کو	بوون - چرمیسن.
دمینیسته ب حه فکی قه و شور	خشم (Xeşm): قههر، توره.
نابیته سهر سینگى، گهردهنى.	خشمگین (Xeşmgîn): قههرى،
خفده (Xefde): چه میای، خوههر.	تورهبووی.
خفرگ (Xefreg): بی غیرهت، بی	خشن (Xeşên): گر(بهروفاژى په یقا
نامویس - پویچ، بی سنج -	هویر) - زفر.
ئه حمهق.	خشنک (Xeşeng): سهر که چهل -
خفگی (Xefêgî): تهنگه نهفهس -	حوچ، حوت، کهسئ کو سهړئ وی
خه ندقین ب کنفی یان ههر	موی لی نهبت.
تشته کئ دی.	خشنود (Xuşnûd): شاد،
خفه (Xefê): خه ندقی.	خوهشحال، که یفخوهش.
خفیدن (Xefîden): بیهن	خشنی (Xuşnêy): ژنا خرابکار،
هلکیشان - بیهنشتن - په سه ندکرن	قه حبه.
- سه رنیاس - ناقدار، ب ناڤ و	خشودن (Xuşûden): که زاختن (یا
دهنگ.	دارا).
خکشک (Xekuşk): گوزکئ	خشوک (Xeşûk): بیژی.
نه خشاندى و رهنگین یی کوژ	خفت (Xêft): گری(گری یا کنفی
تهقنا تاییهت ب جیړکافه هاتبیته	یان وهریسی).
چیکرن.	خفت (Xuft): نشست.
خل (Xul): کیتم عاقل - ئه حمهق -	خفتان (Xeftan): جل و بهرگین
ههبله - خوهلی.	شهړی.
خل (Xêl): ئافا کوژ دفنا مروڤی	خفتانیدن (Xuftanîden): نڤاندن
یان گیانه و هرا دهیته خوار.	- گه فزاندن - گرپلکرن.
خلاش (Xelaş): هوسه و ههرا،	خفتک (Xuftek): کابویس.
دهنگ و دۆر - ئه ردی ربسی.	خفتن (Xuften): نقشتن، د خه و
خلاندن (Xelanden):	چوون.

پي دهاژون - هه ر تشته كي سهرتير
كو بچيته د تشته كي ديرا،
وه كي (شوین، ستری، سیخ
و.....هتد) - پویچ و بی مفا -
دهنگ و دۆر، هوسه و هه را.

خم (Xem): خوهر، خوار،
وه ربادای.

خم (Xum): گوزكي مه یی یان
سیهكي یان ناقي - داهۆل.

خماخسرو (Xumaxusro): ناقي
ئيك ژ ئاههنگین كه قنین موزیکا
ئیرانی یه.

خماش (Xemaş): گلیش.

خمان (Xeman): كشان (كشانا
تیرها قیژی).

خماندن (Xemanden): چه ماندن،
خوههرکرن.

خمانیدن (Xemanîden): ب زار
تشته كي یان كه سه كي قه كرن.

خمپاره (Xumparê): گوللا توپی.

خمخانه (Xumxanê): مه یخانه،

مه یكه ده - دل (صوفی ل شوینا
په یشا دل، زاراوی خمخانه بکار
دیین).

خمیازه (Xemyazê): باوشکین
خه وی.

تیراکرن (وه كي شوین یان ستری
و.....هتد كو بكه نه د له شی را).

خلاوه (Xelave): سه رگه ردان،
حه یران، ب دنیا یی كه فتي.

خلبان (Xeleban): فرۆكشان،
شوفیری فرۆكي.

خپله (Xelpele): چه وتی - فهند و
فیل - کاري نه ریک و پیک.

خلخ (Xellux- Xullex): ناقي

کیمه نه ته وه کا تورکا بوو ل نیژیکی
(سیحون) كو لجه م شاعرین كه قن
د ناقدار بوون ب جوانی و ده لالیی
و مشه د هۆزانی خوه دا بکار
ئاینه. ههروه سا (خلخ، خرق،
قرلق) ژی لکارن.

خلر (Xuller): كه لیک، كه لینوک -

ناقي باژیركه کی یه ل نیژیکی
باژیری شیراز كو تربی وی یی
ناقداره، ب تایبه تی بو چیکرنا
مه یی.

خلن (Xulên): کلیمیشوک.

خلولیا (Xulûlêya): نه خوهشی

یه کا ده ماغی یه (دهیت وه کی
دیناتی) - زرشه رمی - زرشه رم -
نه ترسی.

خله (XeLe): به فري یا كو قايکی

خنک (Xên): سپی، هه‌ر تشتی سپی ب تاییه‌تی هه‌سپیی سپی - هه‌بله، ده‌په‌نگ.	خن (Xen): عنبـارا د بنـی به‌له‌ما (باخیرا) دا - کون.
خن‌گال (Xengal): کون.	خن‌به (Xunbê): گوزکی مه‌زن - کوار.
خن‌گل (Xengel): زری و کومزری.	خن‌بیدن (Xunbîden): ده‌ست قوتان، چه‌پله‌قوتان، ده‌ف قوتان - سه‌ماکرن.
خنوز (Xenûz): ئامانین کوژ ته‌قنئ هاتینه‌ چیکرن.	خنج (Xenc): ناز - شادی - سوود، قازانج.
خنیا (Xunya): سروود - ئاواز.	خن‌جیر (Xêncîr): بیهنا زویراندنا موی و هریب یان سوتاندنا هه‌ستی، هه‌روه‌سا موی و هری و هه‌ستیی سوتی.
خنیاگر (Xunyager): سروودبێژ - ئاوازخوان - موزیکژهن.	خندان (Xendan): ده‌ف ل که‌نی.
خنیدن (Xunîden): ده‌نگشه‌دانا ده‌نگی ل چیا‌ی و هه‌مامی و.....هتد - ناقداریون - هه‌لبزارتن و په‌سه‌ندکرن.	خنداندن (Xendanden): که‌ناندن.
خو (Xû): خولق، سروشت، طبعه‌ت.	خندستان (Xendêstan): جهی تپانه و یاری و پیکه‌نینی - درکه‌یه ژ لیتقین یاری.
خواب (Xab): خه‌و.	خنده (Xendê): که‌نی.
خواباندن (Xabanden): نقاندن.	خندیدن (Xendîden): که‌نین.
خواب دیدن (Xabdîden): خه‌ون دیتن.	خنشان (Xunşan): پیروز، مباره‌ک.
خوابیدن (Xabîden): نقستن.	خنک (Xunuk): هین، فینک، سار - باش و خوه‌ش - پیروز و مباره‌ک.
خواجه (Xacê): خودان، مه‌زن، سه‌روه‌ر، شیخ - مالدار، زه‌نگین، ده‌وله‌مه‌ند - خساندی (زه‌لامی) خه‌ساندی - په‌یقا ب قئ ئانکوبی ژ په‌یقا «خواجه‌ سرا» هاتیه وه‌رگرتن و هیتدی هیتدی په‌یقا	

- «سرا» ژیتشه بوویه و خواجه ب تنی
 مایه.. په یشا «خواجه سرا» بو وان
 زه لا ما دهاته گوتن یین کو دبوونه
 خولام د مالا مه زنی یان ناغای
 یان سه روکی.....دا، و ئەف کەسی
 کو دبوو خولام، ل دهستپیکی
 دهاته خه ساندن پاشی دهاته
 دامه زراندن وهک خولام ل مالا وی
 مه زنی.
- خوار (Xar):** حه قیر، زه لیل - تاف -
 ههروهسا هه یف.
- خواربار (Xarbar):** خوارده مه نی،
 ئەرزاق، ئازوقه.
- خوازه (Xaze):** داخواز.
- خواست (Xast):** داخواز - هه ز.
- خواستگار (Xastgar):** خوازگینی.
- خواستن (Xasten):** هیشی کرن -
 داخوازکرن - خواستن - ئاره زوو
 هه بوون - حه زژیکرن -
 گازیکرن (دهمی گازی ئیکی بکهن
 کو بنک قه بهیت).
- خواستنه (Xastê):** زیر و مال و
 دارایی.
- خوالیگر (Xalîger):** زاد چیکه ر،
 خوارن لینه ر (طباخ).
- خوان (Xan):** سفره، خوان - ئاده.
- خواندن (Xanden):** خواندن.
- خواهر (Xaher):** خویشک، خوه.
- خواهر اندر (Xaher ender):**
 خویشک و براییین کونه ژ
 دهیکه کی یان نه ژ بابه کی بن.
- خواهر خوانده (Xaher xandê):**
 کچه ک یان ژنکه ک کو که سه کی ب
 خویشکینی و هرگریت و ناخی
 خویشکی لی بنیت.
- خواهش (Xahêş):** ئاره زوو.
- خواه ناخواه (Xah naxah):** بقیت
 نه قیت، چ بقیت یان نه قیت.
- خوب (Xûb):** باش، قهنج - جوان،
 دهلال، خشکوک.
- خوچ (Xûç):** کوفیکا دیکلی.
- خود (Xod):** کومزری (کولافی ئاسنی
 ئەوی کو شهرقانا د شهرا دا دکره
 سه ری خوه) - خوه (ئه ز بخوه، ئەو
 ب خوه) - خوه بی (به رو قازی
 بیانی، وهکی: یی مه بخوهیه،
 خوه بی یه).
- خور (Xor):** تاف، رۆژ - رۆژا یازدی
 ژ هه ره یشه کا سالا هه تافی -
 خوارن، خوارده مه نی.
- خورا (Xora):** ژ هه ژی، ب سه رقه،
 لایق - خوارده مه نی.

خوراک (Xûrak): تشتی کو بیته	کوشتبیت (قاتل).
خوارن، زاد، خوارده مهنی.	خونین (Xûnîn): خوینه لو،
خوردن (Xorden): خوارن.	خوبناوی.
خورشید (Xorşîd): تاف، هه تاف،	خوهل (Xûhl): خوههر، خوار،
خۆر.	چه میای.
خورند (Xorend): ژ ههژی، ب	خوی (Xûy): سروشت، طبعهت -
سه رقه، لایق.	خوه (عه ره قا کو ژ له شی
خوره (Xorre): نویره، گوری،	دهردکه قیت).
تیرۆژک - مه زناهی -	خوید (Xevîd): گهنم یان جههتی کو
ده قهر (ناحیه).	هیشتا گولی نه دابیت. ب عه ره بی
خوزی (Xûzî): قه قوتای (گوشتی	دبیژن (قصیل).
قه قوتای).	خویش (Xîş): کهس و کار، خزم،
خوست (Xust): دورگه،	نیاس.
گزیرته (جزیره) - قه قوتای،	خه (Xeh): وهی، وهه؛ په یقا قه نجی
هه رشانندی.	یی یه، وهکی دبیژن (وهه/وهی پا
خوش (Xoš): باش، قهنج - شاد -	یا باشه!).
خوهش.	خیابان (Xîyaban):
خوشه (Xûşê): ئویشی (ئویشیی	جاده (شارع).
تری).	خیار (Xîyar): خیار (جوره کئی فیقی
خوک (Xûk): بهراز.	یه).
خوله (Xûlê): خالی، قالا.	خیتال (Xîtal): ترانه، یاری -
خون (Xûn): خوین.	نه وهیی، دره و.
خوندگار (Xûndgar): خودان،	خیدن (Xîden): چه میان، خوئل
سه روهه.	بوون.
خونی (Xûnî): خوینه لو، خوبناوی -	خیره (Xîrê): بی ترس، بی شهرم -
کوژهک، نه و کهسی کو ئیک	حه بییری، سه سورمای - بیته وده.

خیزاندن (Xîzanden): ژ ئهردی بلندکرن.	کهفن دا دئییخستنه ستوییی گاجوتا و ئهرد پیی دکیلان..).
خیزیدن (Xîzîden): خوشین (وهک ماری ب ریقه چوون) - حولسین، ته حسین - خوه هاقییتن، خوه هلاقییتن.	خیک (Xîk): مه شک. خیم (Xêym): برین (برینا برینداری) - تف، گلیز - ئافا کور دفتی دهیته خوار - کنیشتی چاقی.
خیس (Xîs): ته، شل.	خیو (Xeyû): تف، گلیز، ئافا دهقی.
خیش (Xîş): هه قجار (ئامیرهک بوو د	

د

داد (Dad): قانون، ياسا - داد (عدل) - وژدان - به خشيش، دان - باهر - نه سيب، قسمت - هه وار و دهنگي بلند.	د (Dal): تپيا دهه يه ژئولفابيا زمانې فارسي. د گه لهک په يقان دا دبسته (ت)، وهکي: (زردشت = زرتشت، دشک = تشک)، و د کهڅن دا هندهک جارال شوبنا (د)ئ (ذ) دادنان ئه و ژي هه گهر تپيا بهري (د)ئ ساکن يان تپپن علله (و، ا، ي) بان، وهکي: (گنبد = گنبد، گشود = گشوډ)، لي نهو چو پويته ب څي قاعيدهي نايته کرن و (د) ل جهي خوه و (ذ) ژي ل جهي خوه بکار دهين.
دادا (Dada): خزمه تکارې پير - باپير. هه روه سا (دادک، دادو، دادا، دده) ژي لکارن.	دائي (Da'î): خال، برايې دهیکي.
دادار (Dadar): داد گهر، عادل، حاکم - ئافرنده (خالق).	داپرز (Daperze): حاجي رهشک.
داداش (Dadaş): برا.	داچک (Daçek): گوهارک.
دادر (Dader): برا - دهسته برا، هه څالي کو مروڅ وهکي برايې خوه حه ژي بکته - داد گهر (عادل، حاکم).	داخل (Daxul): داهول.
دادرک (Dadrek): برايې بچوبک.	داخم (Daxêm): رزقي روژي.
دادرند (Dadrend): برايې مه زن.	داخیدن (Daxîden): ژ هه څ
دادن (Daden): دان (تشتهک دانه څ دهستي ئيکي).	جودا کرن، په لاتنه کرن، بژاله کرن.
دادوند (Dadvend): بهر ا بهر،	

- یہ کسان، تہمہت ہفت.
- دار (Dar):** دار، ب قی ئانکویئ
- پہیقا (درخت) ژئ لکارہ - کاریتہ
- سیپیکا خہندقاندنی، سیدارہ.
- دارا (Dara):** ہہیی، دہولہ مہند،
- زہنگین، مالدار.
- دارائی (Dara'î):** سامان - جورہکی
- پہرؤکی ئارموبشی یہ -
- دارایی (ریقہ بہری یان و ہزارہتا
- دارایی).
- دارکوب (Darkûb):** دارکوکہ.
- ہہروہسا ناقتین (دارکو، دارتوک،
- داربر، دارشکنک، دارسنب،
- درخت سنبہ) ژئ لکارن.
- دارو (Darû):** دہرمان (دواء) -
- دہرمانک، بہاراتین زادی.
- داریک (Darîk):** ناقتی وی پاری
- زیری یہ یی کول سہرہمی
- «داریوش کبیر» و ب فہرمانا وی
- ہاتیہ بکارٹانین.
- داس (Das):** شالوک.
- داستان (Dastan):** چیروک،
- چیقانوک، سہرہاتی.
- داش (Daş):** کوبرہہ (کو جیپرکا و
- تابوکا تیدا دقہ لین) - برا.
- داشاد (Daşad):** بہخشیش، دان،
- پاداش.
- داشتن (Dašten):** ہہبوون - ماتی
- ژیکرن، چاقدان، بخودانکرن.
- داشخار (Daşxar):** ژہنگار (ژہنگارا
- ئاسنی).
- داغ (Dax):** گہلہک گہرم، گورہ -
- داخ، نشان، جہک ژلہشی کو
- ہاتبیتہ سوتن یان داخ کرن - خہم
- و کوغان.
- داغان (Daxan):** بڑالہ، پہلاتہ.
- داغمہ (Daxme):** قہشاقی بوونا
- لیقا - تامیسک، شہف ترسک.
- داغول (Daxûl):** فیلہاز، حیلہکەر.
- داغینہ (Daxîne):** کھشن و ژ
- کارکھفتی - ئاسنی شاراندی کو
- لہشی مرؤقی یان گیانہ و ہرا پی
- داخ دکھن.
- دال (Dal):** شاہین، بازی.
- دالان (Dalan):** کولانا سہرگرتی.
- دالبوز (Dalbûz):** حاجی رہشک.
- دالمن (Dalmen):** بنیرہ: (دال).
- دالیز (Dalîz):** بنیرہ: (دالان).
- دام (Dam):** تہلہہ، ہہر تشتہکی
- کو بو نیچیرکرنی بہیتہ بکارٹینان
- گیانہ و ہری کوبقی لی بی تازار،
- وہکی: (خہزال، شقر)، ہہروہسا

دانا (Dana): زانا، پیڼ ټاگهه، هشيار، زيرهک.	گيانه وهرين کهه، کو مروژ ل مال بخودان دکهت، وهکی: (چیل، پهز، ههسپ و حیشترو.....هتد).
دانستن (Danêsten): زانین.	داماد (Damad): زافا.
دانش (Danêş): زانست، علم.	دامان (Daman): دانگ، دههمه (دههمه نا چيای، يان دههمه نا جلکا). ههروهسا (دامن، دامنه) ژي لکارن.
دانگ (Dang): باهر، بهش، پشک - ټيک ژ شه شي ژ هه ر تشته کی.	داموز (Damvez): سه لک، سه فی - به فی يا به فی.
دانندگی (Danendêgî): زاناتی، زانابوون.	دان (Dan): پاشگری (دان، دانک) کو نانکویا جهی ددهت، وهکی: (آتشدان = ناگردانک، چایدان = چایدان) - دندک، بهرک، توژ (دندکیت گه فی، بهرکیت حولیکا، توژی گولا) - تومک (خوارنا کو دکه نه بهر فرندا) - ههروهسا ب کاری بدویف خوڤه نانکویه کا دی ددهت، وهکی: (دان کردن = لب لب کرن، مینا لب لب کرنا هناری) - کاری فرمانه ژ په یفا (زانستن) ټانکو: بزانه - ههروهسا هه قواتایا (زان و ناس) ا کوردی یه ده می دگهل هنده ک په یقین مینا (تاریخ دان: میژووزان، میژووناس) دهیت.
داندده (Danendê): زانا.	
دانه (Danê): دندک (دندکا هناری)، بهرک (بهرکی خورمی، خوخی و.....هتد)، لب (لبا نیسکی، لبا نوکی و.....هتد).	
داو (Dav): دۆر، نوره، گهر (نویت) - ههروهسا (ادعا، دعوی) یا عهده بی.	
داور (Daver): دادغان، حه که م.	
داویدن (Davîden): ادعا کرن.	
داه (Dah): هرمارا دهه (۱۰) - خودام.	
داها (Daha): شکهفت - شکهن - چیا - دۆل.	
دای (Day): دیواری ژ ته قنی و لبنا هاتبیته چیکرن.	
دایه (Dayê): دادۆک، دایین، ژنا کو ب شیری خوه بچویه کی بخودان	

- کەت. کۆما وان دېیتە «دایگان». کارى کۆ «دایه» پى رادبیت دېیتى «دایگی، دایگانی». دېستان (Debêstan): خواندنگه‌ها سهرتایی. دېنگ (Debeng): دهبه‌نگ، گيژ، ئەحمەق. دېیت (Debît): جورەکی پەرۆکی یه. دېیر (Debîr): نثیسه‌ر - مامۆستایی قوناغا دواناڤنجی. دېیرستان (Debîrêstan): خواندنگه‌ها دواناوه‌ندی. دچار (Duçar): گرافتار، تووش (دچار شدن: گرفتار بوون، تووش بوون) - څیکه‌فتنا ژ نشکه‌کی څه. دځ (Dex): خوری (خالص) - باش، قه‌نج - ده‌سته‌ک، فه‌وج. دځ (Dux): کورتکریا په‌یڅا (دختر = کچ، دوت) - ناڅی داره‌کی یه. دخالت (Dexalet): مایتپکرن. هه‌رچه‌نده ئەف په‌یشه ژ زمانى عه‌ره‌بی هاتیه وه‌رگرتن لى د عه‌ره‌بی دا نینه، به‌لکوب عه‌ره‌بی دېیتى (مداخله).
- دختر (Duxter): کچ. هه‌روه‌سا (دخ، دخت، دوشیزه) ژى لکارن. دخش (Dexş): ده‌ستپیک، سهرتا - ره‌ش و تارى. دځم (Dexm): گۆر، قه‌بر. هه‌روه‌سا (دځمه، سرداب، سردابه، گور) ژى لکارن. دځو (Dêxev): خودانى گوندى، مه‌زنى گوندى - زه‌لامى دهبه‌نگ و ئاقل سڅک - ناڅى زه‌لامه‌کی هه‌بله‌یه کوخه‌لکى ده‌څه‌را «قه‌زوين» بوویه و گه‌له‌ک چيروکين ب که‌نى ژى هاتينه څه‌گواستن. دد (Ded): درنده. هه‌روه‌سا (دده) ژى لکاره. ددر (Deder): کولان و باژير، ژ ده‌رڅه‌ی مال. در (Der): د، د ناڅدا، هوندر - هنده‌ک جارا دگه‌ل هنده‌ک ژي‌ده‌ران ده‌يت و ئانکوبيا وان دگوه‌ورت، وه‌کی: (افتادن = که‌فتن، در افتادن = دگه‌ل که‌سه‌کی ب شه‌ر چوون؛ يان: آمدن = هاتن، در آمدن = چوونه‌ژور، يان هاتنه ژ ده‌رڅه) - ره‌خ، سه‌مت، ئال -

- دەر (دهری خانى) - دۆل، يان ريكا
 كود دؤلا را دبورت.
- درا (Dera): زهنگل، زهنگ (جرس)
 - فرمانه ب دهرکهفتنى (دهرکهفه).
- دراز (Dêraz): بلند - دريژ.
- درازا (Dêraza): بلندی، دريژی.
- درازکشیدن (Dêraz kêşîden):
 خوه دريژ کرن، ل سهر ئوردی
 نقشتن، بيهنقه دانا سهر پشتی،
 رازان.
- درامد (Deramed): مفا، سوود،
 داهات.
- دراییدن (Derayîden): گۆتن،
 ئاخفتن، ستران گۆتن، قییری
 راهیلان.
- دربا (Derba): پیدفیاتى.
- درباختن (Derbaxten): یاری کرن
 - دۆراندن، ژ دهست دان.
- دربار (Derbar): بارهگا، کوچکا
 پاشاتی.
- دربدر (Derbêder): دهره دهر،
 ئاواره - ژ دهره کی بۆ دهره کی دی، ژ
 خانیه کی بۆ خانیه کی دی (دهمی)
 مروژ ل کهسه کی یان ل تشته کی
 دگه رییت).
- دربر (Derber): ل هه مبیژ.
- دریند (Derbend): ریكا تهنگ و
 زراف ل چیاى، ریكا ل ناقبه را دو
 چیا یان - دۆل - کهله - قهیدکری،
 گرفتار، ئیخسیر.
- درپی (Derpêy): پنیکیئن کو
 دئیخنه سهر جلکیئن دریای -
 لدویش را، ل پهی.
- درجا (Derca): د جهی خوه دا.
- درچه (Derçê): کورتکریا پهیقا (در
 = دهروک).
- درخت (Dêrext): دار.
- درختستان (Dêrextêstan):
 دارستان.
- درخش (Dêrexş): رۆناهی،
 رۆشنایی.
- درخشان (Dêrexşan): روناهی
 دهه، ته بیسوک.
- درخشیدن (Dêrexşîden):
 رۆناهی دان، تیروژک فه دان،
 ته بیسین.
- درخف (Duxuf): زرکیئتکا رهش.
- درخواست (Derxast): داخواز،
 هیقی (رجاء).
- درخور (Derxor): ژ ههژی، ب
 سه رقه، لایق.
- درد (Derd): دهرد، نه خوهشی،

ناقداره.

درغیش (Derxîş): گه‌له‌ک، فراوان،

گہلہ ک کہ تبیتہ سہریک (وہ کی)

بہ فری).

درفش (Dêrefş): شوپرنه کا ستویر و

سہر تیژہ کو دہستکہ کی داری یی

يَيْقَهُ وَ بَوَّيْلاَفْ دروينمِ، دهيتَه

بکار ئینان و کاری وی ژبی

کونکرنا چہ رمی یہ - ئالا، وہ کی:

(درفش، کاویان).

درفشان (Dêrefşan) : بنیره:

(درخشان) - ههژههژۆک.

درکشیدن (Derkêşîden):

ڦه خوارن، فرڪرن. هه روه سا ب

په یڅا بهری خوهڅه ئانکوا وی

دهیّته گوهارتن، وهکی: (دامن

درکشیدن = خواه یا شقه‌کشان. دم

درکشیدن = بی‌دهنگ بوون، خوه

مت کرن.)

درگاه (Dergah): ده‌رگهه،

دهرازینک، جہتی دہر

دکه قتی (مه لهن).

درگذرانندن (Derguzeranden):

زیده‌کرن، ژحه‌دی ده‌ریخستن.

درگذشت (Derguzeşt): مهرگ،

مرن - مر (بو سیّہم کہ سئی تاکئی).

- درگـذشتن (Derguzešten):** بۆرین، چۆن، دهر بازوون، ف بهرکه تن - لیبۆرین، عه فوکرن، مرن.
- درگر (Durger):** دار تراش (نجار).
- درگرفت (Dergêrêften):** ناگر تی بهریوون، سۆتن - کارتیکرن.
- درگیر (Dergîr):** گرفتار، تووش بووی.
- درلک (Dêrlêk):** جلکێ کورتی بی هچک.
- درما (Derma):** کیترویشک.
- درمان (Derman):** دهرمان (دواء) - چاره، چاره سهری (علاج).
- درماندن (Dermanden):** بیتچاره بوون، وهستیان.
- درنا (Durna):** فرنده کێ کوبشی یه و گوشتی وی هه لاله، پیتیین وی و گهرده نا وی ددریژن و کوریکا وی کورته و پتر ل بهر لیقین ئافا دژیت. ل ئه سمانا کۆم کۆم و ب رهنگی سیگوشی (مثالث) دفرن. ههروهسا نا قین (کلنگ، باتراژی هه نه. ب عهره بی دبیتنی (کرکی).
- درنگ (Dêreng):** دهنگی زهنگی، دهنگی کوژ قیککه تنه دو تشتین
- ئاسنی دهیت - خوه شه هیلان، هیدی (بهروقاژی «لهز»).
- درو (Dêro):** دروین (دروینا گه می و جهه و نوکا و.....هتد).
- دروا (Derva):** پیدڤیاتی، پیویستی - هه لاویستی - سه رنوخی - سه رگه ردان.
- درواخ (Dervax):** موکوم - ساخلم، لهش ساخ، ته ندروست.
- دروازه (Dervazê):** ده ری مه زن (ده ری بازیری، ده ری که لهی).
- درواڤ (Dervaj):** بنیره: (دروا).
- دروانه (Dervane):** نه قه ب (کونا کول بانی دهاته شه کرن و د ویری را دچوونه سه ربانی).
- درواه (Dervah):** بنیره: (دروا).
- درود (Durûd):** دوعا - سلاخ - مه دح و سه نا - دار، داری پری، ده پ (لوحة).
- درودگر (Durudger):** دار تراش (نجار).
- دروش (Dêrevş):** بنیره (درفش).
- دروغ (Durûx):** دره و، نه وه بی.
- دروغگو (Durûxgû):** دره و کهر، دره وین. ههروهسا په یقین (دروغ باف، دروغ پرداز، دروغزن،

دروغسار) ژى لکارن.	بیت.
دروک (Durûk): هویرکى داری،	دره (Derrê): دۆل، ریکا کول
گهرگا داری.	ناقبهرا دو چپایان را دهریاز بیت.
درون (Derûn): هوندر، ژ ناڅدا -	درهشته (Derhêste): دان،
ناقى نانه کی بوو کول دهمی	به خشیش.
زهردهشتی یا و د رى و رسمه کا	درهم (Derhem): تیکه ل، د
تایهت دا پشتی دوعایا (درون)	ناقیکدا - پهریشان، تیکچووی،
ژ ئاقیستایى دهاته خواندن ئه و	ئهنی گری.
نان دکرنه پاری پاری و لسه ر	دری (Derî): ههر تشتی کویى
ئاماده بوویان به لاف دکرن.	دۆلی بت، وهکی: کهوی کود ناڅ
دروند (Dervend): شوک، چنگال.	دۆل و نهالا دا دژیت - ههر تشتی
دروند (Durvend): د ئایینی	کویى کوچکا شاهى بت، پتر
زهردهشتی دا دپیژنه وی کهسی یی	(درباری) ل کاره - زمانى فارسی
کو هزرا وی و گوټنا وی و کریارا	یى کو پشتی زمانى په هله قى
وی خراب بت، ئه و کهسی کوژ	هاتیه بکارئینان.
همی سالوختن قهنج یی بار بیت،	دریا (Derya): دهریا، ئاڅا گه له ک
خرابکار، بی دین.	کوئهردهکی مشه قه گرتبیت و
درونه (Derûnê-e): زک، هوندری	برژبته سهر ئوقیانوسا.
زکی - کڅان، چه میای -	دریاچه (Deryaçê): دهریایا
که سکوسۆر، که سکونالا.	بچویک - دهریایا کو ههرچه ند
درویدن (Dêrevîden): دروین	رهختن وی هشیکی بن، گۆل.
(کارى دروینا گه نى و جهه یی	دریافتن (Deryaften): قه دیتن، ب
و.....هتد).	سهر تشته کی هه لېوون،
درویش (Dervîş): دهستکورت،	تیگه هشتن.
هه ژار، قه لندهر، دهر ویش، کهسی	دریچه (Derîçê): دهر گه هئ
کوب پچه کا مالى دنیا یی قانع	بچویک، کوله ک.

- دریدن (Derîden): دراندن.
- دریغ (Derîx): مخابن - کوڅان، خه م - په شیمانی.
- دریواس (Derîvas): چار ره‌خپن خانی - چارچوڅی کو دهروک دکه‌قتی (مه‌لېه‌ن).
- دریوزه (Deryûzê): گه‌دایی، خواستن.
- دزد (Duzd): دز، دزبکهر، که‌سی کو تشتین خه‌لکی بیهت بی ی ناگه‌هی یا وان.
- دزدانه (Duzdanê): ب دزبکه.
- دزدکی (Duzdekî): بنی‌پره: (دزدانه).
- دزدیدن (Duzdîden): دزین.
- دزغاله (Duzxalê): دیواری، دۆرماندۆری که‌له‌ی یان باژیری، شویره - چه‌پهر.
- دزندیس (Dêzendîs): به‌رابه‌ر و ئیکسان، ته‌مه‌ت هه‌ف - وه‌کی، مینا، شتی - ئه‌شکه‌را، خوبا - ده‌ملده‌ست، د گاڤیدا.
- دژ (Dêj): که‌له.
- دژ (Duj): پی‌شگره کو لبه‌ری هه‌ر په‌یقه‌کی بیت نانکوا پیساتیی و قه‌هری و دژاتی پی دده‌ته په‌یقی، وه‌کی: (دژآباد = قه‌هرگرتی، ئه‌نی گری - دژبراز = نه‌جوان، خاڅ).
- دژک (Dujek): خه‌وریک - په‌قیشک.
- دژکاک (Dêjkak): ته‌یری که‌له‌خا.
- دژکام (Dujkam): تام ته‌حل - خه‌مگین - توپه‌بووی.
- دژم (Dujem- Dêjem): دامای، دلته‌نگ، خه‌مگین، په‌ریشان.
- دژمان (Dujman): خه‌مگین، دلته‌نگ - کوڅان و مخابنی.
- دژن (Dêjen- Dujen): تام نه‌خوه‌ش - به‌درفه‌تار و توپه‌بووی.
- دس (Dês- Des): وه‌کی، مینا - هه‌قتا (نظیر).
- دست (Dest): ده‌ست (ئه‌ندامه‌کی له‌شی یه) - یه‌کا هژماری، وه‌کی دبیتژن (ده‌سته‌کی فنجانا) - دۆر، جار، که‌په‌ت، ده‌می دبیتژن (ده‌سته‌کی قوماری).
- دستار (Destar): دهرسوک، شاشک.
- دستاس (Destas): دستار.
- دستان (Destan): کوما په‌یقا (دست) - فیل، حیل - سه‌خته، قه‌لپ - سروود، ئاواز - چیرۆک،

- چیټانوک - ههروهسا د «شهنامه» | فردوسی دا ئه و ناڅه یی کو سیمه رخی دانا یه سهر (زال) ی بابی روسته می.
- دستکش (Destkeş):** دهستگورک.
- دسته (Destê):** دهستک (دهستکی بشری، دهستکی شیري، دهستکی گولا) - گرز (گرزی گیای) - تیم، تیپ (وهک تیما وهرزشکارا یان تپیا موزیکي).
- دش (Duş):** پیشگری کو لبهري هندهک په یقان دهیت و نانکویا (پیس، کریت، دژ) دگه هینت.
- دشت (Deşt):** دهشت، بیابان - نیکه مین معاملا کو سپیدی بکړ و فروشه ر دکهن.
- دشتان (Deştan):** ژنا کو د بی نثیراهی (عادی) دا بیت.
- دشتی (Deştî):** یی دهشتی - ناڅی ټاهه نکه کا موزیکا ئیرانی یه.
- دشتی (Duştî):** زیری.
- دشخوار (Duşxwar):** دژوار، زهحمهت.
- دشک (Deşk):** دهزی، بهنک.
- دشمن (Duşmen):** دژمن، نه یار.
- دشنام (Duşnam):** خه بهر،
- ئاخفتن کریت، جځین.
- دشنگی (Deşengî):** روژگار، دنیا، فلهک.
- دشنه (Dêşne):** خه نجه ر.
- دشوار (Duşvar):** دژوار، زهحمهت.
- دغ (Dex):** ئهردی هشک و رهق، ئهردی کو گیا لی شین نه بیت - ههروهسا بو سهری بی موی ژي دهیتته گوتن.
- دغا (Dexa):** نه راست، نه دروست، سهخته، قه لپ.
- دغدویه (Duxdûyê):** کچ - ناڅی دهیکا زهردهشت پیغه مبهري یه.
- دغسر (Dexser):** که چهل، شامی، سهری بی موی.
- دغل (Dexel):** نه راست، نه دروست، سهخته، قه لپ - فیل، حيله.
- دغ (Def):** دهف (نامیره کی موزیکی یه).
- دغتر (Defter):** دهفته ر - نقیسینگه ه، مه کته ب (جهی کاری).
- دغزک (Defzek):** مه زن، قه له و، بخوڅه.
- دغک (Defek):** ئارمانج.
- دک (Dek):** باهر، پشک - گه دا،

گه دایبی.	گوشته خواره - کولانی، فله لپته.
دکلان (Duklan): ته شی.	دلهره (Dêlhurê): دل قوتک (ژ بهر ترسا ژ نشکه کی فله).
دگدگ (Degdeg): دهنګی شهق شهقا کوژ ددانا دهیت لدهمی سهرمایئ.	دلیر (Dêlîr): دلیر، ئازا، دلاوهر، نه ترس، میترخاس.
دل (Dêl): دل (قلب).	دم (Dem): ههوا، بیهن (نفس) - ناخینک - ههوار - دهم، وهخت، گاښ - دهښ (دهښی کیږی یان خه نجه ری) - ئالافه کی پفکرنی یه کو زیرنگر و ئاسنگه ر بکار دئین بۆ گه شکرنا ئاگری.
دلک (Delq): جلکی دهر ویشا (خرقه).	دم (Dum): کوری، دوپښ.
دلک (Delqek): لیبوک (که سی کو کارپن ب که نی بکه ت و خه لکی بکه نینت).	دما (Dema): بیهن (نفس) - تپهن، پلا گهرمه ی یان سهرمایئ.
دلیم (Dulum): خوریک.	دماسنج (Demasenc): ئالافی کو بۆ پیښانا پلا گهرمه ی یان سهرمایئ بکار دهیت (میزان الحرارة، محرار).
دلله (Dulme): ئیپراخ، دۆلمه.	دماغ (Demax): دفن، که پو، پۆز.
دلننگ (Dêleng): ههلاویستی (وهکی ئویشین خورمی).	دمامه (Demame): بلوول - زرنا.
دلواپس (Dêlvapes): پهریشان.	دمان (Deman): مهست و غه زه بگرتی - که سی کو چرچا وی بت و ب قه هر قه ل که سه کی دی بخورپ.
دلوار (Dêlvar): دلیر، نه ترس، دلاوهر، میترخاس، نه ترس.	دمل (Dulmul): فهریک، که لی نوک.
دله (Dele): ناڅی گیانه وهره کی	دملک (Dumbek): تمبلک (ئامیره کی موزیکی یه).

دمبل (Dembêl): ئالاڤه كى وه رزى يه، ئه و ژى پىك دهيت ژ ئاسنه كى كورت كو ههردو ره خپن وى ئاسن پيشه نه و ياريكه رين له شجوانى يى بكار دئين.	دم لابه (Dum labê): كورى هه ژاندا سهى ژ بو خوه شرين كرن و مه لاقىي.
دمدمه (Demdeme-ê): حيله، فيل - ناقدارى - داهول و دهنگى داهولى.	دمندان (Demendan): دوزهخ، جهنم، ئاگر.
دمدمى (Demdemî): دهدهمى، كهسى كو هه رگاڤ بوگاڤ ئاخفتن خوه يان بير و باوه رين خوه دگوهورت.	دمنه (Demne- Dêmênê): ناقى طورى يه كا حيله كهره كو چيشانو كا وى دگهل (كليله) ي د په رتوكا (كليله و دمنه) دا هاتيه - ههروه سا بو ريشى يان مروڤى حيله كهر و فيلباز ژى دهيتته گوتن.
دمر (Demer): بهراپشت، قازى - نوخين، كهسى يان تشتى كو كه تبيتته سه ر دهڤى خوه.	دمور (Demûr): ئاوازا نه رم و هيدى.
دمغ (Demex): شه رمكرى.	دمه (Deme): باكوزيرك، با و به فر و سه رما دگهلتيك - ههروه سا ئالاڤى پفكرنى كو زيترنگر و ئاسنگه ر بكار دئين بو گه شكرنا ئاگرى - دهڤ (دهڤى كيىرى و خه نجه رى).
دم گرگ (Dumê gurg): سه و گورگ (مه بهست ژى ئه و سپيده يا دروينه كو مروڤ سهى و گورگى ژىك نه نياسيت، كو ئه و دهمه ژ پشتى نيڤه شهڤى دهمى دبسته روناهى و مروڤ وه هزر دكهت كو ئهڤه بوو سپيده و دى هند بينيت كو ديسان دنيا تارى بووڤه).	دميدن (Demîden): پفكرن - هاتنا باى - شين بوون و سه رهلدانا گياى ژ بن ناخى - روژهلان.
دم گرم (Demê germ): ئاخفتنا كو كارتىكرنى ل گوهدارى بكهت.	دنن (Denan): چوونا ب كهيف و خوه شحالى.
	دنبال (Dunbal): كورى، دويڤ - لدويڤ، ل پهى، ل پشت.

- دوبلن (Dunbelan):** گونیت پەزی
سپی - جوړه کئی کفار کایه.
- دنبه (Dunbê):** دینگئی پەزی.
- دنچ (Dênc):** جهی ئیمن و دویر ژ
دهستدریژی یا بیانیان.
- دند (Dend):** ده‌بەنگ، هه‌بله،
ئه‌حمه‌ق.
- دندان (Dendan):** ددان.
- دنده (Dendê):** په‌راسی -
گبړ (وه‌کی گبړی ترومیلتی).
- دندیدن (Dendîden):** هیدی و لبن
لیثافه دگهل خوه ناخفتن.
- دنگ (Deng- Dêng):** ئاشی
برنجی، ئامیری پویش قوتیی (ئه‌و
ئامیری کو پویشی برنجی پی
بقوتن دا دندکا سپی ژ قه‌لپیشکی
جودا بیت).
- دنگ (Deng):** بنی‌په: (دند) -
ده‌نگی ئیک‌که‌فتنا دو تشتین
ئاسنی.
- دنگاله (Dengale):** شیشلتوکین
به‌ستی، لویلاق، گلیله.
- دنه (Dene):** ئاواز - ده‌نگی خوه‌شی
و شادی یی.
- دنیدن (Denîden):** ب شادی و
خوه‌شالی بریقه‌چوون.
- دو (Du):** هژمارا (۲) دو.
- دو (Duw-Duv):** غاردان، به‌زین.
- دوازده (De-Duvazde):** هژمارا
(۱۲) دوازده.
- دوازده‌هه (Devazdehe):** دوازده
گری (اثنا عشر).
- دوال (Deval):** که‌مه‌ریه‌ند.
- دواندن (Devanden):** به‌زاندن.
- دوباره (Dubarê):** دوباره،
دوجارکی.
- دو برادران (Du beraderan):**
نافی دو ستیرایه کو دکه‌قنه د
جه‌رگی «ته‌رمی نحی» دا کو ب
عه‌ره‌بی دبیرتی (فرقدان -
فرقدین).
- دوبین (Dubîn):** چاف وې، چاف
ویر.
- دوپیکر (du pêyker):** نافی بورجا
سییی یه ژ هه‌ر دوازده بورجین
فه‌له‌کی کو وه‌کی دو بچی‌کین
رویسن، ب عه‌ره‌بی دبیرتی
(جوزاء).
- دوتا (Du ta):** دو طا، خوه‌هر،
چه‌میای، قه‌چه‌ماندی.
- دوچه‌رخه (Duçerxê):** پایسکل .
- دوختن (Dûxten):** دورین (کاری)

وی تشتین دویر چیتتر ژ تشتین
نیزیک ببینت - دویربین (دړکۀ یه بو
که سین هزر ل پاشه روژئی دکهن و
دویر دنیرن) - دیرینه (ثالاقه که کو
تشتین دویر بو دیتنا چاڅا نیزیک
دکته).

دورو (Du rû): دو روی (که سی کو
ئاخفتن و کربارین وی نه وهک
هه ټ بن «منافق») - دو
روی (پهړوک یان هه ر تشته کی دی
کو بهر و پشتین وی ژ لایی نه خش
و نیگار و..... هتد ټه، دگه لیک د
جیاواز بن) - جوړه کی گولئ یه کو
ره خه کی وی سوره و ره خی دیتر
زه ره (گولا ره عنا).

دوړخ (Dûzex): جه هنه م، سه قهر،
دوړه خ، دوړه ه.

دوزمان (Dûzman): به نک، ده زی.
دوزنه (Du zenê): زه لامی کو دو
ژن هه بن.

دوزنه (Dûzenê): شوېژن، دهرزیک
- زیلکی زړکیټک و ستینک و
پیشی و..... هتد.

دوزه (Dûze-ê): قورینجوک.
دوزیدن (Dûziden): دورین (بو
درباری).

درباری - دوهتن (دوهتنا گوهانین
گیانه وه رین شیردهه).
دوخ چکاد (Dûx çekad): شامی،
ئه صله ع، که سی کو پیشی یا
سه ری وی موی پیټه نه بن.
دود (Dûd): دوی، دویکیل.

دودافکن (Dûd efken):
جادووگر، سیحریه ند.

دودخانه (Dûdxane-ê): مال،
بنه مال.

دودمان (Dûdman): مال، بنه مال،
خانه دان.

دوده (Dûdê): بنیره «دودمان» -
که رهسته کی نه رم و دوهنکیی
ره نگ ره شه کو ژ دویکیلی گازی
دگرن و بکار دئین بو چیکرنا
ره نگا و خویری.

دور (Dûr): دویر (بو دم و جهال
کاره).

دوراغ (Dûrax): ته په ماست،
دهو (دهو یان ماستی کو ئاڅا وی
هاتبیه گرتن و سپیاتی ب تنی
مابیت).

دوربل (Dûrbêl): بی وه فلأ و
نه راست.

دوربین (Dûrbîn): که سی کو چاڅی

دوزیستان (Duzîstan): زاراوه‌کی

گیانه‌وه‌رناسیی یه؛ ئانکوئه و
گیانه‌وه‌رین کول ده‌ستپیکا ژیی
خوه د ئاقی دا دبۆرین و پشتی
مه‌زن دبن دهینه سه‌ر هسکیی ژى
دژین، وه‌کی: (به‌قی).

دوسانیدن (Dusanîden):

چه‌سپاندن (تشته‌ک ب تشته‌کی
دی فه‌نان ب ریکا ستورکی) - خوه
ژ که‌سه‌کی حسیب کرن (وه‌کی
ئیک خوه دگه‌هینته بنه‌مالا
مه‌زنه‌کی یان ئاغایه‌کی یان
شیخه‌کی و.....هتد).

دوست (Dûst): دوست، هه‌قال،

یار، به‌روفاژى په‌یفتین (دوژمن و
نه‌یار) - ئانکوا هه‌ژیکرنی دده‌ت
ده‌می دگه‌ل په‌یشه‌کا دی به‌یت،
وه‌کی: (خدادوست = که‌سێ کو
هه‌ژ خودی دکه‌ت، خودپه‌رئیس؛
وطن دوست = که‌سێ کو هه‌ژ
وه‌لاتی خوه بکه‌ت، نشتییمان
په‌روه‌ر).

دوسیدن (Dûsîden): پی‌شه

نویسیان، پی‌شه‌مان، پی‌کفه‌مانا
دوو تستان ب پی‌کفه.

دوش (Dûş): مل، کۆل، پشت -

شقییدی (شه‌قا بۆری).

دوشا (Dûşa): که‌سێ یان که‌سا کو

گیانه‌وه‌ری شی‌رده‌ه د
دوشیت (لده‌ف مه‌ کوردا ئه‌م بۆ
ژنکا کو په‌زی ددۆشت په‌یقا
«بی‌ری» بکار دئینین)، هه‌روه‌سا
هه‌ر گیانه‌وه‌ره‌کی به‌یته‌ دوه‌تن.

دوشاب (Doşab): دوشاف (دوشافا

تری، دوشافا خورمی).

دوشادوش (Dûşadûş): مل بمل.

دوشانیدن (Dûşanîden): دوه‌تن.

دوشمال (Dûşmal): که‌فیک -

خاوی.

دوشنبه (Dûşenbê): سی‌یه‌مین رۆژا

هه‌فتی، دوشه‌مبی.

دوشه (Dûşe): زه‌رکا شیری، ئامانی

کو لده‌می دوه‌تنی شیری دکه‌نی.

دوشیدن (Dûşîden): دوه‌تن.

دوشیزه (Dûşîzê): کچ، کچا

جه‌حیل یا نه‌شویکری.

دوغ (Dûx): ئاقه‌ماست، ده‌و.

دوغاب (Dûxab): هه‌ر تشتی کو

ده‌می ئاقی بکه‌نه‌ دنا‌ف دا وه‌کی

ئاقه‌ماستی سپی ببیت، مینا

(کلسی).

دوغلو (Duxulû): جیمک.

دوک (Dûk): ته شی.	ده (Deh): هژمارا (۱۰) دهه.
دوکارد (Dukard): جهو، مقهسا کو	ده (Dêh): گوند.
هريا په زی پی دېرن.	دهار (Dêhar): شکفت، نهال،
دوگان (Dugan): دو، دودانه،	شکنا چیا.
دودووه، دوه رامبه.	دهاز (Dehaz): ههوار، فـریاد،
دوگانه (Duganê): هه ر تشتی کوژ	دهنگی نرپینن (وهکی دهنگی
دو تشتا یان دو که رستا	شیری).
پیکهاتبیت - نقیژا دو رکعتی،	دهان (Dehan): دهف.
وهکی نقیژین سپیدئ و سونه تا.	دهان دره (Dehan derrê):
دوگاه (Dugah): ئیک ژ ئاواژین	باووشکین خهوی.
موزیکا ئیرانی یه.	دهانه (Dehanê): وهکی دهقی -
دول (Dol): دولک، ئامانی کو پی	دهرقه دامک، دهر، وهکی: (دهری
ئاخی ژ بیرئ بکیشنه دهر،	بورکانی) - لغاف.
بعهره بی دبیزنئ (دلو).	ده پنج (Dehpenc): زپری کو نیقه
دولاچنگ (Dulaçeng): ناخی	ژئی زپری بیت و نیفا دیتر سفر یان
جوره کی یه ژ جورین نوتین	تشته کی دیتر یی بی بها بیتن.
موزیکن.	ده خدا (Dêhxuda): خودان و
دوله (Dule): توز و عه جاج -	مه زنی گوندی، که دخودا.
کومت، گرک، ئه ردی سه رنه قراز و	ده دهی (Dehdehî): زپری ته مام
سه رنشیف - چال - نالال، لوبرینا	عه یار، زپری بی غش.
سه و طوری یا - دولک.	دهستان (Dêhêstan): کوما چهند
دومان (Dûman): توفان.	گوندا کو سه رب ناحیه کی فه بن.
دویدن (Devîden): غاردان،	دهکده (Dêhkedê): گوندی
به زین.	بچوبک.
دویست (Duvîst): هژمارا	ده کیا (Dêhkiya): که دخودا،
(۲۰۰) دوسه د.	مه زنی گوندی.

- دهل (Duhul):** داهول.
- دهله (Dehle):** پر (جسر).
- دهن (Dehen):** کورتکریا په یفا (دهان)، ټانکو دهڅ.
- دهناد (Dêhnad):** ریکټیکسستن و ریزکرن (نظم و ترتیب).
- دهیو (Dêhyû):** دهڅه ر (ناحیه).
- دهیوید (Dêhyûpud):** دهڅه ردار، رتفه به ری دهڅه ری.
- دی (Dî):** دوهی، روژا بوری.
- دی (Dey):** هه یفا دهه یه ژ سالا هه تافی و هه یفا ټیک یه ژ وهرزی زفستانی و ناڅی روژا هه شتی و پازدی و بیست و سی یی ژ هه ر هه یفه کا سالا هه تافی یه و ژ بهرکو ناڅی سی روژان د مه هه کی دا وډک هه ټ بوون و لسه ر خه لکی بهرزه دبوو کا به حسی کیژان روژی دهیته کرن، ټینان ژ بوژیک جیاوازکړنا هه ر سی روژا، ناڅی روژا هه شتی کرن «دیبازر - دی به آذر» و ناڅی روژا پازدی کرن «دی بهر» و ناڅی روژا بیست و سی یی ژی کرن «دیبادین - دی بدین».
- دیبا (Dîba):** جوره کی په وکی
- ټارمویشی یه.
- دیباچه (Dîbaçe-ê):** پیښگوتن - دیم و روی.
- دیبادین (Deybadîn):** بنیږه: (دی: Dey).
- دیبازر (Deybazer):** بنیږه: (دی: Dey).
- دی بدین (Dey bêdîn):** بنیږه: (دی: Dey).
- دی بهر (Dey bê mêhr):** بنیږه: (دی: Dey).
- دیه ء خسروی (Dîbeyê Xus- revî):** ناڅی ټیک ژ گهنج یان خزینه یتن هه شتکانه یتن خسرو په روی یه.
- دید (Dîd):** بهر ټخوه دان، لی ټیرین، سه ح کرن.
- دیدار (Dîdar):** دیدار، چاڅ پیکه فتن، هه ټدیتن.
- دیدن (Dîden):** دیتن، بینین.
- دیده (Dîde-ê):** چاڅ، بیبیکا چاڅی. کومافی په یفی دبیت (دیدگان: Dîdêgan).
- دیر (Dîr):** دویر، درهنگ، هیدی، ده می دویر، (بهروفاژی په یفا «لهز» و په یفا «زوی»).

- دیرانه (Dîranê): دیرین.
- دیرسال (Dîrsal): کهفن، کهفتار.
- دیرک (Dîrek): ستوینا خیفه تی.
- دیرند (Dîrend): روژگار، دهمی کو به راهی و دویمای نههه (دهر).
- دیروز (Dîrûz): دوهی، روژا بوری. ههروهسا په یفا (دینه) ژی لکاره.
- دیرین (Dîrîn): دیرین، کهفن.
- دیز (Dîz): رهنګ، رهنګی ههسپ و هیسترا، رهنګی گهور. بوئی ئانکوی په یفین (دیزه، دیزج، دیزک) ژی لکارن. - کهله (قلعه).
- دیزندان (Dîzendan): سپیکا ئاسنی یا کو مه نجه لی دادنه سهر.
- دیزی (Dîzi): ئامانی کو ژ ئاخوا جیپکا یان بهری هاتبیته چیکرن.
- دیس (Dîs): وهکی، مینا - ههفتا.
- دیشب (Dîşeb): شقیدی، شهفا بۆری.
- دیګ (Dîg): مه نجه ل.
- دیګر (Dîger): دی، دن، وهکی: (روژهک دن، سالا دی، جارا دی).
- دیلم (Deylem): ئاسنه کی قاییمه و ژ بو کونکرنا ئهردی یان دیواری یان لئاندنا تشتین گران بکار
- دئین - ناچی دهقه رهکی یه ل گهیلان - خولام، بهنی - ده رگه هشان - ههروهسا درکه یه ژ سوپایی دلیر و شه رکهر.
- دیم (Dîm- Dêym): دیم و روی. ههروهسا په یفین (دیمه، دیر) ژی لکارن.
- دین (Dêyn): ناچی روژا بیست و چواری یه ژ هه می هه یفین سالا هه تاچی - ناچی فریشته کی یه.
- دیو (Dîv): دیو.
- دیوار (Dîvar): دیوار.
- دیوانه (Dîvanê): وهکی دیوا - بی ئاقل، دین، شیت.
- دیوه (Dîvê): کرمی ئارموبشی.
- دیویسنا (Dîvyesna): د ئایینی زه رده شتی دا ئانکو: کهسی کو دیوی دپه ریتست.
- دیه (Dîh): گوند.
- دیهم (Deyhîm): تانج، کولافین پاشاتی.
- دیهم جو (Deyhîm cû): کهسی کو بزاغی بکه ت ژ بو بده سته ئینانا تانج و ته ختین پاشاتی.

د

ذ(Zal): ژ بلی په یڅا «څرخش»، چو

په یڅین دی د زمانې فارسی دا
ننن کوب قی تیپی دهست پی
بکن، و هر په یڅا کوب بهرچاڅ
دکشت کوب قی تیپی
دهستپیکریت یان یا عه ره بی یه،
یان ژی یا لیکدایه یان دارشتی یه
ژ هه ردو زمانین عه ره بی و
فارسی. هه رچه و ا بت بلیڅکریا قی
تیپی د زمانې فارسی دا مینا تیپا
(Z: ه).

ذباله دان(Zubalêdan): سه لکا
گلنشی.

ذبل(Zebl): کودی کوبسه له ی -
دهسپیکا گه نجاتی یی.

ذخیره نهان(Zexîre ne-)
(haden): پاش قولچک دانان،
تشتهک بو روژا تهنګاڅیی
هلګرتن.

ذرت(Zurret): گه نموک، گه نم شام.
ذرخش(Zurexş): روڼاهى،
روڼاکى، روڼنایى.

ذره بن(Zerrebin): هویرین،
مه زنګه ر(ثالافه کی شوېشه یی یه
کو تشتین هویر و بچویک، مه زنتر
پی دهینه دیتن).

ذره پرور(Zerre perver): نه و
که سی کو مروڅین بی دهسته لات
په روهرده بکه ت و بګه هینته پایه و
پله یین بهرز.

ذکاء(Zuka'): هه تاش، خور.

ذکر(Zêkr): بیرئینانه څه - سوپاسی
- دوعا - نڅیژ - ناخفتن یان
دوعایین د بن لیڅان څه.

ذلت(Zêllet): زه لیل بوون.

ذمارت(Zemaret): دلیری،
نازایی.

ذنابت(Zênabet): نیژیکاتی،

خزما بیینی، مروّ قاهینی.

ذوب کردن (Zobkerden):

حه لاندن.

ذوق کردن (Zoqkerden): کهیف

کرن، زهوق ژ خوه ره چیکرن،

گیولی خوه خوهشکرن، تام ژ

تشته کی دیتن.

ذوقناک (Zoqnak): ب له ززهت،

ب تام، خوهش، گپول خوهشکهر.

ذیل (Zeyl): دههمهن، دانگ -

خواری، بن، ژیر - دیلک، دویف،

کوری و دویماهییا ههر تشته کی.

ر(Ra- Rê): تیپا دوازدی یه ژ

ئهلفایپیا زمانئ فارسی. هندهک
جارا دهیتته گوهارتن ب تیپا
(ش)، وهکی: (انگاردن =
انگاشتن: گومان کرن)، و ل
هندهک جهین دی دبیتته (غ)،
وهکی: (کنار = کناغ: رهخ،
کیلک، کنار)، ههروهسا دبیتته
(ل)، وهکی: (سوراخ = سولاخ:
کون).

را(Ra): نیشانا بهرکار «مفعول» ی

یه و پرانیا جاران دگهل بهرکاری
دهیت، وهکی: (فرزین آزاد را زد
= فهرزینی ئازاد قوتا) -
یی (وهکی دبیتتن: یی فلان کهسی،
بۆ نمونه: تورا = یی ته، مالن
ته. این خانه تورا است = ئهف
خانه یی ته یه).

راخ(Rax): خه م، کوخان، قههر -

گومان، هزر.

راد(Rad): سهخی، جوامپیر - دلیر،

ئازا - زانا. ئهف په ییشه دگهل
گهلهک په ییقین دی دهیت، وهکی:
(رادکار - رادمرد - رادمنش
و.....هتد).

راز(Raz): نهیینی، سړ، ئاخفتنا

قهشارتی د دلی دا - معمار،
بهنا، کهس کو کاری وی ئااکرنا
خانیا بیت.

رازی(Razî): خه لکی باژپیری

«ری».

رازیانه(Razyanê):

رزیانک (گیایه کی بیهن خوهشه)
کو دهرمانسازین کهفن گهلهک ئهف
گیایه بکار دئینان بۆ بهرین
گولچیسکا و هناقچوونی و ئیشا
زه رکی.

رازینه(Razîne): دهرجک،

پیسترک.

پیس، قه‌حبه.

راژ (Raj): کۆما ده‌خل و دانئ

رام (Ram): ئارام، فیئر، هه‌قوت:

پاقتزکری.

(بۆ نمونه؛ رام کردن: ئارام کرن،

راست (Rast): راست (به‌روفاژی

فیئرکرن، هه‌قوت کرن). - ناقتی

په‌یثا ————— («چه‌پ»)

فریشته‌کئی یه د ئایینی زه‌رده‌شتی

دروست (به‌روفاژی په‌یثا

دا - ناقتی روژا بیست و ئیکئی یه

«چه‌وت» - راست (به‌روفاژی په‌یثا

ژ هه‌ر هه‌یقه‌کا سالا هه‌تاقتی.

«خوه‌هر» - راست (به‌روفاژی په‌یثا

رامش (Ramêş): ئارامی،

«درو»).

ئاسوده‌گی، متی و بی دهنگی -

راستاد (Rastad): مرچه، هه‌یقانه،

سرود و ئاواز - شادی و

ده‌رماله (راتب، مخصصات).

خوه‌شگوزهرانی.

راسو (Rasû): گیانه‌وه‌ره‌کئی وه‌کی

رامیار (Ramyar): شقان.

مشکی یه لی ژ وی مه‌زنتره و

ران (Ran): ره‌هن، ران، پشکا سلال

مارا دخوت و لجه‌م مصری یین

ژ پیی مروقتی یان گیانه‌وه‌ری.

که‌شن پیروزه، ب عه‌ره‌بی

راندن (Randen): ده‌رئێخستن، ژ

دیئژنی (ابن عرس).

خوه دویرئێخستن - به‌زاندن،

راش (Raş): بنیپه: (راژ) - ناقتی

دانه‌غار (بۆ هه‌سپا و... هتد) و

جوره‌کئی داری یه.

هاژۆتن (بۆ ترومبیل و فروکا

راغ (Rax): بیابان، ده‌همه‌نا چپای

و..... هتد).

کوب شینکاتی بیت و هیدی

رانکی (Ranekî): پالی، پالیف.

هیدی به‌ره‌ف بیابانی قه‌ بچیت.

رانین (Ranîn): شه‌لوال.

راک (Rak): په‌زئ کویقی - کۆد،

راوچه (Ravçê): تربی بیسیره -

ترارکئی کوژ داری هاتبیته‌ چیکرن

تربی باله‌ته.

- به‌نک، ده‌زی - ئیک ژ ئاواژین

راود (Raved): چه‌روان، زه‌قیه‌کا

موزیکا ئیرانی یه.

بلند کو تیر گیا و شینکاتی و ئاڤ

راکاره (Rakarê): ژنا ده‌همه‌ن

بت، جهی باش بۆ چه‌را گیانه‌وه‌را.

- راورا (Ravra): سیخور - ژویشی. گریډهت.
- راوک (Ravek): ئامانی کومهی تیدا دهیته پالاوتن.
- راه (Rah): ری، ریگ - یاسا، قانون - شهنگسته - ریاز - ری و رهسم - جار، کهړهت، گهر.
- راهبر (Rahber): ریبه، ری نیشاندهر.
- راه بند (Rahbend): ریگر، دز و جهردهچی.
- راه پیما (Rah pēyma): کهسی کو ریکه کی دپیشت، ریثنگ - ههسپ یان هیستری کو حیل بچیت و مروژ لی سوار بیت.
- راهتوشه (Rahtûşê): خوارنا ریکی، نازوقی کو ریثنگ دگهل خوه دبهت دا بریقه بخوت.
- راهدار (Rahdar): زیرهفانی ریکی - کهسی کو باجا ریکی وهریگر.
- راهراه (Rahrah): خیج خیج، گهخ گهخ (پتر بو پهړوکی دهیته بکار ئینان).
- راهرو (Rahro): ریثنگ - زاهد - مرید - کولانکیت د ناڅ خانی یان شکفتی یان مزگفتین کهفن دا کو پشکین ژیک جیاواز پیڅقه.
- راهزن (Rahzen): ریگر، دز و جهردهچی.
- راهگان (Rahgan): تشتی کو مروژ دریکا خوه دا شه بینت - تشتی کو مروژ به لاش و بی زهحمهت بدهست خوه شه بیخت، مالی پفی.
- راهگذر (Rahguzer): ریبار (کهسی کو د ریکه کی را ببورت) - ریثنگ.
- راهگذر (Rahêguzer): ریکا کو ریثنگ تیرو دبوریت.
- راهنما (Rahnuma): ری نیشاندهر، ریبه، پیشهوا - نه خشه یان هه تشته کی دی کو مروژ ب ریکا وی بگه هته مه خسه دا خوه.
- راهوار (Rahvar): رههوان، ههسپ یان هیستری کو حیل بچیت.
- راهواره (Rahvarê): خهلات (هدیه).
- راهروی (Rahuvî): ناڅی ئیک ژ ئاههنگین موزیکا ئیرانی یه.
- رایکا (Rayka): کوپک - کوپکی جوان و دهلال - خوه شتی.

- رایگان (Raygan):** بنییره: (راهگان).
ریوخه (Rebûxe): خوهشی، نهو تام و خوهشی یا کو بو مروقی دهست ددهت لدهمی گوهنیللی، کهسی کو لدهمی گوهنیللی ههست ب کهیف و خوهشیی بکهت. د زمانی عهرهبی دا په یقا (ریوخ) ههیه و بو وی ژنی دهیته گوتن یا کو لدهمی گوهنیللی ژ هوش بچیت و های لخوا نه مینیت.
- رتبیل (Retbîl):** ناچی کو د کهفن دا دگوتنه شاهین (سند - کابل).
رجه (Rece-ê): رستا کو جلکا بسهر دادن دا زوها بن، ههروهسا نهو کنفی کو به ننا بکار دئینت لدهمی دانانا دیوارین ئاهاها.
- رچک (Reçek):** بایی ب دهنگ یی کو ژ هه فکی دهرده کفیت. په یقیین (رچک، رجغک، آروغ) ژی لکارن.
- رخ (Rux):** روی، روخسار - رهخ، ئال، لا.
رخ (Rex): شکهن، دهرز، کهلشت.
رخبین (Rexbîn- Rêxbîn): لورک - کهشک - دهو.
- رخت (Rext):** جل و بهرگ، ههر تشتی کو بکهیه بهرخوه.
رخسار (Ruxsar): روی، روخسار.
رخش (Rexş): روژناهی، تیشک، تیروژک - رهنگی سۆر و سپی د ناچی کدا - ههسپی رهسهن - ناچی ههسپی روسته می په هله وان بوو.
رخشا (Rexşa): روژناهی، رهوشهن.
رخشان (Rexşan): بنییره: (رخشا).
رخشیدن (Rexşîden): روژناهی دان، تیروژک قه دان.
رخنه (Rexnê): کون، شکهن، دهرز، کهلشت.
رخنه (Ruxne): کاغز، په پرک.
رخنه جو (Rexnê cû): کهسی کو چارهیه کی بو کاره کی دژوار و ب زهحمهت قه بینت.
رخیدن (Rexîden): توند نه فهس کیشان، قه کیان (دهمی مروژ بکهته غاریان تشته کی گران هه لگريت دی ئه ف حاله ته لدهف دهست ددهت، ههروهسا مه د کوردیی دا بو گیانه وهران ژی ئه ف په یقه یا هه، بو نمونه دهمی کو سه قه دکیت).

- رد (Red):** نیشان و شوین دهوس، شوین پی - دلاوهر، دلیر، ئازا - زانا، تیگه هشتی.
- رده (Rede-ê):** ریز (صف).
- رز (Rez):** رز (باغی تری) - تری - دارمیو.
- رزبان (Rezban):** ره زفان، که سی کو چاقدیری و سه ره گوهی یا ره زی دکه ت.
- رزبر (Rezbur):** داسا بچویک کو چه قین زیده یین دارمیو پی دبرن، ئالاقی کو بو که زاختنا میو بکار دین.
- رزبن (Rezibun):** دارمیو.
- رزد (Rezd):** پرخور، ب خواره، هه فده لوش، یی کو گه لهک تشتا بخوت.
- رزم (Rezm):** شهر، جهنگ.
- رزمگاه (Rezmegah):** مه پدانا شهر، جهی شهر.
- رزوان (Rezvan):** بنیره: (رزبان).
- رزیدن (Rezîden):** رهنگ کرن، رهنگ کرنا په روکا یان جلکا.
- رژد (Rejd):** بنیره: (رزد).
- رژه (Rêjê):** بنیره: (رده) - بۆرینا ریزین ریکخستی یین سه ربازا ل
- بهرام بهر شاهی یان ئیک ژ فه رماندین مه زین له شکهری (مسیره عسکریه).
- رس (Rus):** ئاخا (رس)، ئاخ سورکا تاییه ت کو جیپرک و گوزک و گولدانکا و..... ژئی چیدکه ن - پرخور، ب خواره، هه فده لوش.
- رسا (Resa):** گه هشتی (بالغ) - گه لهک، مشه - ب ژیر، ب عاقل.
- رساندن (Resanden):** گه هاندن.
- رسانه (Resane-ê):** گه هینهر، ههر تشتی کو ئاخفتنه کی یان دهنگوباسا بگه هینته مروقی وهکی رادیو، ته له فزیون و رۆژنامه - کول و کو فان، خهم.
- رست (Rust):** بنیره: (رس) - رهق، دژوار، موکوم، ئازا.
- رستاخیز (Restaxîz):** رابوونه فه (قیامه).
- رستاد (Restad):** موچه، هه یقانه، ده رماله.
- رستار (Restar):** ئازاد، ره ها.
- رستگار (Restgar):** بنیره: (رستار).
- رستم (Rustem):** که لهخ مه زن، بالا بلند، ب هیز - مه زنتین

- په هله وانی داستانین ئیرانی یه. **رستن (Resten):** ئازاد بوون، ره هابوون، رزگار بوون، ژ تهنگافیا خلاس بوون.
- رستن (Rusten):** سه ره لیلان، شین بوون (مه به ست ژئی شین بوونا گیایه، دهمی کوژ نوی سه ر ژ ناخی دهر دئینت).
- رسته (Reste):** بنیره: (رده).
- رسته م (Rustehm):** بنیره: (رستم).
- رستی (Rustî):** ره ده تی، ئاسوده گی - دلیری - باهر، پشک.
- رسد (Resed):** دهسته، کومه کا مروژا کو پیکشه ب کاره کی رابین - باهر، پشک (حصه).
- رسمان (Rêşman):** وهریس، کنف.
- رسوا (Rusva):** رسوا، که سی کو کارئ وی یی کریت به لی بییت و ل نک خه لکی هه تکا وی بچیت.
- رسیدن (Resîden):** هاتن، گه هشتن (وه کی ئیک بگه هیته بنه جهه کی) - کامل بوون، گه هشتن (وه کی گه هشتنا فیتی).
- رش (Reş):** یه کا پیقانی یه کو ئه و ژئ ژ سه ری تلا نا قیجه تا بنی
- ئه نیشکی - کومت، گر، مل - هه سپی ناقداری روسته می په هله وان - بنیره (رشن).
- رشت (Reşt):** ناخ یان گلیش و قرش و قالین ها قیتنی، ههروه سا بو تشتین قاف و قول و خه سپال ژئ ده پته گوتن.
- رشتن (Rêşten):** ریشان.
- رشته (Rêştê):** به نک، وهریس، کنف، هه ر تشتی کو ها تبیته ریشان - رژده - زاروده کی پهروه دی یه، ئانکو؛ پشک، پشکین خواندن، وه کی: (پشکا پیشه سازی، پشکا زانستی و پشکا.....هتد).
- رهشک (Reşk):** حه سویداهی - غیرهت (مروژه کی ب غیرهت بیت بو نامویسا خوه).
- رشک (Rêşk):** هیکیت پیشکا.
- رشمه (Rêşmê):** کنفی زراف.
- رشمیز (Reşmîz):** جوره کی میریانه.
- رشن (Reşn):** دادگهر، عادل - فریشتا دادگهری د ئایینی زه رده شتیان دا - ناخی روژا هه ژدی یه ژ هه ره یقه کا سالا هه تاخی -

- رگبار (Regbar): ته ٿيا باراني -
 صهلي (د گوللہ بارانکرنی دا بکار
 دهيت دهمی ديپڻن: فلان که سي
 صهلي يه کا گوللا لي ره شاند).
 رگو (Regû- Rugû): بنيـره:
 (رکو).
 رگه (Regê): هر تشته کي وه کي
 رهـي (دناڻ به لگي داري، يان
 داري بخوه يان ڙي بهري دا) بت -
 ره و ريشال، کنيټ، نه ڙاد.
 رم (Rem): ترس و رهڻ، رهڻين ڙ
 بهر ترسي - کوما چارپي يټن
 وه کي: (پهز، بز، چيل و گول
 و.....هتد، کومه د زماني کوردي
 دا بو هر جوړه کي څ ټان
 گبانده وهران نافه کي تايهت هه يه،
 وه کي: پهز؛ بو پهز و بهزنا دهيتته
 گوټن، گاران؛ بو چيل و گولا و ل
 هندهک جها بو دهوارا څ دهيتته
 گوټن، رهځده: بو گورگا دهيتته
 گوټن و.....هتد) - دهستهک،
 کومه له.
 رم (Rêm): عه داڻ، کيم.
 رم (Rum-Rem): دناڻ دهقي دا،
 دورماندوري دهقي، هوندري دهقي.
 رم (Rum): مويي شه رمگه هي،
 گر، مل، کومت.
 رفتن (Reften): چون، کوچ کرن،
 بوړين.
 رفتن (Ruften): پاڅو کرن، مالشتن،
 گيسک کرن.
 رفوشه (Refûşe): ياري، ترانه -
 گونه ه، سه ريپچي، بي نه مري.
 رفیده (Refide): خانکي ناني.
 رک (Ruk): دهق و دهق، راست و بي
 په رده و بي ترس (صريح).
 رک (Rek): ټاخفتنا د بن ليثانقه.
 رکاشه (Rukaşe): سيخور.
 رکو (Rekû- Rukû): په روک يان
 جلکي که ټن بووي - ريتالين
 په روکي.
 رکيدن (Rekîden): دگه ل خوه
 ټاخفتن يان ټاخفتنا د بن ليثانقه څ
 بهر زېده هيا قه هري و دلته ننگي.
 رگ (Reg): رهين خوښي د ناڻ
 له شي دا. د زماني فارسي دا نه و
 رهين کو خوښي څ دلي دگه هيننه
 نه ندامـپـن دي يټن له شي
 ديپښني (سرخ رگ) و نه و رهين کو
 خوښي څ نه نداما قه دگه ريننه قه دلي
 ديپښني (سياهرگ) و نه و رهين
 زېده زراف ڙي ديپښني (موبرگ).

ریتف (مویئ کو لدۆرماندۆری
ئامیرئ گوھنیلئی ژن و زهلاما
دهیت). ههروهسا په یقیئین (روم،
رومه، رنب، رنبه، رمگان،
رمکان، برمگان، زمگان، موی
زهرا) ژئ لکارن.

رمارم (Remarem): دهسته
دهسته، کۆم کۆم - لدویف ئیک -
جوراو جور - بهرامبه، روی بروی.

رمان (Reman): ره قۆک، ترسنوک،
کولافه.

رماندن (Remanden): ترساندن،
جنقانندن، بزدانندن (مرۆف ژ
نشکه کی شه ئیکی یان
گیانه وهه کی بترسینیت و ژ
ئه گهری وی ترسی ئه و مرۆف یان
ئه و گیانه وهه ژ بهر مرۆقی
بره قیت).

رمباندن (Rumbanden): خراب
کرن، ههرفاندن.

رمبیدن (Rumbîden): خراب
بوون، ههرفتن.

رمژک (Remjek): حولیسانک
تهحیسانک (جههک کوژ سلال
به رهف خواری حولی بت و مرۆف
بکارت خوه پیدای خوشینت) -

گونهه، ب سهرداچوون.
رمکی (Remekî): گیانه وهری کو
زوی بقه جنقیت و بره قیت.

رمگا (Remga): ماهین.

رمو (Remû): بنیره: (رمکی).

رموک (Remûk): بنیره: (رمکی).

رمه (Remê): کۆمه کا چارپی یا
وهکی: (پهز، بزن، چیل و گول
و.....هتد/ بنیره: رم) - دهستهک،
کۆمه له.

رمیار (Remyar): شقان - گاغان.

رمیدن (Remîden): ترسین، ژئ
ره قین.

رنج (Renc): رهنج، دهر، ئازار،
زهحمهت، وهستیان.

رنجال (Rencal): خووارن،
خواردمهه نی، خوراک.

رنجاندن (Rencanden): ئازاردان
- قههراندن، تۆره کرن - وهستاندن.

رنج باریک (Rencê barîk):
ئیشا (سل، سلله).

رنجبر (Rencber): رینجبه،
زهحمه تکیش، کارگر.

رنجور (Rencûr): ئازاردیتی،
خه مگین، نهساخ، نهخووش.

رنجیدن (Rencîden): دلتهنگ

رنگرز (Rengrez): خم‌دار، خمدار، خندار (که سی کو کاری وی رہنگ کرنا بہنک و پہر وک و جلکا بیت)۔ وەرزی پاییزی۔	بوون، مه‌لویل بوون، قه‌هرین۔
رنگریز (Rengrîz): خم‌دار، خمدار، خندار۔	رند (Rênd): زیرهک، نه‌ترس، حیله‌کەر، که سی کو ب هشیاری و زیره‌کیا خوه ب‌سەر راز و ئه‌سرارین خه‌لکی هل ببیت - د زاراوی صوفی یاتییی دا بۆ وی که‌سی دهیته گوتن یی کو د (باطن) ی خوه دا پاقرتر و خوه‌پاریزتر بت ژ (ظاهر) ی خوه۔
رنگی (Rengî): رهنگین۔	رند (Rend): هویرکی داری (نشارة الخشب)۔
رنگین (Rengîn): رهنگین۔	رنده (Rende): رهندهش (ئالافه‌کی دارتاشیی یه بو حولیکرنا داری بکار دهیت)۔
رنگین کمان (Rengîn kaman): که سکوسور، که سکوتالا (قوس قزح)۔	رنیدن (Rendîden): رهندهش کرن، تراشین و حولیکرنا داری - سه‌لخاندن۔
رو (Rû): روی، روخ‌سار، دیم - روی، ئالی ب سه‌رقه یان ژ دهرقه یی هر تشته‌کی (به‌روقاژی پشت)۔ سه‌به‌ب، وه‌کی: (از این رو = له‌ورا، ژ به‌رقی چه‌ندی)۔	رنگ (Reng): رهنگ (لون) - سوود، مفا - حیله، فیل، فریو - جلکی دهر ویشا - حیشتی توفی - بزنا کوبقی۔
روا (Reva): تشته‌کی رون وه‌کی ئاقی کو د حاله‌تی چوونی دا بت (جاری) - رهنکه، چیدبیت (ممكن، جایز) - شایان، هه‌ژی، ب‌سهرقه، لایق۔	رنگ (Rêng): موزیک، ئاهه‌نگا خوه‌شی هلیخ، ئاهه‌نگین داودت و سه‌مایا۔
روال (Reval): شیواز. ئه‌ف په‌یشه یا نوی یه و ل قی داویی دناث زمانی فارسی دا زیده‌بوویه۔	رنگارنگ (Rengareng): رهنگین، جوراوجور۔
روان (Revan): گیان (هندهک دبیرن «روان» تاییه‌ت بۆ مروّقا دهیته	

- بکارئینان و بۆگیانه وهر (حیوان)
پیدقی یه په یقا «جان» بکار
بهیت، ژ بهر کو «جان» پویج
دبیت و دچیت لی «روان»
دمینیت.. هنده کپن دی دبیزن چو
جیاوازی لناقبه را ههردووان دا
نینه و په یقا «روان» بۆگیانه وهر
ژی بکار دئینن. - هه گهر په یقه ک
یان کاره ک دگهل بیت نانکوین
ژیک جودا ددهت، وهکی: (آب
روان: ئاڤا شه ریژ، ئاڤا رهوان -
طبع روان: گیلوی کو ب سانا هی
هوزانا ب شه هینت - شعر روان:
هوزانا کو تیگه هشتنا وئ چ
کوسپ و ته گهره تیدا نه بن بۆ
خوانده قای یان گوهداری - روان
کردن: ژ بهر کرن «مه بهست ژئ
ژبه رکنا وانانه».)
- روانخواه (Revaxah): گه دا،
گه دایی.
- روانداز (Rû endaz): هه ر تشتی
کو لده می نقشستی ب خوه دادهن،
وهکی لخیف و به تانی و.....هتد.
- رواندن (Revanden): ب ری کرن،
قپن کرن - قه پژاندن، رهوان کرن.
- روان شاد (Revan şad): په یقا
- ریژلیگرتنی یه بۆ که سی مری، هه ر
وهکی د کوردی دا دبیزن: (خودی
لی خوهش بووی، خودی ژئ رازی،
رهحه تی).
- روانکاو (Revankav): پزیشکی
دهروونی.
- روانکاو (Revankavî):
زاراوه کی زانستی دهروونی
یه (پسیکانالیز)، کو ئیک ژ
شیواژین قه دیتنا چاره سه ری یه بۆ
ئیشین دهروونی.
- رواه (Revah): زادی ئیخسیرا،
خوارنا زیندانیا.
- روبارو (Rûbarû): روی ب روی.
- روباره (Rûbare): که فا کو ب سه ر
که ره ستین حه لاندی، مینا ئاسنی
دکه قیت.
- روباه (Rûbah): رویفی.
- روباه ترکی (Rûbahê turkî):
سیخور.
- روبر (Rûbur): نمونه.
- روبراه (Rûbêrah): ئاماده بۆ ب
ریکه فتنی، به ره هف بۆ کار کرنی،
ئاماده بوون بۆ سه فه ری.
- روبرو (Rûbêrû): روی ب روی.
- روبند (Rûbend): خییلی،

- پوښی (په روکه کټی سپی یان رهش
کو دکه څن دا ژنکا ب سهر رویین
خوه دا دئینانه خوار).
- روبه (Rûbeh):** کورتکریا په یښا
(روباډه)، نانکو: رویښی.
- روبه ————— انه (Rûbehanê):**
حیله که رانه، فیلبازانه - وهکی
رویښی فیلباز و حیله که ر.
- روبهک (Rûbehek):** کورتکریا
په یښا (روباډه)، نانکو: رویښی -
رویښی بچوبک، تیشکټی رویښی.
- روبیان (Rûbîyan):** کولیا
د دریایی (جراد البحر).
- روبین (Rûbîden):** پاکژکرن،
رامالین، گیسک کرن، مالشتن.
- روتافتن (Rûtaften):** روی لټی
وهرگیړان، پشت دانه تشته کی -
رهڅین و فیرارکرن.
- رود (Rûd):** رو، رویبار - ژهه (ژهها
کڅانټی) - تیله یان ژهها سازي -
زاروک، بچوبک (چ کوپ بت یان
کچ) - رويس، تازی - مریشک یان
هر فرنده کی څه ریچکاندی - په ز و
بزنیټ کو هری و مویتن وان هاتبڼه
برین.
- روداد (Rûdad):** رویدان، نهو
- تشتی کو هاتیڼه رویدان (حادثة،
واقعة).
- رودبار (Rûdbar):** رو، رویبار.
- رودخانه (Rûdخانê):** نهو جهی کو
رو (رویبار) تیږا دبوړیت.
- رودزن (Rûdzen):** سازژهن (که سی
کو سازي «نامیری موزیکی»
دژهنیت).
- رودک (Rûdek):** کوپک، کوپکوک -
پشیکا کویشی (گیانه وهره کی
درنده یه وهکی پلنگی و هندی
سه یه، ب عه ره بی
دیتژنی «وشق»).
- رودگر (Rûdger):** که سی کو تیلین
سازي یان ژهه ټین کڅانټی چیدکټ.
- رودل (Rûdêl):** پریونا عوبرکی،
قه قزی کو توو شبووی پیدقی ب
دهرمان یان خوارنټین هناف
نهرمکه ر دټ (امساک).
- رودلاخ (Rûdlax):** جهی کو چهند
رویبارهک تیږا ببوړن.
- روده (Rûdê):** رویښیک - مریشک
یان هر فرنده کی څه ریچکاندی -
په ز و بزنیټ کو هری و مویتن وان
هاتبڼه برین - دارا به لگ لټی
وهریای.

روده دراز (Rûdê dêraz): درکە یه

ژ مرقۆنی پرییژ.

روز (Rûz): رۆژ (هەر ژ رۆژهلتنی

تا رۆژتاقابوونی) - وهخت و دەم.

روزافکن (Rûzefken): تایا کو

رۆژهکی بیته مرقۆنی و رۆژهکی

نه.

روزان (Rûzan): کۆمکریا په یقا

(روز)، ئانکو: رۆژان. ههروهسا

(روزها) ژێ لکاره.

روزانه (Rûzanê): هه ر رۆژ،

رۆژانه، رۆژ ب رۆژ - رزق یان ئه

خوارنا کو مرقۆت تیرا رۆژی

بدهست خوهقه بینیت.

روزبان (Rûzban): ده رگه هقان.

روزگار (Rûzgar): دنیا، گیتی -

رۆژگار، زه مانه - دەم، وهخت -

ئیقار - وهرز، مهوسم.

روزمه (Rûzmeh): حسابا رۆژ و

هه یف و سالی (تاریخ).

روزنامه (Rûznamê):

رۆژنامه (جریده) - دهفته رکا کو

بازرگان حساباتین خوه یین رۆژانه

تیدا دنقیسن.

روزنامه نگار (Rûznamênêgar):

رۆژنامه نقیس، رۆژنامه فان.

روزه (Rûzê): رۆژی (صوم)، رۆژی

ل سالا دووی کۆچی لسه ر

موسلمانا واجب بویه و پیدیقی یه

ل هه یقا (رمضان) ئی مرقۆنی

موسلمان ب رۆژی بیت و بهری

هینگی هه ر هه یف سی رۆژا ب

رۆژی دبوون ئه و ژێ رۆژین (۱۳،

۱۴، ۱۵) بوون ژ هه ر مه هه کی کو

دگوتنی (ایام البیض).

روزی (Rûzî): خوارنا کو تیرا وی

رۆژا کو مرقۆت تیدا بکهت - باهر،

پشک.

روسپی (Rûsepî): ژنکا دههمه ن

پیس، قه حبه.

روسپی باره (Rûsepî barê):

زه لامی زناکه ر، زه لامی کو

نیزیکی یا گوھنیلیی دگه ل ژنکین

قه حبه دکهت.

روسپی زاده (Rûsepî zadê):

بیژی.

روستا (Rûsta): گوند.

روستره (Rûsuture-ê): خاولی،

هه ر پارچه کا په روکی کو مرقۆت

سه ر و چاقا پی زوها بکهت.

روش (Revêş): چوون - ته رز،

شیواز (اسلوب).

- روش (Roş): روڤناهی، روڤناک.
- روشا (Roşa): بنیره: (روشن).
- روشن (Roşen): روڤناهی، روڤناک، رهوشه، گهش - خوهیا، دیار، ئاشکهره.
- روشنا (Roşena): تیـــشک، تیروژک، نویره، گوری.
- روشان (Roşenan): تشتین کو دته ییسن (وهکی ستیرا).
- روشنایی (Roşenayî): روڤناکی، روڤناهیاتی (بهروڤاژی په یثا «تاریاتی» یی).
- روغن (Roxen): دوهن.
- روفتن (Roften): مالشتن، گیتسک کرن.
- روم (Rom): ریتف (مـــویین شهرمگه هئ - مویین دۆرماندۆری نامیرین گوهرنیلین زهلامی و ژنکی).
- رومال (Rûmal): دهستمال یان ههر په پروکه کئ کو دهست و روی یا پی پاقژ بکه.
- رون (Reven): نه زمون.
- روند (Revend): شیواز، تهرز.
- رونا (Rûnuma): سه سه به حی (خه لاتئ کو داوه تی دده نه بیک و زافا) - سه ریپچک (خه لاتئ کو دبه نه سه ری نويزاده ی).
- روهنی (Rûhênî): پیلا - شیرئ کو ژ پیلا ی هاتیبته چیکرن.
- رویا (Rûya): رووهک.
- رویارو (Rûyarû): روی ب روی.
- رویاندن (Rûyanden): روواندن، شینکرن (چاقدیری و سه ره گوهی یا توڤئ چاندی کرن تا کو شین ببیت).
- رویداد (Rûydad): بنیـــره: (روداد).
- روی زرد (Rûyzerd): شهرمکری، رهنک و روی قولپی ژ شهرما.
- رویگر (Rûyger): سه ففار (صفار).
- روه (Rûyê): روی، رهخی ژ دهرقه ژ ههر تشته کی.
- روی هم (Rûyê hem): لسه ریک، ڤیکرا (جمعاً، کلاً).
- روییدن (Rûyîden): شین بوون (مه به ست ژئ شین بوونا گیا و شینکاتیایه).
- رویین (Rûyîn): درکه یه ژ تشتین رهق و موکوم.
- رویین تن (Rûyîn ten): ب هیز و زاخ - نازناخی «ئسه ندیار» ی یه د

شه‌هناما فرده‌وسی دا.	ره‌به (Rehbe): ترس، سه‌هم.
رویین خم (Rûyîn xum): داهۆل.	ره پیمما (Rehpêyma): که‌سی کو
ره (Reh): کورت‌کریا په‌ی‌شا (راه):	ریکه‌کی دپیشت، ریثنگ - هه‌سپ
ری، ریک - جار، که‌رەت - ری و	یان هپ‌ستری کو حیل بچیت و
ره‌سم، ریباز - ئاواز.	مروث لی سوار بیت.
رها (Reha): نازاد، سه‌ریخوه.	ره توشه (Rehtûşe): خوارنا
ره‌اندن (Rehanden): نازاد‌کرن،	ریکی، نازوقی کو ریثنگ دگه‌ل
رزگار‌کرن.	خوه دبه‌ت دا بریقه بخوت.
رهاوی (Rehavî): ئاوازه‌کا موسیقا	ره‌رو (Rehro): ریثنگ - زاهد -
ئیرانی یه.	مرید - کولانکیت د ناڤ خانی یان
ره‌ایش (Rehayêş): نازاد‌بوون،	شکه‌فتی یان مزگه‌فتین که‌شن دا
رزگار بوون.	کو پوشکین ژیک جیاواز پیکفه
ره‌بان (Rehban): زیره‌فانی ریکی	گریبده‌ت.
- که‌سی کوژ مه‌زناهی یا خودی	ره‌زن (Rehzen): دز، جه‌رده‌چی،
زنده بترسییت.	ریگر.
ره‌بان (Ruhban): خودیناس و	ره‌گو (Rehgû): سترانیپژ.
عیباده‌ت‌که‌ری ئولی مه‌سیحی،	ره‌گی (Rehgîr): ریگر، دز،
که‌سی کو د‌یری قه‌ دروینت و ب	جه‌رده‌چی - ریثنگ، گه‌ریده.
عیباده‌تی مژویل دبت.	ره‌ن (Rehn): گره‌و، تشته‌ک ل نک
ره‌بر (Rehber): ربه‌ر، پیشه‌وا،	که‌سه‌کی ب گره‌و دانان، ده‌می
ری نیشاندەر.	که‌سه‌ک مه‌بله‌غه‌کی پاره‌ی قه‌ر
ره‌بردن (Reh burden): قه‌دیتن	بکه‌ت دقیت به‌رام‌به‌ر وی پاره‌ی
یان ب‌سه‌ره‌لبوونا تشته‌کی یان	تشته‌کی ب هه‌مان بها بدانیته
ریکه‌کی یان چاره‌یه‌کی.	نک خودانی پاره‌ی و چ گاڤا قه‌ری
ره‌بسیج (Reh besîc): ریثنگ،	خوه زقرانده‌قه دی وی تشتی کو
سه‌فره‌که‌ر.	ب گره‌و ل نک خودانی پاره‌ی

نهفسی و بدهستقه ئینانا سنجین
قهنج - خوه قهدهرکرن ژ بو هزرکرن
و عیبادهتی.

ریاکار (Riyakar): دو روی، کەسێ
کوب سه رهقه وهسا خوه نیشان
بدهت کوی کارین قهنج دکەت و
دههمەن پاقره و دبنقه بهرۆقازی قی
چەندی بت.

ریال (Rêyal- Riyal): ناخی پاری
ئیرانی یه و دکهفن دا دگوتنی
(قران: Qêran)، کو هەر ریالهک
بهرامبهری سه د دینارانه و هەر دهه
ریال دبنه ئیک تومان.

ریچار (Rîçar): مرهبا - ریچول،
ریچال - ئاخفتین پویج و بیهوده.

ریخ (Rîx): ریخ، گوی.

ریخت (Rîxt): بهژن و بال.

ریختن (Rîxten): پهلاته کـرن،
به لاقکرن - رشتن.

ریدک (Rîdek): کوپک، کوپکوک.

ریدن (Rîden): ریتن، تارەت کرن.

ریز (Rîz): هویر، بچویک، گهلهک
بچویک - چپک - قورچ - په یاله -
ئارهزوو، مراد.

ریزابه (Rîzabê): ئاڤا کوژ جههکی
یان جووهکی یان رووهکی بریژته

دانای ژی وهگریته قه.

رهنما (Rehnema): ری نیشاندەر.

رهنمون (Rehnemûn): بنیره:
(رهنما).

رهو (Rehû): ریباز - شهنگسته -
ههروهسا دبیزن ناخی وی چیا یه یی
کو (ئادهم) لسه روینشتی پشتی
کوژ بهشتی هاتی هه دویرئیکستن.

رهی (Rehî): ریڤنگ - خولام -
به نی، عه قد.

رهیاب (Rehyab): کەسێ کو ریکێ
قه بینته قه - کەسێ کو ریکه کا تازه
یان ریبازه کا نوی بدانت ژ بو
ئه نجامدانا کارهکی.

رهیدن (Rehîden): ئازادبوون،
رزگاربوون.

رهیق (Rehîq): مهی، عه رهق.

رهینه (Rehîne): بنیره: (رهن).

ریاست (Riyaset): سه روک بوون،

سه روهری کرن - سه روهری،

سهرداری، مهزنی، فهرمانهوایی.

ریاضت (Riyazet): هه قوژکرنا

جانی هه سپی و ریڤه چۆن نیشا دان

- وهرزش کرن - وهک زاراهکی

صوفیاتی، ئانکو: خوه لهر رهنج و

وهستیانی گرتن ل پیناڤ پالوتنا

سهر رویباره کی.	بوون، پرت پرت بوون، برین لی
ریزان (Rîzan): ریژ، وه کی: (اشک	دیوار بوون - رشتن، پییدا کرن،
ریزان: روندک ریژ، بهرگ ریزان:	ره شانندن.
وه رزی به لگ که فنی (پاییز)).	ریغ (Rîx): ده همه نا چپای - بیابان -
ریزه (Rîzê): هویر، بچو یک.	دوژمنی، کینه، نه فرت.
ریزیدن (Rîzîden): رشتن.	ریغال (Rîxal): په یاله یان جاما
ریژ (Rîj): ئه ردی پر گرک - تاره زوو،	مه ی قه خوارنی.
مراد - گیل.	ریکا (Rîka): بنیره: (رایکا).
ریس (Rîs): به نک، ده زی.	ریکاشه (Rîkaşê): سیخور.
ریستان (Rîsten): بنیره: (ریدن).	ریگ (Rîg): خش بهرک، بهرکیت
ریسمان (Rîsman): وه ریس، کنف.	هویر، خیز.
ریسیدن (Rîsîden): ریسان،	ریم (Rîm): کیم و عه داث - قریژ و
قه هاندن.	قیشار.
ریش (Rîş): ریھ، ردین —	رین (Rîmen): فیلباز، حیلکه ر -
برین (جرح).	کیندار.
ریش کاو (Rîşkav): هه بله، بی	ریمه (Rîme-ê): کنیشتی چاقی.
فه هم - ئه حمه ق.	ریو (Rîv): فیل، حیله.
ریشو (Rîşû): ریھ دریژ.	ریواس (Rîvas): بنیره: (ریو) -
ریشور (Rîşûr): بنیره: (ریشو).	ریشاس.
ریشه (Rîşê): ره و ریشال (مه به ست	ریوه (Rîve): گر، مل، کومت -
ژی ره و ریشالین دار و گیاینه).	بنیره: (ریو).
ریشیدن (Rîşîden): زیشال زیشال	

ز(Za): تیپا سیزدی یه ژ ئهلفابییا
زمانی فارسی. هندهک جارا دهیته
گوهارتن ب تیپا (ج)، وهکی:
(ارز = ارج: بهها، قهه در و
قیمهت)، و هندهک جارا دبیه
(غ)، وهکی: (فروز = فروغ:
روناکی).

زاتر(Za'û): ژنکا کوژ نوی خوهدی
بچویهک دابیتی(ژنکا کود
روژین دهستیکی دا بت پستی
بچویهک بوونی).

زاب(Zab): ئاف زه - کانی - ریکا
کو ئاف تیرا دبوریت - سالوخ و
خهسلهت.

زابل(Zabul): ناخی ئاوازهکا
موزیکا ئیرانی یه، پارچهیهکه ژ
موزیکا چارگاه.

زابلستانی(Zabulêstanî):
خه لکنی باژیتری زابلستان(کو ناخی

که خنی سیستانی بو).
زاج(Zac): ژنا کو بچویهک بییت
هه تا هفت روژین وی تمام دبن
دبیژنی زاج(مه په یقهکا نیزیکی
فی په یقی ب زمانی کوردی یا
ههی، کو ئه و ژی په یقا «زاک» ه، و
«زاک» ژی ئه و شیره کو ههر ژ
پستی بوونی ژ گوهانی دهبکی
یان ماک دهرده قیت.. ئه ف
په یقه بو مرؤف و گیانه وهران
ههردووان بکار دهیت).

زاج سور(Zac sûr): روژا کو ژنکا
بچویهک بووی دچیهته همامی و
خوه دشوت، وی روژی میهقاندار
یهکی دادن و دبیژنی «زاج سور».
زاد(Zad): کورتکریا په یقا «زاده:
زا، ژ دایکبووی» - ته مهن و ژی،
مینا: (زاد برآمدن = به زاد
برآمدن: پیروون، دانسال بوون،

- بناقسالقه چوون).
زاد بر زاد (Zad ber zad): بابک
 بۆ باکی، جیل بۆ جیلی، سینگ بۆ
 سینگی.
زادبود (Zadbûd): زادگهه، جهی ژ
 دایکبوونی.
زادبوم (Zadbûm): وهلات، وار،
 جهی ژ دایکبوونی.
زادغر (Zadxer): بیژی، ههرا مزاده.
زادن (Zaden): زان، بچویک بوون.
زادوبورد (Zado bûd):
 هه بوون (وجود) - سامان و
 سه رمایه - زادگهه (جهی ژ
 دایکبوونی).
زاده (Zade-ê): ژ دایکبووی، زا،
 زاده (وهکی: میرزا، شاهزاده).
زار (Zar): پاشگره و ئانکوا زیدههی
 و پرانی و فراوانیی ددهت، وهکی:
 (پنبه زار = جهی کو گه لهک په نبی
 لی هه بیت، ریگزار = جهی کو
 گه لهک خیز لی هه بیت) - بی هیز،
 وهستیای، لاواز، له غه - نالین،
 گری ژ بهر زیدههی یا ئیشا یان
 خه ما - خراب، بی سه روبهه، شیل
 و بیل.
زارخورش (Zarxurêş): کیم خواره،
 که سی کو ژ بهر کیم خوارنی له غه
 و بی هیز بیت.
زاریدن (Zarîden): گرین (بهروفاژی
 که نبینی).
زاستر (Zaster): ویشه تر، دویتر.
زاغـــــر (Zaxer): بهرچی لک
 (کیسکه که کو دکه قته د ناچه را
 حه فک و عویرکی مریشکی دا و
 تۆمک تیدا خرچه دبت).
زاغنول (Zaxnûl): دم، نکل - تیرا
 سه ر تیز.
زافه (Zafe): ژویشی.
زاگاب (Zagab): حبری چینی.
زال (Zal): پیر، دانسال - ههروه سا
 سالوخه بۆ دنیا یی یان ژی درکه یه
 بۆ دنیا یی - ناچی بابی روسته می
 یه کو کوړی «سام» ی بوو و دیژن
 ده می کو ژ دایک بووی موی
 سه ری وی سپی بوو، له ورا ژی
 ناچی «زال» ل سه ر دانا بوون.
زالو (Zalû): زیری، زیلی.
زامهـــــران (Zamehran):
 نوشدارو (دهرمانی دژی ژه ری یه -
 دهرمانه که شه دخون بۆ ژ ناچه را
 ژه ری و کارتی کرنین ژه ری).
زامیاد (Zamyad): ناچی رۆژا

- ببست و ههشتی یه ژ هه هه یقه کا
 سالا هه تاقی - ناڤی فریشته کی یه
 د ئایینی زه رده شتی دا.
زانو (Zanû): چۆک.
زانوی (Zanûyî): هه ر تشته کی
 وه کی چۆکی چه میای بیت، بۆ
 نمونه: (ئیشکین بۆری یا).
زاو (Zav): ب هیژ، ب زاخ - ب
 شیان، هۆستا (دکاری هونه ری دا)
 - شکه ن، دهرز، که لشت.
زاوړ (Zaver): هیژ، زاخ، شیان -
 خزمه تکار.
زاورا (Zavêra): بیچاره -
 دهر به دهر.
زاوش (Zavuş): د زمانی فارسی دا
 ناڤی ستیرا (موشته ری) یه.
زاوانه (Zavlane): قهید (خه له کین
 ئاسنی کو ده ست و پین زبندانیان
 پی گریددان) - ههروه سا بۆ
 که زبین بادای ژى دهیته گوتن.
زایا (Zaya): یا بزیت (بهروقاژی
 سته ور).
زایاندن (Zayanden): پیرکاتی
 کرن، هاری ژنکا ب حمله کرن دا
 بچویک ببیت.
زایش (Zayêş): بوون، بچویک
 بوون.
زایشگاه (Zayêşgah): جهی
 بچویک بوونی (ب تاییه تی بۆ
 پشکه کی ژ نه خوه شخانئ دهیته
 گوتن کول وئ پشکی زاروک
 دهیته سه ر دنیا یی (ولاده)).
زایمان (Zayman): بنیره: (زایش).
زاییدن (Zayîden): زان، بچویک
 بوون.
زب (Zeb): به لاش، ب ههروه.
زبان (Zeban): ئە زمان (لیسان) -
 زمان (لغة).
زبانە (Zabanê): پیت، بلتیسسه،
 گرپه.
زبر (Zêbr): زفر (بهروقاژی نه رم).
زبر (Zeber): سلال، لسه ر - «ه»،
 له «مه به ست ژى «فتحه» یه، بۆ
 نمونه هه گه ر بیژی «فتحه» یه کی
 دانه سه ر فلان تیپی، دئ ب
 فارسی بیژی: «زبری بگذار بالای
 فلان حرف».
زبرتنگ (Zeberteng): تهنگا
 ده وارا.
زبردست (Zeberdest): ب هیژ، ب
 شیان، ب زاخ - زۆرده ست،
 زۆردار (بهروقاژی ژیرده ستیی).

زبرزیر (Zeberzîr): سه‌راين، نوخين	زد (Zed): جه‌وی، سترک.
- قاشی، به‌راپشت - ویران.	زداییدن (Zêdayîden): پاقرژ کرن -
زبوده (Zebûde): ناڅی گیایه‌کی یه	صه‌فاندن، پارزنین - هوسین.
- ژ نشکه‌کی څه.	زدن (Zeden): لیدان، قوتان.
زهر (Zêbher): بیتزاربوونا دهیک و	زدوڅورد (Zedo xord): هه‌څدو
بابا ژ زاروکین خوه.	قوتان.
زخ (Zex): به‌هلیک، بالیل - بنیره:	زدودن (Zudûden- Zêdûden):
(زخم) - بنیره: (زخمه) - نال نال -	بنیره: (زداییدن).
ناواز، ناواژین خه‌مگین.	زیر (Zer): زیر - پیر، دانسال.
زخاره (Zexare): چه‌قین دارئ.	زراغنگ (Zeraxeng): ته‌ردی رهق
زخم (Zexm): برین، جهه‌کی له‌شی	- جهی کو‌گه‌له‌ک خیز لی بیت.
کو‌درب دیتبیت و خوین و کیم ژئ	زراگین (Zeragîn): پری زیر، تژی
بهیت.	زیر.
زخم څوردن (Zexm xorden):	زراندود (Zerendûd): ئافزیرکری،
برینداربوون.	تامدای ب زیری.
زخمدار (Zexmdar): بریندار.	زراه (Zerah): ده‌ریا.
زخم کاری (Zexmê karî): برینا	زریان (Zerban): پیر، دانسال.
ب ترس، برینا کو‌گه‌هشتبیته	زړچوبه (Zerçûbê): ده‌رمانکی
ته‌ندامه‌کی گرنګ یی له‌شی کو	زهر (جوره‌کی بهاراتایه).
جهی مه‌ترسیی بیت.	زرد (Zerd): زهر، رهنګی زهر.
زخمناک (Zexmnak): بریندار.	زردالو (Zerdalû): مژمه.
زخمه (Zexme): ئالاڅه‌کی بچوبکه	زردپاره (Zerdpârê): په‌روکه‌کی ب
کو‌سازژهن دناڅ هه‌ردو تبلین خوه	رهنګی زهری کو‌د که‌څن دا جوهری
یین شه‌هده و به‌رانی دا دگرت و	یا دادنانه سه‌ر ملین خوه داکوژ
ژه‌هین سازی پی دژهنه.	موسلمانا بهینه فه‌رق کرن.
زخمی (Zexmî): بریندار.	زردک (Zerde): کورتکریا په‌یشا

- زردپوش (Zêrêhpûş): کهسێ کو زری و کومزری کربنه بهر خوه - زریپوش (مدرّع).
- زردگر (Zêrêhger): زری ساز.
- زری (Zerrîn): زێرین، هه‌ر تشته‌کێ وه‌کی زێری یان ب ره‌نگێ زێری یان ژ زێری هاتبیته چیکرن.
- زستن (Zêsten): ژیان.
- زشت (Zêşt): کریت.
- زشتار (Zêştar): ئاخفتن پیس، قه‌سه تاسار.
- زشت خو (Zêşt xû): بێ تبعه‌ت.
- زشت نام (Zêşt nam): رسوا، هه‌تک لی چووی.
- زشت و زیبا (Zêšto zîba): نه‌و هۆزانا کو هۆزان‌شان د ریزه‌کێ دا په‌سنی بده‌ت و د ریزا دویش دا تی بوهرینیت (نه‌کامیی بکه‌ت).
- زشت یاد (Zêşt yad): غه‌یبه‌ت، نه‌کامی کو ده‌رباره‌ی که‌سه‌کی نه‌ئاماده‌ بیتنه‌کرن.
- زغار (Zexar): له‌که‌که یان پنی یا کولسه‌ر ئه‌ردی خویا دبیت لژیر کارتی‌کرنه‌ نمێ (رطوبت) یان دوهنی - به‌لا، نه‌خوه‌شی، ئازار -
- (زرد) ئانکو: ره‌نگێ زه‌ر - گیزه‌ر.
- زردگوش (Zerdgûş): درکه‌یه ژ مرۆڤین منافق و پوینج و فه‌لیته و کولافه و په‌شیمان.
- زرده (Zerdê-e): زه‌رک (زه‌رکا هیکێ) - هه‌سپێ زه‌ر.
- زردی (Zerdî): ئیشا زه‌رکی.
- زرزر (Zêrzêr): زرزی، زریستن، زریستی، زریه‌زی.
- زرزوره (Zurzûre): جوره‌کی ته‌قنپیرکایه.
- زرگر (Zerger): زێرنگر.
- زرممان (Zerman): پییری، دانسالی.
- زرنه‌گ (Zereng- Zêreng): زیره‌ک - چست و چالاک - دارا کو گه‌زو ل سه‌ر به‌لگین وی چیدبیت.
- زرنیله (Zernîle): ریشاس.
- زرو (Zerû): زیری، زیلی.
- زروان (Zer- Zurvan): ئیک ژ خودا‌قه‌ندایه د ئایینی زه‌رده‌شتی دا. ده‌سته‌که‌ک ژ زه‌رده‌شتیین که‌شن ل وی باوه‌ری بوون کو «زروان» ده‌ستپیکار ئافرانندی یان ئافرنیدی باشیی یه (بابی مه‌زنی).
- زره (Zêrêh): زری و کومزری.

زغال (Zugal): ره‌ژی.	هاوار، فریاد، قیپین.
زگیل (Ze- Zêgîl): به‌هلویلک، بالویلک.	زغارو (Zexarû): قه‌جبه‌خانه.
زلف (Zulf): بسک.	زغارو (Zexare): نان‌ی گارسی - گرگین هه‌قیری.
زلو (Zelû): زیری، زیلی.	زغاک (Zexak): چقین دارمیوئ.
زلویا (Zelûbîya): زه‌لابی، ژ بهر شکلی وئ کو وه‌کی (زلو = زیری، زیلی) یه، له‌ورا ئه‌ف نا‌قه‌سه‌ر داناینه.	زغال (Zuxal): ره‌ژی.
زله (Zelle): چرچک.	زغال سنگ (Zuxal seng): کۆمپ.
زلیفن (Zelîfen-Zelêyfen): ترس - گه‌فکرن - کینه.	زغاو (Zexav): ژنا ده‌همه‌ن پیس، قه‌جبه.
زم (Zem): سه‌رما، سپ - بایع سار.	زغند (Zexend): ده‌نگی بلند، هه‌وار، قیژی، نرینا گیانه‌وه‌رین درنده.
زماروڤ (Zemarûx): کفارک.	زفت (Zeft): گر، قه‌له‌و، بخوه‌قه.
زمان (Zeman): وه‌خت، دهم - روژگار - مهرگ.	زفت (Zuft): قه‌لس، به‌خیل، خه‌سیس.
زمانه (Zemanê): روژگار.	زفت (Zêft): زفت، قیرا کوژ گازی ده‌یته وه‌رگرتن - هه‌روه‌سا بو سترکی (صمغ) ژی ده‌یته گوتن.
زمترا (Zemetra): ترانه و یاریکرن ب که‌سه‌کی.	زفر (Zefer): ده‌ف.
زمزم (Zemzem): دوعایا کو زه‌رده‌شتیا ل ده‌می شویشتنا له‌شی خوه‌یان ل ده‌می خوارنئ دگوتن.	زک (Zek): ئاخفتنا د بن لیفانقه.
زمستان (Zemêstan): زقستان، وه‌رزئ زقستانئ.	زکاب (Zekab): حوبرئ نفیسینی.
زمودن (Zemûden): نه‌خش و	زکاره (Zekarê): سه‌ره‌ری، شه‌پکه‌ر، شه‌پخواز.
	زکاسه (Zukasê): سیخور.
	زکند (Zukend): ترارکئ کوژ ئاخا جیپکا هاتبیته چی‌کرن.

نیگار چټکرن.	زنبورک (Zenbûrek): جوره کټ
زمی (Zemî): نږد.	توپی بوو.
زمیاد (Zemyad): بنیږه:	زنبورکچی (Zenbûrekçi):
(زامیاد).	سه ریازی کو توپا ژ جورى
زمین (Zemîn): نږد.	«زنبورک» ب حیشترا یان هیسترا
زن (Zen): ژن (مروفا می - که سا کو	هلدگرت و د شه پری دا بکار
دبیته هه فژینا زهلامی).	دئینا. نهف رهنکی سهریازا ل
زناشوی (Zenaşûyî): جوتبوون،	سهرده می «سه فهوی» یا و
زهوجین (شویکرنا ژنی، ژن ئینانا	سهرده می «قاجاری» یا جوره ک ژ
میږی).	جیشا ئیرانی بوون.
زنانه (Zenanê): وهکی ژنکا.	زنوری (Zenbûrî): پهردا کو
ههروهسا په یقا (زنانگی) ژى ژ	دئخنه ده ری خانى دا پیښى و
فټی په یقی یه، ئانکو هه رکاری کو	میښ و تشتین وهکی وان نه ئینه
تایبته بیت ب ژنکافه.	دژورقه.
زنباره (Zenbarê): سهرژنک،	زنیل (Zenbîl): سه لک، زه میلی.
زهلامی کو گه لهک حه ژ ژنکا و	زنج (Zênc): جـــــــــــــــــه وی،
سوحبه تین وان بکهت. ههروهسا	سترک (صمغ).
په یقا (زنبارگی) ژى ژ فټی په یقی	زنجره (Zencere): چیرچیروک.
یه، ئانکو هه ر زهلامی کو خوه	زنجه (Zence): زیمار.
دژنکا شه ددهت و یاریا ب ژنکا	زنجیدن (Zencîden): زیمارکرن،
دکهت.	گرین ل هنداث تهرمی مری.
زن بمزد (Zenbêmuzd): زهلامی	زنچک (Zençek): ژنا دههمه ن
بی غیرهت و گه واد کو خه لکی ب	پیس، قهجه.
ئیه تا پیږابوونا کاری گوهنیللی	زنخ (Zenex): نهرزنک. دگهل
بینته دهف ژنکا خوه بهرامبه ر	کارین کو لدویقرا دهین واتایین
پارهکی یان تشته کی ماددی.	تایبته ددهت، وهکی: (زنخ زدن:

بنه مالې (۸) شاه رابوون ته و ژي
ته څه بوون: (کریم خان - ابو الفتح
- علیمراد - محمد علی - صادق -
علیمراد (دوباره) - جعفر -
لطفعلی).

زند (Zêndan): څه بس، زیندان،
گر تیځه ه.

زندانبان (Zêndanban): زیږه څانی
زیندانی.

زندان سکندر (Zêndanê Sê-)

kender): نازناڅی کو د که څن

دا لسه ر باژیری (یه زد) ا نوکه بوو.

زندانی (Zêndanî): زیندانی.

زندبار (Zendbar): گیانه وهری بی

نازار وهکی په ز و چیتلا.

زندگانی (Zêndêganî): ژیان - د

ژبانی دا - ژي، ته مهن.

زندواف (Zendvaf): که سی کو

(زند: ټاڅیستایا وهرگیږای)

دخوبنیت، پیشه وایی زهرده شتی یا

- سروو دبیژ - بلبل، فرندی دهنگ

خو ه ش.

زنده (Zêndê): ساخ، زیندی،

گیاندار (بهروفاژی په یفا «مری»).

زنده بگور (Zêndê bêgor):

که سی کو ب ساخی هاتیبسته

ټاخفتنن بیهوده کرن. یان؛ زنځ
برخون زدن: دړکـه یه ژ
شهر مکرني).

زنځدان (Zenexdan): ته رزنک -
بن کوږ.

زند (Zend): ته فسیر، ته فسیرا

ټاڅیستایی - مه زن، گر - ب زاخ،

ب هیژ - ناڅی تیره که کا کوردین

ئیرانی یه کول دورماندوری

باژیری (مه لایر) دژیان و

«نادرشاهی» گه له ک ژ وان را کرن

و برنه ده څه را (گه ز) سهر ب

پاریژگه ها نوکه یا خوراسانی څه

نیشته جی کرن و پستی مرنا

«نادرشاهی»، «که ریم ځانی زهند»

کو ئیک ژ سهر دارین «نادرشاهی»

بوو ته و «زهند» ی هه مـوـو

څه گه راندنه څه (مه لایر) و بوو

سهر وکی عه شیرا (زهندی) یا و

ههروه سا ده سته لات ژي که ته

ده ستا و ژ (۱۱۶۳-۱۲۰۹ کوچی)

ل فارس و اصفهان حوکم گیرا و

ب ده ستي «آقا محمد خان»

ده سته لاتا زهندی یا ژ ده ستا هاته

دهر. بو زانین د څان سالتین ناڅ

ئینای دا و لدویث ئیک، ژ څی

ڦه شارتن.

زنډهډل (Zêndêdêl): کـــه یف

خوډش، خوډشحال - دل
تهړ (درکـــه یه بۆ وی مـــرؤڦی
سهـــره رای پیراتیا خوډ، ههړی
گیتلو بت و دلی وی حه ژ خوډشیان
بکه ت).

زنگ (Zeng): ژهنگ، ژهنگار - نهو

که رهستی کول پشتا شیشی ددهن
دا بیته خودیک - تیرؤژکین تافی
و هه یفی - زهنگل - ژهنگ،
ناتافه کی گیایی یه - لدهف صوفی
و خودیناسا درکـــه یه ژ وی
طاریاتیا کو ژ گونه ه و کرباریت
نه شایستیت نه فسی دکه قیته سه
دلی، و دلی ژ وهرگرتنا راستیا و
رؤناهیان دویر دئیخت .

زنگار (Zengar): ژهنگ، ژهنگار.

زنگال (Zengal): ساقین چه رمی

کو دئیخنه پی ی.

زنگدان (Zengdan): زهنگل.

زنگل (Zengul): زهنگل. ههروهسا

په یفین (زنگله، زنگلیچه،
زنگوله) ژی هه ر ب ڦی مه بهستی
لکارن.

زنگوله (Zengûlê): زهنگل - ناڤی

ناههنگه کا موزیکی یه.

زنگیچه (Zengîçê): نه نیشک.

زنودن (Zenûden): زیمارکرن -
لویرین.

زنویدن (Zenûyîden): بنیره:
(زنودن).

زنهار (Zênhar): په بښه که بۆ

هشیارکرنی و های لخواه بوون یان
ئاگه هدارکرنی بکار دهیت و
ئانکویا (هشیار به، خوډ دویر
بیخه، ته های ل خوډ هه بیت)
ددهت، وهکی: (زنهار دروغ نگو =
نهی درهوا نهکی، خوډ دویر بیخه ژ
درهوا) - ههروهسا ئانکویا
په ناها (امان) ددهت، وهکی: (به
زنهار کسی درآمدن = په ناها برنه
به ر که سه کی - په یمان عهد).

زنهارخوار (Zênharxar): په یمان
شکین.

زنهاردار (Zênhardar): خودان

په ناها و خودان په یمان، وهفادار.

زیننه (Zenînê): هه ر تشته کی

بسه ر ژنکافه بیت - ب ئانکویا
(ژن) بخوډ ژی دهیت.

زو (Zev): ده ریا.

زواده (Zevade): زاد، خوارنا

- ریشنگ دگهل خوه دبهت.
- زوار (Zavar):** خزمه تکار - کهسی کو چاقدیری و سهره گوهیا نه خوهشا یان زیندانیان دکهت.
- زواله (Zevalê):** گرگیت هه قیری.
- زاوه (Zavê):** خوارنا کو بو زیندانیان به رههش دکهن.
- زوبین (Zûbîn):** پما بچویک، خشت.
- زوتر (Zûter):** کورتکریا په یقا (زودتر) ئانکو: زووتر.
- زود (Zûd):** زوی، توند، حیل، ب لهز.
- زور (Zûr):** شیان، هیز، زاخ - فشار - دهسته لی - زور، زولم و سته م.
- زور (Zever):** سلال، ژور.
- زورآزما (Zûrazma):** وهرزskar - په هله وان - نهو کهسی کو زاخا خوه بجیربنت.
- زورخانه (Zûrxanê):** جهه کی تاییه ته ب وهرزشین که قنین ئیرانیان فه.
- زورمند (Zûrmend):** ب هیز، ب زاخ.
- زورین (Zeverîn):** ژوری.
- زوزه (Zûzê):** لورین (وهکی لورینا سهی و طوری یا).
- زوغ (Zûx):** جو - رویار - زهرداف.
- زون (Zûn):** باهر، پشک.
- زه (Zêh):** ئافه رین - باش، قهنج - ژها کفانی - ئافزه (ئاخا کوژ جهه کی بزیت) - بوون، زان (ههروهسا ژقی په یقی و ب قی ئانکویتنه په یقین: دردزه = ژانین کو دهینه ژنکا یان گیانه وهره لدهمی باردانانی - زهی = باردار، ب حمال، ب تشت (حامله) و ههروهسا بو گیانه وهره ژی ئانکو: ئافز) - گیانه وهری کو ئاماده بیت بو ئافزبوونی - ماهینا کو باری خوه دانابیت.
- زهاب (Zêhab):** ئافزه.
- زهار (Zêhar):** بنی زکی، شه رمگه ه، پشتیکا ئالافی گوهنیلینی ژنکی، دۆرماندۆری ئالافین گوهنیلین ژن و زهلامان کو ریتف لی دهین.
- زهدان (Zêhdan):** مال بچویک، رهحم (جهی بچویکی د زکی دهیکی یان ماکي دا). په یقین: (بوگان، بویگان، پوگان، بوهمان و

بون) ژى لکارن.

زهر (Zehr): ژهر.

زهره (Zehrê-e): کیسکى

زهردافى (کیسه الصفراء) - دلیری

و میړانى. د کهفن دا خه لک ل وى

باوهړى بوون کو ترسا زیده دبیته

هوږی په قینا یان قه تیانا قى

کیسکى زهردافى؛ و نه فروکه ژى

هه گهر که سهک ژ ترسا ژ حال

بچیت و بى هوښ ببیت، خه لک

دبیژن: زهراقا وی یا قه تاي. ل

شوینا قى رستا کوردی ب فارسی

دبیژن: (زهره ترک شده).

زهرزاد (Zêhzad): ژن و زاروک،

عه یال.

زهشت (Zêhêst): بیهن (نفس).

زهک (Zêhek): زاک و فری (شیری

چیلئ یان په زی د دهمین پشستی

زایینی ده).

زهگیر (Zêhgîr): هندهک

قه لپیشک کوژ چه رمی یان

هه ستیا دهاتنه چیکرن و تیرهاڅیژا

دئېخستنه سهړئ تبلین خوه دا

ژدها کفانی زبانی نه گه هینته تبلین

وان.

زهنجه (Zêhence): رینج،

زهمهت، نازار.

زهی (Zêhî): ههر ئامییرهکى

موزیکى یی ژهدار - گیانه وهړی

به رهه ف بو ئافزبوونى - ههر تشتی

کو بزیت - ئافز، باردار، ب

تشت (حامله) - ماهینا کوژ نوی

زاییت - په یشا باشی یه، وهکى:

ئافه رین، چ جوان، چ خوهش

و.....هتد.

زهیدن (Zêhîden): زایین، زاروک

بوون - زانا ئافى ژکانى یا یان

ههر تشتهکى دى.

زى (Zî): ئال، رهخ، کنار - نیژیک.

زیان (Ziyan): زیان، زهره،

دوړاندن - زندى (ههر تشتی کو

بژیت).

زب (Zîb): که شخه کرن،

ئاراسته کرن، خه ملاندن.

زببا (Zîba): باش، دهلال،

خشکوک، جوان، پند.

زیبال (Zîbal): هه سپ و هیستری

کو توند بچیت.

زیبان (Zîban): بنیره: (زیبا).

زیبیدن (Zîbîden): ژ هه ژى بوون،

ب سه رقه بوون.

زیج (Zîç): چست و چالاک.

- زیر (Zîr):** ژیر، بن، خواری - نیشانا (کسره) بهرامبه ر تیپا (ی) یا کوردی - د زاروای موزیکی دا دهنگی نازک، زراف یان نزمه.
- زیرا (Zîra):** ژ بهرکو، چونکی - له ورا - ژ بهر قی چهندي.
- زیرافکن (Zîrefken):** دوشهک، جوده لیک، یان هه ر تشتی کول بن خوه براییخن - ناقي ئیک ژ ئاههنگین کهفتین موزیکی به - ئیک ژ دوازه مهقامین موزیکی به.
- زیرزار (Zîrzar):** نالینین قههری کو ب دهنگه کي هیدی دهریکهفن.
- زیرزبان (Zîrzebanî):** پاره یان خهلاتی کول شهفا ئیکی زافا ددهته بویکی دا بئاخفتیت (ئهف عادهته لجه م مه کوردا نینه) - ئاخفتنا هیدی - ئاخفتین د بن لیقان قه.
- زیرزمین (Zîrzemîn):** سهرداف (ئهو قاتی خانی یی کوژ ئاستی حهوشی یان جاددی کویرتر هاتبیته ئاڤاکرن).
- زیرک (Zîrek):** زیرهک، چهلهنگ، ب ژیر، ب عاقل، فههما، زانا.
- زیرگاه (Zîrgah):** کورسیک، تهخت، یان هه ر تشتی چوارپیپک کو لسه روین.
- زیرنگین (Zîrê nêgîn):** درکهیه ژ دهستهلات و فهرومانداری.
- زیره (Zîrê):** پشکا ژیری ژ هه ر تشتهکی - ناقي گیایه کي بین خوهشه کو ئیرانی مشه د خوارنین خوه دا بکار دئین.
- زیستن (Zîsten):** ژین، زیندهگی کرن.
- زیغ (Zîx):** حیسیل.
- زیغال (Zîxal):** په یاله، په یالا مهی قهخوارنی (قدح).
- زیغگر (Zîxger):** حیسیل چیکه ر.
- زیف (Zîf):** گونه ه - بی تورهیی، بی ئهدهبی.
- زیلو (Zîlû):** بهرک (جـوړه کي رائیخایه کوژ بهنکین پهنبهیی و ب نهخشین رهنگاورهنگ دهپته چیکرن).
- زین (Zîn):** زین (زینا ههسپا).
- زینه (Zîneh):** دهره جک - پیسترک.
- زینهار (Zînhar):** بنپره: (زنهار).
- زیور (Zîver):** هه ر تشتی کو تشته کي دی پی بخهملین.

ژ(Jê): تپيا چواردی يه ژئەلفابیییا	توند - کەلەک.
زمانی فارسی، ھندەک جارا دبیتە	ژخ(Jex): نالین، ئاوازیڻ غەمگین.
(ج)، وەکی: (رژە = رجـه:	ژخار(Jexar): ھەوار، فریاد،
رێژـهـچوونا رێک و پێکا	نرپێن.
لەشکەری. یان، ھژیر = ھجیر:	ژرف(Jerf): کویر - دویر و درێژ.
زیرەک، ھشیار - باش، قەنج.)،	ژرفا(Jerfa): کویری یا بیڕی یان
ھەر وەسا ل ھندەک جەھێن دی	حەودی یان دەریایی.
دبیتە (ز)، وەکی: (کوژ = کوز:	ژخ(Jex jex): دەنگی ڤیککەتەنا
قۆز، چەمیای، خوار).	دانا. ھەر وەسا دەنگی ڤیککەتەنا
ژابیز(Jabîz): ئەو چپکین ئافێ یێن	باھیف و گویرا د ناڤ تەلیسی دا.
کوژ دارێ تەر د کەڤن ل دەمی	ژغند(Jexend): بنیرە (ژخار).
سۆتنی - چریسکین ئاگری.	ژف(Jef): تەر، شل (بەر و ڤاژی
ژاژە(Jajê): ئاخفتنێن پوچ و	پەیفین «هشک، زوھا»).
بێھودە.	ژفک(Jefk): کنیشتی چافی.
ژاژیدن(Jajîden): ئاخفتنێن بێھودە	ژفیدن(Jefîden): تەرپوون، شل
کرن.	بوون.
ژاخر(Jaxer): بەرچیلکا مریشکی.	ژک(Jek): ئاخفتنێن د بن لیڤانقە.
ژافە(Jafê): ژویری، سېخوړ.	ژکارە(Jekare): پرپیژ و ماییتیکەر
ژالە(Jale): خوناڤ - باران و گژلوکا	- کیندار - شەڤکەر.

سهرکی دهرزیک و شوپرنی.	ژکفر (Jekfer): بیهنفرهه، ساپر.
ژوژه (Jûje): ژویژی، سیخوپ.	ژکیدن (Jekîden): ئاخفتنن ل بن
ژول (Jûl): پهریشان، پیکداچووی و	لیشانفه ژئه گهری قههر و
بی سهرویهر - قورمچک و	عیجزاهیئی.
کوریشک.	ژگور (Jegûr): قهلس، چورپیک،
ژولیدن (Jûlîden): پهریشان بوون،	بهخیل، خهسیس.
پیکداچوون و بی سهرویهر بوون.	ژنده (Jende): کهفن، خهسپال -
ژون (Jûn): پهیکهر، بوت.	مهزن.
ژوهیدن (Jûhîden): دلۆپ کرن.	ژنگ (Jeng): کوریشک (کوریشکین
ژه (Je): نیشانه بۆ بچویککرنی،	کو لسهه پویستی دیار دین ژئه گهر
وهکی: (دریاژه: دهریا یا بچویک،	پیروونی) - ژهنگ (ژهنگی بوونا
گول).	ئاسنی یان گهفی).
ژی (Jî): ئاڤگر، ههرد، ههه تشتی کو	ژنگار (Jengar): ژهنگار.
ئاڤ تیدا خرڤه بییت.	ژنگدان (Jengdan): زهنگل.
ژیان (Jiyan): توپره، تبعهت رهق -	ژنگله (Jengule): زهنگل - سمین
درنده.	کهلاشتی (وهکی سمین بزن و چیل
ژیر (Jîr): بنیره (ژی).	و خهزالا).
ژیژ (Jîj): مرار.	ژنه (Jene): زیلکی پیئفه دهرین وهکی
ژیک (Jîk): چپک، چپکا بارانی.	پیئشی و زرکیتکا و.....هتد -

س

س (Sîn): تپیا پازدئ یه ژ ئه لفایبیا زمانئ فارسی. هندهک جارا دبسته (ش)، وهکی: (فرسته = فرشته: فریخته) و هندهک جارا ژئ دبسته (ه)، وهکی: (خروس = خروه: دیکل).

سا (Sa): ئالافئ وهکیاتی و کورتکریا په یفا (آسا) یه، کو وهک پاشگرهک لدویف هندهک په یفا دهیت و ئانکوا (مینا، وهک، شتی) ددهت - باج، ئه و تشتی کو شاهین ب سه رکهفتی ژ شاهین شکهستی و بی دهستههلات وهردگرتن.

سابوته (Sabûte): پیرهژن.

سابوره (Sabûre): خرابکار - بی شهرم.

ساییدن (Sabîden): قوتان، نه رمژاندن.

ساییده (Sabîdê): قوتای، نه رمژاندی، نه رم کری. **ساج (Sac):** سیهل (سیهلا نانی) - جوړهکی داری یه - فرندهکه کو دبیزنئ (مریشکا کونجی خور) ژئ.

ساجی (Saci): نانئ لسه ر سیهلئ بیته په حتن.

ساجی (Saçî): سپی (رهنگی سپی). **ساخت (Saxt):** چیکر (بو سییه م که سی تاک) - چیکری، دهستکرد - زین و جلی هه سپی - چه کی شهری.

ساختمان (Saxtman): چیکرن، ئافاکرن - خانیین بلند (عمارة) - شیوازی چیکرنئ.

ساختگی (Saxtêgî): به رههقی بو پیرابوون ژ بو بجه ئینان یان نه نجامدانا کارهکی.

ساختن (Saxten): چټکرن،

دروستکرن - ئاڅاکرن - بهر هه څکرن

و ئینانه هه بوونئ - جوانکرن و

رټک و پټک کرن.

ساخته (Saxtê): چټکری.

ساد (Sad): ساده، بئ نه خش و

نیگار - دهشت، بیابان - بهرازی

نیر، بهرازی کوبقی.

ساده (Sade): ساده، بئ نه خش و

نیگار - راست، ساناهی - بئ

غش - کورئ کو هیشتا موی ل

سهر و چاڅا نه هاتبیت.

سار (Sar): پاشگره که کو ئانکویا

زیده هی و گه له کایه تیئ ددهت،

وه کی: (چشمه سار = پر کانی،

کوه سار = پر چیا) - ههروه سا

ئانکویا جه، در (مکان) ددهت،

وه کی: (خشک سار = جهئ هشک

و بئ ئاف، گرمسار = جهئ گهرم)

- ل هندهک جهان ئانکویا (سهر)

ددهت، وه کی: (گاو سار =

تشته کی کو ب رهنگی سهرئ

چټلی بیت، سبک سار = مه ژئ

هشک، بئ عاقل، نگو سار =

سهرنوخین) - فرنده که کو خوارنا

وی حه لاله و ژ چوپچکی مه زنتره

کول بهارا پهیدا دبیت، گه لهک

حه ژ تری و توی و کولیا دکهت -

رټنج، ئازار، دهر، ئیش،

خه مخوارن - نه و په رڼکی کو

ژنکټن هندي لشوینا جلکی لدور

خوه دئالین.

سارا (Sara): خوری، بئ غش (بو

زټر و مسک و غنبه را بکار

دهیت).

ساران (Saran): کو ما

سهر (رؤوس).

ساریان (Sarban): خودانکه ری

چټشتر.

سارج (Sarec): زهر زټری (فرنده که)،

عه ره ب ژئ دبټژنئ (زرزور)،

ههروه سا ناڅټن (سارو، ساره،

سارک، ساروک، سارج، سارجه،

سارچه، ساسر، شار، شارک،

شارو، سارنگ، سارنج، ساری) د

زمانئ فارسی دا بو څی فرنده ی

لکارن.

سارخک (Sarxek-Sarexk):

پیشی.

سارشک (Sarešk): بنیـره:

(سارخک).

سارغ (Sarux): میـدهک، بوخچک.

ته رتيفكرن - شيوازي چيكرني -
ده زگه هك يان بنگه هك يان
ريشه بهريه ك كو كارمه ندين وي
بهه قره و ب شيوه كي ريخستي و
ريك و پيك كارين خوه بجي
بين.

سازمند (Sazmend): چيكری و
به رهه ف - ريخستي و ريك و
پيك.

سازنده (Sazendê): چيكر -
دروستكهر - ئاكاكهر - به رهه فكه
و ئافرنده - جوان و ريكوپيكتكه.
سازو (Sazû): ليفكي خورمي،
وهريسي كوژ ليفكي خورمي
چيدكه.

سازور (Sazver): ئاماده و
به رهه ف.

سازيدن (Sazîden): بنيـره:
(ساخن).

ساس (Sas): ته خته بينك (پيشكين
كو دكه قنه لاندكين بچوبكا).

ساسان (Sasan): هه ژار، فه قير،
دهستكورت.

ساستا (Sasta): سته مكار - بي
رحم - ئازارگه هينهـر - ئهـهـريمهـن.

ساسر (Sasur): جوړه كي له قهني يه

ساروج (Sarûc): هه قيره كي ژكلس
و خوه ليبي بوو كو د چيكرنا هود
و عنبارين ئاقي دا بكاردينان.

ساره (Sarê): جلكي ژنكين هندی
ئه قني لدور خوه دئالين.

ساز (Saz): ئاميرين موزيكي، كوب
سي رهنگانه: (۱) سازين باي،
وهكي: بلوولي، زرناسي و
ئاكورد يوني. (۲) سازين ژدهي،
وهكي: عود، بزق و كه مان. (۳)
سازين قوتاني، وهكي: داهول و
تمبلک و دهف. - ههروه سا ئالاف،
يان ئالافين كاري، يان ههـر تشتي
كو مروژ د ژيانا خوه يا روژانه دا
پيدفي ببيني - فهـرمانهـ ب
چيكرني (چيكه)، ههروه سا وهك
پاشگر لدويش هندهك په يفا دهيت
ب ئانكوبا چيكر، وهكي:
(چاره ساز: چاره بين، كه سي كو
چاره يي ل ئاريشه كي بكه تن) -
چهك و ئالافين شهري، كو پرانيا
جاران د زماني فارسي دا (ساز و
برگ) بهه قره دهين.

سازش (Sazêş): ئاشتي - پيـكهـه
ژيان - وهكه قني - پيـكهـاتن.

سازمان (Sazman): ريخستن و

- کوقه له ما ژئ چیدکهن ژ بو
نقیسینئ.
- ساسی (Sasî):** هه‌ژار - ده‌رویش -
گه‌دا.
- ساغر (Saxer):** جام، په‌یالا مه‌یین.
- ساغری (Saxerî):** که‌قلئ هه‌سپی
یان هیستری کو هاتبیته
گه‌مارکرن.
- سافوت (Safût):** فیتی (ده‌نگی
فیتی یئ).
- سال (Sal):** سال.
- سالار (Salar):** سه‌ردار، سه‌رکرده،
مه‌زنئ ملله‌تی، مه‌زن یان
پیشره‌وئ کاروانی یان له‌شکه‌ری -
د زاراوئ جوتیاربی دا ئانکو
جوتیارئ شاره‌زا د کارئ خوه‌دا.
- سالاسال (Salasal):** سال بۆ سال،
سالانه، هه‌ر سال.
- سالانه (Salane-ê):** هه‌ر سال،
سال بۆ سال - سالی جاره‌کئ.
- سال خرد (Sal xurd):** بچویک،
کوپ یان کچا کوژیی وان کی‌متر
بیت ژ پینج سالیی.
- سالخورد (Salxord):** که‌قنار، پیر،
دانسال.
- سالک (Salek):** برینه‌که کو لسه‌ر
- له‌شی مرو‌قی ب تایبه‌تی ل سه‌ر
دفنی یان ئاله‌کا دیار دبیت کو
هنده‌ک جارا تا ساله‌کئ
قه‌دکی‌شیت هه‌تا ئه‌و برین ساخ
بیته‌قه و پشتی ساخ دبیت ژئ
هه‌ر شوینا وئ وه‌ک راقه‌کئ دیاره
دکه‌ت و ژئ ناچیت. ئه‌ف برینه
بری‌کا پیشیا (مه‌لاریا) ژ ئیکی بۆ
یی دی ده‌یته قه‌گوهاستن و هه‌گه‌ر
جاره‌کئ ئه‌ف برینه ل که‌سه‌کی دیار
بوو، جار دی دووباره نابیته‌قه.
- سالگرد (Salgerd):** سالقه‌گه‌ر.
- ساله (Salmeh):** می‌ژوو (می‌ژووا کو
بۆ ده‌ست نیشانکرن رۆژ و هه‌یف
و سالی د نقیسارین فه‌رمی دا
ده‌یته نقیسین).
- سالو (Salû):** په‌رۆکه‌کئ سپی یئ
ته‌نکه کو ده‌رسوک و جلکین ژنکا
ژئ ده‌یته چیکرن.
- سالوس (Salûs):** فیل‌باز، حيله‌که‌ر.
- سالوک (Salûk):** لاواز - هه‌ژار،
ده‌ستکورت - دز و ریگر.
- سالیان (Saliyan):** کوما په‌یقا
«سال» (سالان = اعوام، سنوات).
سام (Sam): وهرمتن، کیسه‌دان -
ناقئ کوپئ «نه‌ریمان» و بابئ

نه خوشخانه) - پشک،
 باهر (حصه) - د زاراوی له شکری
 دا کارئ لینیپین و چاقدیریا وی
 فرماندهیه یی کو لهر ریزا جندی
 یا را دپورت و دنیریتنه جندی یا کا
 کیژ ژوان ب چهوتی فرمانین
 فرماندهی جی بهجی دکهت -
 کارتیک، بهراف.

ساو (Sav): باج، نهو تشتی کو
 شاهین ب سه رکهفتی ژ شاهین
 شکهستی و بی دهسته هلات
 وهر دگرتن - کارتیک، بهراف -
 هویرکی زیری - زیری خوری.

ساوه (Savê): هویرکی زیری - زیری
 خوری.

ساويز (Savîz): تبعهت خوهش.

ساویس (Savîs): ههر تشتی کییم و
 گرانها.

ساوین (Savîn): سه لکا کو په نیبی
 به رههف بۆ ریسانی دکه نه تیدا.

سایبان (Sayêban): سیهوانه،
 په رده، که پر یان ههر تشتی کو
 بیته هلدان داکو سیبه ری بکهت.

سایه (Sayê): سه، سیبه ر.

سایه رس (Sayêres): فیقیی کو
 لهر سیبه ری دگه هیت.

«زال» و باپیری «روسته م» ی
 په هله وانه.

ساماچه (Samakçe): ئیلهک،
 زه خمه (زه خمین لسه مه مکا بۆ
 ژنکا).

سامان (Saman): ناغمالی - ههر
 تشتی کو مروژ د ژیانئ دا پیدفی
 بیستی - ئالاقین کاری -
 ریک خستن و ریک و پیکی -
 نه ندازه.

سامه (Same): په یان، سوز -
 سویند - په ناھ، په ناگه ه.

سان (San): داب و نه ریت - تهرز و

شیتواز - جوړ، رهنګ (نوع) - پتر

دگهل هندهک په یقین دی دهیت و

په یقه کا نوی یا دارشتی ژئ

چیدبیت، وهکی: (یکسان =

وهکههف، بدان سان = وهسا) -

وهک پاشگر دگهل هندهک په یقان

دهیت و ئانکوا (وهکی، مینا)

ددهت، وهکی: (پیل سان = وهکی

فیلی، دیوسان = مینا دیوی) -

ههروهسا کورتکریا په یقا (ستان) ه

کو پاشگره کی جهی یه، وهکی:

(گورسان: گورستان = گورستان،

بیمارسان: بیمارسان =

- و.....هتد (خضروات).
سبک (Sebuk): سقک، بهروفاژی
 په یثا «گران» - سقک، سرت،
 چست و چه له ننگ.
سبو (Sebû): گوزک، جه پرک.
سبوره (Sebûre): بنیره: (سابوره).
سبیل (Sêbîl): سمبیل، موبین
 دسه ر لیثا سهری یا زهلامی دا.
سپار (Sêpar- Supar): نامیری
 کو ئافا تری پی بهیته وهرگرتن -
 ئیسل - گیسن.
سپاروک (Separûk): کوتر.
سپاس (Sêpas): سوپاس.
سپاسی (Sêpasî): گه دایی.
سپاه (Sêpah): سوپا (زاراوه کی
 له شکهری یه).
سپاهان (Sêpahan): باژیرئ
 ئه سفه هان - کوما په یثا «سپاه» -
 ناقتی ئیک ژ ئاوازین موزیکا
 ئیرانی یه.
سپر (Sêper): مه طال.
سپردن (Sêpurden): سپاردن،
 دانه ف دهست که سه کی ژ بو
 چاقدیری و پاراستنی.
سپردن (Sêperden): قوناغ برین،
 ری قه برین.
- ساییدن (Sayîden):** قوتان،
 نه رمژاندن، نه رمکرن - تیکهوسینا
 دو تشتا.
سبد (Sebed): سه لک، زه مبیل.
سبز (Sebz): که سک.
سبزارنگ (Sebzareng): ب
 رهنگی که سکی - ناقتی ئیک ژ
 ئاوازین که فنین موزیکا ئیرانی
 یه.
سبزپا (Sebzpa): (درکه یه بو
 که سین پی بره شک، بی ئیفله ح،
 کوپ و بهش، کو پی وان نه یی
 خیری بت).
سبزپری (Sebzperî): بهار، وهرزی
 بهاری.
سبز در سبز (Sebz der sebz):
 ناقتی ئیک ژ ئاوازین که فنین
 موزیکا ئیرانی یه - ناقتی ئاوازه کی
 یه ژ هه ر سیه ئاوازین «بارید» ی.
سبزه (Sebzê): گیایی کو ژ نوی
 شین دبیت، چیمه ن - میویرئین
 که سک - که سی کو سه روچاقین
 وی برهنگی گه می بیت.
سبزی (Sebzî): که سکاتیین کو ب
 خاقتی یان که لاندی بینه خوارن،
 وده کی: که ره فس، گزنیث، شاهی

- سپوختن (Sêpuxten):** ب ته عدايي تشتهك د تشتهكي پا كرن - هارژوتن، دوير كرن.
- سپوس (Supûs):** سقي نار.
- سپوسه (Supûse):** سقي نار - كه قشكي سهری.
- سپهر (Sêpêhr):** نه سمان.
- سپهرار (Sêpêhrrar):** نه سمانی نه هی، نه سمانی د سهر هه می نه سمانان را.
- سپی (Sepî):** سپی، رهنګی سپی.
- سپیتمه (Sêpîtm):** وه کی سپی، برهنګی سپی - نازناقی زهردهشت پیغه مبهری یه.
- سپیچ (Sepîç):** جلکی رهش - دهرسوکا رهش - بهرکا رهش.
- سپید (Sepîd- Sêpîd):** سپی، رهنګی سپی.
- سپیده (Sepîdê):** سپیلکا هیکی - سپیاتی - روڼاهی - سپیده، نه لند، سحر.
- سپیرک (Sepîrek):** سپیرک.
- ستا (Sêta):** په سن (مدح) - کورترکریا په یقا (سه تار) کو نامیره کی موزیک کی یه - ناقي ئاوازه کا موزیک کی یه - کورترکریا
- سپرز (Sêpurz):** خالخالک (طحال).
- سپرغم (Sêperxem):** گول و گیا، گول و گیایی بین خودش، رحان.
- سپرلوس (Sêperlûs):** ته لار، سهر، قه سر، قه سرین شاهینی.
- سپری (Sêperî):** دویمایک هاتی، تمام بووی.
- سپریدن (Sêperîden):** دویمایک ئینان، تمام كرن - بن پی كرن.
- سپرینغ (Seprix- Superîx):** ئویشیی تری.
- سپزک (Sêpezk):** ئاخفتن فه گو هیز.
- سپس (Sêpes):** پاشی، لدویقرا.
- سپست (Supust):** ب بتهن، بتهن پیس، گه نی.
- سپل (Sepel):** سمی حیشتري - سم یان نینوکا فیلی.
- سپلشت (Sêpeleş):** رویدانه کا نه خودش.
- سپنتامینو (Sêpentamînû):** هیزا زیده کرنا باشیی و عاقلی، دژی (انگره مینو) کو هیزا ژ بنبرن و خرابیی یه.
- سپندآسا (Sêpendasa):** چست و چه له نگ، سرت و بله ز.

نامیری (سہ تار) ی ڈرنٹ۔
ستاغ (Sêtax): جانیک، جانیکی
کو ہیشتا زین ل پشتی نہ کریں -
ستہ ور۔

ستاکی (Sêtak): کاتین داری،
چه قین کوژ نوی ل داری
دهر دکه فن.

ستان (Sêtan): پاشگری جھی یه کو

ٹانکویا گہلہ کی و بہر فرہی یا
 حہم دگہ ہنیت، و دہکے:

(تاکستان: ئەرەكى بەرفره كو
دارمىيولنى ھاتبە چاندن، رەز -
كردستان: جەھەكى بەرفره كو

ملله تهك بناقي كورد لسهر د

ئاكنجى نە). ھەگەر ئەڭ پاشىگرە
لگەل ئاشەكى ھات كو دىماھىكا
وى ئاقى (ساكن) بىت،
وھكى (Kurd)، ھىنگى دى
(ê) يا (Sêtan) ئىڭ ئىشەبىت و
دى مېنىتە بدوئىماھىكا وئ پەيئى ئە
يا كو بو بوئە پاشىگر، و دى
بىتە (Kurdêstan). لى ھەگەر
ئەو ئاڭ ب تىپا (واو) ب

دویمایهیک بیّت، وهکی (Bû)،

سترگ (Suturg- Sêturg): مهزن، ب کهلهخ - ب هیز، ب زاخ.	هینگی (ê) یا (Sêtan) ی نامینیت و دئ بیته (Bûstan). ههروهسا ههگهر ناڤ ب پیتا (ê) ب دویماهی بیت، هینگی (ê) یا (Sêtan) ی دئ مینیت، وهکی (لالهستان: Lalêsêtan)، ههچهنده هندهک هوزاننان ژ بو کو برگین هوزانا وان تیک نهچیت، بو نمونه قی په یفا داوی (Lalêstan) دخوین - کهسی کولسهه پشتی خوه دریز کریب، رازی - کورتکریا په یفا (آستان) ه، ئانکو: دهرازینک.
سترون (Setervan): وهکی هیستری - ههه تشتی کو وهکی هیستری نهزیت - خرش (عقیم). ستره (Suture): دهفکی سهه و ریه تراشین، گویزان. ستل (Setel): قوتان، هوتک - ئازاردان، ئیشانندن. ستم (Sêtem): ستهه، زولم. ستم دیده (Sêtem dîdê): ستهه لیکری، زولم لی بووی. ستنه (Sêtenbe): مهزن، ب کهلهخ - ب هیز، ب زاخ - کریت، کهسی کو کهلهخهکی کریت لی بیت - دیو. ستنچ (Sêtenc): ف پاش ئیخستن، هه لگرتنا قویتی، مالی یان ههه تشتهکی کو مروڤ د ژیانن دا پیدفی دبیتی بو روژا تهنگافیی. ستوان (Sutvan): قایم، نهلف - د زاراوی لهشکهه ری دا پله کا ئهفسهه ری یه کود کهفن دا دگوتنی (نایب). ستودان (Sutûdan): گوپستان،	ستاندن (Sêtanden): ژئ ستاندن، ژئ وهگرتن. ستانه (Setane): دهرازینک. ستاره (Sêtave): فیل، حیل. ستایش (Sêtayêş): په سنا قهنجیین کهسهکی کرن. ستاییدن (Sêtayîden): په سندان، مه دح کرن. ستبر (Sêtebr): مهزن، قهلهو، بخوهقه - رهق و قاییم - ستوبر. ستردن (-Sê- Suturden): (turden): تراشین - سه لخاندن - پاک کرن.

لکاره.	گورستانین زهردهشتیا.
ستیم (Sêtîm): عه‌داف، کیم.	ستودن (Sutûden- Sêtûden):
ستیهیدن (Sêtîhîden): بئ نه‌مری	په‌سندان - سالوخ دان.
کرن، بئ فه‌رمانی کرن، سه‌ریپچی	ستور (Sutûr): ده‌وار.
کرن، لادان.	ستون (Sutûn): ستوین - د زاراوی
سج (Sec): روی، دیم.	له‌شکه‌ری دا ده‌سته‌یه‌کا سه‌ری‌ازا
سجام (Secam): سپ و سه‌قه‌م،	کول پشت ئیک و ل سه‌ر هیله‌کی
سه‌رما دژوار.	بیین و بچن.
سج (Sux): باش، قه‌نج - خوه‌ش -	ستون پنجم (Sêtûnê pencum):
پیروز.	تابوری پینجی (د زاراوی سیاسی
سج (Sex): کیم و عه‌داف - قریر و	دا لکاره).
قیقار.	ستوه (Sutûh): وه‌ستیای - مه‌لوپل
سخت (Sext): دژوار، ب زه‌حمه‌ت،	و پهریشان.
به‌روفاژی په‌یقا «ب سانا‌هی» -	ستوه‌انیدن (Sutûhanîden):
ره‌ق، به‌روفاژی په‌یقا «نه‌رم» -	وه‌ستاندن - پهریشان کرن.
قاییم و بنه‌جه - قه‌لس و چریک،	ستوهیدن (Sutûhîden): وه‌ستیان
به‌خیل و خه‌سیس.	- پهریشان بوون.
سختانه (Sextane): ئاخفتنا ره‌ق.	سته‌م (Sêtehm): ره‌ق، دژوار.
سخت دل (Sext dêl): دل ره‌ق، بئ	ستی (Setî): پیلا - ئاسن - سه‌ری
ره‌حم.	رمی.
سخت رو (Sext rû): بئ شه‌رم،	ستیز (Sêtîz): شه‌ر، جه‌نگ -
روی قاییم، بئ حه‌یا.	دوژمنی، نه‌یاری.
سختن (Sexten): کیشان، پیشان،	ستیغ (Sêtîx): راست و بلند -
(وزن) کرن.	راست راوه‌ستیای وه‌کی ستوینی -
سختن (Suxen- Suxun): ئاخفتن	هه‌روه‌سا بۆ (بلندی یا چیا،
- گوتار.	سه‌ری چیا، کتلیا چیا) ژی

سخن آرا (Suxen ara): که سځی کو
جوان دنقیسیت، که سځی کو جوان
دناخځیت.

سخن چین (Suxen çin): ناخفتن
څه گوځیز.

سد (Sed): سده، هژمارا سده.

سدره (Sêdre): جلکځین بی هچک و
ب یاخځین فره و ب رهنگی سپی
کو ههر زه رده شتیهک ژ کچ و کور
کو بگه هته ژیی دهه سالیی، د ری
وره سمین ئولی یین تایبهت دا
دکته بهر خوه، و لسهر وان
پیدځی یه کو به رده وام د ههر ری و
ره سمه کځی دا شان جلکځین تایبهت
بکه نه بهر خوه.

سده (Sede-ê): سده ده، چهرخ،
سه دسال (قرن) - ههروه سا بو
خولین سده روژی ژی لکاره -
ناځی جیژنه کځی یه کو ئیرانیین
کـــه ځن ل روژا دهی
به همه نن (دویه مین هه یڅا
زځستان) ته څه ژنه دگپران و
ههر ل شه څا دهی به همه نن ژی
ناگر هلدکرن و ل دورماندوری وی
ناگری که یف و شادی دکرن. دبیزن
ژ بهرکو ههر ژ ځی روژی تا روژا

نه څروزی پښجی شه څ و پښجی
روژن کو کوما وان دبیته سده،
له ورا ناځی (سده) لسهر ځی
جه ژنی دانایه. و هنده کځین دی
دبیزن زځستانا که ځن پښج هه یڅ
بوون، نانکو ژ (۱) ی تابانی (کو
نوک هه یڅا دووی یه ژ پاییز) تا
دویماهییکا ئسفهن دی، و دهمی سده
روژ ژ ځی زځستانا پښج هه یځی
دبورن، دهم دبیته دهی به همه نن،
رهنگه ته څ بوچوونا داویځ
به رئاقلتر بیت.

سر (Ser): سهر (کوئهو ژی ئیک ژ
ته ندامین له شځی مروڅ و
گیانه وه رایه) - سهر یان دهسپیکا
ههر تشته کی - سهر یان بلندی یا
ههر تشته کی، وه کی سهری چپای،
سهری تبلا، سهری شوپژنی -
ههروه سا بو که سځی مه زن یان
سهروکا ژی لکاره.

سر (Sur): سول، جوړه کی پښلاځایه
کو ره ځی ژ سهر څه ب به نکا دهیته
چپکرن - مه یا کو ژ برنجی دهیته
چپکرن.

سرا (Sera): خانی، خانیی مه زن -
ژور، ئوده - جه، در.

سەرلند.	ســـــراب (Serab): زهڅی یان
سرافسار (Serefsar): دهست	بیستانین کو نیزیکی جو و دهرافا
ههفسار.	بن - لهیلان، سهراب.
سرافشان (Serefşan):	سراپرده (Seraperdê): بارهگا -
سهرههژینک - سهرخویش، مهست	خیشه تا مهزن - پهردا مهزن کو
- دهنبلند (مغرور و متکبر).	لشوینا دیواری لدورماندوری
ســـــرافکنده (Serefkendê):	خیشه تی دادن.
سهرشور، هه تک لی چووی، شهرم	سراخر (Seraxur): ههسپی کود
بسهردا هاتی.	گوڅی څه ژ ناف هه می ههسپا چیتیر
سراگوش (Seragûş): دهرسوک،	بیت.
که چینک.	سرازیر (Serazîr): سهرنشیقی -
سرامد (Seramed): بژارتی، بژاره،	سهرنوخین.
بی بلندتر و باشتیر ژ خه لکه کی	سراسر (Seraser): ژ څی سهری
دی.	هه تا وی سهری، سهرانسهر،
سرانجام (Serencam): نه انجام،	هه می.
دویماهیک.	سراسیمه (Serasîmê):
سرانداز (Serendaz): دهرسوک،	سهرگردان، پهریشان، شه پرزه.
که چینک - بی پهروا، نه ترس،	سراغ (Surax): نیشان، هیما -
دلیر.	دهوس، شوین دهوس - پرسپار ژ
سراندن (Suranden): خشاندا	جهی تشسته کی یان
تشتی لسه ر ئهردی و بهره څ	که سه کی (لیگه ریان ژ بو څه دیتنا
پیشقه برنا وی تشتی.	جهی تشت یان که سی بهرزه یان
سراییدن (Surayîden): سروود	نه ل پیش چاڅ).
خواندن، ئاواز خواندن، هوزان	سراغاز (Seraxaz): پیشگوتن،
خواندن.	سهرگوتار.
سرب (Surb): رساس.	سرافراز (Serefraz): سهرفیراز،

- سربار (Serbar): ئاليه كئي باري يان
ژی سهربارک کو دادننه سهر باري
گیانه وهره - دیسان بۆ مرؤقا ژي
لکاره کو ببیته سهربار يان جهی
زه حمه تی بۆ که سه کئی دی.
- سرباز (Serbaz): دهرقه کری -
له شکه ر، عه سکه ر.
- سربيله (Serbîle): سهرکی تیری
هه گهر په حن بیت - تیرا دو چق.
- سربینه (Serbînê): ژۆره کا حه مامی
یه کو جلکین خوه تیقه دئینخن
به ری بچن د ژۆرا سهرشوبشتنی
قه.
- سرپا (Serpa): سهرپی، که سه ک یان
تشته ک کولسه ر پیی خوه
راوه ستیای بیت.
- سرپاس (Serpas): فه رماندی
زیره قانا، سهرۆکی دهسته که کا
زیره قانا - پله کا له شکه ری بوو ل
سهرده می رضاشاهی کبیر کو نوکه
لشوبنا فی زاراوی په یقشا
«سرتیپ» لکاره - کومزری،
کولاقی ئاسنی کود شهران دا
دکر نه سهری خوه.
- سرپایان (Serpayan): شاشک یان
ده رسوکه کا نه رم کو شهرقانیین
- به ری لهن کومزری قه دکر نه سهری
خوه.
- سرپایی (Serpayî): کاری کو ژ
پیقه بهیته ئه نجامدان يان ژي
که سی کو به رده وام ب کاره کی
رادییت و بۆ ده لیقه نینه روینییت -
کریارا گوهنیلی کو ژ پیقه بهیته
ئه نجامدان - ژنکا ده هه من پیس،
قه حبه - نه عال.
- سریچ (Serpîç): شاشک،
جه مه دانی.
- سریچی (Serpîçi): بی ئه مری،
سهرپیچی.
- سرتاپا (Sertapa): هه می، هه موو.
- سرچشمه (Serçêşmê):
سهروکانی، چا قکانی.
- سرچکاد (Serçekad): پیشیا
سهری (هندا قئا ئه نیی).
- سرخ (Surx): قورمز، سۆر، رهنگ
سۆر.
- سرخاره (Serxarê): شه و فرکییت و
سنا قکین سهری کو ژنک بکار
دئین.
- سرخوردن (Surxurden): حولسین،
ته حسین.
- سرخوش (Serxoş): شاد،

- خوښحال. **سرد (Serd):** سار، هين، فينک، ته‌زی.
- سرداب (Serdab):** سرداف (هندهک دبیژنی بنداف ژي).
- سردادن (Serdaden):** نازاکرن، ره‌هاکرن - جان فیداکرن، سهر د ریکا تشته‌کی دا ژ دهست دان.
- سردادن (Surdaden):** لقانندن، لقانندن و به‌ره‌ف پیش‌شه‌برنا تشته‌کی لسه‌ر جهه‌کی راست، خوشانندن - حولسانندن، ته‌حسانندن.
- سردار (Serdar):** فه‌رماندی سوپای - سهرۆک یان مه‌زنی ده‌سته‌یه‌کی یان عه‌شیره‌کی.
- سرداری (Serdarî):** جوړه‌کی جل و به‌رگی زه‌لاما کو دريژ و ب کوریشک بوو و د که‌فن دا دکرنه به‌رخوه.
- سردبیر (Serdebîr):** سهرنقیسه‌ر، سهرنقیسه‌کاری کو‌نار یان روژنامی.
- سردر (Serder):** سهرده‌در.
- سردرختی (Serdêrextî):** ههر فیقیه‌کی کو ب داری قه بهیت، وه‌کی: (سیف، هرمیک، خوځ، حولیک و.....هتد).
- سردسته (Serdestê):** سهرکرده، مه‌زنی کومه‌له‌کی، سهرپه‌رشت یان مه‌زنی کومه‌له‌کی ژ مرو‌فا.
- سردسیر (Serdîs):** کویستان، جهین سار.
- سردم (Serdem):** قه‌هوه‌خانه - خانه‌قا، جهین کو ده‌رویش و قه‌له‌نده‌ر لیک خرغه دین.
- سردوانندن (Serdevanden):** که‌سه‌ک مه‌حتل و سهرگه‌ردان کرن (ده‌می کو وه‌عدین ئه‌فرو و سوپاهی دده‌تی).
- سردوشی (Serdûşî):** سهرملک (سهرملکی جلکین له‌شکه‌ری کو پلین له‌شکه‌ری لسه‌ر دادن).
- سرراهی (Ser rahî):** پارێ کو ریښینگ لده‌می بریکه‌فتنی وه‌ک سهدقه یان خیر دده‌ته خه‌لکی دا کو خیر د ریکا وی دا هه‌بیت - نویزاده یان زارۆکی کو ژ نوی بووی و دادننه سهر ریکا دا که‌سه‌ک بهیت و بهت و بخودان که‌ت.
- سرز (Serez):** مالنجا به‌نایی.

- سرزدای (Serzêday):** درک‌یه ژ خه‌نجه‌را خوش و بره‌ک.
- سرزدن (Serzeden):** شین بوونا گیای (ئانکو سه‌ری خوه ژ بن ناخی ده‌رید‌خیت) - رۆژ هه‌لاتن - سه‌رده‌دان.
- سرزده (Serzedê):** ژ نشکه‌کی قه.
- سرزمین (Serzemîn):** وه‌لات، پارچه‌یه‌کا پان و به‌رین کو ملله‌ته‌ک یان عه‌شیره‌ک لسه‌ر بژیت. هه‌روه‌سا په‌یقین (مرز و بوم - کشور) ژ لکارن.
- سرزنش (Serzenêş):** ته‌عن تی قوتان، گاه‌زنده ژیکرن، نسحه‌تکرن.
- سرسبز (Sersebz):** ته‌پ و تۆل - گه‌نج، کامه‌ران، خوه‌شبه‌خت.
- سرسره (Sursurê):** حولیسانک، ته‌جیسانک.
- سرشار (Serşar):** لیق‌ولیف، پر، مشت، تژی.
- سرشت (Sêrêşt):** سروشت، تبعه‌ت.
- سرشتن (Sêrêştên):** هه‌قی‌رکرن - تی‌که‌لکرن - تی‌قه‌دان، دناف هه‌لاندن - ئاف‌اندن.
- سرشک (Sêrêşk):** رۆژدک، هیستر
- هه‌روه‌سا ناخی داره‌کی یه ژی کو پتر بو وی داری ناخی (زرشک) لکاره.
- سرشکوان (Sêrêşkvan):** په‌ری (په‌ریا بویکی)، په‌له‌ه.
- سرشناس (Serşênas):** به‌رنیاس، سه‌رنیاس.
- سرشیر (Serşîr):** قه‌یماغ - سه‌رتیک.
- سرغج (Serxêç):** کۆد، ترارکی کوژ داری هات‌بیته چیکرن.
- سرغین (Serxîn):** زپنا (ئامیره‌کی موزیکی یه).
- سرفراز (Serferaz):** سه‌رفه‌راز، سه‌ربلند.
- سرفه (Surfê):** کوخک.
- سرفه خروسک (Surfê xurûsek):** خه‌ندخه‌ندوک، خه‌ندقوک (کوخکا وه‌کی یا دیکلی).
- سرك (Serek):** کورت‌کریا په‌یفا (سر)، ئانکو: سه‌رک، سه‌ری بچوبک - پتری یا تشته‌کی لده‌می به‌راورد‌کرنی دگه‌ل تشته‌کی دی (ئه‌ف پتری یه چیدبیت ژ لایین کیشنی قه‌ بیت و چیدبیت ژی ژ لایین بهای قه‌ بیت) - سه‌ربار، سه‌ربارک.

به رزه بووی.	سرکش (Serkeş): که سئ کو بی
سرگرم (Sergerm): مژویل.	ئه مریئ دکه ت - ب شیان، ب زاخ،
سرگزیت (Sergezît): باج و خه راج	ب هیئز - سه رفه راز - ههروه سا
- (جزیه).	ناقی ناقداره کی بوو لسه رده می
سرگزین (Serguzîn): په ز و چیل و	خسرو په رویزی.
هه سپین کو د کهفن دا بۆ پاشای	سرکوب (Serkûb): جهه کی بلند
یان حاکی فه ده رد کرن.	وه کی بورجی، که لهی، دوبرگه هی،
سرگین (Sêrgîn): کوشیل (پشکل) ین	یان گره کی یان چیا یه کی کو
ده وارا، سه رگین.	شهرفان بشین لقی جهی لسه ر
سرم (Serm): که نگر.	دوژمنی زال ببن و دوژمنی
سرما (Serma): سه رما، سپ و	بشکینن.. هه ر ژ قی په یقی
سه قه م.	یه (سرکوب کردن):
سرما یه (Sermayê): سامان.	شکاندن «مه به ست ژئ شکاندنا
سرмест (Sermet): سه رخو هس -	له شکه ری یه» - ته عن تی قوتان.
که یف خو هس - دفنبلند (مغرور).	سرکه (Sêrkê): سیهک.
سرمه (Surme-ê): کل (کلی)	سرگران (Sergeran): قه هری، دل
چاقا).	نه خو هس - سه رخو هس، مه ست -
سرمه دان (Surmêdan): کلدانک.	دفنبلند (مغرور).
سرمه کش (Surmêkêş): کل	سرگرد (Sergurd): پله یه کا
چی شک - هه ر که سئ کو کلی ل	له شکه ری یه کو دده نه ئه فسه ران و
چاقین خو به دت.	د کهفن دا دگوتنی «یاور».
سرنا (Surna): زرنا (ئالافه کی	سرگردا (Sergerda): گیتی،
موزیکی یه).	سه رگیتی.
سرناچی (Surnaçi): زرنابیتز.	سرگردان (Sergerdan):
سرند (Serend): جوژه کی بیژینکی	سه رگه ردان، هه یران - ئاواره،
یه.	ده ربه ده ر، بی مال و حال -

سرور (Server): سەرۆەر، سەرۆک، پیتشه‌وا، سەرپەرشت، مەزنی بنەمالی یان عەشیری.

سروستاه (Serv sêtah): ناڤی ئاوازه‌کا موزیکا که‌قنا ئیرانی یه.

سروسهی (Servê sehî): دارا سەرۆی کو چقیی وی د راست بن - دپکه‌یه ژ یارا به‌ژن و بال ده‌لال - ناڤی ئاوازه‌کی یه ژ هەر سیه ئاوازی «بارید» ی.

سروش (Surûş): فریشته - جبرائیل - د ئایینی زه‌رده‌شتی دا ئه‌و فریشته‌یه یی کو فه‌رمانین ئاهورامه‌زدای جی به‌جی دکه‌ت و ریکین جی به‌جی کرنا ئان فه‌رمانا نیشا به‌نی یا دده‌ت.

سره (Sereh): بی غش، خوړی - هلبژارتی - پاک - باش، قه‌نج - بی عیب.

سرهال (Serhal): سه‌رگه‌ردان، ده‌یران، په‌ریشان.

سریدن (Surîden): خوشکین - هولسین، ته‌حسین.

سرین (Surîn): ره‌هن، ران.

سرین (Serîn): بو‌ره‌خی سلال - ل هنداف سه‌ری - جهی سه‌ری ل

سرنشین (Sernêşîn): نه‌فه‌رین کو ب ریتنگی ل ته‌یار یان ترومبیلی سوپار دین - د که‌فن دا بو‌وی ریتنگی ده‌اته گوتن یی کو د ناڤ کاروانی دا ل هیستری یان هه‌سپی سوپار دبوو.

سرنگون (Sernêgûn): سه‌رنوخی.

سرنوشت (Sernêvêşt): تشتی کو د ئەزەل دا بو‌مرۆقی هاتیه ده‌ستنیشان کرن، قه‌ده‌ر - شه‌نس، به‌خت.

سرنیزه (Sernêyzê): قه‌مه.

سرو (Serv): دارا سەرۆی.

سرو (Surû): شاخین په‌ز و چیل و گیانه‌وه‌رین مینا وان.

سروا (Serva): ئاخفتن - چیثانوک - هوزان.

سرواد (Servad): سروود - هوزان.

سرواده (Servadê): هوزان - سه‌روا (قافیه).

سروان (Servan): پیتشه‌وا، سه‌رۆک، سه‌روه‌ر - پله‌یه‌کا له‌شکه‌ری یه.

سرود (Surûd): سروود.

سرودن (Surûden): ستران گوتن - هوزان خواندن.

بندھق و باھیف و گویز و تشتین	ناث نشینکا، بالیفک.
مینا وان.	سزا (Sêza-Seza): پاداش،
سفالگر (Sufalger): جیپرک	جزا (حقیقی قہنجیئی یان خرابیئی).
چیکہر.	سزاور (Sêzavar): ژ ھهژی،
سفاهن (Sefahen): شه (شہیئی کو	بسہرقہ (لایق).
پرچی پی شه دکھن).	سزیدن (Sezîden): ژ ھهژی بوون،
سفت (Sêft): رہق - ستور - موکوم	بسہرقہ بوون.
- تیر.	سست (Sust): سست، لاواز، بی
سفت (Suft): مل، شان - کون (وہکی	ھیژ، نہرم.
کونا دہرزیکی).	سغ (Sex): بان، بانئی خانئی -
سفتن (Suften): کون کرن، سمتن.	گونبہد، قوبہ - پھنکا دھئی -
سفته (Suftê): کون کری، سمتی.	شاخین گیانہ وہرا.
سفته (Sufte): تیر، سہری تیری،	سغانہ (Sexane): سہر داف.
سہری قہمہی، ھہر تشتی کو	سغہ (Suxbe): کہسی کو ترانہ پی
سہری وی ہاتبیتہ تیژکرن -	ہاتبنہ کرن یان د یاریئی دا فیل لی
خہلات، ھہدیہ.	ہاتبنہ کرن.
سفید (Sêfid): سپی، رھنگی سپی.	سغر (Suxur): سیخور.
سفیدار (Sêfidar): سپیندار.	سفارش (Sêfarêş): دہستوور،
سفیدہ (Sêfide): سپیک، سپیلکا	فہرمان.
ھیکی - سپیدہ، سحر.	سفارشی (Sêfarêşî): ھہر تشتی
سک (Suk): لٹلین - سیخہ کا سہر	کوب دہستوور یان ب داخواریفہ
تیژہ کو دہوارا پی دھاژون.	بۆ مروقی ئامادہ بییت.
سکار (Sêkar-Sukar): رھژی،	سفال (Sufal): ئامانیئ مینا جیپرک
رھژی یا ناگر پیٹھہ، پهل - ناگر -	و ترارکا کوژ ناخ سورکا تایبہت
نانی دوهندای.	ب شان رھنگہ ئامانان قہ ہاتبنہ
سکارو (Sukarû): نان یان گوشتی	چیکر - قہلپیشکی فستہق و

کو سهری وی زراف و تیره.	کو لهنداڻ ٿاگري بهيته براڙتن.
سگلاس (Seglas): ديھل.	سکره (Sukre): ترارڪ - په ياله.
سلڪ (Selk- Sêlk): بوتڪا	سڪستن (Sukêsten): ڦهه تيان،
سرڪي (جھي ڪو ٿاڻا بارانا ڙ	ڙيڪ جودابوون، ڙيڪڦهه بوون.
سهربانا پيدا دهيته خوار).	سڪنج (Sukunc): ڪهسي ڪو بيھنا
سلم (Sêlem): ته خسته رهش	پيس ڙ دهڦي وي بهيت.
(سابوره).	سڪنج (Sêkunc): ڪوڇڪ -
سلماني (Selmanî): حه للاقى،	سه لخين، ڪه لداچوون.
سهر تراشخانه.	سڪندري (Sêkenderî): هلنگفتن.
سلمڪ (Selmek): ٽيڪ ڙ ٿاوازين	سڪيزه (Sêkîze): پيھن، جوٽڪ،
ڪه ڦٽين ٿيراني يه.	زيچڪ، ليتڪ - پيڪولا ڙ جه
سلنج (Sêlunc): ليٺ ڪه م (ڪه سي)	رابوونا دهوارا.
ڪو ليڻه ڪا وي نيشانين دو چه قبي	سڪيزيدن (Sêkîzîden): پيھن
لي د ديار بن).	دانان، ليتڪ هاڦيتن - ڙ جه
سم (Sum): سمين دهوارا - ڪوتانين	رابوونا دهوارا.
پهزي.	سگ (Seg): سه.
سماروغ (Semarûx): ڪفارڪين ڪو	سگال (Sêgal): ٽه نديشه، هزر.
ب ڪير خوارني بهين.	سگاله (Segale): پيساتيا سهي.
سماري (Sumarî): به له م، قايڪ.	سگاليدن (Sêgalîden): هزرڪرن -
سماڪار (Semakar): مه يگير،	بوچوون.
ساقبي مه يخاني.	سگ توله (Seg tûlê): ڪويچڪي
سمانه (Semane): باني	سهي، تيشڪي سهي.
خاني (سقف).	سگرمه (Sêgêrme): ٽه ني گري،
سمج (Sumc): سهر داڻ - ريڪين	بره تيڪچووي - خيچ و
بن ٽهرد - زيندانين بن ٽهرد -	ڪوريشڪين ل سهر ٽه نيي.
ڪوتانا پهزي ڪول بن ٽهردي	سگزن (Segzen): جوڙهڪي تيرايه

سنجاب (Sencab): سفوره.	هاتبیته چیکرن یان ل ناڅ چپای
سنجد (Sênced): سنج (دارهکا	هاتبیته سمتن.
کورت و ب ستریه، به لگین وی	سنار (Sênar- Senar): نهو جه ژ
مینا یین بیی نه، گولین وی ب	دهریای کو بنی باخیری ژ نهردی
نوبشیننه و د سپی و بیهن خوهشن،	بگریټ و باخیره نه کاریت ل وی
به ری وی بچوبکه و قه لپیشکه کی	ده قهری بهیت و بچیت - کناری
ته نکي سور یی بسه رقه و ئارکه کی	دهریای، به ندهر (میناء).
شرین و بهرکهک درېژ و رهق یی د	سنباده (Seunbadê): زمپاره.
ناڅ فی قه لپیشکی (دا).	سنباندن (Sunbanden): کون
سنجیدن (Sencîden): پیشان و	کرن، سمتن.
کیشان - بهراوردکرن.	سنبک (Sunbek): قایکا بچوبک.
سنگ (Seng): بهر، که قهر - قه در،	سنبوسه (Senbûse): ههر تشتی
بها، سهنگ.	سی کوژی.
سنگچین (Sengçîn): شویره،	سنبیدن (Sunbîden): کون کرن،
دیواری بهرا.	سمتن.
سنگدوله (Sengdûle):	سنتور (Sentûr): ئالاڅه کی موزیکی
بابه لیسک.	یه کو بو شکلن خوه نیژیکی
سنگر (Senger): چه پهر، سهنگهر.	نامیری قانونی یه و (۷۲) ژده
سنگریزه (Sengrîzê): خشبه رک،	تیدا بکار هاتینه و ب دو دارکا
به رکین هویر.	دهیته ژه نین.
سنگله (Sengule): نانن کوژ	سنج (Senc): ئالاڅه کی موزیکی یه
گارسى هاتبیته چیکرن.	کوژ دو قه پاخان پیکهاتیه کو
سنگین (Sengîn): ههر تشتی کوژ	لده می لیکدانا فان قه پاخا دهنگ
به ری هاتبیته چیکرن - گران، ب	ژی دهیت (نهف نامیره پتر د ناڅ
سهنگ، ب وهزن (بهروفاژی په یفا	مه سیرین له شکهری دا دهاتنه
«شک»).	بکارئینان).

په‌رخاندن - ئېک ژه‌ستېن
پېنجينه‌يېن مروّقی یه کو مروّث
ب قی هه‌ستی، هه‌ست ب گه‌رمی
و ساری و نه‌رمی و زق‌ری یی
دکته و ئالاقی وی پویستی له‌شی
یه. بوّ قی ئانکووی د زمانی
فارسی دا زاروی (بساوایی) پتر
بکار ده‌یت.

سور (Sûr): می‌هفانی - جه‌ژن -
داوه‌ت و شه‌هیان - ده‌واری کو
خیچه‌کا ره‌ش ژ پشتا ستوی وی
ده‌ست پی بکه‌ت و هه‌تا دویم‌هیکا
کوری وی یا به‌رده‌وام بیت کو ئه‌ف
ره‌نگه ده‌واره بوّ بی ئی‌فله‌حیی د
ناقدارن - هه‌ر گیانه‌وه‌ر یان مروّقی
کو خوه ژ کۆمه‌لین وه‌کی خوه قه‌ده‌ر
بکه‌ت - ره‌نگی سور یانژی ره‌نگی
وه‌کی یی خوه‌لیی - داره‌کا هه‌رده‌م
که‌سکه کو داری وی د چیکرنا
قه‌نه‌پا دا بکار ده‌یت.

سوراخ (Sûrax): کون - که‌لشت،
ده‌رز.

سورنا (Sorna): زرنا (ئالاقه‌کی
موزیکی یه).

سوز (Sûz): به‌رامبه‌ر په‌یقا (سوژا)
کوردی یه کو ژ ژێده‌ری (سوختن):

سهنه (Sene): نفرین، دوعایین خراب
- له‌عنه‌ت.

سو (Sû): ره‌خ، کنار، ئال، نک -
رۆناکی - سوود، مفا، قازانج.

سوار (Sevar): سوبار (به‌روفاژی
په‌یقا «په‌یا»).

سوت (Sût): فیتی، فیتک.

سوتام (Sûtam): کیم، پچه‌ک،
هندک - بچوبک، کچوچ - ب
کیماسی، عیبه‌لو.

سوتک (Sûtek): فیتفیتوک، فیرک
(ئالاقه‌که کو خودان پی فیتیا
قه‌ده‌ت).

سوت و کور (Sûto kûr): جه‌ی بی
ره‌وش، جه‌ی بی ده‌نگ، جه‌ی بی
گپول.

سوختن (Sûxten): سۆتن، ئاگر تی
به‌ربوون.

سوخته (Sûxtê): سۆتی، ئاگر تی
به‌ربووی.

سود (Sûd): سوود، مفا، قازانج.

سودا (Soda): کـپـین و
فروتن (معامله).

سوداگر (Sodager): بازرگان.

سودن (Sûden): کون کرن، سمتن -
ره‌نین - قوتان، هه‌رشاندن -

- سوژندن (Sûzanden): سوتاندن، سوژاندن، ناگر تی بهردان.
- سوزمانی (Sûzmanî): قهرهچ، ژنکا قهرهچ.
- سوزن (Sûzen): شوپژن.
- سوسک (Sûsk): کپز، کپزک.
- سوسمار (Sûsmar): مارگیسک (فان مارگیسکا جوړین خوه هه نه، مینا مارگیسه و حولیسه و کمکه و چه پچه پیسک و بزغیژک و هه تا دگه هته تیمساحی).
- سوسو (Sûsû): روژناهییه کا کپم کوژ دویر قه مرؤف دبینیت.
- سوغه (Sevxe-ê): نهو پارئ کو د کهفن دا شهرفانان ژ راتبی خوه دکوشتن و ددانه نقیسه ر و کارمه ندین دیوانی.
- سوف (Sûf): جوړه کی ماسی یه.
- سوفار (Sûfar): ترارک یان گوزک یان هه ر تشته کی کوژ ناخا جپرکا هاتبسته چپکر - کونا ده رزیک - نهو جه ژ تیری کو دکه فیتنه ژها کفانی.
- سوک (Sok): بڼیره: (سوک) - رهخ، کنار، لا، سه مت - نک، جه م - سوژن - داسیکیت گهنم و جه هی.
- سوک (Sog): خه م - تازی، به هی، شینی - به لا، مسیبه ت.
- سوکند (Sogend): سویند.
- سوم (Sêvum): سییه م - سییه مین.
- سومین (Sêvumîn): سییه مین.
- سون (Sûn): رهخ، کنار، لا، سه مت.
- سوهان (Sohan): کارتیک - جوړه کی شریناهییه یه.
- سوین (Sevîn): ئامان، ترارک، گوزک، مه نجه ل - ئامانی کو بو سه ی ئاقی دکه نی.
- سه (Sê): هژمار سی (۳).
- سه تار (Sêtar): ئالافه کی موزیک یه کوژ سی تیتلا پیک دهیت.
- سهر (Suhr- Sêhr): رهنگی سور - چیتلا سور - چیل.
- سهستن (Sehêsten): پهیدا بوون - ترسان - رهقین.
- سه شنبه (Sêşenbê): سی شه مبی کو روژا چواری یه ژ هه فیتی.
- سه گان (Sêgan): سی سییه، سی جارکی.
- سه گانه (Sêgane): سی جامین مه یین کو سپیده هیا فهدخون.
- سه گاه (Sêgah): ئیک ژ

- ده‌ستگه‌هین موزیکا ئیرانی کو
خه‌م هلیخه.
- سهم (Sehm): سه‌هم، ترس.
- سهمگین (Sehmgîn): ترسناک،
ب سه‌هم.
- سهمیدن (Sehmîden): ترسیان.
- سه‌هی (Sehî): راست، راست
راوه‌ستیای.
- سه‌یک (Sê yek): سیک، ئیک ژ
سییی.
- سی (Sî): هژمار سیه (۳۰).
- سی ام (Sî um): سیه‌مین، ئه‌و
تشتی کو بکه‌قبتیه پلا سیهیی.
- سیاه (Siyah): ره‌ش، ره‌نگی ره‌ش.
- سیاه چادر (Siyah çadur): ره‌ش
مال، کوین.
- سیاهی (Siyahî): ره‌شاتی،
تاریاتی.
- سیب (Sîb): سیف.
- سیب زمینی (Sîb zemînî):
پنات، کرتوپ.
- سیب زمینی ترشی (Sîb zemînîyê
turşî): سیف بن ئه‌رد.
- سیج (Sêyc- Seyc): میویرتین
ره‌ش.
- سیچیدن (Sîçîden): ناماده‌کرن،
به‌ره‌ه‌فکرن، ریک‌خستن، ریک و
پی‌ک کرن.
- سیخ (Sîx): سیخ، سیخین که‌بابا.
- سیخگاه (Sîxgah): جهه‌که ژ له‌شی
ده‌وارا کو ده‌می سیخی لی دده‌ن
دی ژ جه‌رابت و خوه‌ه‌لاقیت.
- سیخول (Sîxûl): سیخور.
- سیر (Sîr): تیر (یی کو تیر زاد خوار
بیت) - بۆ‌کی‌شانن بکار ده‌یت و
به‌رام‌به‌ر شازده‌مسقالا یان
(۷۵) گرامایه - سیر (گیایه‌که ژ
بنه‌مالا پی‌قازایه).
- سیرآب (Sîrab): تیر ئاف بووی،
پزپی، رسی، تشته‌ک یان
ئه‌رده‌ک کو ژ ئافی پر بییت.
- سیران (Sîran): دیوار یان شویره‌ین
دۆرماندۆری باژیری.
- سیرت (Sîret): سوننه‌ت - ریباز -
مه‌زه‌هب - طبعه‌ت و سروشت.
- سیر سور (Sîr sûr): ئافی جه‌ژنه‌کا
که‌قنا ئیرانی یایه کو دکه‌فته روژا
چارئ ژ ئیکه‌مین مه‌ها زقستانن و
دقی روژی دا گوشت و سیر
ده‌اتنه‌خوارن.
- سیرسیرک (Sîrsîrek): چرچک.
- سیرمان (Sîrman): یاقوبتا سور -

سیمما (Sîma): روی، دیم - بۆ	ئارموبیشی نه خشاندى.
دهزگه هى رۆژنامه قىانيى	سیرنگ (Sîreng): سیمه رخ،
بينينى (تيله فزبون) ژى دهيتنه	عنقاء (فرنده كى چيقانو كى يه).
بكارئينان.	سيز (Sîz): سرت، توند، حيل.
سيمرغ (Sîmurx): بنييره:	سيزده (Sîzdeh): هژمارا
«سیرنگ».	سيزده (۱۳).
سيم ساق (Sîm saq): كه سا كو	سيزده بدر (Sîzde bêder): رۆژا
خودانا پيقيى سپى و جوان بت.	سيزدى يه ژ ئيكه م مه ها وهرزى
سيمه سار (Sîmêsar): حهيران و	بهارى، كود قى رۆژى دا هه مى
سه رگهردان.	خه لكى ئيرانى ژ مالىن خوه
سيمين (Sîmîn): زيشين، هه ر تشتى	دهردكه قن و ب ئنيته تا سهيران و
كو وه كى زيشى بيت.	خوشى قه سستا چان و ره خين
سینه (Sînhê): سينگ - سينگ و	باژيرى دكه ن.
به ر، مه مك، چچك، گوهان.	سيس (Sîs): هه سپى كو حيل بچيت،
سینه چاك (Sînhêçak): دركه يه ژ	سرت بت و خوه فې ده ت.
مرو قى به لاديتى و خه مدار،	سيغ (Sîx): باش، قه نج - دهلال،
ئه قيندارى دل سوتى.	جوان، كه شخه .
سينى (Sîni): سينيك.	سيفه (Seyfe): ئالاقه كى ئاسنى يه
سيه (Siyeh): كورتكربا په يشا	وه كى كيركى كو كنارين په رتوكا
(سياه) ه، ئانكو: رهش، رهنكى	يان كاغه زا پى دبرن.
رهش.	سيم (Sîm): زيف - تيله - كيتم و
	عه داف.

ش

ش(Şîn): تیپا شازدی یه ژ

ئهلفابییا زمانئ فارسى - جیناڤئ

پیتفه گریډایه بۆ که سئ نه ئاماده،

وهکى: (قلمش: قهله مئ وى/وئ؛

یان کتابش: کتابا وى/وئ) و

هه گهر دویماهیكا په یقه کئ ب تیپا

(ه) ب دویماهی هاتبت،

وهکى(جامه)، ده مئ جیناڤئ

(ش) پیتفه بهیته گریډان دئ تیپا

(ا) وهک قاعیده ل ناڤهرا (ه) و

(ش)یدا هیئت دانان و دئ

بیته(جامه اش: جلکئ وى/وئ).

ههروه سا ل دویماهیكا هندهک په یقا

دهیئت و ئانکویین (بۆ وى/وئ،

ژیره و.....هتد) دگه هینیت.

شاباش(Şabaş): شاباش(کورتکریا

په یقا «شادباش»ه، ئانکو شاد

به.).

شاپورگان(Şapûrgan): پیلا.

شاخ(Şax): چه قئ دارئ - شاخئ

بزنئ و گیانه وه رین مینا وئ -

باهر، پارچه، حصه - په یالا مهی

قه خوارنئ، ئه و ژئ قه دگهرت بۆ

سه رده مین که قن کو ژ شاخین چیل

و که رکه دان و عاجین فیلا ئه ف

په یاله دهاتنه چیکرن.

شاخور(Şaxver): شاخدار.

شاخور(Şaxûr): کویرها مه زن کو

تابوکا تیتته بقه لین.

شاخه(Şaxê): چه قئ دارئ.

شاد(Şad): شاد، که یفخوهش،

خوهش حال، بئ خه م.

شاداب(Şadab): ته پ و طول، ته پ

و تازه.

شادان(Şadan): دلخوهش،

که یفخوش.

شادباد(Şadbad): ئیک ژ ئاوازین

که قنن موزیکا ئیرانی یه.

- شادباش (Şadbaş):** په‌یښا پیروزکړنې یه، نانکو: شاد به.
- شادروان (Şadrevan):** په‌یښه‌که کو بۆ‌که‌سې مری ده‌یته‌ گوتن و د کوردی دا به‌رام‌بهر په‌یښا (رحمه‌تی) یه.
- شادروان مروارید (Şadurvanê Murvarîd):** ناڅې ئیک ژ سیه‌ ناواژین باربه‌دی یه، ئەف ناوازه باربه‌دی چټک‌ریوو و بۆ «خسرو په‌رویز» ی لی ددا.
- شادگونه (Şadgûnê):** بالیفک، پالپشت، پالگه‌ه - نالیک، جوده‌لیک، دوشه‌ک - جبه - که‌په‌ن - ژنا ستران بیژ و یاریکه‌ر.
- شادیچه (Şadîçe):** جهی‌ نقش‌تنی - لڅیف - که‌په‌ن.
- شار (Şar):** شار، باژیر - ئافاهیی بلند - ریکا پان، شاه‌ری.
- شارستان (Şarêstan):** شارستان (قضاء).
- شاره (Şare):** شاشکا هندی یا - په‌روکی کوژنا هندی لدور‌خوه دئالینیت.
- شاریدن (Şarîden):** سه‌رابن بوون، رشتن.
- شاش (Şaş):** میز، ده‌ستافا زراف.
- شاشک (Şaşek):** ناڅې ئالاڅه‌کې موزیکې یه کو ب چوار تیتلا ده‌یته‌ لیدان (ریاب).
- شاشو (Şaşû):** بچ‌ویکی خوه‌فه‌میزک.
- شاشیدن (Şaşîden):** میزتن.
- شافیدن (Şafîden):** که‌فتن، هلنگفتن.
- شاک (Şak):** نیری، بزنی‌ نیر، بزنی‌ پیر.
- شاکار (Şakar):** سوخه‌، کارى ب ته‌عدایی و بی به‌رام‌بهر.
- شاگرد (Şagêrd):** قوتابی‌ پولین سه‌ره‌تایی - که‌سې کولنک هونه‌رمه‌نده‌کی یان زانایه‌کی فیری هونه‌ری یان زانستی بییت - کوړی کول دوکانه‌کې خزمه‌تی بکه‌ت (به‌رده‌ستکې دوکانداری).
- شال (Şal):** شال - شویتک - شاشک - کورک.
- شالوده (Şalûde):** شه‌نگسته، ئاساس - نه‌خشه، پلان.
- شالهنک (Şalheng):** گره‌و، ره‌هینه - فیل و حيله - دهنک و دور و هوسه - بی نه‌گوه‌دار و سه‌ریچی

- یا فرمانان بکعت. **شاه (Şah):** شاه، سولتان - ههر تشتی کو ژ لایئ مه زناهی و باشیی فه ژ هنده کین وه کی خوه مه زنتریان باشر بت، وه کی: (راه > شاهراه، تیر > شاه تیر و.....هتد).
- شاهی (Şalî):** پوش برنج. **شاهی زار (Şalî zar):** زه فیین برنجی.
- شام (Şam):** ده ستپیکا شه قئ - شیف.
- شامه (Şame):** دهر سوک، که فیک - د زار اوئ فیزیولوژی دا ئانکو پهدا نازک (غشاء).
- شامی (Şamî):** خه لکی وه لاتی شامی (خه لکی سوربی) - جوړه کئ خوارنی یه.
- شامیانه (Şamyânê):** سیهوانه، که پر.
- شان (Şan):** کورتکریا جینا قئ (ایشان = ئه و) - شانا میشا هنگشینی.
- شانندن (Şanden):** شه کرن - دامه زرانندن - فه مرانندن.
- شانزده (Şanzdeh):** هژمار شانزده (۱۶).
- شانک (Şanek):** بهرچیلکا مریشکی.
- شانه (Şanê):** مل - شه یئ سه ری.
- شانیدن (Şanîden):** بنیره: «شانندن».
- شاهانه (Şahanê):** وه کی شاهی - یئ شاهی (ههر تشتی کو گریدای بت ب شاهی فه).
- شاهانی (Şahanî):** جوړه کئ تری یه.
- شاهباز (Şahbaz):** تهیری بازی یئ کو مه زن و رهنګ سپی یه.
- شاه بالا (Şah bala):** گه نجی کو ههف بهژن و ههف ژبی زاقای بت و ل شه فا داوه تی ب رهخ زاقای فه تیټ و دچیت (ل جهم مه برازاقایه کو سال و بهژن نه مه رجین سهره کی نه بو برازاقای).
- شاهبو (Şahbû):** عه نه بر، بیهنا عه نه بری - مسک، بیهنا مسکی.
- شاهپر (Şahper):** مه زنتترین په ر د ناف فرندا دا.
- شاهپور (Şahpûr):** کوړی شاهی، شاهزاده.
- شاه تیر (Şah tîr):** کاربتین کو بو

بانې خانې بکار تین.

شاهد (Šahêd): ژبلی ټانکوپین

عهره بی کوب هه مان رامن ل
فارسی ژبی دا لکارن، ټانکوا (یار،
دلدار، میتر و ژنیتن روی جوان) ژبی
ددهت.

شاهد باز (Šahêdbaz): که سې کو

کارې گوهنیلې یې دگهل کوپ یان
ژنیتن جوان بکه ت.

شاهدخت (Šahduxt): کچا شاهي،

شاهزاده خاتوین.

شاهراه (Šahrah): شاهري، ریک

یان جاددا گه له ک پان و بهرین
بیت.

شاهرود (Šahrûd): ژه ها مه زنا

سازي - رویاری مه زن - ناقي
رویباره کي یه کو سه روکانیا وئ ل
شاهکوهه و ل باژیري شاهرود را
دبورت - ناقي باژیره کي ئیراني یه
کو دکه فته د پاریزگه ها سمنان دا.

شاهزاده (Šahzadê): شهزاده،

کوړي شاهي.

شاهنامه (Šahnamê): په رتوکا کو

تیدا سه رها تین شاهین ئیراني ب
هوزان یان په خشان هاتینه
قه هاندن. ئیرانیان گه له ک شاهنامه

هه نه، وه کی: شاهناما ابو المؤید

بلخی کول نیقا ئیکي ژ سه دسالا
چارې کوچی ب په خشانکی هاتبوو
نقیسین، و ب شاهناما مؤیدی
ناقداره، لی نهو نه مایه. ههروه سا
شاهناما ابو منصورى کوب
فه رمانا ابو منصور محمد بن
عبدالرزاقى حاکمى (طوس) ئی
هنده ک زانا و میژوو نقیسان هه ر ل
نیقا ئیکي ژ سه دسالا چارې نهو
شاهنامه به رهه ف کربوو، لی نهو
ژبی نهو نه مایه. به لام شاهناما ژ
هه میان ناقدارتر شاهناما فردوسی
یه، و یا زانایه ژبی کو فردوسی بو
نقیسینا شاهناما خوه گه له ک مفا
ژ شاهناما (ابو منصورى)
وه رگرتبوو.

شاهنای (Šahnay): زړنا (ټالافه کي

موزیکي یه).

شاهندن (Šahenden): خوه ژ

خرابکاریا پاراستن، کارین قهنج
کرن.

شاهنشاه (Šahensah): کور تکر یا

په یقا (شاهان شاه) ه، ټانکو:
شاهی شاهان.

شاهی (Šahî): شاهاتى،

ددهسته لاتداری - پارې هوږده بوو ل سهردهمې قاجاری یا - گیایی شاهی.	شباھت (Şebahet): وهکیاتی، ئهف په یشه د زمانې عهده بی دا نینه به لام فارسا ژ په یفا (شبییه) یا عهده بی چیکیه.
شاهیدن (Şahîden): شاهاتی کرن، دهسته لاتداری کرن - بنره: (شاهندن).	شباھنگ (Şebaheng): بلبل - ستیرا سپیدن.
شایان (Şayan): هیژا، ب سهرقه، لایق. د کرمانجیا خوارې دا هر شایان لکاره.	شب باره (Şeb barê): که سې یان که سا کو حه ژ شفقې بکه ت - ژنا پویچ و دههمه ن پیس.
شاید (Şayed): به لکی، چیدبیت، رهنگه.	شب بازه (Şeb bazê): شهف رهڅینک، چه کچه کیله.
شایستن (Şayêsten): هیژا بوون، بسه رقه بوون.	شب پره (Şeb perê): بنیره: (شب بازه).
شاییدن (Şayîden): بنیره: (شایستن).	شبدیز (Şebdîz): ب رهنگې شفقې - ناڅې هه سپی خسرو په رویزی کو رهنگې وی رهش بوو - ناڅې ئیک ژ هر سیه ئاوازیڼ باره دی یه.
شب (Şeb): شهف.	شبست (Şêbêst): کریت.
شبالنگ (Şebaleng): نیچیر.	شبستان (Şebêstan): جهې شهفې، جهې نقشستنې - جهې تایبه ت بوژنکا ل خانیتن مه زنان فه - نه و جه ژ مزگه فتی یی کو بان کری بیت.
شبان (Şeban): کوما شهفا، چند شهف - شقان.	شب فرخ (Şebê ferrux): ناڅې ئیک ژ هر سیه ئاوازیڼ باره دی. شبښم (Şebnem): خوناڅ.
شبانگاه (Şebangah): دهمې شهفې - هه قشیی پزی.	
شبان (Şebanê): شهفې (هر) تشتی کوژ بهر شهفې مابیت و روژا لدویف دا نه و تشت بهیته بکارئینان ب تایبه تی خوارن) - شقان.	

شبی (Şebî): مالی شه قی (مه به ست ژی جلکی نفستنی یه).	شته (Şete): تری - شه قی.
شبیخون (Şebîxûn): هیرشین ژ نشکه کیفه کو لده می شه قی بیه نه سه ر دوژمنی.	شجام (Şecam): سپ، سه رمایا دژوار.
شبینه (Şebîne): شه قی، تشتی (وه کی خوارنی) کوژ بهر شه قی مابیت.	شجانیدن (Şecanîden): سارکرن، ته زانندن.
شپشه (Şêpêş): پیشک، وه کی: (پیشکا برنج و گهنم و ئاری).	شجیدن (Şecîden): ساریوون، ته زین.
شپل (Şêpl): فیتی - پله و دهره جه. شپلیدن (Şêplîden): فیتی فه دان. شپلیدن (Şepîlîden): گفاشتن.	شخ (Şex): چه قی داری - سه ری چپای، گوپیتهکا چپای - نه ردی ره ق و بی سه روبهر - موکوم، قاییم.
شتا (Şêta): برسی، که سی کو تیشتن یان فراقین نه خواربیت.	شخ (Şux): کیم و عه داف - قریژ و قیقار.
شتاب (Şêtab): لهز، زوی، حیل چوون، توند چوون.	شخالیدن (Şexalîden): سه لخین. ههروه سا (شخاییدن) ژی لکاره.
شتابان (Şêtaban): ب لهز - لهزۆ (که سی کو ب لهز قه ستا کاره کی بکه ت).	شخش (Şexş): که قن - پیتی - جلکی که قن - که تن، حولسین، ته حسین.
شتافتن (Şêtaften): لهزکرن، عه جه له کرن - زوی چوون، توند چوون.	شخشانییدن (Şexşanîden): حولساندن، ته حساندن.
شتر (Şutur): حیستر.	شخکاشه (Şexkaşê): گژلوک.
شتر مرغ (Şuturmurx): که ردیکل (نعام).	شخم (Şuxm): کیلان (کیلانا ئه ردی).
	شخودن (Şuxûden): که لدابرن - بریندارکرن - سه لخانندن.
	شخول (Şexûl): فیتی - نالین و قیترین.

- شخولیدن (Sexûlîden): فیتی
 قه‌دان - نال نال کرن - قیژی قه‌دان
 - چرمسین.
- شخیدن (Sexîden): حولسین،
 ته‌حسین - که‌فتن ژ جهه‌کی -
 چرمسین، قورمچین.
- شدکار (Şudkar- Şêdkar):
 نه‌ردی کیتلای و تۆف کری.
 شدکیس (Şedkîs): که‌سکوسور،
 که‌سکوئالا (قوس قزح).
- شدن (Şuden): بوون - چوون -
 بۆرین.
- شده‌بند (Şudebend): رۆژنامه‌شان
 - میژوونقیس.
- شدیار (Şudyar): بنیره: (شدکار).
 شرب (Şerb): جوړه‌کی په‌روکی نه‌رم
 و ته‌نک بوو کو دهرسوک و
 که‌فیک ژئ چیدکرن.
- شرشر (Şurşur): ده‌نگی شرشرا
 ئاقی.
- شرشره (Şurşurê): سوبلا‌فکین
 بچوبک.
- شرفاک (Şerfak): ده‌نگی پیی،
 هه‌ر ده‌نگه‌کی هی‌دی. هه‌روه‌سا
 (شرفانگ، شرفالنگ، شرفه،
 شرفک) ژى لکارن.
- شرم (Şerm): شهرم (حیا) -
 نامویس، هه‌تک - نامیرین
 گو‌هنیلیی.
- شرمگاه (Şermgah): نامیرین
 گو‌هنیلیی بیتن زه‌لام و ژنکا (کیر،
 قوز).
- شرمگین (Şermgîn): شهرمین.
 شرنگ (Şereng): ژه‌هر - هه‌ر
 تشتی ته‌حل.
- شست (Şest): هژمار شییست (۶۰)
 - تبلا به‌رانى ژ ده‌ست و پییا -
 شوکا ماسی یا - ته‌له، ته‌لی.
- شستگانى (Şêstganî):
 شه‌نگسته، ئاساس.
- شستگر (Şestger): کفاندار،
 تیرها‌قیژ.
- شستن (Şusten): شوبشتن.
 شش (Şeş- Şeş): هژمار
 شه‌ش (۶).
- شش (Şuş): پش، میلاکا سپی.
 شش بانو (Şêş banû): درکه‌یه ژ
 هه‌یقى و هه‌ر پینج
 ستیرین (عطارد، زهره، مریخ،
 مشتری و زحل). هه‌روه‌سا په‌یقین
 (شش خاتون، شش عروس و شش
 بانوی پیر) ژى لکارن.

- شش پستان (Şuş pēstan):** مه مک پزدان، ژنکا کو مه مکین وئ نهرم و مه زن بن - پیره ژن.
- شش پستان (Şêş pēstan):** درک هیه ژ دپهلئ (سه یئ مئ) - خه بهر (جئو) هکه کو دده نه ژنکا، ههروه کی د کوردی دا (دپهلئ) لکاره.
- ششلیک (Şêşlîk):** تکه و که باب.
- شخ (Şex):** چه قئ دارئ - شاخئ گیانه وهره.
- شغال (Şexal- Şuxal):** طوری، تویری.
- شغر (Şexer):** تیقلئ نیشا دهستی کو ژ بهر زیده کار کرنئ رهق بییت.
- شفت (Şeft):** مه زن، گر - نه تراشی، نه حولیکری (بو داری دهیته بکارئینان).
- شفتالو (Şeftalû):** جوهره کی خوخانه.
- شفشف (Şefşef):** چقئ دارئ کو خوههر و قبیج بییت - رهئ دارئ.
- شفشه (Şefşe):** چقئ دارئ کو راست و نازک بییت.
- شفک (Şefek):** بی هونهر، نه زان، هه بهله.
- شفل (Şefel):** نینوکین فیل و حیشترا.
- شفوده (Şufûde):** هفتی (روژین) هفتی هه ر ژ شه مبی تا دگه هپته ئه یینی).
- شکار (Şêkar):** نیچیر.
- شکارگر (Şêkarger):** نیچیرقان.
- شکاریدن (Şêkarîden):** نیچیر کرن.
- شکاف (Şêkaf):** شکهن، دهرز، که لشت - گلولکا به نکئ ئارموبشی.
- شکافانیدن (Şêkafanîden):** دهرزاندن، که لاشتن.
- شکافتن (Şêkaften):** دهرزاندن، که لاشتن - پرت پرت کرن - دراندن.
- شکافه (Şêkafê):** ئالاقه کی بچوکی داری یان ئاسنی یه کو سازژدن سازئ پی دژهنیت.
- شکافه زن (Şêkafêzen):** سازژدن.
- شکاندن (Şêkanden):** شکاندن، هویرهویر کرن.
- شکانک (Şekanek):** بهرچیلکا مریشکی.
- شکر (Şêker):** شه کر - فرمانه ب

رَابوون (ژ سهریک رابوونا لیثا لدهمی گرنینتی).	نیچیرکرنی، ئانکو: (نیچیری بکه).
شکفیدن (Şêkufiden): بنیره: (شکفتن).	شکراب (Şêkerab): قهنداڤ - درکه یه ژ دلمانکا هندک ل ناڤه را دو هه فالان دا.
شکک (Şekkek): ته نبویر (ئامیره کی موزیکی یه) - دهنگی پیتی ل دهمی هاتن و چوونتی.	شکرافشان (Şêkerêfşan): ناخفتن خویش، سوحه تکه ر.
شکله (Şêkle): زیڤال، ریتال (پرتین دریای ژ جلکی لدهمی ب بزماره کی یان که له مه کی دکه ڤیت) - تویری، کویزی (بیین گوندور و زبه شا).	شکرپا (Şêkerpa): له نگ، سه قهت.
شکم (Şêkem): زک.	شکرخند (Şêkerxend): گرنین.
شکمبه (Şêkembe): ئاشکی گیانه وهرین گیاخور.	شکردن (Şêkerden): نیچیرکرن.
شکممو (Şêkemû): بی نه فس، که سی کو بو خوارنی گه له ک هه ژ زکی خوه بکهت.	شکرفیدن (Şêkerfiden): حولسین، ته حسین - هلنگفتن، سه تمین (بو ده وارا پتر لکاره).
شکن (Şêken): کوریشکیین په روکی - گولالی بیین پرچی.	شکره (Şêkere-ê): هه ر فرنده کی نیچیرکه ر، وه کی: (بازی، شاهین و..... هتد).
شکنج (Şêkenc): بنیره: (شکن) - ئه شکه نجه - فیل و حيله.	شکست (Şêkest): شکه ست، هویر هویر بوو.
شکنجیدن (Şêkencîden): ئه شکه نجه دان - قورنجیک دانان.	شکستن (Şêkesten): شکه ستن، هویر هویر بوون - بهرامبه ر دوژمنی شکه ستن خوارن (مغلوب بوون).
شکند (Şêkend): کرمین سور و دریژ کول ئه ردین ته ر و غدار	شکسته زبان (Şêkestê zeban): لالوته، ترتری.
	شکفتن (Şêkuften): بشکفتن، قه بوون (قه بوونا گول)، ژ سهریک

شکیل (Şêkîl): فیل، حیلہ - سہختہ، قہلپ.	دمشہ نہ.
شکینہ (Şekîne): جیڑی مہزن کو دہخل و دانی بکہنئ.	شکنہ (Şêkene): نازداری.
شگال (Şegal): طوری، تویری (گیانہ و ږدہک).	شکوب (Şukûb): دہرسوک، کہفیک.
شگال (Şegal): ږدږی.	شکوخ (Şukûx): کہفتن، هلنگفتن، سہتین.
شگال (Şêgal): شکہن و دہرزین مہزن لسہر رویئ ټہردی - چال - بیر.	شکوخیدن (Şukûxîden): بنیږہ: (شکوخ) - ترسیان.
شگالیو (Şugalîv): نان یان گوشتئ کو لسہر ناگری بهیتہ قہلاندن یان براشتن.	شکوف (Şêkûfê): بشکوږ، غونچہ - هلاقتن، دل رابوون.
شگرد (Şêgêrd): ری و ریبار.	شکوفیدن (Şêkûfîden): بنیږہ: (شکفتن) - کہلاشتن - شکاندنا لہشکہری.
شگرف (Şêgerf): سہیر، عنتیکہ، عہجیب - باش و دہلال - تشتئ کو بو جوانی و قہنجی یا خوہ بن هہفتا بت و کیم بدہست بکہفت.	شکوه (Şukûh): شکو، مہزناتی، پایہ بہرزی.
شگفت (Şêgêft): سہیر، عہجیب.	شکوه (Şêkûh): ترس.
شگفتیدن (Şêguftîden): سہرسورمان، حہیرین.	شکیب (Şekîb): صہبر، ئارام، قرار.
شگون (Şugûn): فالہ خیږی - پیروزی.	شکیبا (Şekîba): بیتن فرہ، صابر.
شل (Şul): نہرم، سست - قل، ئافدار - مروقتی سست و لاوز و تہمہل.	شکیبیدن (Şekîbîden): بیتنا خوہ فرہ کرن، صہبر کیشان.
	شکیش (Şekîş): جہال.
	شکیفتن (Şekîften): بنیږہ: (شکیبیدن).

- په رتوکسه کې بوو کو وینین
جوراو جور تیدا بوون ژ چهوانی یا
گوه نیلی یا میرو ژنا؛ نه ف
په رتوکسه «نه زده قی» بو
«طغان شاه» ی به ره ف کربو.
- شلوار (Şelvar): شه لوال.
شلوغ (Şulûx): دهنگ و دور، هوسه
و قه ره بالغ.
- شله (Şulle): جهی کو گلیشی
دکه نی - نا ف لنگی ژنکی، قوز.
شله (Şele): تولفه کرن.
- شلیته (Şelîte): جوره کی ده همه نی
کو د که فن دا ژنکا لسه ر ده ریپیا
را دکر نه به رخوه.
- شلیدن (Şelîden): نجمین، وه کی
مرؤقین شه له لی یان سه قه ت
بریقه چوون.
- شلیک (Şellîk): دهنگی قاله بوونا
ته لقی یان گولله توپی - فه رمانه
ب رهمی کرنی.
- شم (Şum): پیلا قه چه رمی کو
شروخی و ژ به نکا هاتبنه
چی کرن.
- شم (Şem): ره قین، ره قین ژ بهر
ترسیانی - په ریشان بوون - فیل،
حیله، بسه ردا برن، خاپاندن -
- شل (Şel): رما کورت، خشت.
شل (Şel): ره هن، ران (رانسی
گیانه وهر و مرؤقا).
شل (Şell): شه له لی، که سی کو
ده ستی وی ژ کار که تبیت.
- شلال (Şêlal): دربارا ژیک فر (بو
دربارا په روک و جل و بهرگا
لکاره).
شلپ (Şêlep): دهنگی تشته کی
ده می دکه قیته د نا قی دا.
شلپوری (Şelpûy): دهنگی پیی
لده می ریقه چوون.
- شلتوک (Şeltûk): پوش برنج.
شلتیه (Şelte): جهی کو
پشکل (کوشپل) و گلیشی
بکه نی.
- شلخته (Şe-Şêlexte): ژنا بی
مه ریژ، ژنا ته مبهل کو کارین خوه
ب بی ته رتیفی بریقه بیه ت.
شلغم (Şelxem): شیلیم.
- شلف (Şelf): ژنا ده همه ن پیس،
قه حبه .
شلفینه (Şelfîne): نا ف لنگی
ژنکی، قوز.
- شلفیه (Şelfiye): بنیره: (شلف +
شلفینه) - (الفیه و شلفیه): نا قی

- نېنوکېتن دهست و پي يا .
شما (Šuma): هوبن - ههوه، وه - ههروهسا بو رتگرتن ل شوينا جيناځي «تو» (کو جيناځي تاکه بو کهسي دووي يي ناماده) ژي بکار دهيت.
- شماخ (Šemax):** ئېلهک، زهخمه (زهخمين سهر مه مکين ژنکا).
- شمار (Šumar):** هژمار - حساب - نمره.
- شماله (Šemale):** شه مالک، مؤم - ناځي جوړه کي برنجي يه.
- شمانيدن (Šemanîden):** پهریشان کرن - ره قاندين (ژ بهر ترسي مه جبور کرن کو پره ځيت) - ترساندن.
- شمخال (Šemxal):** جوړه کي چه کي کولسه رده مي تن که ځن دهاته بکارئينان.
- شمد (Šemed):** په روکه کي سپي يي تنک بوو کول هاځيني و لده مي نقشه تني بسره خوه دادن.
- شمر (Šemer):** سکر، حهود، يان ههر تشته کي کو ئاف تيدا يان ل پشت خرځه ببیت.
- شمردن (Šumurden):** هژمارتن.
- شمشير (Šemšîr):** شير (جوړه کي چه کي يه).
- شمغن (Šemxên):** ههر تشتي کو بيېنا پيس ژي بهيت، ب تاييه تي ژنکا کو بيېنا نه خوهش ژي بهيت.
- شمل (Šemel):** پيلافا چه رمي کو شروخت وي ژ بهنکا هاتېنه چيکرن.
- شمه (Šême):** فري.
- شميدن (Šemîden):** ترسيان - ره ځين - ژ حال چوون، بي هش بوون - پهریشان بوون.
- شمين (Šemîn):** بيېن خوهش.
- شن (Šên):** خيز.
- شنا (Šêna):** مه له قاني.
- شناخت (Šênaxt):** نياسين - تيگه هشتن و بسره هلبوون - زانين.
- شناختن (Šênaxten):** نياسيني دگه ليک کرن، هه ځاليني - زانين، زانايي.
- شناساندن (Šênasanden):** دانه نياسين، ناساندن.
- شناسنامه (Šênasnamê):** ناسنامه (هويه).
- شناگر (Šênager):** مه له ځان.
- شناور (Šênaver):** مه له ځان - ههر

ط (Ta): ئەف تىپە د زمانى فارسی

دا نینه و ئەو پەيشتىن كو ئەف تىپە
د ناڤ دا بت، پەيشتىن عەرەبى نە،
يان ژى پەيشتىن لىكدای يان
دارشتى نە ژ هەردو زمانىن
عەرەبى و فارسی. ل هەندەك جەها
ئەف تىپە ل شوينا تىپا (ت)
هاتىە بكارىرن. و بلىشكرنا ڤى
تىپى د زمانى فارسی دا هەر مينا
تىپا (ت)ە.

طارم (Tarem): خيشە تا مەزن -

گونبەد - خانىي كوژ داری هاتبته
چىكرن - محەجەلى كوژ ئاسنى
يان داری هاتبته چىكرن -
چارچووڤى كو بو كەپرا ميوئ
دهيتە چىكرن.

طارم اخضر (Taremê exzer):

دركەپە ژ ئەسمانى. هەروەسا
(طارم اطلس، طارم فيروزە و

طارم نىلگون) بوڤى مەبەستى
لكارن.

طارمى (Taremî): محەجەلى كوژ

ئاسنى يان داری هاتبته چىكرن -
خەلكى دهڤەرا «طارم» كو گوندهكە
دكهڤته ناڤبەرا قەزوين و زەنجان
دا، و بوڤى مەبەستى ئەف پەيشە
(Tarumî) ژى دهيتە بلىشكرن.

طاس (Tas): ترارك - سەرى بى

موى، ئەسلەع، شامى - زار(د)
ياريا تاولى دا دهيتە بكارئىنان).

طاعت پيشە (Ta'et pîşê): كەسى

كو كارى خوە بكەتە تاعەت و
عيبادەت.

طاعت ور (Ta'et ver): بنپەرە:

(طاعت پيشە).

طاق (Taq): بانى چەمياى، بانى

كشانی - تاك، تەك،
كت(بەرامبەرى جۆت) - ئىكانه،

داره‌کئی یه.	ب تنی، بی هه‌فتا.
طبل زن (Tebilzen): داهۆلقوت.	طاق ابرو (Taqê ebrû): کشانا
طبلک (Teblek): داهۆلا بچویک.	برهیی.
طراز (Teraz): فه‌رمانه ژ ژێده‌ری	طاقباز (Taqbaz): لسه‌ر پشتی
(طرازیدن): ئانکو: بخه‌ملینه -	رازای یان نفستی.
جوان بکه - ریک بیخه، ته‌رتیف	طاقچه (Taqçê): کورتکریا په‌یفا
بکه.	(طاق) - تاقشک.
طرازنده (Terazendê): خه‌ملینه‌ر،	طاقدیس (Taqdîs): وه‌کی تاقی -
که‌سی کوب کاری خه‌ملاندنی	ناقی ته‌ختی خسرو په‌رویزی یه کو
رادیت - ریک‌خه‌ر (ریک و	ئیک ژ تشتی سهرین لسه‌ر
پیککه‌ر).	ده‌می خسرو په‌رویزی دهاته
طرازیدن (Terazîden): خه‌ملاندن،	هژمارتن - ناقی ئیک ژ هه‌ر سیه
ریک‌خستن، ته‌رتیف کرن و جوان	ئاوازین باربه‌دی یه.
کرن.	طالبی (Talêbî): جوهره‌کی گوندۆری
طرازیده (Terazîdê): خه‌ملاندی -	یه (هه‌مان گوندۆرین دیمین گه‌خ
ریک‌خستی.	گه‌خ و گرنبزی نه).
طرب آباد (Tereb abad): جهی	طاووس پیکر (Tavus pêyker):
که‌یف خوه‌شیی.	به‌ژن جوان و ره‌نگاوه‌نگ وه‌کی
طربناک (Terebnak): خوه‌ش‌حال،	تاووسی.
که‌یف‌خوه‌ش.	طاووس فش (Tavus feş): وه‌کی
طرخان (Te-Turxan): سه‌رۆک،	تاووسی.
سه‌روه‌ر.	طاووسی (Tavusî): هه‌ر تشته‌ک
طرف (Terf): چاڤ، کوژی چاڤی،	کویی تاووسی یان وه‌کی تاووسی
ل تشته‌کی نی‌پین ب کوژی چاڤی	بت - ره‌نگی که‌سکی زترین وه‌کی
- مفا، سوود، قازانج - دوماهیکی	که‌سکاتی یا په‌رین تاووسی -
یان کنار یان لیفا هه‌ر تشته‌کی،	ناقی جلکه‌کی ره‌نگینه - ناقی

وهکی: لیقا دههمه نی، لیقا

کولاقی، کناریت چیمه نزاری

و.....هتد - کهمه ربه ند،

قاییش (زیری یان زیقی).

طرفدار (Terefdar): لایه نگر.

طرفداری (Terefdarî): لایه نگری.

طرفگاه (Terfgah): درکمه یه ژ

دنیا یی، جیهان.

طرفگیر (Terefgîr): لایه نگر -

که سی کو خوه ژ خه لکی شه دهر

دکته، گوشه گیر، خه لوه نشین.

طرد (Terîd): ژ بلی نانکویین خوه

بیین عه ره بی (دویر ئیخستی -

فیراری - ئه و که سی کو لدویش یی

دی را بیته سهر دونیا یی - روژا

دریژ)، د زمانی فارسی دا

نانکویین: (هیشرش برن یان

یاریکرن د مهیدانی دا - گه ف،

ئاخفتنا کو ترس و هه بیته تی بیخته

دلی یی بهرام بهر و بیته سه به بی

هندی کوژ نک بره قهت. (دوت.

طرز (Tezer): بنیاتی قی پهیقی

همان پهیقا (تزر) یا فارسی یه

کواتایا خانی یان قه سرا

زقستانی دوت.

طشت بلند (Teştê bulend):

درکمه یه ژ ئه سمایی.

طفیل (Tufeyl): ناقتی زه لامه کی یه

ژ (بنی امیه) کو بی ی هاتبا

داخوازکرن دا خوه ل خه لکی که ته

میپهشان، ههروه سا ئه ث که سه یی

ناقدار بوو ب (طفیل العرائس). د

فارسی ژی دا ئه ث پهیقه ههر بو

وی که سی دهیته گوئن کو بی ی

بهیته داخوازکرن ل خه لکی بیته

میپهشان، ئه قجا چ ئه و بخوه ب

تنی بچت یان ژی دگه ل

میپهشانه کی داخوازکری بچت.

طلا (Têla-Tela): زتی.

طلای سفید (Telayê sêfîd):

پلاتین.

طلب (Teleb): فه رمانه ب

خواستنی (بخوازه) - ده می دگه ل

هنده ک پهیقا دهیت، نانکوبا

داخوازکهر دوت، وهکی: (آزادی

طلب = نازادیخواز، صلح طلب =

ناشتیخواز).

طلبنده (Telebendê): داخوازکهر.

طلبیدن (Telebîden): خواستن.

طلبیده (Telebîdê): داخوازکری.

طناب (Tenab): وه ریس.

طناب باز (Tenab baz): که سی

کو لسه ر وهریسی دهیت و دچت و
هونه ری خوه ب فی رنگی دیار
دکت.

طنبوری (Tenbûrî): ته مېوېرژهن.

طنبی (Tenebî): ته لار، ژورا مه زن.

طنزکردن (Tenzkerden): ته عن

لیدان، ترانه کرن.

طنفسه (Tunfuse-Tenfese):

بنیاتن فی په یقی هه مان په یقا

(تنبسه) یا فارسی به و ئانکو:

رائیخ، هه ر تشتی کو بهیته

رائیخستن، وه کی: حیسیل،

بهړک، مه حفویر و.....هتد.

طواف (Tevvaf): د فارسی دا بو

وی که سی دهیته گوتن یی کو

خواردمه نی و فیقی دگهل خوه ل

کولان و بازاری بگیړنت ژ بو

فروتنی.

طوسی (Tûsî): هه ر تشتی کو یی

باژیری (طوس) بت، کو باژیره کی

که فنی ئیرانی به و دکه فته دهه را

خوراسان و لده می هیرشین

مه غولیان ویران بوویه و مه زاری

فیردهوسی شاعری مه زنی

ئیرانی (خودانی شه نامی) یی لقی

جهی - رنگی خوه لیک، فیلی

یانژی رساسی (ئانکو که سکی

دناث سپی شه دای) - جوړه کی

شالایه.

طوطی (Tûtî): توتی، به به غا.

طوطیک (Tûtîk): کورتکریا په یقا

(طوطی): توتیک، توتی یا

بچویک، به به غایا بچویک.

طوطی وار (Tûtîvar): وه کی

توتیکا، ب رنگی توتیکا.

طولانی (Tûlanî): دریژ، ب

قه کیش.

طول دادن (Tûl دادن): شه هیلان،

ته خیر د کاره کی دا کرن.

طیاف (Tiyaf): ره شاتی و تاریاتیا

شه فی - د زمانی فارسی دا واتایا

«کابویس» ژی ددت.

طیره (Tîre): د فارسی دا ئانکو:

په ریشانی، دلته نگی - په ریشان،

دلته نگ - شهرمینی - شهرمین.

ظ (Za): ئەف تىپە د زمانى فارسی

دا نینه و هەر پەيقەکا ئەف تىپە د
ناف دا بکار هاتیت، ئەو پەيف يا
عەرەبى يە يان ژى پەيقەکا
ليکداى يان دارشتى يە ژ هەردو
زمانين عەرەبى و فارسی.
بليثکرنائى تىپى د زمانى
فارسی دا هەروەکى بليثکرنائى تىپا
(ز)ه.

ظاهرين (Zahêrbîn): کەسى کو

تشتى ب سەرڤەسەرڤە دبينت.
ظاهر ساز (Zahêrsaz): ئەو کەسى
کو روپى سەرڤەين تشتى

بخەملينت و نيشا مروڤى بدهت ژ بو

بسهردابرن و خاپاندنا خەلکى.

ظلم زمين (Zêllê zemîn): وەک

پەيف ئانکو: سيبههرا ئەردى، کو
درکەيه ژ شەڤى.

ظلمانى (Zulmanî): زولومات،

تارياتى.

ظلم پيشه (Zulm pîşê): زالم،

سته‌مکار، زۆردار.

ظلمتکده (Zulmetkedê): وەک

پەيف ئانکو: جـهـى تارى، و
درکەيه ژ دنيايى.

ع

عادت دادن (Adet دادن):

فیرکرن، عهلماندن.

عادت کردن (Adet kerden):

فیربون، عهلمتن.

عادت گرفتن (Adet gêrêften):

بنیږه: (عادت کردن).

عادلانه (Adêlanê): دادگه‌رانه، ب

عه‌دالته - وه‌کی عادلا، وه‌کی

دادگه‌را.

عاذر (Azer): ناڅی زه‌لامه‌کی یه کو

دبیژن بی ئیمان مربوو و عیسا

پیغه‌مبه‌ری ته‌و پشتی چل روژا

ساخ کره‌څه و پشتی ساخ بووی

ئیمان ئینا.

عارفانه (Arêfanê): وه‌کی عارفا،

وه‌کی خودیتناسا.

عاریت سرا (Arîyet sera):

درکه‌به ژ دنیا یا کو هه‌ر دویم‌هیکا

وی پوچ‌بوونه.

ع (Eyn): ته‌ف تیپه د زمانی

فارسی دا نینه و ته‌و په‌یقین کو

ته‌ف تیپه د ناڅ دا بن، یان

عه‌ره‌بی نه یان ژی په‌یقین لیک‌دای

یان دارشتینه ژ عه‌ره‌بی و فارسی.

عابدانه (Abêdanê): وه‌کی عابدا.

عابدفریب (Abêdferîb): ته‌و

تشت یان ته‌و که‌سه‌سی کو

خود‌تیپه‌ریسی بخاپینت و ژ

عیباده‌تی خودی د‌ویر بیتخت.

عاجز آمدن (Acêz ameden): بی

هیژ بوون، وه‌ستیان.

عاجزانه (Acêzanê): ب بی

هیژی، ب سستی.

عاجز ماندن (Acêz manden):

بنیږه: (عاجز آمدن).

عاجز نواز (Acêz nevaz): ته‌و

که‌سه‌سی کو هاریکاریا بی هیژ و

وه‌ستیا یا بکه‌ت.

- عاشقانه (Aşêqanê): وهکی عاشقا، عاشقانه.
- عاشق باره (Aşêqbarê): عاشق پهریس، کهسی کو حهژ عاشقا بکهت.
- عاشق پیشه (Aşêqpîşê): کهسی کو کارئ وی عهشق و ئهفین بت.
- عاقبت اندیش (Aqêbet endîş): دوبرین (کهسی دوبرین).
- عالم آرا (Alem ara): یئ کو جیهانی بخهملینت.
- عالم آشوب (Alem aşûb): ئهوی یان ئهوا کو جیهانیان ب جوانیا خوه بسهردا بیهت.
- عالم افروز (Alem efrûz): روهنکه ری جیهانی.
- عالمیان (Alemîyan): کۆما جیهانیا، ههمی کهسین کو د جیهانی دا دژین.
- عالی آوازه (Alî avazê): خوهشخوان، دهنگ خوهش - ناقدار، ب ناڤ و دهنگ.
- عالیجاه (Alîcah): پایه بهرز.
- عالی گهر (Alî guher): پاک نهژاد.
- عامیان (Amîyan): د زمانی فارسی دا نانکو: ههمی خه لک - خه لکین نهزان.
- عامیانه (Amîyanê): وهکی ههمیا و وهکی خه لکی نه خوهندهقا - ئاخفتنا کۆلنکی.
- عبادتخانه (Êbadetxanê): پهرسگهه.
- عبادتکار (Êbadetkar): کهسی کو کارئ وی عیبادهت و پهراستن بت.
- عبادتگاه (Êbadetgah): پهرسگهه.
- عبادت نما (Êbadet nema): ئهو کهسی کو ل پیش چاڤین خه لکی عیبادهتی بکت و ههردهم بناڤ چاڤین خه لکی فه بت کو ئهز عیبادهتی دکم.
- عباسی (Ebbasî): پارئ سهردهمی شاه عه بیاسی مهزن بوو کو ههر پینجی (عباسی) بهرامبهری ئیک (تومان) ی بوون. و لسه ردهمی قه جه را چار (شاهی) یان ژی دوسه د (دینار) بهرامبهری (عباسی) یه کی و پینج (عباسی) بهرامبهری (قران) هکی بوون.
- عجولانه (Ecûlanê): بلهز و بهز.
- عدالت پیشه (Edaletpîşê): دادگهر، دادقان - عادل.

عزاء (Eza'): د زمانی فارسی دا ټانکو: تازی، شینی - مسیبه.	عدالتخانه (Edaletxanê): دادگه، دادمال، دادسره.
عزاخانه (Ezaxanê): مال یان جهی کو تازی لی هاتېته دانان.	عدالت گستر (Edaletguster): دادگه، دادقان - عادل.
عزب خانه (Ezebxanê): مالا کو چهند زهلامین زگورد تیدا بن.	عذر آوردن (Uzr averden): هیجهت گرتن، مهانه ټینان - داخوازا لیبورینی کرن.
عزلت (Uzlet): خوه ژ خه لکی قه ده رکن، خه لوه تنشینی.	عذر خواستن (Uzr xwasten): داخوازا لیبورینی کرن.
عزوبت (Uzûbet): زگورد بوون، تنی بوون، زهلامی بی ژن یان ژنا بی میتر.	عربانه (Erebane): عه ره به، عه ربانه.
عسلی (Eselî): هر تشتی وه کی هنګښینی چ ب رهنگی خوه بت یان ب تاما خوه - په روکی زهر کو جوهیا لسه رملین خوه دادنان ژ بوی کو ژ موسلمانا جباواز بین - طه بله (میترکین بچویکین کو لهر سینګی قه نه پا دادن).	عربده جو (Erbedêcû): شه رخواز - فتنه چی.
عشاق (Uşşaq): کوما نه ټفیندارا - ناقی ټیک ژ هر دوازه مه قامین موزیکا ئیرانی یه.	عرقچین (Ereqçîn): کولاقی کو دین دهر سوکی یان شاشکی قه دکهنه سهری خوه.
عشق آفرین (Êşq aferîn): هر تشت یان که سی کو ب جوانیا خوه نه ټفینی بیخته دل خه لک.	عرق خور (Ereqxor): مهی قه خور.
عشقباز (Êşqbaz): نه ټفیندار، که سی کو کار وی نه ټفینداری بت.	عرق سوز (Ereqsûz): زریانا له شی ژ بهر زیده خوه دان.
	عرویت (Urûbîyet): ب زمانی عه ربی ناخفتن.
	عروسک (Erûsek): مه نجه نیک - کورتکریا په یفا (عروس) ټانکو بویکا بچویک - بویکیت لاستیکی کو وه پی یاریک بو بچویکا دهینه چی کرن.

- عصرانه (Esranê): خوارنا دانئ
ئیقاری.
- عطرآگین (Etragîn): پر گولاف،
دناف گولافی قه دای، بیهنخویش.
- عطر آمیز (Etramîz): ب گولاف -
بیهنخویش.
- عطسه (Etsê): بیهنشک.
- عطسه، صبح (Etsêyê subh):
درکه یه ژ دیاربوون یان درکه فتنه
سپیدئ.
- عطوفت (Utûfet): خوشتقیاتی،
خوشه ویستی - میهره بانی.
- عقب افتاده (Eqeb uftadê):
پاشقه مای، پاشکه فتی.
- عقب مانده (Eqeb mandê):
پاشقه مای، پاشکه فتی - نه هاتی،
بچویکی کونه ی ساخلم بت و ژ
لایی لهشی و عه قلی قه پاشقه
مابت.
- عقب نشینی (Eqeb nêşînî):
پاشه کشه کرن، خوه پاشقه
کیشان (زاراوی له شکهری یه).
- عقده گشا (Uqdêguşa): که سی کو
گریه کی قه دکت یان ناریشه کی
چاره دکت.
- عقربک (Eqrebek): دوپیشک -
- برین یان وهرمتنا کو لسه ری تبالا دیار
دبت و زیده ب ئیشه - کولبوون و
ئه دافگرتنا بن نینوکی کو دبتنه
ئه گهری ها قییتنا نینوکی - میلی
ده مژمیرئ.
- عقربه (Eqrebe-ê): میلی
ده مژمیرئ.
- عکاس (Ekkas): وینه گر (مصور).
- عکاسی (Ekkasî): وینه گری.
- عکس (Eks): قولپاندن، فازی کرن -
وینه (وینی کو ب کامیرا
فوتوگرافی هاتبته گرتن).
- عکس برداری (Eksberdarî):
وینه گری.
- علالا (Elala): دهنک و دۆر، هوسه
و قه ره بالغ. ههروهسا (عللا و
علالوش) ژ ی لکارن.
- علامت (Elamet): نیشان، هیما -
ئالا، عه له م.
- علامت گذاری (Elametguzarî):
هیمادانان لهر لیقین جادا یان
لسهر سنوران.
- علفخوار (Elefxar): ههر
گیانه وهری کو خوارنا وی گیا بت.
- علک خاییدن (Êlk xayîden):
علک جویتن - درکه یه ژ ناخفتنین

عنتر (Enter): که رموز - د فارسی	بیټه وده کړن.
دا ناڅی جوړه کي مهيونکايه.	علمدار (Elemdar): ټالاهه لگر.
ههروه سا (انتر) ژي لکاره.	علم شدن (Elem şuden): ناقدار
عوارض (Evarêz): د زمانې فارسی	بوون، ب ناڅ و دهنګ که تن.
دا ټانکو باج و خه راجا کو زېده تر ژ	علن (Elen): ټاشکرا.
وي ټاستي هاتيه ده ستنيشان کړن ژ	عمارت (Êmaret): ټاکړن -
خه لکي بهيټه وه رگرتن.	ټافه دانې - خاني و ټافاهيټن بلند.
عور (Ûr): د زمانې فارسی دا	عمده (Umde-ê): پالګه ه، هه ر
ټانکو؛ رويس، تازي.	تشتي کو مرؤف پالا خوه بده تي -
عوعو (Û Û): دهنګي ره وينا سه ي.	د زمانې فارسی دا ټانکو (ب کؤم
عيالدار (Êyaldar): زه لامې ب ژن	و زېده) ژي ددت، وه کي: (عمده
و زاروک.	فروش: که سي کو متايه کي ب
عيالمند (Êyalmend): بنيړه:	بهايي ب کؤم بفروشت).
(عيالدار).	عم زاده (Emzadê): کورم ام،
عيالوار (Êyalvar): که سي کو ژن	پسمام.
هه بت و زاروک ژي گه له ک هه بن.	عملګي (Emelêgî): کارګه ري،
عيب دار (Êyb dar): عيبه لو، ب	پاله تي.
عيب.	عمله (Emele): د زمانې فارسی دا
عيناک (Êybnak): بنيړه: (عيب	ټانکو؛ کارګه ر، پاله.
دار).	عنبرچه (Enberçê): قالکه ک بوو
عيدگاه (Êydgah): جهي جهن لي	کوژ زيري يان گه وهه را دهاته
- روژا جهن لي - جهي کو نقيرا	چيکړن و عه نېه ر دکر نه تيډا و
جهن لي بهيټه کړن.	ژنکا بستويي خوه قه دهلاويستن.
عينک (Ê-Eyneke): بهرچا شک.	ههروه سا په يقا (عنبرينه) ژي
	لکاره.

غ(Xeyn): تپیا بیست و دووی یه ژ

ټهلفابیتیا زمانئ فارسی. ټهټ تپیه
د ههردو زمانین عه‌ره‌بی و فارسی
دا هه‌یه و د زمانئ فارسی دا
هندهک جارا دبسته (گ)، وهکی
(آغوش = آگوش: همبیز، یان؛
زغال = زغال: ره‌ژی و.....هتد).
ژ بهر نه‌بوونا تپیه‌کا تاییه‌ت د
رینقیسا لاتینی دا کو‌ده‌نگی (غ)
بده‌ت، ژ نه‌چاری من (X)
بکارئینایه.. هه‌رچه‌نده د زمانئ
فارسی دا بلیټکرنا وی تپیی مینا
بلیټکرنا هه‌مان تپیی یه د زمانئ
عه‌ره‌بی دا.

غارج(Xarêc- Xarec): مه‌ی،

مه‌یا کو سپی‌ده‌هی یا ټه‌دخون.

غارغار(Xarxar): ده‌نگی قری،

ده‌نگی قه‌لی.

غاروغور(Xaro xûr): ده‌نگ و

دور و قه‌ره‌بالغ.

غاز(Xaz): قاز(فرنده‌که) - ل

سه‌رده‌مین که‌ټن و هه‌تا ده‌ستپیکا
سه‌رده‌می قاجاریا ناټی
بچوبکترین یانژی کیمترین پاره‌ی
بوو، کوئیک «قران» دبوو بیست
«شاهی»، و هه‌ر «شاهی» یه‌ک
دبوو دو «پول» و هه‌ر «پول» هک
دبوو دو «جندک» و هه‌ر
«جندک» هک ژ نوی دبوو دو «غاز»
- پنیکی‌ت کو‌دبه‌نه جلکین
دریای.

غازه(Xaze): سؤراشا کو ژنک ل

روی‌ی خوه دده‌ن.

غاش(Xaş): عاشق، ټه‌ټیندار - ب

سه‌رداچووی، خاپاندی، حیلہ لی

بووی - بی ده‌ماغ، مه‌ژی ره‌ش،

ده‌به‌نگ.

غال(Xal): شکه‌فت - هه‌ټشیی په‌زی

- ل چيای - کون يان هيلينا رويشي و
توبری و گیانه وهرین مینا وان.
غالوک (Xalûk): گلولکیت بهری
یان ته قنئ.
- غالیدن (Xalîden): گرپل بوون -
خوه قه لپ دان ژ کیتله که کی بو یا
دیتیر - تی هوسین.
غامی (Xamî): لاواز، لاغهر، بی
هیز.
- غاو (Xav): بنیره: (غال).
غاوش (Xaveş- Xavuş): خیاری
کو بو توفی هاتبیته هه لگرتن.
غاوشنگ (Xavşeng): داره که کو
سیخه کا ناسنی ب سهره کی وی
قه دکهن و کهر و چیل و گولا پی
دهاژون.
- غباز (Xebaz): داری کو شقان کهر
و چیل و گولا پی دهاژوت.
غت (Xut- Xet): نه زان، ده بهنگ،
هه بله - نه حمه ق.
- غتفر (Xutfer): بنیره: (غت).
غدغد (Xudxud): دهنگی قدقدا
مریشکی.
- غدنگ (Xedeng): بنیره: (غت).
که سی کو ب رویی خوه یان ب
بهژن و بالا خوه قه ئی کریت بت.
- غر (Xur): رطلویی، زهلامی کو
ئیشا «فتق» لی بت.
غره (Xer): ژنکا دههمهن پیس،
قه حبه - مروقی نیترامی.
غره (Xur): ناخفتنا د بن لیثاقنه ل
دهمی تورده بوونی.
غرابه (Xerabe): شیشه یان بطلی
مه زن و دهر تهنگ.
غراره (Xerare): غهرغهره ناخی د
دهفی دا ب نیه تا پاقرکرنا دهفی
یان گهوری.
- غراش (Xeraş): که لداچووی،
سه لخی - توره و خه مگین بووی.
غراشیدن (Xeraşîden): سه لخن،
که لداچوون - توره بوون - خه مگین
بوون.
غریچه (Xerbeçê): خه بهر یان
جنیوه که کو د کوردی دا دبیته
بهرامیه ر: کورپی قه حبی.
- غرت (Xurt): قورچ (قورچا ناخی).
غرچه (Xerçe): نه زان، ده بهنگ،
هه بله - نه حمه ق - مروقی نیترامی.
غرده (Xerde): عهره بانه، عهره به.
غرزدن (Xurzeden): ناخفتنن د
بن لیثاقنه ل دهمی توره بوونی -
ب سهردا برن یان خاپاندنا ژنکی

دهرانين.	يان کچکي ب نيه تا هندئ کو
غرنډ (Xerend): کچا کول شهقا	زهلام کارئ گوھنيليی دگهل بکھت.
بویکانیی دیار بییت کو نه کچه.	غرزن (Xerzen): ژنکا دههمه
غرنګ (Xereng): بنیټه: (غرن).	پیس، قهحبه - زهلامی کوژنکا
غرنګیدن (Xerengîden): گرین،	وی قهحبه بت.
زیمارکرن.	غرس (Xers- Xeres): قههرین،
غرو (Xerv): لهځهن.	توره بوون.
غره (Xurre): دهنګین ب ترس،	غرش (Xurrêş): دهنګین ترسناک،
نرپینا گیانه وه رین درنده - دهنګی	وهکی دهنګی گیانه وه رین درنده،
عه ورا.	یان دهنګی عه ورا.
غریډن (Xurrîden): لی خورین ب	غرشت (Xurrêşt): بنیټه: (غرش).
دهنګی ترسناک - نرپین.	غرشمار (Xêrêşmar): قهرهچ،
غریو (Xerîv): بنیټه: (غره).	هوستا.
غریویدن (Xerîvîden): بنیټه:	غرغره (Xerxere): گه وری.
(غریډن).	غرغشه (Xerxeşe): قهرقه شه،
غزه (Xeze): بنی کوریا گیانه وه رین	شهردهڅ، جرې، جهدهل، گنگاشه،
ب کوری.	دان و ستانندن.
غژب (Xujb): تلپا تری.	غرم (Xurm): په زکوبفی.
غژک (Xejek- Xêjek): جوړه کی	غرمان (Xerman): توره، عیجج -
که مانچی یه.	خه مګین.
غژم (Xujm): تلپا تری - قهر،	غرمیدن (Xermîden): توره بوون،
غه زه ب - هیټش.	عیجج بوون - خه بهرگوتن، جنیټودان.
غژیدن (Xejiîden): خوشکین، ل	غرن (Xeren): دهنګی گری و
سهر زکی بریځه چوون.	زیماری.
غشاک (Xeşak): بیټهنا پیس،	غرنیدن (Xurunbîden): قیری
بیټهنا گه نی، بیټهنا پیسا کوژ	شه دان - دهنګی بول بولی ژ خواه

غلچە (Xelçe): گوندی، مرقۇق گوندی.	دهقى دهيت.
غلغل (Xulxul): دهنک و دور، قيرقيزا فرندا - دهنکي که لینا ئاقي يان هر تشته کي وه کي وي - بلقبلق (دهنگي کو ژ ئاقي دهيت ده مي ژ گوزکي قاله دکهن).	غشغرغ (Xêşxêrêx): هه وار و قيری - چره و جه دهل.
غلغلک (Xulxulek): گوزکي بچويک کولويليا وي زراف و دريژ بت.	غفج (Xefc- Xufc): هه ود، چال، هر تشتي کو ئا ثيدا خرقة بيت - سنداني ناسنگه را.
غلغلک (Xêlxêlek): گليرانک.	غک (Xek- Xuk): قوت، کورتک - قه له و - که سي کورتک و قه له و و به ژن و بال کريت.
غلغونه (Xulxunê): سورقا کو ژنک ل رويي خوه ددهن.	غلبکن (Xelbeken): دهروکي کونکونيشک.
غلغ (Xelfec): زرکيتک، ستينک، ميتشا هنگشيني.	غلپ (Xulup): قورچ (قورچه کا ئاقي).
غلک (Xullek): قاسا بچويک بو پارا.	غلت (Xelt): خوه قه له پ دان ژ کيله که کي بو يا ديتري.
غلندوش (Xelendûş): قليقدانک.	غلتن (Xêllet): ستويراتي.
غلنيز (Xe-Xêlîz): گلير، ئا ثا دهقي.	غلتنندن (Xeltanden): گريل کرن، قه له پ دان سه ر کيله کي.
غلنيزند (Xelîzbend): بهر گليرکي بچويکا.	غلتنبان (Xeltban): باگوردان - زه لامی بي غيرت کو بندهستي ژنا خوه بت.
غنبه (Xunbe): لي خورين، لي حه يتانن ژ قه هر قه .	غلتنک (Xeltekt): باگوردان.
غنپز (Xunpuz): ئاخفتنين بيتهرده.	غلتنيدن (Xeltîden): گريل بوون.
	غلج (Xelc): گرئ، گرئ حشک (گرييا ناسي کو ب ساناهي نه قه بيت).

- غنج (Xenc): جهال - سؤراڭ -
 تيشكىت پيشكا كو هيشتا وهكى
 كرمكانه - ئاتافه كى سيف و
 باجانسورك و پهمبى يه.
 غنج (Xunc): غونچه، بشكوڭ.
 غنچار (Xencar): سؤراڭ.
 غنجال (Xencal): فيقيي كال و
 نه گه هشتى كو هيشتا تام ترش
 بيت.
 غنجر (Xencer): سؤراڭ.
 غنجموش (Xencmûş): بهق.
 غنچه (Xunçe): غونچه، بشكوڭ،
 گولا كو هيشتا باش نهقه بووى.
 غنچه پيشانى (Xunçe pîşanî):
 دركه يه ژ مروقي ئه نى گرى و بره
 تېكچۆى.
 غنچه خسب (Xunçe xesb): كه سى
 كول ده مى نفستنى خوه بكه ته
 تېكرا ژ بهر سړى و نه بوونا نقشىكا.
 غنچه دل (Xunçe dêl): دلته نگ،
 پهرىشان، مه لويل.
 غنچه دهان (Xunçe dehan):
 دركه يه ژ دل به را جوان كو دهقى وى
 مينا بشكوڭين گولا بت.
 غنچهء كېك درى (Xunçeyê)
 (kebk derî): ناڅى ئاوازه كى يه
- ژ سيه ئاوازين باربه دى.
 غنرود (Xundrûd): زړنا، بۆق.
 غنده (Xunde): ته فنيپر،
 داپيروشك - گلوك، بۆقى
 ئانكويى پهيځين (باغنده، باغند،
 پاغنده، پاغند، غندش، كندش،
 پنچك، بندك، بندش و بنجش)
 ژى لكارن.
 غنو (Xunû): نفسى، دخه و
 بهروفاژى هسيارىي.
 غنودن (Xunûden): دخه وچوون،
 نفسان.
 غنوند (Xunvend): پهيان، سوز -
 مه رج (شرط).
 غنويدن (Xunevîden): بنيپر:
 (غنودن).
 غنينه (Xenîne): شان (شانا
 زركيتكى يان ميسا هنگځينى).
 غو (Xev): قيڙى، قيڙى، فرياد،
 دهنگ يان ئاوازين بلند.
 غورياغه (Xurbaxê): بهق.
 غورمگس (Xurmeges): ميسا
 كه سك.
 غوره (Xure-ê): تريى بيسيره،
 تريى نه گه هشتى.
 غورى (Xurî): قوريك، چاپه ز.

- غوز (Xûz): قلۆز، قۆز (پشت قلوز، پشت قۆز).
- غوزک (Xûzek): گوزه کا پتی.
- غوزه (Xûze): په مبیی کو هیشتا ژ ناڅ قه لپیشکی نه ئینابنه دهر.
- غوش (Xûş): هه سپی شاهی کو زینکری و ئاماده بیت ل بهر دهری باره گه هی شاهی - داره کی رهقه کو تیروک و ته شیکا ژئ چیدکهن - پشکل (کوشپل) ین گیانه وهره - گوځ - رويس، تازی.
- غوشا (Xûşa): پشکل یان ریخا هسک بووی - ئویشی هسک
- بووی گهنم یان جه هی.
- غوش (Xûşt): رويس، تازی.
- غوشه (Xûşe-ê): ئویشی.
- غوک (Xûk): بهق.
- غوک چوپ (Xûk çûb): ههر دو دارکین کو بچویک بوخو یاریا «ترانی» پی دکهن.
- غوله (Xûle): خاڅ، نه گه هشتی - بی عاقل، دهبهنگ.
- غولین (Xûlîn): جیړکی دو چمبلک، گوزکی دهر فرهه.
- غیشه (Xîşe): قه رهم، گیاحیسیل.

ف

ف (Fa): ئەف تىپە، تىپا بىست و

سىيى يە ژئەلفابى يا زمانى

فارسى. ل ھندەك جھان دبىتە

(پ)، ۋەكى: (فرمان = پرمان:

فەرمان، ئەمر) يان (سفید =

سپید: سپى) و ل ھندەك جھىن

دى دبىتە (و)، ۋەكى: (افکندن

= اوکندن: ئىخستن) يان (یافە =

یاۋە: بېتھودە، بى مەنە).

فا (Fa): تىپا كول شوينا (با، بە)

دھىت و ئانکویا (دگەل - قى)

دەت، پۆنمۇنە: (فا او رەفت =

با او رەفت: دگەل ۋى چو) يان

؛ (فا او (فاو) داد = بە او داد: دا

قى، دا ق ۋى). ل شوينا

پىشگرى (ۋا) ژى دھىت، ۋەكى:

(فاداشتن = واداشتن: مەجبورکرن

کوب ئەنجامدانا کارەكى

رابىت).

فاتورىدن (Fatûrîden): دويربون،

خوۋە دويرکرن، ۋەلاچوون، خوۋە دانە

پاش، رەقین.

فاجە (Face): باۋشکىن خەۋى،

نوقرسکىن خەۋى.

فاخىدن (Faxîden): چىن و

ژىقەکرن.

فادوسىدن (Fadûsîden):

پىقەنوسىيان.

فارىدن (Farîden): داعوبران،

دابلەاندن.

فاژ (Faj): باۋشکىن خەۋى،

نوقرسکىن خەۋى.

فانا (Fafa): دەلال، جوان، کەشخە.

فام (Fam): پاشگرەكە ل دوياھيا

ھندەك پەيقا دھىت و ئانکویا

(رەنگ) دەت، ۋەكى: (سىەفام:

رەنگ رەش) - دەين، قەر.

فانە (Fane): سىپنە.

فاوا (Fawa): رسوا.	فــــرا بـردن (Feraburden):
فتالیدن (Fetalîden): که لا شتن -	پیشدا برن، پیششفه برن.
در اندن - په لاتنه کرن، به لا فکرن.	فرا پایه (Ferapayê): پایه بهرز،
فـتـردن (Feterden): بنیـره:	پایه بلند.
(فتالیدن).	فراپوش (Ferapûş): بی هس.
فته (Fete): پیتهیل، بلیت (کارتا	فرا تر (Ferater): پیشتر - نیزیکتر
چوونه ژورئ).	- بلندتر - سلال تر.
فـچـفـچـه (Fuçfuçe): پست پست،	فـرا چـنگ (Feraçeng): د ناڅ
نم نم.	دهستان دا.
فـخـفـره (Fexfere): سڅی نار - پینه	فراخ (Ferax): فرهه - بهر فرهه،
- هویرکه نان.	په حن، بهرین.
فـخـمـیدـن (Fexmîden): داقوتانا	فـرا خـور (Feraxor): ژ هه ژی،
په مبی.	بسه رقه، لایق.
فـخـن (Fexn): ناڅا بیستانی.	فراخه (Feraxe): له رزین، هه ژیان.
فـدـرنـجـک (Fedrencek): کابوبس.	فراخیدن (Feraxîden): سیخ بوونا
فـدـره (Fedre): حیسیل (حیسیلا کو	مــــوی د له شی پا - ژ هه ف
لسهر بانی رادیخن).	جودابوون - فرهه بوون.
فـر (Fer): مه زناهی - پایه بلند،	فـرا رـسـیدـن (Ferarêşîden):
پایه بهرز - جوانی - هیژایی -	که هشتن، نیزیک بوون.
روناکی.	فـرا رـفـتن (Ferareften): چوڼ،
فـرا (Fera): پیشگره کو لسهرئ	پیششفه چوڼ.
هندهک په یڅا دهیت و ټانکوبین	فـرا رـون (Ferarûn): باش، قهنج -
(رهخ، ټالی - نک، جه م، نیزیک	بلند - راست، بی چهپ و چوپر -
- لسهر، سلال) ددهت.	دهمهه ن پاک - قهنجی کار -
فـرا بر (Feraber): ټهو جه ژ فیقی	راستگو.
کو بهرک تیدا بیت.	فـرا ز (Feraz): ټه فرازی.

فرت فرت (Fêrt fêrt): حیل حیل، توند توند، زوی زوی، بلهز.	فرازانیدن (Ferazanîden): هلدان، بلندکرن - هلکرن روناهی، هلکرن ناگری.
فرتوت (Fertût): گهلهک پیر، که قنار، بناث سالفه چووی و ژ کار کهفتی.	فرازیدن (Ferazîden): هلدان، بلندکرن - شه کرن (بهروفاژی په یفا «گرتن»).
فرجاد (Fercad): زانا.	فراشتوک (Feraştok): حاجی ره شک (فرنده که).
فرجام (Fercam): ئه نجام، دویمایهیک، عقوبهت.	فراشیدن (Feraşîden): ره جفکین بهری تا بهیته مروقی.
فرجمند (Fercmend): ب قه در، به ریز.	فراک (Furak): ل پشت، ل پاش - سه رژنک - پیس.
فرچه (Fêrçe): فرچی ربه.	فراموش (Feramûş): ژ بیر کری.
فرخ (Ferrux): پیروز، موبارهک - روی ده لال.	فراموشیدن (Feramûşîden): ژ بیرکرن، ژ بیر برن.
فرخار (Ferxar): دیر - پهرسگه، بوتخانه - ناقتی بازیره کی یه ل «تبت» کو بوتخانین وی د ناقدان.	فرامون (Feramûn): دورماندور.
فرخاگ (Ferxag): قه لی هییک. ههروه سا (فرخواگ) ژی دنقیسن.	فراوان (Feravan): فراوان، زیده، گهلهک، مشه.
فرخج (Ferexc): کریت، پیس.	فراورده (Feraverdê): کو مگری، خرقه کری.
فرخنج (Ferxenc): که یف و خوهشی - شهنس، بهخت، باهر، نه صیب.	فراهم (Ferahem): ئاماده، به رهه ف.
فرخنده (Ferxundê): بنیره: (فرخ).	فراهیختن (Ferahîxten): ئه ده ب کرن، تهریبه تکرن.
فرخو (Ferxû): که زاخه.	فربه (Ferbêh): قه لهو، بخوه شه، ب گوشه.

فرشه (Furşe): فری (فری شیری).	فرخویدن (Ferxeviden): که زاختن.
فرغار (Ferxar): ته پووی، شل بووی - تیقه دای.	فردا (Ferda): سو باهی، سو به.
فرغاریدن (Ferxariden): ته پرکرن، شل کرن - تیقه دان - هه شیرکرن.	فرز (Fêrz): چست، چالاک، سرت.
فرغانج (Ferxanec): چیل یان ماکه ر یان هیترا قه له و.	فرزام (Ferzam): هیژا، بسه رقه، شایسته، لایق.
فرغر (Ferxer): جوکا ئافی - چالا ئافی - هشکه رۆ.	فرزان (Ferzan): زانا، ب ژیر.
فرگردن (Ferxerden): بنیره: (فرغاریدن).	فرزانه (Ferzanê): زانا، عاقل، ب ژیر - شهریف - ره سهن، پاک نه ژاد.
فرغند (Ferxend): گیایه که خوه لدور دارا دئالینیت، ب ئی ئانکویی (عشقه) ژی لکاره - پیس، گهنی، بیتن نه خوه ش.	فرزند (Ferzend): عه یال، کوپ و کچین مرؤفی.
فرغول (Ferxûl): درهنگ کرن د کاری دا، خوه قه هیلان ژ کاری، تشت پشت گوھ ئافیتن.	فرزین (Ferzîn): د یاریا شه تره نجی دا موهرکا وه زیری یه.
فرغیش (Ferxîş): کهفن، پوچ بووی.	فرسپ (Feresp): کاریته.
فرفر (Fêrfêr): کارتن بله ز و به ز وهکی خواندن و نقیسینی.	فرستادن (Fêrêstaden): هنارتن، ره وانه کرن.
فرفره (Fêrfêrê): بنیره: (فرفر) - فرفرۆک، په روانه، هه ر تشته کی سئک و په ردار کو ب هیژا بای لدور خوه بزقریت.	فرسته (Fêrêste): هنیر، هنارتی، پیغه مبه ر - بالیوز، سه فیر.
	فرسنگ (Ferseng): بو پيشانی بکار دهیت و بهرام بهری نیزبکی شه ش کیلومه ترايه.
	فرسودن (Fersûden): ئیک کهفتن و پوچ بوون - کهفن بوون - پیتی بوون.
	فرشته (Fêrêştê): فریشته.

(نشيف، خوار) ددهت، وهكى:	فرکن (Ferken): كارتيز.
(فروآمدن: ژوردا هاتنه خوار -	فرگرد (Fergerd): پشكهك ژ
فروبردن: برنه خواري يان	پهرتوكي - ههريك ژ پشكيتن
داعويران).	قهنديدادئ (بنپيره: ونديداد).
فروار (Fervar): خاني يين	فرم (Ferem): خهه، كوڤان -
هاقيني.	دلتهنگي، پهريشاني.
فروپوشيدين (Furûpûşîden):	فرمان (Ferman): فهريمان،
قهشارتن.	دهستور - ستيرني ترومبيلئي.
فروتر (Furûter): نشيف تر،	فرمگن (Feremgên): خههگين،
خوارتر.	كوڤاندار.
فروخت (Furûxt): فروت.	فرمودن (Fermûden): فهريمان
فروختار (Furûxtar): كهسي كو	دان، دهستووردان، نهمركن،
تشتا دفروشيت، فروشه.	ئاخفتن.
فروختن (Furûxten): فروتن.	فرموشيدين (Fermûşîden):
فرو (Furûd): بن، ژير - نشيف،	ژ بيركن.
خوار - د زاراوي فيزيكي دا ئانكو	فرناد (Fernad): پهياڅ، جهين كيم
جههسهري نيگه تيف يي كههريبي.	ئاڅ يان نهى كوهر ل رويبار و
فرودگاه (Furûdgah): جهي هاتنه	دهرييا.
خواري، فروكخانه.	فرناس (Fernas): نهزان - خهوته.
فرودين (Furûdîn): ژيرين -	فرنچ (Furunc): دورماندوري
نشيفتر، خوارتر.	دهقي.
فروردگان (Ferverdgan): وهرزي	فرنچ (Ferenc): كويشهكرن.
بهاري - جهژنا كو ئيرانيا ل پينچ	فرنك (Fereng): نهووپا، ب
روژين دويماهيا سالي يان پينچ	تايبهتي وهلاتي فرهنسا.
روژين سهري (دهستپيكا) سالي	فرو (Furû): پيشگرهكه كولسهري
دگيران - ههروهسا جهژنا كول روژا	هندهك پهيشا دهيت و ئانكويين

نوزدهی فره‌ره‌ردینی دگپران.

فروردین (Ferverdîn): هه‌ی‌شا

ئیککی یه ژ سالا هه‌تافی - هه‌ی‌شا

ئیککی یه ژ وه‌رزئ بهاری - رۆژا

نوزدئ یه ژ هه‌می هه‌یقین سالا

هه‌تافی.

فروز (Furûz): رۆناهی، رۆناکی،

گه‌شاتی.

فروزاندن (Furûzanden): رۆهن

کرن، گه‌شکرن.

فروزیدن (Furûzîden): رۆهن

بوون، رۆناکبوون، گه‌شبوون.

فروزینه (Furûzîne): هه‌ر تشتی

کو ئاگر پێ به‌یتته هه‌لکرن وه‌کی

پویش و په‌له‌خی.

فروستردن (Furûsuturden): پاک

کرن، پاڤژکرن.

فروشک (Furûşek): دانقوت -

ساقار.

فروشگاه (Furûşgah): فروشگه‌ه.

فروشدن (Furûşîden): فروتن.

فروغ (Furûx): رۆناهی، شه‌وقا

تافی یان ئاگری.

فروماندن (Furûmanden):

بێچاره بوون، وه‌ستیان، بێ

هه‌یزبوون.

فرومایه (Furûmayê): پویش،

نه‌زان، طبعه‌ت پیس، زه‌لیل،

خه‌سیس.

فرومردن (Furûmorden):

ته‌مرین، قه‌مرین (وه‌کی ته‌مرینا

ئاگری یان قه‌مراندنا چراکا).

فروند (Fervend): که‌له - مه‌یدان

- داری کو دادنه پشت ده‌روکی دا

نه‌قه‌بیت - یه‌کا هژمارتنی یه بو

که‌شتی یا یان فرۆکا.

فرونشاندن (Furûnêşanden):

ئینانه‌خوار - ته‌مراندن، قه‌مراندن -

کیم کرنا گه‌رمه‌ی یان دژواری -

هه‌یدی کرن، ئارام کرن.

فروهر (Ferevehr - Furûher):

د ئایینی زه‌رده‌شتی دا هویرکین

بچوبک ژ نویرها ئاهورامه‌زدای و

د هه‌بوونا هه‌ر که‌سه‌کی دا هاتیه

دانان و کاری وێ به‌لافکرنا

نویره‌ی و نیشادانا ریکا راسته و

پشتی مړۆف دمړت، که‌له‌خ دمینت

د جه‌دا و ئه‌و روناهی ریکا سلال

دگرتیه به‌ر و خوه‌دگه‌هینته

سه‌روکانیا خوه‌یا سه‌ره‌کی و ل

قیره‌ته‌ن‌ها گیان یان روح دمینیت

کو دگه‌هته‌سزایی کردارین خوه

تۆرپەیی ییتن ھەر مللەتەکی -
قامووس، فەرھەنگ.

فرھنگستان (Ferhengêstan):

قوتابخانە، جەھێ کولێ فیتری
زانستایین و بەیتن پەرەردەکرن -
ئیکەتی یان کومەلا زانا و
نقیسەرین مەزن.

فرھنگ نویس (Ferheng nêvîs):

قامووس دانەر.

فرەوش (Fereveş):

بنیەرە:

فری (Ferî): ئافەرین.

فریاد (Feryad):

بلند، دەنگین بلند.

فریب (Ferîb):

فیل، حیلە.

فریبا (Ferîba):

فیلباز، حیلەکەر -

ھەرەسا یا کوفیل لی ھاتبیتە

کرن، ب سەرداچووی، خاپاندی.

فریبانیدن (Ferîbanîden):

حیلەکرن، ب سەردابرن، خاپاندن.

فریبەرز (Ferîburz):

خوێش بەژن و

بال، بالابەرز، بالابەرز.

فریز (Fêrîz):

فریش (Ferîş): بنیەرە: (فری) -

پەریشان - بژالە - بێسەرداگرتن و

تالان کرن.

ییتن باش و خراب. ئەف (فرۆھر)ە

سالی جارەکی دەیتن سەر ئەردی و

ئەوژی دکەفتە د وی روژی دا یا

کوجەژنا (فروردینگان) تیدا

دەیتن گێران، کونەف جەژنە

دەیتن گێران ژ بەر بیرئینانەفا

گیانین وان کەسین کو مرین.

فرۆھیدە (Fervehîde):

عاقڵ، ب

ژیر، زانا.

فرۆیش (Fervîş):

ئەھیلان یان

ئێھمال د کاری دا - گێرۆکرن.

فرە (Fêrêh):

زێدە، فراوان،

گەلەک، مشە - باش، قەنج،

پەسەندکری.

فرە (Ferre):

مەزناھی - ھیز، زاخ.

فرەختن (Ferhexten):

تەربیتە

کرن، ئەدەب کرن.

فرەست (Ferhest):

زێدە، گەلەک،

مشە - جادوو، سێحر.

فرەنجە (Ferhence):

ب ئەدەب،

ب تورە، طبعەت باش.

فرەنجیدن (Ferhencîden):

بنیەرە: (فرەختن).

فرھنگ (Ferheng):

زانست - تۆرە

- پەرەردە و فیترکرن - فولکلور -

کەلتور - شوین مایین زانستی یان

قورمچین، تییکچوون.	فریش (Fêrîş): رائیخ، وهکی:
فسوس (Fusûs): مخابن، بهداخه وه	(بهړکا و مهحفویرا و جهی
- خه م و کوڅان - پی که نین ب	نقستنی و..... هتد).
ننیه تا یاری پی کرنی (استهزاء).	فریفتار (Ferîftar): فیلباز،
فسون (Fusûn): حیل، فیل -	حیله کهر.
قهلپ، سهخته - نه و په یقین کو	فریفتن (Ferîften): حیله کرن، ب
جادوگر دیپژن ل دهمی کو ب	سهردابرن، خاپاندن - ترانه پی
کاری جادوگر یی رادین.	کرن، یاری پی کرن.
فسونگر (Fusûnger): جادوگر،	فریه (Ferye- Ferîh): نفرین،
سپهره به ند.	دوعایتین خراب، نه علت (لعت).
فش (Feş): پاشگره که و ئانکوا	فزایش (Fezayêş): زیده هی.
(وهک، وهکی) ددت، وهکی:	فزاییدن (Fezayîden): زیده کرن.
(شیرفش: وهکی شیری).	فزون (Fuzûn): زیده، گه لهک.
فش (Fuş): موی پاتکا هه سپی.	فژ (Fej): کیتم، عهداڅ.
فشار (Fêşar): فشار، گرانی کو	فژ (Fuj): موی پاتکا هه سپی.
دکه څته سهر تشته کی.	فسان (Fesan): هه سان، بهرئ کو
فشست (Fêşşest): دهنگی کوژ	کیتر و شیرا پی خوهش دکه ن (تیژ
ماړی دهیت ل دهمی هیرشکرنی.	دکه ن ئان سه قا دکه ن).
فشنگ (Fêşeng): فیشهک، گولله.	فسانه (Fesane): نه فسانه،
فغ (Fe-Fux): بوت، صه نه م -	چیفانوک، چیروک، داستان.
دل بهر، مه عشوق.	فسانیدن (Fesanîden): هوسین،
فغاک (Fe-Fuxak): نه زان، هه بله	تیرکرن، سه قاکرن، خوهشکرن.
- نه حمه ق - بیژه، هه رامزاده.	فسرانیدن (Fusuranîden):
فغان (Fexan): ئاخینک - زیمار -	قهړساندن، جهمدانندن.
هه وار، فریاد.	فسردن (Fe-Fusurden):
فغفور (Fexfûr): کورئ خودی (نه څه	قهړسین، جهمدین، به ساتن -

- فلج (Felc):** قفل، کپلونا دهر وکی. ههروهسا (فلجم) ژى لکاره.
- فلخ (Felx- Felex):** دهسټپټیک. **فلغند (Felxend):** پټټران.
- فله (Fele- Fulle):** فری (فریڼ شیرى).
- فلیو (Feliŵ- Feliŵê):** بیهوده، بى مفا.
- فنج (Fe-Func):** کهسټ کو ئیشا فتق ههبت - مهزن.
- فنجبا (Fenca):** رهجفینا کو بهرى تایب دهیته مروڤى.
- فنجیدن (Fencîden):** باوشک څه دان، نورسکټن خهوى.
- فند (Fend):** فیل، فهند، حيله - دره و - خاپاندن.
- فندک (Fendek):** چه قماق، مهکینا ناگر هلکرنى.
- فوت (Fût):** پف (بایى کوژ بو تهراندنا چراکا یان هلکرن و گهشکرنا ناگرى ژ دهڤى دهر دکه څت).
- فوز (Fûz):** دورماندورى دهڤى.
- فوزان (Fûjan):** نرپڼ، دهنگټن بلند، ههوار، فریاد.
- فولاد (Fûlad):** پیلا.
- نازناڤهک بوو کول سهرده مټن کهڅن دادنانه سهر شاهټن چینی). **فغند (Fexend):** سهما، رهقس، خوه هلاڅټن.
- فغیاز (Fexyaz):** بهخشیش، پارهکټ زیده کو خودانټ کارى ژ بلى ههڤى کارکه ریڼ بدهته کارکه رى - مزگینی.
- فکور (Fekûr):** زهلامى کو گهلهک هزرا بکهت، هزرفان.
- فگار (Fegar):** وهستیای - پهریشان - بریندار. ههروهسا (فگال) ژى لکاره.
- فلات (Felat):** بیابان، دهشتا بهرین و بى ټاف و گیا.
- فلاحت (Felahet):** جوتیاری.
- فلاخن (Felaxen):** بهردهقانى. ههروهسا په یڅټن: (دستاسنگ، دست سنگ، قلاب سنگ، قلاسنگ، قلباسنگ، قلماسنگ، کلاسنگ، کلماسنگ و فلاسنگ) ژى لکارن.
- فلاده (Felade):** بیهوده، بى سود - ناخفتنټ بى مفا.
- فلاکت (Felaket):** بیچاره یی، بهدبهختی - نه دارى، موعیزی.

فهل (Fehl): فرهه.	فیریدن (Fîrîden): ب نازداری و
فیار (Fiyar): کار، شول، پیشه.	دفنبلندی بریقه چوون - ترانه کرن.
فیال (Fe-Fêyal): دهستپیټک،	فیس (Fîs): ناز - دفنبلندی (غرور).
سهه تا.	فیل (Fîl): فیل.
فیاوار (Feyavar): بنیره: (فیار).	فیلک (Feylek- Feyelk): تیرا
فیر (Fîr): مخابن، بهداخه وه - ترانه.	دوسه ر یان سهه پههن.
فیروزه (Fîrûzê): بهرده کی پر بهایی	فینه (Fîne): فیس (کولاقی سور یان
رهنگ شینه.	سپی).

ق

ق(Qaf): ئەف تىپە د زمانى فارسى

دا نىنە و ئەو پەيقتىن كو ئەف تىپە
د ناڤ دا بت، يان پەيقتىن عەرەبى
نە يان ژى پەيقتىن توركى نە، يان
ژى پەيقتىن لىكدای يان دارشتى
نە ژ ھەر سى زمانان. د ھندەك
پەيقتىن فارسى دا شوبنا تىپىن (غ
- ك) دگرت.

قاآن(Qaan): پەيقتە كا بنىيات

مەغولى يە، ئانكو: شاھىنشاه،
شاھى مەزن، شاھى شاھان.

قاب(Qab): پەيقتە كا بنىيات توركى

يە، ئانكو: سىنيك - كالوخك -
چارچووقى (ايطار) ئ وپنا و
خودىكا.

قاب بالان(Qab balan):

دەستە يەكە ژ مورىن فېندە كوب
دو رەنگە پەرەنن و پەرەك ژ وان
بۆيى دى دېتە نخىفك، وەكى:

(خالخالوك و سىسپرك) ا.

قابلمە(Qablemê): قازان.

قاپندە(Qapendê): كەس سى كو

تشتەكى ژ دەستى كەسەكى يان ژ
جھەكى ب شارەزايى بدزت و
كەس پى نەحەسىيىت.

قاپىدن(Qapîden): دزىن (تشتەك

دزىن ب شارەزايى و بلەز).

قاج(Qaç): كوزى يان توزىي

زەبەش و گوندورا - شكەن، دەرر.
ھەرودەسا (قاش) ژى لكارە.

قارچ(Qarç): كفارك.

قارقار(Qarqar): دەنگى قغ قغا

قەلى.

قازغان(Qazxan): مەنجە لا مەزن.

ھەرودەسا پەيقتىن (قزغان،
غازغان، غزغان و غزغن) ژى
لكارن.

قاشق(Qaşuq): كەڭچك، كاچك.

لسهر پيښدځي يه کـو و ان څه پينته څه و.....).	قاطر (Qatêr): هيسټر (دهمې کهر گوښتيلی دگهل ماهيني بکت، هيسټر ژي پيدا دبت). ههروهسا (چمنا و ستر) ژي لکارن.
قبرستان (Qebrêstan): گورستان. قبله گاه (Qêblêgah): قبيله گه ه، جهي قبيلی، نهو جهي کول دهمي نقيژکرنی مړوڅ بهري خوه دده تي.	قاعدي (Qa'êdêgî): بي نقيژاهي، عادا هه يقانه يا ژنکا. قاف (Qaf): ناڅي چيايه کي چيشانو کي يه کو دبيتن سيمه رخي لسه ري وي هيلين هه بوويه.
قپان (Qepan): قه پان، ترازيا مه زن. ههروهسا (کپان) ژي لکاره.	قافله سالار (Qafêlêsalâr): سه روک و سه رپه رشتي کارواني. قالوس (Qalûs): قالووس يان ژي قالووسي ناڅي ټاوازه کي يه ژ موزيکا که څنا ئيراني.
قحطي (Qehtî): هشکسالي، خه لا. قدرانداز (Qeder endaz): کشاندري کو تيرا وي خه له ت نه چت، سه گشان.	قالي (Qalî): مه حفوير. قالي باف (Qalî baf): که سي يان که سا کو مه حفويرا چيدکت. قايق (Qayêq): قايق، به له ما بچويک.
قدم گشادن (Qedem guşaden): درکيه ژ ريشه چوني.	قايم باز (Qayêmbaz): ياريکه ري شاره زا و بي هه قتا د ياريين طاوله و شه ترنجي دا.
قدم نهادن (Qedem nehaden): ريشه چون و گاش هاشيتن د جهه کي څه.	قايم باشک (Qayêmbaşek): چينگاني (ياريه کا بچويکايه کو ئيک چاڅي خوه دنقسينت و هه قالين وي خوه لي څه دشيرن و
قراثخانه (Qêraetxanê): ژوره که د په رتووک خانين گشتي څه کو خه لک تيشه په رتووک يان روژناما دخوين.	
قرارداد (Qerardad): په يمان - په يمان نامه، هه قبه ست.	
قرارگاه (Qerargah): جهي بيهن څه داني، مال، خاني.	

- قرص (Qurs):** د زمانې فارسي دا
ټانکو: رهق و موکوم.
- قرضدار (Qerzdar):** قهردار،
دهیندار.
- قرمز (Qêrmêz):** سور، قورمز،
رهنګی سور یان قورمز.
- قرهني (Qereney):** نه یا رهش،
ټیک ژ ټالافین موزیکي یه وهکی
بلوولې کوژ داری و کهرهستیت
ناسنی دهپته چیکرن.
- قزل آلا (Qêzêl ala):** جوړهکي
ماسی یی رهنګ سور و تام خوهشه
کو د ټافین شرین دا دژیت و د
روبیاران دا ژي پیدای دبت.
- قزلباش (Qêzêlbaş):** سهر سور
(هندهک ژ سوپایی شاه
ئسماعیلی ټیکي بوون کو
پیکهاتبوون ژ لایه نګرین مه زهه بی
شيعه پاريزفانين دهسته هلاتا
صهفهوی، و ژ بهر کولافي رهنګ
سوړی کولسه ری وان ب فی ناقي
دهاته نیاسین کو پاشان همی
لهشکه ری صهفهوی ب فی ناقي
هاته ناڅکرن).
- قشلاق (Qêşlaq):** گهرمیان.
- قشنگ (Qeşeng):** خشکوک،
دهلال، جوان.
- قشون (Quşûn):** کوما سوپایین
وهلاته کی.
- قصب انجیر (Qeseb encîr):**
گهلوازی کتکین هیژیرا.
- قصة پرداز (Qêsseperdaz):**
چیرۆک بیژ.
- قصیده سرا (Qesîdesera):**
چامه بیژ.
- قطعنامه (Qet'namê):** بهیاننامه.
- قطر (Qetûr):** ټهوری پر باران - د
فارسی دا بوهر تشته کی زهخم و
ستویر بکار دهپت.
- قفل رومی (Quflê romî):** ناقي
ټیک ژ ههر سیه ئاوازین باره دی.
- قفل گر (Quflger):** قفل چیکر،
کلیلساز.
- ققنوس (Quqnûs):** بالنده کی
چیشانوکی یه کو دگوتن نکلی وی
گهلهک کون لی بوون و ئاوازین
سهری ژي دهردهکن، و هزار سالا
فی بالنده ی عمر دبر و دهمی کو
ژی وی دگه هشته دویمایی، دا
هندهک پویش و پهلهخی کوم کت و
دا ل سهر روینت و دا دهست ب
په لیدانی کت هه تا ناگر بهربیا

- وی پویش و پهله‌خی و دا هوسا خوه
سۆژت و دویمایی ب ژيانا خوه
ئینت.
- قلان (Qelan):** په‌یقه‌کا بنیات
مه‌غولی یه و ئانکو: باج و
خه‌راجین کو لسه‌رده‌می ئیلخانیان
ژ خه‌لکی دهاتنه وه‌رگرتن.
- قلاووز (Qelavûz):** پی‌شهره‌وی
له‌شکه‌ری - ریبه‌ر - ری نیشاندهر.
- قلب (Qelb):** د زمانی فارسی دا
ئانکو زیتر و زیقی‌ن قه‌لپ و
سه‌خته.
- قلمدوش (Qelemdûş):** قلیقدانک.
- قلم زدن (Qelem zeden):**
نقیسین - نه‌خشکرن، کی‌شان،
وینه‌کرن.
- قلمزن (Qelemzen):** نقیسه‌ر -
نه‌خشکیش، وینه‌کیش.
- قلم کردن (Qelemkerden):**
برین، قه‌دکرن.
- قلندر (Qelender):** قه‌له‌نده‌ر،
ده‌رویش.
- قلندرانه (Qelenderanê):** وه‌کی
ده‌رویشا.
- قمارباز (Qumarbaz):** قومارچی.
- قمه (Qeme):** قه‌مه، ئالاقه‌کی
- شه‌پرکرنی یه کوژ شیری کورت‌تره و
هه‌ردو لیقین وی بره‌کن.
- قناری (Qenarî):** کناری (فرپنده‌کی
خوه‌ش ئاوازه).
- قناوین (Qenavîz):** جو‌ره‌کی
په‌رۆکی ئارموشی یی ساده‌یه کو
پتر ب ره‌نگی سۆره.
- قنداق (Qundaq):** قونداخی
تفه‌نگی - قوماتک.
- قندداغ (Qenddax):** قه‌نداغ.
- قنق (Qunuq):** می‌ه‌شان - ری‌تفنگ.
- قورباغه (Qûrbaxê):** به‌ق.
- قورقو (Qûqû):** قومچا قه‌میسی یان
کولاقی - ده‌نگی دیکلی.
- قولنج (Qolenc):** ئیشا قولنج.
- قوی دل (Qevî dêl):** ب دل - دلیر.
- قهر کردن (Qehirkerden):**
سلبوون.
- قهرمان (Qehreman):** قاره‌مان،
دلیر، په‌له‌وان.
- قهندز (Quhendêz):** په‌یقا بنیات
فارسی یه کوژ په‌یقا (کهن دژ)
هاتیه و ئانکو: که‌لها که‌فن.
- قهوه‌جوش (Qehvêcûş):** جه‌زوی
قه‌هوی.
- قهوه‌چی (Qehvêçî):** قه‌هوه‌چی.

- قهوهء قجری (Qehvêyê qecerî):** - مژمژا هشک کری یه (قهیسی)، و
قههوا ژههرکری کولسه رده مین
توی یا هشک کری.
سولتانین قهجه را ددانه هندهک
که سان.
- قیچی (Qîçî):** مقهس.
قیرگون (Qîrgûn): ب رهنگی
قیری.
- قیصریه (Qeyserîye):** قهیسهری،
بازاری مه زن.
قیف (Qîf): کۆفک.
قیماق (Qeymaq): قهیماغ.
- قیسی (Qeysî):** جوړه کی مژمژی یه

ک

ک (Kaf): تپا بیست و پینجی یه

ژئلفابییا زمانی فارسی.

کابلج (Kablêc- Kablîc): تپلا

قلیچی.

کابه (Kabêne): چاف.

کابوک (Kabûk): کۆلکی مریشکی

- زه مبیلا هلاویستی ب بانی

خانی قه کو کوترک هیلینکا خوه

تپدا چیکهت.

کابيله (Kabîle): هاو.

کابین (Kabîn): مههر (مههرا ژنکی

ل ده می دانه شوی).

کاتوره (Katûre): سه رگهردان، گیتز،

حهیران.

کاتوزی (Katûzî): خودی په رست،

د بنیات دا ئه ف په یقه (آتوری)

بوو، ئانکو زیره فانی ئاگری

په رستگه ها زه رده شتی یان.

کاج (Kac): کاژ (دارا کاژ) -

شوق، زلله ه - چاف ویر - خوهزی.

کاچار (Kaçar): ئالا، ئامیر -

ناقمالی.

کاچک (Kaçek): راستکا سه ری.

کاچه (Kaçe): ئه رزنک - خوهشی و

شادمانی.

کاخ (Kax): قه سر، خانیتی مه زن کو

چه ندین ژۆر تپدا بن.

کار (Kar): کار، شول، پیشه - شه ر،

جه ننگ - چاندن، جوتیاری - وهک

پاشگر ل داوییا هنده ک په یقا

دهییت، کو ئه ف ره ننگه پاشگره

دبنه دو جوړ؛ ئیک ژوان ژکاری

(کردن: کرن) دهییت، وهکی:

(تباهکار: خرابکه ر - ستمکار:

سته مکه ر و.....هتد)، و بی دی ژ

ژپده ری (کاشتن: چاندن) دهییت و

ئانکو بکه ری کاری دگه هینیت،

وهکی: (برنج کار: که سی کو برنج

چارندی - گندمکار: که سځ کو گهنم چاندى و.....هتد).	کاروان (Karvan): کاروانی.
کارپیچ (Karpîç): لفاف، ریتالہ کا پھروکی کو لدور تشته کی بهیتہ نالاندن.	کاریز (Karîz): کاریز.
کارتن (Karten): تھفنیپرک، داپیروشک. ههروه سا بو تھفنی تھفنیپرکی ژی لکاره.	کاس (Kas): داهول - کویر.
کارد (Kard): کیرکا مہزن، ساتور، چہقو (بو وان رهنگہ کیرکا دھیتہ بکار ئینان یین ککو تا نه بن «نه چه میین»).	کاست (Kast): کیم، کاستی، کیم و کاسی.
کارزار (Karzar): شہر، جہنگ - مہیدانا شہری.	کاستن (Kasten): کیم بوون - کیم کرن.
کارگر (Karger): کارگر، پالہ - کاریگر (مؤثر).	کاسج (Kasuc): سیخور.
کارمہند (Karmend): کارمہند، کہ سځ کول بنگہ هه کی یان ل ریٹہ بهریه کی کار بکھت.	کاسہ (Kasê): ترارک.
کارنامہ (Karnamê): ژیانناما کہ سہ کی - پھرک یان دھتہ رھک کو تھ فاصیلین کارئ کارکھ رھکی تییدا هاتبیتہ تومارکرن - باورنامہ، کارتا قوتابخانی کو پلہ یین کت کتا وانہ یان تییدا هاتبیتہ تومارکرن.	کاسہ پشت (Kasê puşt): کوپسہ لہ.
	کاش (Kaş): خوهزی.
	کاشانہ (Kaşanê): خانی، خانیکی بچویک، هیلین.
	کاشت (Kaşt): چاند، چاندن.
	کاشتن (Kašten): چاندن.
	کاشہ (Kaşe): جہمہ دا تهنک کو بسہر ئاځی دبه سستییت، قه راسه.
	کاغہ (Kaxe): هه بله، ئه حمه ق.
	کاف (Kaf): شکھن، دهرز، که لشت.
	کافتن (Kaften): که لاشتن، ترکرن.
	کاک (Kak): میپر، زه لام - بیبیکا چاځی - هه ر تشته کی هشک و زراف و لاواز کو نیځا وی قاله بت - سه ری ئه زمانی.
	کا کا (Kaka): برا، برایی مہزنتہ.

کاکل (Kakul): موی سی سهری - کوفی، کوفیک.	مه لویل - بی بزاف.
کاکو (Kakû): خال، برایی دهیکتی.	کالوش (Kalûş): مه نجه لا زادی.
کاکل (Kagel): نه و پشک ژ له قه نی کو دناث ئاخی دا شین دبت.	کاله (Kale): متا - فیقیی نه گه هشتی - ترارکتی کو ژ داری یان ئا خا جیترکا هاتبیتته چیکرن - زه قیا کو هاتبیتته چاندن.
کال (Kal): چالا مه زن - نه ردی که لشتی - نه ردی کو ئاخی خواریت و کویر کریت - خوه هر، چه میای - فیقیی نه گه هشتی، کال.	کالیدن (Kalîden): تیچکچوون، په ریشسان بوون - ره قین، دویرکه فتن.
کالا (Kala): متا - جل و بهرگ - که ل و په لیتن نا قمالی.	کالیو (Kalîv): حه یران، سه رگه ردان - هه بله، ده بهنگ.
کالار (Kalar): فه رشتی په حن و ته نک.	کام (Kam): ده ف، هوندری ده قی، په حنکا ده قی - مراد و مه خسه د، ئاره زو.
کالبد (Kalbud): له ش، که له خ.	کامروا (Kamreva): که سی کو گه هشتبیتته مرادا خوه، خوه شبه خت. ههروه سا (کامکار، کامگار، کامران، کامیاب، کامیار، خوشبخت و نیک بخت) ژی لکارن.
کالفتن (Kaluften): په ریشسان بوون.	کام ناکام (Kam nakam): بقیت نه قیت.
کالم (Kalum): بیژن، ژنا کو هاتبیتته بهردان یان میړی وی میړیت.	کانا (Kana): هه بله، نه زان - ئه حمه ق.
کالنجار (Kalêncar): شهر، جه نگ. ههروه سا په یقین (کلنجار، کالیجار، کالجار و کارزار) ژي لکارن.	کاواک (Kavak): پووج، خرش، ناکک قاله.
کالوج (Kalûc): تبلا قلیچی (خنصر) - کوتر - که و.	
کالوس (Kalûs): هه بله، نه زان -	

- کاویدن (Kavîden): لیښه کولین،
لیښه ریان.
- کاه (Kah): کا (بۆ نمونه کایا گه‌مۍ).
کاهانیدن (Kahanîden): کیتم
کرن.
- کاهدان (Kahdan): عنبارا کای.
کاهدریغ (Kahdêrix): هه‌سپی
له‌غهر و ته‌مبه‌ل و بی هیژبووی کو
خودان ب مخابنی دبینت کای و
جه‌هی بده‌تی.
- کاهو (Kahû): خه‌س (گیایه که کو ب
خاڅی ده‌یته خوارن).
- کاهیدن (Kahîden): کیتم بوون - ل
کیتمی یا دان - له‌غهریوون.
- کب (Kub): ده‌ف، ژناقدا‌ی ده‌فی.
کبت (Kebt): زرکی‌تک - می‌شا
هنگشینی.
- کبتر (Kebter): کوتر.
- کبج (Kebc): که‌ف - تفا ده‌فی -
که‌ری کوری بری - ههر چارپییه‌کی
کو بنی ده‌فی وی وهرمتی بت.
- کبد (Kebd): له‌حیم (ههر تشته‌کی
کو دو تشتی‌ن دی پی‌کڅه
بنویسینت یان له‌حیم بکه‌ت).
- کبره (Kebre): په‌قیشکین هسک و
ره‌ق بووین کور ته‌گه‌ری
- زیده‌کار کرنی لده‌ستی مرو‌فی دیار
دبن.
- کبک (Kebk): که‌و (فرنده‌کی
خو‌ه‌ش‌خوان و ده‌لاله).
- کبوتر (Kebûter): کوتر.
- کبود (Kebûd): ره‌ش و
شین (ره‌نگی ره‌ش و شین
دناقیکدا، بۆ نمونه نه‌و ره‌نگی کو
ژ درب څیکه‌فتنی لسه‌ر نه‌ندامه‌کی
له‌شی دیاردیت).
- کبودر (Kebûder): کرم‌کین
بچویک کو دنا‌ف ئاڅیدا په‌یدا
دبن.
- کبوده (Kebûde): دارین راست و
بلند و بی به‌ر، وه‌کی: سپیندار و
چنارا.
- کبوس (Kebûs): خو‌هر، چه‌میای.
- کبیتک (Kubeytek): ئالاف‌ی کو
به‌رین ئاشا پی خو‌ه‌ش دکه‌ن.
- کپ (Kup): ئامانه‌کی شو‌بشه‌یی بی
مه‌زن و دهر ته‌نگه‌ کو سیه‌کی و
مه‌یی دکه‌نی.
- کپنک (Kepenek): که‌په‌نه.
- کپیدن (Kepîden): نفستن، خه‌وتن
- ژئ څه‌دزین.
- کت (Ket): مل، شان - ته‌ختی

شاهاتیپ - کارتز.	ئانکو؛ کویقه، کویدری - ههروهسا
کتام (Ketam): خانیکین هاشینی	ئانکو؛ کهنگی - چهوا.
کوژ داری دهینه چیکرن.	کچل (Keçel): کهچهل.
کتخ (Ketex): کهشک.	کچه (Keçe): گوستیرکا بی موهرک
کتره (Ketre): دریای - ئاخفتنا	- ئهرزنک.
بیتهوده.	کچیر (Keçîr): وهزیر - پیشهوا،
کتری (Kêtrî): قوریق سفری.	سهرکرده.
کتک (Kutek): داری قوتانی،	کخ (Kux): کرم - ههر ئادی یهکن
گوپال. ژئی په یقی یه؛ کتک	هویر.
زدن: قوتان، ئه قجا ئه قوتانا ب	کد (Ked): خانی - گوند - تاخ.
داری بت یان ب دهستی یان ههر	کدام (Kudam): کیشک، کیژان.
تشته کنی دی.	کدبانو (Kedbanû): ژنا
کتک (Ketek): میها بچوبک کو	به رمالی (ریة البیت).
دهست و پین وئ دکورت بن.	کدخدا (Kedxuda): مه زنی
کتکار (Ketkar): دارتاش،	گوندی، خودانی گوندی - خودانی
نه ججار.	مالی - میتر، مالخو.
کتل (Kutel): پشتی - تهل - گری	کدفت (Keduft): سهر، ترارکن
بلند.	سهری، قافی سهری.
کتنبر (Ketenber): ب خواره (یی	کدو (Kedû): کولند، باجانیک.
کو گله ک بخوت) - تهنهل.	کدواده (Kedvade): دیوار،
کتو (Kutû): قه لپیشکی په مبی.	شهنگستی دیواری.
کته (Kete): برنجی کو بی دوهن	کدوخ (Kedox): هه مام، گهرماث.
هاتیته که لاندن.	کده (Kede-ê): پاشگری جهی،
کج (Kec): خودهر، چه میای -	وهکی: (آتشکده: په رستگهه،
نارموبشی خاف و نه بادای.	جهی کو ناگر لی دهیته هلکرن -
کجا (Kuca): په یقا پرسپاری یه	بتکده: په رستگهه، جهی کو

صه نه م لی، و.....هتد.	ژی د زمانی فارسی دا لکارن.
کده (Kude): نه زمانکی بچوبک کو	کریز، کریزه (Kurbuze): خیارین
دکه فته سهری گه وریی.	دریژ. په یقین نیژیکی فان د
کدیور (Kedîver): جوتیار - بنیره:	فارسی و تورکی دا هه نه کو بو
(کدخدا).	گوندهری دهینه بکار ئینان، نه و
کر (Ker): کهړ، که سئ کو گوډ ل	ژی (خريزه) یا فارسی و (گارپز) ا
دهنگا نه بیت - هیژ - زاخ - شیان	تورکی نه، دویر نابینم په یوهندی
- مراد و مه خسه د.	یه ک دگه لیک هه بن.
کراتن (Kerraten): ته فنپیرک،	کریان (Kerepan): زار او که کو
داپیروشک.	زهرده شتیا بو وی که سی بکار
کراجیدن (Keracîden): دهنگی	دئینا یی کو گوډ هه بوون، لی
(قد قد) ا مریشکی لده می هیک	په یفا حه قیی گوډ لی نه دبوو. یان
کرنی.	چیتر بیژین نه و که سین کو
کراه - کراهه (Kurad-Kurade):	گوهدار یا ته علیماتین زهرده شتی
جل و بهرگین که فن و دریای.	نه دکرن و دژی وی رادبوون.
کرار (Kurar): دهر ازینک.	ههروه سا په یفا (کاوی) ژي هه ربو
کراشیدن (Keraşîden): په ریشان	قن مه به ستن دهاته بکار ئینان.
بوون - ژناقچوون یان پوچبوونا	کرج (Kerc): مه هیک، قومچه،
کاری.	قولپک.
کراکر (Keraker): قې، قه ل.	کرجی (Kereci): به له ما بچوبک،
کران (Keran): کنار، کناری	قایک (زورق).
ددریایی.	کرج (Kêrç): تویزی، کویزی (بو)
کریاسه (Kerbase): مارگیسه -	گوندور و زه بهش و باجانیک
قوربه شک. ههروه سا ناقتین:	و.....هتد، لکاره).
(چلپاسه، کلپاسه، کلباسه،	کرج (Kurç): کورک، مریشکا کوژ
کریسو، کرباشه، کریش و کریشه)	هیک کرنی بدوماهی هاتبیت و

لەشی).	ئیدی لسه رهیکیڭن خوه بنقیت
کرسب (Keresb):	تاكو وان هیكا بکه ته چوپچه لوک.
که ره فس (گیایه که).	کرخ (Kerex): سست، بی
کرستون (Kereston): قه پان.	ههست (ئەندامه کێ لەشی کو بی
ههروهسا په یقیتن (قپان، کپان،	ههست و سست و خاڤ بییت).
قرسطون، فرستون، فرسطون) ژى	کرخت (Kerext): بنیره: (کرخ).
لکارن.	کردار (Kêrdar): کردار، کار -
کرش (Kereş): فیل، حیلە،	شیواز، تەرز - شەنگستە، بنواش.
بسەردابرن - مەللاقی، دەڤخوشی.	کردر (Kerder): دۆل، نەھال -
کرشمه (Kêrêşmê): ناز، غەمزە،	ئەردی گرک گرک - بیابان.
ئیشاره تدان ب چاڤ و برها.	کردک (KerdeK): پشکهک ژ
کرشیدن (Kereşîden): فیلکرن،	پەرتوکی (قسم).
حیلە کرن، بسەردابرن - مەللاقی	کردگار (Kêrdgar): ئیک ژ ناڤین
کرن، دەڤخوشی کرن،	خودی مەزنە.
خوشخویشک گوتن. ههروهسا	کردمند (Kerdmend): چست و
(کرسیدن و کرسیدن) ژى لکارن.	چالاک، توند، سرت.
کرفت (Kêrêft): پیس، قپیری.	کردن (Kerden): چیکرن - مەزاختن
کرفه (Kerfe): کارى باش،	- ئەنجامدان - کرن.
بەروڤاژى گونه هئى يان کارى	کردنگ (Kerdeng): ههبلە،
خراب.	ئەحمەق، گورێخ - کریت. ههروهسا
کرفه گر (Kerfeger): قهنجیکار،	په یقیتن: (گردنگ، کردنگل، دنگل
که سى کو کارین باش دکەت.	و دنگ) ژى لکارن.
کرک (Kurk): هری، یانژی گهلهک	کردهکار (Kerdekar): کارکری،
نەرم (مەبهست ژى پەرزوموى یین	جێپاندى، کارزان.
بزنئى نه کوب شهى دهینه	کرس (Kurs): کیم و عه داڤ - قریر
جوداکرن و پشتی دهیتته رستن،	و قیشار (هەم یا جلکی و هەم یا

- دکهنه په روک و نه و په روک ژي
 هه ر ب کورکي يي ناقداره. ،
 هه روه سا په يقين (گلغز، تفتیک،
 پت، تبت و تبد) ژي لکارن.
کرکر (Kurkur): جوړه کي په روکي
 نارمويشي يه کو بو په رده و روپي
 قه نه پا ده پته بکارئينان.
کرکرانک (Kerkerank):
 کرکروک، کرکرک، هه ستيي
 نه رم (غضروف). هه روه سا (کرجن،
 کرکرک و کرکري) ژي لکارن.
کرکس (Kerkes): ته يري که له خا.
کرکم (Kerkem): که سکوسور،
 که سکوتالا (قوس قزح).
کرگدن (Kergedden): که رکه دان.
کرم (Kêrêm): رهنګي سپي بناڅ
 زهري قسه، وهکي رهنګي
 نوکا (تبنی).
کرم (Kêrm): کرم.
کرنا (Kerna): زړنایا کو د ناڅ
 له شکه ري و لده مي شه را ده پته
 بکارئينان.
کرو - کروه (Kerv, Kervê):
 دداني کرمي، دداني رزي.
کروت (Kurût): قه له و، بخوه قه،
 به روفاژي له غه ري.
کروتنه (Kerûtene): ته قنپيرک،
 داپيروشک.
کروز - کروژ (Kurûz-j): شادي،
 که يف، خوه شي.
کروک (Kurûk): سيهوانا عه رده و
 ترومبيل.
کروه (Kurûh): مه سافه ته که
 نيزيکي سيکا فه رسه خي، دو
 کيلومه تر - هيلين - گورستان.
کره (Kere-rê): نيڅشک.
کره (Kurrê): جانيکي هه سپي يان
 که ري.
کريزي (Kurîzî): پير، داکه تي،
 دانسال، بناقسالقه چووي، پشت
 چه ميای - فړندي په ر و هريای.
کريشک (Kêrîşek): چوپچه لوک -
 زهلامی شه ري.
کريشک (Kerîşek): چال،
 کوپراتي.
کزاد (Kezad): جلکي که شن و
 دريای.
کزبود (Kezbûd): که دخودا،
 سه روک و مه زني هوزي.
کزم (Kezm): شينکاتيا کولبه ر
 ليڅين جوک و برکا شين دبیت.
کزار (Kujar): بهرچيلکا مريشکي.

کژدم (Kejdum): دویپشک.	کشت (Kêst): چاندن - دهرامهت
کس (Kes): کـهـس، مـروـف، (شخص، ذات).	یان داهاتیځ چاندنځ.
کسپرچ (Kesperec): لولو، مراری.	کشت (Kušt): کوشت، کوشتن.
کستل (Kustel): کیزگلولک.	کشتار (Kuštār): گهلهک کوشتن، کوشتنه کا ب مشهیی.
کستی (Kustî): کهمه ریه ند یان شالا پیروزا زهردهشتی یا کوژ هریا میهه دهیته چیکن و ژ (۷۲) داڤا پیک دهیت.	کشتبان (Kêştban): جوتیار.
کش (Keş): بهرسینگ، همبیز - سینگ، هر دو کیله کین راست و چه پی یین زکی - خوهش - باش، قهنج - دهلال، جوان.	کشتزار (Kêştzar): نهردهکی پان و به رین کو کارځ چاندنځ لی بهیته کرن.
کش (Kêş-Kîş): په یقه که بو هاژوتنا مریشکی یانژی د یاریا شه تره نچی دا بو کشکونا شاهی دهیته گوتن.	کیشتمان (Kêştman): نهردی کو هاتبیته چاندن.
کشاله (Keşale): بهرده وامی، دریژاهی (امتداد).	کیشتن (Kêšten): چاندن، توفی کو هاتبیته بن نهردکرن.
کشان (Keşan): خیفه تا کو لسه ر ستوبنه کی بهیته دانان.	کشتن (Kušten): کوشتن، بن گیانکرن - قهراندن یان تهراندنا چراکی.
کشاندن (Keşanden): کیشان، کیشانا تشته کی ژ نالیه کی بو نالیځ دی.	کشته (Kêšte): فیقیځ هشک کری.
کشاورز (Kêşaverz): جوتیار.	کششتی (Kuštî): خوله یکدان (وهرزشه که ژ بوی بزانن کا کیژان بهیتره).
	کشتی (Keştî): به له م.
	کشتیبان (Keştîban): شوفیځ به له می (کاپیتان).
	کشخ (Keşex): وهریسی کو نویشتن تری پیقه دهلاویسن دا

هشک بین.

کشخان (Keşxan): زهلامی بی

غیرت، دهیوس.

کشف (Keşef): کویسه له - بورجا

چواری ژ هه ر دوازده بورجین

فله له کی کوناقی وی

کیقثراله (سرطان) ه - گوزکی مه زنی

دهرفره.

کشفتن (Keşeften): کهلاشتن -

قه کرن - بژاله کرن، بهلافکر -

چرمساندن.

کشک (Keşk): کهشک. ههروهسا

پهیشین (قروت، پینو، پینوک،

رخبین، ریخبین، کتخ و کتخ) ژی

لکارن.

کشک (Keşkek): کاسکی

چوکی.

کشکله (Keşkele): جوره کی

پینا قایه.

کشان (Kêşman): زهقیین

دورماندوری گوندی کو بهینه

چاندن.

کشمش (Kêşmêş): میویر،

کشمش، خاتینوک.

کشمکش (Keşmekeş): بگره و

قه کیش، گفتوگو، جه و به حس،

دانوستاندن.

کشن (Keşen): پر، گلهک، زیده.

کشو (Keşû): چه کمه چه.

کشور (Kêşver): وهلات، هه ریم،

مهمله کهت، ئه رده کی بهرفره کو

چهند پاریزگه لی بن و خه لکی

وی گوو ب فه رمانین دهوله ته کی

بن.

کشی (Keşî): باشی و خوهشی.

کشیدن (Keşîden): دریکرن،

ژتیک راکیشان - کیشان (جذب

کرن) - کیشان (وزن کرن) - بار

برن، بار قه گوهاستن - رسم کرن -

هلکیشان (وه کی دویکیلی

جگاری) - تهحه مل کرن، خوه لهر

گرتن.

کشیده (Keşîdê): زلله، شق.

کشیش (Keşîş): قه شه، پیشه وایی

ئولی.

کف (Kef): کهف (وه کی کهفا

سابوینی، یان کهفا کو بسهر ئاقا

که لاندی دکه قت).

کفا (Kefa): زهحه مهت، رهنج،

وهستیان - دلته نگی، پهریشانی.

کفانیدن (Kefanîden): کهلاشتن،

دهرزاندن.

دایپروشک.	کفت (Keft): مل، شان (کتف).
کلاش (Kellaş): کولانی، فلهیته.	کفتار (Keftar):
کلاغ (Kelax): قه، قې.	حیفتیار (گیانه و هره کی درنده یه).
کلاف (Kelaf): بوکرکا دهزی یان بهنکا.	کفتر (Kefter): کوتر، کوترک.
کلاک (Kelak): راستکا سهری - دهشت، بیابان.	کفتن (Keften): کهلشتن، دهرزتن.
کلاک (Kulak): قاله، خالی - پیتلین مهزنین دهریای.	کفچ (Kefç): کهف (کهفا نافتی و سابوینی) - تف، گلین.
کلال (Kelal): راستکا سهری.	کفچه (Kefçe): کهفگیر، مفسک، هسکیف. ههروهسا نافتین (چمچه، کبچه، کپچه و کفچ) ژى لکارن.
کلال (Kelal): گوزک چیکهر، جهړک چیکهر، ئامان چیکهر.	کفش (Kefş): پیتلاش. ههروهسا نافتین (پاپوش، پا افزار، لالکا، لکا و لحا) ژى لکارن.
کلان (Kelan): مهزن، مهطوط، زهخم، ترخان، کهسې کوب کهله خې خوهڅه مهزن بت - ب هیز.	کفک (Kefek): بنیره: (کف) - کیفکو، کیفکویی.
کلاره (Kelave): گپژ، مهنده هوش.	کفیدن (Kefiden): بنیره: (کفتن).
کلاه (Kulah): کولاش.	کل (Kel): کورتکری یا (کچل): کهچهل - بزنی نیر - گیانه و هری نیر - میها بی شاخ.
کلاهخود (Kulahxod): کومزری (کولاشکی ئاسنی کول شهرا دا دهیته بکارئینان).	کل (Kul): چه میای، خوههر.
کلب (Keleb): دهف، دورماندوری دهفی - دمکی مریشکی، نکلی مریشکی.	کلا (Kela): بهق.
کلبه (Kulbe): کولک.	کلات (Kelat): کهل، کهله (قلعه).
کلته (Kelte): گیانه و هری ئازاکری (گیانه و هری کوژ بهر پیری	کلاجو (Kelacû): فنجانکا قه هوئ - جاما مهیی.
	کلاژ (Kelaj): چاف ویر.
	کلاش (Kelaş): تهقنپیرک،

کلنچار (Kelencar): شهر و جهدهل.	و بی هیزیچ کار پی نه قه تبین - گیانه وهری کوری قوت - لالوته.
کلند (Kulend): قه زمه - کیلونه، قفا کوژ داری هاتبته چیکرن.	کلجان (Kelcan): گویفک، جهی کو گلیشی دکهنی.
کلندر (Kelender): زه لامی ترخانه و ب هیژ - داری نه سپیکری.	کلچ (Kelç): کیم، عه داث - قریژ. کلچنگ (Kulçeng): کیقژاله.
کلندیډن (Kelendîden): کولانا نهردی ب قه زمه ی.	کلخج (Kelexc): بنیره: (کلچ). کلفت (Kuluft): ستوبر.
کلنگ (Kuleng): قه زمه - قولنگ (فرنده که).	کلفت (Kulfet): خودام، خزمه تکارا ژن.
کلرچه (Kulûçê): کولیچه، کاده، که سمه.	کلنه شنک (Kelfehşeng): لوبلاق (لوبلاقتین جه مه دی).
کلخ (Kulûx): گومتلکیت ناخی، قه ننتلکیت ناخی.	کلک (Kêlk): قه له می کوژ له قه نی هاتبته چیکرن.
کلوک (Kelûk): که ری که ریچی - بچویک، زاروک.	کلک (Kelek): نشته ر - مه نقل، تاگردانک - که چه لوک - بوم، توک
کلون (Kulûn): کیلونه یان قفا کو ژ داری هاتبته چیکرن.	- بی ئیفلح، بهش، پی بره شک - گامیشی نیری گهنج - که له ک - فیل، حيله.
کلوند (Kelvend): خیار، خیاری کو بو توفی هاتبته هه لگرتن - گوندوری نه گه هشتی - کتکیت هیژیرا یان خورمی کو ب به نکی فه دکهنه گهلواز.	کلکم (Kelkem): مه نجه نیق - که سکوسور، که سکوعالا.
کله (Kuleh): کولاث.	کلم (Kelem): که له می.
کله (Kelle-ê): سهر، سهری مروفی یان گیانه وهری.	کلن (Kulen): گلولا که په می.
	کلنج (Kêlenc): کیم و عه داث - دنبلندی، خوه مه زنکرن.
	کلنچار (Kêlêncar): کیقژاله.

کله (Kulle): کوفیکا سه‌ری.	بچویک - که مانچه (ئیک ژ
کلی (Kulî): گوندی، خه‌لکئ گوندا	ئالاقین موزیکئ یه).
- دهف (نامیره‌کئ موزیکئ یه) -	کمبرود (Kembûd): کیم بوون،
بازنه (دایره) - خوریک.	کیماتی.
کلیاوه (Kelyave): که‌ر، که‌سئ کو	کمبیزه (Kumbîzê): خیاری زهر و
گوهر لی نه‌بت - گپژ، مه‌نده‌هوش.	مه‌زن - گوندورئ نه‌گه‌هشتی.
کلیچه (Kulîçê): کولیچه، کاده،	کمپیر (Kempîr): پیر، ب
که‌سمه.	ناقسالقه‌چووی - پیره‌ژن.
کلید (Kelîd- Kêlîd): کلیل.	کمبر (Kemter): کیمتر، پچه‌کتر -
کلیز (Kelîz): زرکیتک.	هویرتر.
کلپسا (Kêlîsa): دیر، په‌رستگه‌ها	کمر (Kemer): که‌مه‌ر،
فه‌لا.	دورماندوری زک و پشتی.
کلشک (Kelîk): چاف ویر.	کمرن (Kemzen): بی‌شهنس، بی
کلیک (Kêlîk): قلیچ، تب‌لا	ئیقبال، که‌سئ کوهرده‌م د یاربا
قلیچئ.	قوماری دا ددورینت.
کلیک (Kelîk): بوم، تۆک.	کمسک (Kemesk): ته‌ره‌ماست.
کلیون (Kulyûn): په‌رۆکئ هه‌فت	کمند (Kemend): کنف.
ره‌نگ.	کمیاب (Kemyab): هه‌ر تشتی کو
کم (Kem): کیم، پچه‌ک.	کیم بت و ب ساناهی بده‌ست
کمابیش (Kemabîş): کیم و زیده.	نه‌که‌فت.
کماس (Kemas): گوزکئ دهر فره‌ه	کمیچه (Kemîçê): ستیرستیروک -
- کـــۆد، ترارکئ داری -	که‌مانچه.
که‌شکولک.	کمین (Kemîn): کیمترین - کیم
کماله (Kumalê): خوه‌هر.	بها، بی‌قیمه‌ت.
کمان (Keman): کشان.	کن (Kên): قه‌یتک (ل دوربارا جل و
کمانچه (Kemançe): کشانا	به‌رگا و دوربارا برینئ بکار

فیلی لکاره.	دهيت).
کنجار(Kuncar): تیشکلئ کونجی	کنا(Kena): ئهرد - سنوور - کنار.
یا پشتی کو دوهنئ وان ژئ	کنا(Kuna): بکه، کهسئ کوب
هاتیته گرتن.	ئه نجامدانا کاره کی رادییت.
کنجد(Kuncêd): کونجی.	کنار(Kenar): کنار، کیلهک،
کنجک(Kunceck): نوی(جدید).	نالیه کی تشتی.
کنجکاو(Kunckav): لیگه،	کنارنگ(Kenareng): حاکم،
پشکینه.	والی، پاریزگه.
کنجل(Kuncul): مچای،	کناره(Kenarê): کنار، کیلهک،
قورمچی، تیکچووی، هه تشتی	کنارئ ده ریایی(ساحل).
کوژ حاله تی خوه یی دروست	کناغ(Kunax): تهفنی ئارمویی -
دهرکه قیت و بمچییت وهکی: (نانئ)	تهفنی تهفنیی رکی - کرمی
کو دکه قیته بنئ ته نویری دا و	ئارمویی.
دبیته گلولکه کا بکیتر نه هاتی، یان	کناک(Kenak): زک ئیشی.
دهست و پییین کو دسوژن و	کنام(Kunam): جهئ گیانه وه رین
ئاشارین وان یین سه ره کی لی	درنده و گیانه وه رین کو دچهرن -
نه مین و.....هتد).	چه روان - هیلین.
کنجه(Kuncê): که ری کو بنئ	کنانه(Kenane): که فن، بهروفاژی
دهفنی وی وهرمتیبت - که ری کوری	نوی.
بری.	کنبوره(Kenbûrê): فیل، حيله.
کند(Kund): هییدی، کهسئ کو	کنج(Kunc): کونج، کوژی، قورنهت
لدهمئ ریشه چوونئ ب هییدی ریشه	- کوریشک و قورمچک.
بچیت - ده شک یان شیر یان هه	کنج(Kenc): ئه زمانکی بچویک کو
تشته کی برهک کو نه خوهش بییت و	ل دویمایا گه وریی یه - هه تشتی
ب زه حمهت تشتان بپریت - دلیر،	کوب که له خئ خوهفه ئی مه زن بت
ئاذا، په له وان.	و ب هییز بت و ب تایبسه تی بو

کنش (Kunêş): کار و کردار.	کندا (Kunda): زانا - فەیلەسووف
کنشت (Kunêşt): پەرستگەه، دێر، کُنِشْت.	- حەکیم - ستێرناس - جادووگەر - دلێری، پەلەوانی.
کنشتو (Keneştû): شوینک.	کندامویه (Kundamûyê): مویی
کنفت (Kênêft): هەرمی، پیس.	کو هەر ل دەستپێکا ژ دایکبوونی
کنگ (Keng): چەنگ، چەنگی	لسەر لەشی نوێزادی هەبیت.
فرندە - چەقی داری.	کندر (Kender): باژێر، شار.
کنگر (Kungur): گەدایی بێ شەرم	کندز (Kundêz): کورتکریا (کهن
- بوم، کوند.	دز) ئانکو کەلها کەشن.
کنگر (Kenger): کەنگر.	کندش (Kundêş): گلولکا پەمبی
کنون (Kunûn): نۆکە. نھۆ.	کو ئامادە بیت بۆ رێسانێ.
کنیز (Kenîz): خودام، ژنکا	کندک (Kundek): چنییت نانی،
خزمەتچی، ب تایبەتی ژنکا کو	هویرکە نان.
هاتبیتە کرین.	کندلان (Kendulan): خێشەتا
کنیزک (Kenîzek): خوداما کچ کو	مەزن.
تەمەنی وی بچویک بت.	کندمند (Kendmend): پەڕیشان -
کو (Kû): بۆ پرسسیاری دەیت،	وێران، خراب، ئاڤاھیی کو وێران و
ئانکو: کا، کانی، ل کێشەیه.	سەرانب ببیت.
کواری (Kavar): سەلکەکا مەزنە کو	کندن (Kenden): جودا کرن - کولانا
فیقی پی قەدگوهێزن.	ئەردی ب ئنیەتا کویر کرنی.
کولژ (Kevaj): تەعن - ترانه.	کندو (Kendû): شانا زرکیتکی.
کواش (Kuvaş): جور، تەرز،	کندواله (Kundvalê): گەنجی ب
رەنگ، شیوه. هەروەسا (کواشه،	هیتز - کەسی کو ب کەلەخی خوەڤه
گواش، گواشه، کواس، کواسه)	ئی ماقوبیل بت.
ژی لکارن.	کنسک (Kênêsk): قەلس،
کوب (Kûb): درب، دری کوژ	دەخەس، بەخیل، خەسیس.

کوچولو (Kûçûlû): زیدہ بچویک،
کوچوچ - زاروک.

کوچه (Kûçê): کۆلان.

کوچیدن (Kûçîden): کوچکرن،
بارکرن ژ جههکێ بۆ جههک دی.

کود (Kûd): بیدەر - سه‌رگینا ده‌وارا
و چیل و گولا کوب ئه‌ردی
وه‌رکهن ژ بۆ ب قوه‌ت که‌تتا ئه‌ردی
ژ بۆ چاندنی (زبل) - کیمیا.

کودک (Kûdek): زاروک، بچویک.

کودن (Koden): بێ فه‌هم، کیم
عاقل، ئه‌حمه‌ق، ته‌مه‌هل.

کور (Kûr): کوره.

کورس (Kevers): موی یێن خه‌له‌ک
- قریژ و قیقارا له‌ش و جلکا.

کورده (Kûrê): کوبره، ئیتوبن -
پشک، به‌ش، پارچه‌یه‌ک ژ
جهه‌کی.

کوزه (Kûzê): گوزک.

کوز - کوز (Kûj-z): قۆز، قلۆز،
چه‌میای، خوه‌هر.

کوژپشت (Kûjpuşt): پشت
چه‌میای، پشت قۆز - درکه‌یه ژ
ئه‌سمانی.

کوژه (Kûjê): که‌ری ره‌نگ سپی.

کوس (Kûs): درب قیقه‌تن.

ئه‌گه‌ری قیقه‌تتا به‌ری یان داری
بگه‌هته له‌شی - ئالاقی کو فیلقان
فیلین خوه پی ده‌هاژۆن.

کوبیل (Kûbel): بشکوژ،
بشکوفک، غونچه.

کوبن (Kûben): چه‌کوبچ، چاکوچ.

کوبیدن (Kûbîden): قوتان،
لیدان، نه‌رمژاندن.

کوتار (Kûtar): کولانکا ته‌نگ کو
سه‌ری وی گرتی بت.

کوتاه (Kûtah): کورت، کن.

کوتوله (Kûtûlê): بالا کورت، به‌ژن
کورت، قه‌زم.

کوته (Kûteh): کورت، کن.

کوچ (Kûç): بوم، توک - کوچکرن ژ
ئه‌رده‌کی بۆ ئه‌رده‌کی دی - ئیل،
بنه‌مال - ناخی ئیله‌کی یه‌ل نیزیکی
ئیلا (به‌لوچی) یا.

کوچک (Kûçek): هویر - بچویک -

د زاراوی ده‌رویشان دا ئه‌و مریده
یی کوژ هه‌میان بچوبیکتر بت ب
ته‌مه‌نی خوه‌فه یان ژی نوپکار بت
و ژ نوی ده‌ست ب مریداتی
کرت.

کوچکین (Kûçekîn): هویرترین -
بچوبیکترین.

- کوستن (Kûsten):** قوتان - لیدان -
نیشانان.
- کوسه (Kosê):** زهلامی کوسه کو
بهس نه رزنکا وی موی لی هه بن و
روی پین وی د حولی بن.
- کوشک (Kûşk):** کوشک، قه سر،
ئاهاهی بلی، خانیه کی خوهش ل
ژدهرقه ی باژیری و دناث باغ و
بیستانا دا.
- کوشیدن (Kûşîden):** پیکولکرن،
سه عی کرن، خوه وهستاندن ژ بو
بدهستقه ئینانا تشته کی.
- کوفتن (Kûften):** قوتان، لیدان ب
ئیه تا هه رشاندن و هویرکرنی -
درب ف تشته کی ئیخستن.
- کوفجان (Kûfcan):** قه فهس، جهی
تهنگ.
- کوک (Kûk):** دربارا ژیک فر -
خهس (گیاهه که).
- کوکن (Kûken):** بوم، تۆک.
- کول (Kûl):** مل، شان (کتف) -
هه ود، جههک کو پچهک ئاڤ لی
خرقه ببیت.
- کولاب (Kûlab):** هه ود -
مهله فانگه ه.
- کولاک (Kûlak):** توفان - پیلین
- دهریای.
- کولخ (Kûlex):** ئاگردانک -
مه نقه ل.
- کولیدن (Kolîden):** کویرکرن -
کۆلان - قلیب کرنا نه ردی.
- کوم (Kom):** شینکاتیا کولبه ر
لین کانی و هه ود و رۆوا شین
دبن.
- کومش (Komêş):** که سی کو بیرا
دکۆلت.
- کونده (Kevende):** تۆرا کو ب
رهنگی جهالی دهیته چیکرن ژ بو
قه گوهاستنا کای بکار دئین -
گوندۆری نه گه هشتی.
- کوه (Kûh):** چیا.
- کوهان (Koham):** کوپار، پشتا
حیشتی.
- کوهپایه (Kûhpayê):** دههمه نا
چیای.
- کوهسار (Kûhsar):** جهی کو
گه لهک چیا لی بن.
- کوهه (Kûhê):** تهل، کۆم - سه مه ر،
ئه و بلنداهیا لسه ر و بنین زبنی
هه سپی یان کورتانی دهوارا -
پیلین ئاڤی - هیرش کرن، هیرش
برن.

- کوی (Kûy):** تاخ - شاهری، ریکیین فرده.
- کویر (Kevîr):** ئهردی زیده که رهستیین (ئهزوت، ئوکسیژن و پتاسیوم) لئ ههبن، لهورایه ژی چوگیا لئ شین نابن - سهراب.
- کویش (Kevîş):** زهرکا شیری.
- که (Kuh):** چیا.
- که (Keh):** کا.
- که (Kêh):** بچوبک، هویر.
- کها (Keha):** شهرمین، شهرمه نده.
- کهبل (Kehbel):** نهزان، ههبله، ئهحمه ق.
- کهتر (Kêhter):** بچوبکتر.
- کههر (Keher):** ههسپی کورهنگی وی سووئ بناف رهشی قه بت، ههسپی قه هوایی.
- کهکشان (Kehkeşan):** ریکا کادزا (مجرة).
- کههن (Kuhên):** کهفن - کهفنار - دیرین.
- کههنه (Kuhnê):** کهفن - کهفنار - دیرین - ژ کارکهفتی.
- کی (Key-Kêy):** کهنگی، چ دهم، چ وهخت.
- کی (Kî):** کی، چ کهس، کیژان.
- کی (Key):** ناڤی شاهین کهیانی یا، وهکی که یقوباد، کهیکاووس، که یخوسرهو - شاهین مهزن، شاهینشاه - نازناڤی مهزنترین شاهین.
- کیا (Kiya):** مهزن - خودان - خوداوهند - شاه - حاکم - پارێزگهر - په هله وان.
- کیاخن (Kiyaxen):** نه رمی، نه رماتی، ئارامی.
- کیاده (Kiyade):** رسوا، هه تک لئ چووی، بی ناڤ بووی.
- کیار (Kiyar):** ته مبه لی، سستی.
- کیارا (Keyara):** خه م، نیگه رانی.
- کیان (Keyan):** کوما (کی) کو ئانکوا وی دبیتته شاهین مهزن - ناڤی سنسله کا شاهنشاهی یا ئیرانی یه پستی سنسلا پیشدادی یان.
- کیان (Kuyan):** خیشه ت، ره شمال - ستیر - سه نته ری بازنه ی (مرکز دائرة).
- کیانا (Kiyana):** سروشت - ئه صلی هه ر تشته کی - هه ر ئیک ژ هه ر چوار عونصورین چوارگانه.
- کیبانیدن (Kîbanîden):** لادان، ژ

سهر ديواري كه لهي و چ گاځا	ري لادان، خوههر چوون.
دوژمنا هيرش كربانه سهر كه لهي	کبيدن (Kîbîden): بنيړه:
دا بهري بهرډنه ناف دوژمني -	(کبيانيدن).
زهرکا شيري يان مه نجه لوکا	کپ (Kîp): پر، تړی، ليڅوليتف.
ماستی.	کچ (Kîç): بژاله - پهرېشان - کيم،
کيک (Keyk): بيبيکا چاقي.	پچهک - هوپر، بچوبک - هيدی.
کيل (Kîl): خوههر، چه ميای.	کيس (Kîs): کوريشک.
کيماک (Keymak): قه يماغ.	کيسنه (Kîsene): بهنکي کوب
کيماک (Kîmak): تهنگا دهوارا.	ته شيبی هاتبيته ريسان.
کين (Kîm): کينه، دوژمني، نه ياری	کيسه (Kîsê): کيسک، توپرک -
- عينات و نه يارتي يا کو مروث د	بهريک.
دل دا ژکه سه کی هلگريت.	کيش (Kîş): دين، نايين، مه زهه ب -
کينه (Kînê): بنيړه: (کين).	جوره کي په روکي کو ژکتاني
کيوان (Keyvan): ناقي ستيرا	دهيته چيکرن - کيسکي کو تيرين
(زوحه ل)ه.	کشانى دکه نه تيدا - کش (بو)
کيهان (Keyhan): جيهان، دنيا -	هاژوتنا مريشکي يان لادانا شاهي
کو ما سه ييارين کوب سهر	د ياريا شه تره نجي دا لکاره).
مه نظوما شه مسی فنه - بياقي کو	کيف (Kîf): چانته - چزدانک.
ستير دناف دا.	کيفر (Keyfer): سزا، سزادان - نهو
	بهري کو لسه رده ميښ که فن داداناه

گ

کاری وی جلک شویشتن بت.
گاشتن (Gašten): زفراندن -
 چاندن.

گال (Gal): رینگلین په زئ سپی کو
 ب دینگلین وان شه هسک دبت -
 گارس - طوری، تویری - فیل،
 حیل، خپاندن.

گاله (Gale): جهال - گلولکا
 په مبی.

گالیدن (Galîden): رهځین،
 هه لاتن، فیرارکرن، دوبر که تن.
گام (Gam): گاښ، پینگاښ.

گاو (Gav): چیل و گا (د فارسی دا
 بو چیل «گاو ماده» دهیت و بو
 گای ژی دبیزن «گاو نر» و هه گهر
 کومه کا هردووان پیکشه دگه لیک
 بن دبیزن «گاوها» - زه لامی دلیر
 و ب هیژ.

گاورس (Gavers): گارس.

گ (Gaf): تیپا بیست و شهنی به ژ
 نه لفا بییا زمانی فارسی و نه ف
 تیپه دناث زمانی عه رهبی دا نینه.
گاباره (Gabarê): گاپان -
 شکه فت.

گات (Gat): که قنترین و پیروزترین
 پشکا ئافیتستایی به - سروودین
 زه رده شتی.

گار (Gar): پاشگره و نیشانا
 بکه رناقی به، وه کی: (آفریدگار:
 ئافرنده، آموزگار: فیرکره،
 ماموستا). د زمانی فارسی دا
 نه ف پاشگره ل گه له ک جهان دگه ل
 په یقین عه رهبی ژی هاتیبه.

گاری (Garî): عه رهبانه - هه ر تشتی
 نه موکوم و بی دهوام.

گاز (Gaz): ددان - گاز، کیلبتان -
 سپینه.

گازر (Gazur): جلکشو، که سی کو

گامیش (Gavmîş): گامیش.	موسلمانہ تیئی یئ مایہ ب زہردہشتیاڤه).
گاه (Gah): وهخت، دهم، زه مان - جه، گهه - تهختی پاشاتی، کورسیکا دهسته لاتداریی - ئامانی کو زیر و زیقا تیدا دهلین - ئەف پاشگره ل دویمایا دو جوره ناشان دهیت، یئ ئیکی دهمناف (اسم زمان) ژئ چیدبت، وهکی: (سحرگاه: دهمی سپیده، شامگاه: دهمی شهقی) و یئ دووئ جهناف (اسم مکان) ژئ چیدبت، وهکی: (پرستشگاه: پهرسگهه، جهی پهراستنی).	گبر (Geber): جورهکی بهری یه کو ترارک و مه نجه لوک و دیز ژئ دهینه چیکرن. گبرگه (Geburge): جورهکی وهرزشا که فنا ئیرانی یه. گبز (Gebz): مهزن، ب که لهخ - ب هیتز. گت (Get): مهزن (عظیم، کبیر). گجسته (Guceste): پیس و نه پیروز، خه بیس، مه لعون. گچ (Geç): گیچ (که رسته که کو بو ئاهاپا و پهیکه رسازی بکار دهیت).
گاهنبار (Gahenbar): ناڤی شەش جهژانه کو ههر ئیک ل دهمهکی سالی ژ لایئ ئیرانیان فه دهاتنه کرن - ناڤی وان شەش دهم یان شەش رۆژانه کو خودی مهزن جیهان چیکری. ههروهسا په یڤین (گهنبار، گاهانبار، گاهبار، گهپار) ژئ لکارن.	گدا (Geda-Gêda): گه دا، سوالکهر، خازخاژوک. گداختن (Gudaxten): هه لاندن. گدار (Gudar): کویراتیا بنی دۆلی - ریک، جهی تپرا بۆرینی. گدازیدن (Gudazîden): هه لاندن. گدوک (Gedûk): ئەو در ژ چپای کو پری به فربت و ئەو به فر بیته کوسپ د رتیا هاتن و چۆنی لویری.
گاهواره (Gahvarê): لاندک، له هندک.	گذار (Guzar): بۆرین د جههکی را
گبر (Gebr): زهردهشتی، که سی کو بدویف ئایینی زهردهشتی که تی (ئهف ناڤه پشتی	

- جهی تیرا بۆرینی.
- گـذاردن (Guzarden):** دانان، دهیناتن (تشتهک ل جههکی دهیناتن یان دانان).
- گذر (Guzer):** بنیره: (گذار).
- گذرا - گذران (Guzera- an):** چۆوهک، وهکی: (آب گذرا: ئاڤا کو بچیت).
- گذراندن (Guzeranden):** تشتهک د جههکی را بۆراندن - کارهک بجه ئینان.
- گذشت (Guzeşt):** بۆری (د جههکی را بۆری) - لیبۆری، عهفویکر.
- گذشتن (Guzešten):** بۆرین (د جههکی را بۆرین) - لیبۆرین، عهفویکرن - بدویماهییک هاتنا وهختی.
- گر (Ger):** ههگهر - پاشگری بکهرو بکهرنافی یه، وهکی: (آهنگر: ئاسنگر، زرگر: زیرنگر و ستمگر: زالم) - گوریاتی (ئیک ژئیشین پویستی یه).
- گر (Gur):** گوریا ئاگری.
- گرا (Gerra):** عهبد، بهنی، خولام.
- گراز (Guraz):** بهراز - بیرکهکا مهزن و پهحنه کودو کهس ب
- ههڤره بکار دئینن ژ بۆ راستکرنا ئوردی قلیب کری - گوزک.
- گـرازیدن (Gurazîden):** ب نازداری و دفنبلندی بریقهچوون.
- گرامی (Gêramî):** عهزیز، هیژا، بهریز.
- گران (Geran):** گران (ههم بۆ سهنگی و ههم ژی بۆ بهای).
- گران (Guran):** کهفهکا گهفی یان جههی کو هاتبیتته دروین.
- گراییدن (Gerayîden):** دل ب تشتهکی دان - هیرش برن.
- گریز (Gurbuz):** زیرهک - دلیر - فیلباز.
- گریه (Gurbê):** پشیک، کیتک.
- گرد (Gerd):** توزک، ئاخا نهرم، غویار.
- گرد (Gêrd):** گروڤر، خر - دهوروبهر، چان و رهخ.
- گرد (Gurd):** دلیر، پهلهوان.
- گرداب (Gêrdab):** زڤوڤکا ئاڤی.
- گرداس (Gurdas):** ستهمگهر، زالم.
- گرداندن (Gerdanden):** زڤراندن، بادان.
- گردباد (Gêrdbad):** بابهلیسک.

گردن (Gerden): ستو، گهردهن.	به ندکری.
گردنه (Gerdenê): ریکی تهنگ و پر ناستهنگ ل چپای.	گرفت (Gêrêften): ستاندن، وهرگرتن - تیکههل بوون.
گردو (Gêrdû): گویز.	گرگ (Gorg): گورگ.
گردون (Gerdûn): چهرخ، ههر تشتی کو لدور خوه یان لدور ته وهره کی بزفرت - ئه سمان.	گرگین (Gergîn): گیانه وهری کو تووشی ئیشا گورباتیی بووبت.
گردیدن (Gerdîden): گه پیا - زفرین - گوهارتن - بوون، چیبوون.	گرم (Germ): گهرم.
گرز (Gurz): گورز (ئالافه کی شه پی یه کول سه رده میتن که فن دهاته بکارئینان).	گرما (Germa): گهرمه، بهروفاژی سه رمایی.
گزرش (Gerzêş): گله و گازنده، داله ی.	گرما به (Germabê): حه مام، گهرما ف.
گرزمان (Gerzuman): ئه سمان، عهرش.	گرمسیر (Germisîr): گهرمیان.
گرزن (Gerzen): تانج.	گرنج (Gurênc): کوریشک - گری - کونج، کوژی - برنج.
گرزه (Gerze): ماری مه زن، جوهره کی ماری یه کو سه ری وی مه زنه.	گرو (Gurûh): دهسته ک، کو مه ل.
گرزیدن (Gerzîden): زیمار کرن، گرین - ته و به کرن.	گروهه (Gurûhê): گلولک، وه کی: (گلولکا په مبی) - گرگین هه فیری - دهسته ک، کو مه له.
گرسنه (Gurêsnê): برسی.	گرویدن (Gêrevîden): باوهری ئینان ب که سه کی یان تشته کی، گه هشتن ب ریزین دهسته که کی (التحاق).
گرفت (Gêrêft): وهرگرت - غه رامه - ته عن.	گره (Gêrêh): گری، گریک (گریتا)
گرفتار (Gêrêftar): دیل، ئیخسیر،	

- گریوه (Gerîvê):** تهل، گر.
- گریه (Gêrye):** گری، رۆندک ریژی.
- گز (Gez):** گهز (یه که یه کا پیشانی یه بهرامبه‌ری ۱۶ (گره) انه، و ب عه‌ره‌بی دی‌پژنی «ذرع» - ناڤی داره‌کی یه - گه‌زۆ (جوره‌کی شریناهیی یه).
- گزاردن (Guzarden):** ئەداکرن، بجه ئینان، ئەنجامدان.
- گزارش (Guzarêş):** رپورتاژ، شروقه‌کرنا خه‌به‌ره‌کی یان کاره‌کی کو هاتیبته ئەنجامدان.
- گزاریدن (Guzarîden):** بنیره: (گزاردن).
- گزارف (Gêzaf):** زبده، گه‌له‌ک، بی سینور - بیهوده، پویج، ناخفتنن پویج و بی مفا.
- گزاک (Gezak):** هه‌ر گیانه‌وه‌ر یان موره‌کی کو ژه‌هردار بیت و مروقی بگه‌زیت (ب مروقی فه‌ده‌ت).
- گزییدن (Gezayîden):** پیشه‌دان، له‌ق لیدان و نازار گه‌هاندن.
- گزر (Gezer):** گتیره.
- گزر (Guzêr):** چاره، چاره‌ری، عیلاج.
- گزک (Gezek):** گه‌زه‌ک، ده‌ڤگر، به‌نکی یان گرێکا دارێ - ئێیک ژ یه‌کێن پیشانی یه کو به‌رامبه‌ری ۱/۱۶ گه‌زی یه.
- گریاندن (Gê-Geryanden):** گریاندن، که‌سه‌ک مه‌جبورکرن کو بکه‌ته‌گری.
- گریاننده (Gêryanendê):** ئەو که‌سی کو که‌سه‌ک دی بگرینت.
- گریبان (Gêrîban):** یاخه، پستۆک.
- گریختن (Gurîxten):** ره‌ڤین، هه‌لاتن، فیرارکرن.
- گریز (Gurîz):** فیرار، ره‌ڤ.
- گریزاندن (Gurîzanden):** ره‌ڤاندن، فیراریدان.
- گریستن (Gêrîsten):** گرین، روندک ریتن. هه‌روه‌سا بۆ که‌سی کو دکه‌ته‌گری، په‌یشتین (گرینده و گریان) لکارن، لی جیاوازی دناڤه‌هه‌را هه‌ردوان دا ئەوه‌کو (گرینده) بکه‌رناڤه و (گریان) صیغه‌ته.
- گریغ (Gurîx):** بنیره: (گریز).
- گریواره (Gêrîvarê):** رستک، گه‌رده‌نی.
- گریوان (Gêrîvan):** بنیره: (گریبان).
- گریون (Gerîven):** ئیشا گورپاتی.

گستاخ (Gustax): نه ترس، دلیر -

بی نه دهب، نه دهب سز. ههروهسا
په یشتین (وستاخ، بستاخ، استاخ،
اوستاخ و بیستاخ) ژی لکارن.

گسترانیدن (Gusteranîden):

په حن کرن، رانیختن.

گستردن (Gusterden): په حن

کرن، رانیختن.

گسته (Geste): هه تر تشته کی کریت

و نه جوان - سه رگین.

گستن (Gusêten): برین - ژ هه ف

جودا کرن.

گسلاندن (Gusêlanden): دراندن

- برین.

گسیل (Gusîl): رهوانه. گسیل

کردن: رهوانه کرن، وه کی:

(رهوانه کرنا که سه کی بو جهه کی،

یان رهوانه کرنا هاریکاریه کی بو

که سانیین لی قهوما ی و.....هتد).

گشاد (Guşad): شه کر - بهردا،

رهها کر - بهردانا تیری ژ کفانی -

فرهه - په حن، پان.

گشادن (Guşaden): شه کرن -

بهردان، رهها کرن.

گشت (Geşt): گهشت و گوزار،

گهریان.

هه تر تشته کو تاما سه ره کی

بگوهوریت و تاما دهقی نه خواهش

کهت - دهلیقا باش و هلکه تی بو

نه نجامدانا کاره کی - سه رما و

سپی بری.

گزمه (Gezme): زیره فان، هه رهس.

گزند (Gezend): درب - نازار -

ئاتاف - رینج و زحمهت.

گزیدن (Gezîden): لهق دانان -

پیشه دان.

گزیدن (Guzîden): هه لبرژارتن،

په سه ندکرن و قافیتر کرن.

گزیر (Guzîr): چاره، چاره ری،

عیلاج.

گزیردن (Guzîrden): چاره کرن،

عیلاج کرن، چاره ری ژتیرا قه دیتن.

گزینه (Guzîne): هه لبرژارتی.

گزار (Gujar): بهرچیلکا مریشکی.

گس (Ges): تاما کو دبیتنه نه گه ری

ده فگرین، وه کی: تاما فیقیی

نه گه هشتی، یان کاری یا

نه خه سای.

گساردن (Gusarden):

خوارن (بگره ژ نان خوارن، مه ی

قه خوارن، خه خوارن و.....هتد).

گست (Gest): کریت، نه جوان.

گللاب (Gulab): گولاڻ.	گشت (Gêšt): هه می بهه څره، پیکه، ب گشتی.
گلایی (Gulabî): هر میک.	گشتا (Gušta): بهه شت، فردوس.
گلاندن (Gelanden): هه ژاندن، داقوتان (داقوتانا دارا ب بار کو فیقیی وی ژئ بکه څت).	گشتن (Gešten): گهریان - دهوړ لیږدان، لدور زڅرین - بوون، چیبوون.
گلاندن (Gellanden): گرپلکرن.	گشتی (Geštî): زیره څانئ کول
گلاويز (Gelavîz): هلاویستی.	جهه کئ دیارکری را بهیت و بچت ژ بو بجه ئینانا ئه رکئ خوه یئ زیره څانیئ.
گلاويز شدن (Gelavîz şuden): هه څیریشی هه څ بوون، دبن چه نگین هه څرا چوون.	گشسب (Guşesb): هه سپ.
گلایه (Gêlayê): گله و گازنده، داله هی.	گشن (Gešn): گه لهک، مشه، زیده، پر، تثری.
گلخن (Gulxen): ئاگردانکا حه مامئ، جه ژنه ما حه مامئ.	گشن (Guşn): گه نج - میترانه - نیر - دارا خورمئ یا نیر.
گلزار (Gulzar): گولزار، گولستان.	گشنی (Guşnî): گوهنیلی (عملیة جنسی - تلقیح).
گلست (Gelest): گه لهک سهرخوڅش، زیده مه ست.	گشودن (Guşûden): څه کرن - ره ها کرن، بهردان.
کلو (Gelû): حه فک، گه لالیشک.	گفتار (Guftar): گوټار - ئاخفتن.
کلوله (Gulûlê): گلولکا پهمبی یان به نکا - گولله، ته لقه، فیشهک.	گفتگو (Guftugû): گفتوگو، دان و ستاندن.
کلوند (Gelvend): خه لات، هه دیه - گه لوازی خوارده مه نی بیتن وه کی هیژیرا.	گفتن (Guften): گوټن، ئاخفتن.
کله (Gêlê): گله و گازنده، داله هی.	کل (Gul): گول.
کله (Gele): گارانا حیوان و دهوړا، برا په زی.	کل (Gêl): ته قن، هه پی.
	کل (Gel): حه فک - ستو، گه رده ن.

گله بان (Geleban): شقان.	گنبد (Gunbed): گونبه د، قوبه.
گلیز (Gêlîz): گلیز، ئاڤا دهقی	گنج (Genc): خزینه.
مرؤف و گیانه وه را.	گنچار (Guncar): سؤراف.
گلیره (Gêlîzê): گوزک.	گنجانندن (Guncanden):
گلیم (Gelîm): بهرک، جوره کی	گونجانندن (جهی تشته کی ل جهه کی
رائیخی یه کوژ به نکیتن په مبی	یان د تشته کی دی دا کرن.
یان هریی دهینه چیکرن.	گنجشک (Guncêşk): چویچک،
کلین (Gêlîn): تشتین کوژ ئاخ و	سفیانک.
ته قنی دهینه چیکرن.	گنجرور (Gencûr-Gencver):
گم (Gum): هندا، بهرزه، نه دیار.	خودانی خه زینی.
گماردن (Gumarden): دانان،	گنجیدن (Guncîden): گونجین،
دامه زراندن، تعین کرن.	گونجان (جهی تشته کی ل جهه کی
گماشتن (Gumaştên): بنیره:	دی یان لئا تشته کی دیدا
(گماردن).	بوون).
گمان (Guman): گومان، شک.	گنجینه (Gencîne): گه نجینه،
گمانیدن (Gumanîden): گومان	جهی گه نج لی، جهی خه زینه لی.
کرن، هزرکرن، بۆچوون، شک برن.	گند (Gend): بیتهن پیس، گه نی.
گمراه (Gumrah): ری بهرزه -	گند (Gund): گون، رطل - سوپا،
که سئ کولسه ر ری یا راست دا	له شکهر.
چۆت (سه ر ریدا چۆی).	گندانندن (Gendanden): گه نی
گمیختن (Gumîxten): ناخیک	کرن.
هه لکرن، تیکه ه لکرن - میزتن.	گندم (Gendum): گه نم.
گمیز (Gumîz): میز.	گندمگون (Gendumgûn):
گمیزیدن (Gumîzîden): میزتن.	گه نمۆکی، روی گه نمۆکی.
گناه (Gunah): گونه ه، کاری	گنده (Gundê-e): مه زن، ب که له خ
خراب، بی نه مری.	- گولکا په مبی - گرکا هه قیری.

- گنده (Gende): گهنی، بیهن پیس.
 گندیډن (Gendîden): گهنی بوون، پویچ بوون، پیس بوون.
 گنگ (Gung): کهنی کو نه شیت باخفت، بن نه زمان - بوری بیت کوژ ته قنی دهاتنه چیکرن ژ بو څه گوهاستنا ئاڅا بن نه رد ژ جهه کی بو جهه کی دی.
 گنگار (Gungar): ماری کوژ نوی تبیلخو خوه ئافیتی.
 گنگلاج (Gunglac): لالوته، تور توری.
 گو (Gev): دلیر، پهله وان - باشر، مه زن.
 گو (Gû): گو، هر تشتی خپ و گروڅی.
 گواچو (Guvaçû): هیزک.
 گوارا (Guvara): هر تشتی خوارنی یان څه خوارنی کو ب تام بت و زوی (هضم) بیت.
 گوارش (Guvarêş): کریارا کو ناشک و ریڅیک پی رادین. دستگاه گوارش: جهاز هضمی، کو ژ دهڅ، گه وری، مری، ناشک و ریڅیکا پیک دهیت.
 گواره (Gevare): گارانا حیوانا.
 گواره (Gevare-ê): لاندک، له هندک.
 گواز (Gevaz): چویف، داری کو گا و کهر پی دهاژون.
 گواژ (Gevaj-jê): ته عن لیدان، یاری پیکرن، ترانه.
 گوال (Geval): جهال.
 گوالیدن (Guvalîden): نه موکرن، شین بوون و مه زن بوون - خرڅه کرن، کو مکرن.
 گواه (Guvah): شاهد، دیده څان.
 گوجه فرنگی (Gocê ferengî): ته ماته، باجان سوړک.
 گود (God): کویر.
 گودال (Godal): چال، جهی کویر.
 گور (Gûr): گوړ، قهر، زیارت - بیابان - کهری و وحشی.
 گوراب (Gûrab): گوره - سهراب - قویبا کو لهنداڅ گوری دهیتته ئاڅاکرن.
 گورستان (Gûrêstan): گورستان.
 گوز (Goz): گويز.
 گوزن (Gevezn): شفر.
 گوساله (Gûsalê): گولک.
 گوسفند (Gûsfend): په زنی سپی، میه.

گوش (Gûş): گوھ.	گون (Gûn): رەنگ، جور (نوع) -
گوش (Guvêş): ئاخفتن، ئاخفتن کرن.	وھک پاشگر ل دویماییکا ھندەک پەیشان دەیت و ئانکوتین (وھکی و جور) دگەھینت، وھکی: (آذرگون: وھکی ئاگری - نیلگون: ب رەنگی نیلی).
گوش (Goş): د ئایینی زەردەشتی دا خوداڤەندی زێرەفانی گیانەوهرین چارپی یە. ھەروەسا ناڤی رۆژا چواردی یە ژ ھەر ھەیفەکا سالا ھەتافی.	گوناگون (Gûnagûn): جوراوجور، رەنگاورەنگ.
گوشاسب (Gûşasb): خەو، خەوا خوەش.	گونە (Gûnê): روی، ئالەک - رەنگ، جور، تەرز، شێواز.
گوشت (Gûşt): گوشت.	گونی (Gûnî): تەلیس، تەلیسی کورکی.
گوشزد (Gûşzed): بیرئینانەڤە، ئاگەھدارکرنەڤە.	گونیا (Gûnya): دەپکەکی سیگوشە یە کوئیک ژ کوزیتین وئ نوت دەرەجە یە و ھەردووین دی، ھەر ئیک چل و پینج دەرەجە نە و د زانستی ھەندەسی دا گەلەک بکار دەیت.
گوشمالی (Gûşmalî): دپکە یە ژ تەنبیھ کرن و ئەدەب کرنی.	گوھر (Goher): جەھوھر، نەژاد، ئەصل - گەوھەر (بەرەکی گرانبھایە وھکی زەمرد و یاقویتی).
گوشوار (Gûşvar): گوھارک - وھکی گوھی - کونجا ژۆری، قولچکا مەزەلکی.	گویا (Gûya): بیژەر، ئاخفتنکەر - ھەروەسا بەرامبەری پەیفیین (دبیژت، سەکو) یین کوردی یە.
گوشە (Gûşê): کوژی، کونج، قولچک، قورنەت.	گوش (Gûyêş): گوژن، ئاخفتن - گوژتار.
گوشیدن (Gûşîden): گوھدان، گوھداریکرن.	
گوگار (Gûgar): کێزگلۆلک.	
گوگرد (Gûgêrd): کبریت (سولفور).	
گول (Gûl): ھەبلە، نەزان - ئەحمەق - فیل، حیلە.	

خر = کهری می، ماکهر).
ماخ (Max): زیتر و زیفتی قه لپ -
 مروفتی رهزیل و قه لس.
ماخچی (Maxçi): دوقور، هه سپی
 کوژ دو نهژادا بت.
ماخور (Maxor): مه یخانه،
 قومارخانه.
مادر (Mader): دهیک.
مادر اندر (Madr ender): ژن
 باب. ههروهسا (مادندر، مارندر،
 مایندر) ژی لکارن.
مادگی (Madêgî): میاتی - جهی
 کون ژ جلکی کو قولپک دکه قیتی.
ماده (Madê): می (مروفت یان
 گیانه وهری می کو بچویکا بزیت
 یان هیتکا بکته).
مادیان (Madîyan): ماهین.
مار (Mar): مار.
ماراسپند (Marêspend): ناخی

م (Mîm): تیپا بیست و ههشتی یه
 ژ ئه لفابییا زمانی فارسی.
ما (Ma): مه، ئه م (جیناقتی کومی یه
 بهرامبه: من، ئه ز)، وهکی: (ما
 گفتیم = مه گوته. یان ژی؛ ما
 میرویم = ئه م دی چین).
مات (Mat): سرگهردان، حهیران -
 د یاریا شهترهنجی دا، ئانکو مرنا
 شاهی و ب وئ، یاری ب دویماهی
 دهیت.
ماترنک (Matureng): جوړهکی
 چه پچه پیسکایه.
ماتم (Matem): تازی، بههی،
 شینی.
ماچ (Maç): ماچ، رامویسان.
ماچه (Maçê): می، بو میکرنا
 ناقتی هندهک گیانه وهره بکار
 دهیت، وهکی: (ماچه سگ =
 سهیی می، دیهل. یان ژی؛ ماچه

په‌رخاندن، ده‌ست تی هوسین.	رۆژا بیست و نه‌هی یه ژ هه‌ر
مام (Mam): ده‌یک.	هه‌یشه‌کا سالا هه‌تافی - ناخی
ماما (Mama): ده‌یک - پیرک -	فریشته‌کی یه.
ژنکا کو سه‌ره‌گوهی و چاقدیری یا	ماز (Maz): کوریشک - ده‌رز،
ژنکا زهستانی (یا کو بچویک	شکه‌ن، که‌لشت.
بووی) و بچویکی وی بکه‌ت، تا	مازو (Mazû): مازی.
کو رادیته‌قه سه‌ر خوه. هه‌روه‌سا	مازه (Maze): ستوینا موهرکین
بو‌قی مه‌به‌ستی په‌یقین (ماماچه،	پشتی.
مام ناف، بازاج، بازاج و پیش	ماژ (Maj): خوه‌شی، مرتاحی.
نشین) ژی لکارن.	ماست (Mast): ماست.
مان (Man): خانی و ناخمالی (خان	ماسه (Masê): خیز (ب تاییه‌تی
و مان) - هه‌قتا - جیناخی گری‌دای	ره‌مل).
بو‌ئی‌که‌م که‌سی کۆم، وه‌کی:	ماسیدن (Masîden): ه‌شک بوون،
(کتابمان = په‌رتوکی‌ن مه‌).	قه‌رسین (وه‌کی قه‌رسینا دوه‌نی).
ماندن (Manden): مان - ل جه‌ی	ماش (Maş): ماش.
خوه راوه‌ستیان - شتی تشته‌کی	ماشو (Maşû): موخه‌ل، موخل.
بوون، ره‌نگی تشته‌کی دان.	ماکیان (Makîyan): مریشکین کو
مانده (Mandê): مایی، تمام	ل ناخ مالی مروت بو‌خوه ماتی
نه‌بووی - وه‌ستیای، هه‌رشی.	ژئ بکه‌ت، بو‌هه‌ر مه‌به‌ستا کو
مانستن (Manêsten): شتی	هه‌بیت.
تشته‌کی بوون، ره‌نگی تشته‌کی	مالامال (Malamal): لی‌تولیف،
دان.	تژی، پپ.
مانگ (Mang): هه‌یف (هه‌یفال	ماله (Malê): مالنجا به‌ننایا -
ئه‌سمانی).	ئالاقه‌که کو په‌رۆک پین ده‌یتنه
مانند (Manend): وه‌کی، مینا،	گه‌مار کرن.
شتی.	مالیدن (Malîden): قه‌مالین،

په ریت خوه د وهرینت.	مانیدن (Manîden): بنیره په یفا:
ماهه (Mahe): ئالافن کو تشتهک	(مانستن).
پی بهیته کونکرن.	ماه (Mah): هه یف: (هه یفال
ماهی (Mahî): ماسی.	ئه سماني - هه یفا کو بژده می
مای (Mayî): خوه په راستن، خوه	دهیته بکار ئینان کو ۲۹ تا ۳۰
مه زن کرن، گه لهک د خوه گه هشتن.	روژانه، کو ئه و ژي گریدایه ب
مباد - مبادا (Mebad- Me- bada)	دیتنا هیلالی و هه تا دیسافه
هه رگیز، نه کو، نه کویت،	هیلال دهر دکه فیه ته فیه).
بژ نمونه: (هه رگیز وه نه که ی!،	ماهپاره (Mahparê): جوان وه کی
نه کو (نه کویت) ب فلان کاری	هه یفی.
رابی! - خودی نه که ت.	ماهتاب (Mahtab): تاقه ه یف.
مترس (Meters): هه لامه ت.	ماهرخ (Mahrux): مه ه روی.
هه روه سا ناقتین (مترسک، هه راسه،	ماه گرفتگی (Mah gêrêftêgî):
داهل و افچه) ژي لکارن.	هه یف غه بیرین.
متل (Metel): ئه فسانه، چیشانوک	ماهانامه (Mahnamê): کوژارا کو
- کورته چیرۆک - ناخفتنا کو ب	هه یفی جاره کی بهیته وه شاندن.
ئیه تا ترانه پیکرنی بهیته گوتن.	ماهواره (Mahvarê): هه یفیین
متلک (Metelek): ترانه - درکه.	ده سترکرد (قمر صناعی).
مه (Mette-ê): ئالافه کی کونکرنی	ماهوت (Mahût): جوړه کی په رۆکی
یه کو نه ججار و ئاسنگه ر بکار	یه کو ژ هری بهیته چی کړن.
دئینن. هه روه سا ناقتین (پرما،	ماهور (Mahûr): ئه ردی پر کهند و
ماهه و بهرمه) ژي لکارن.	کوژ - نهال، دۆل - ناقتی ئیک ژ
متیل (Mêtîl): روی لحیف یان روی	ئاوازین موزیکا ئیرانی یه -
بالیفک.	هه روه سا جوړه کی گولی یه و دبیتژن
مج (Mec): کور تکریا په یفا (ماج)،	هه گه ر ئاوازا ماهور ل کیله ک فنی
ئانکو هه یف - بژ وی که سی دهیته	گولی بهیته ژه نین، ئه ف گوله

- مدنگ (Medeng):** کلبل، کیلون، دارئ کـو دادننه پشت دهری دا بهیته گرتن.
- مر (Mer):** تیپا پیکشه گریدانئ یه و د زمانئ کوردی دا بهرامبه ر تیپا پیکشه گریدانئ (ب) ی یه، و هندهک جاران ژی زیده یه و بهس بو جوانکرنا پهیچی دهیت - حساب، هژمار (هه ر ژ قئ پهیچی یه، په یثا «بی مر: بی حساب، بی هژمار»).
- مراش (Meraş):** دلرابوون، هلاقیتن. ههروهسا (هراش و مرش) ژی لکارن.
- مرجمک (Mercumek):** نیسک. ههروهسا (نسک، دانچه، مرجومک، مرجو و مژو، عدس) ژی لکارن.
- مرخشه (Merexşe):** کوپ، بی ئیقله ح، بهش.
- مرد (Merd):** زهلام، مروقی نیر - میتر، دلیر، نازا.
- مرداب (Murdab):** ههود، مهله فانگه ه - گۆم.
- مرداد (Murdad):** هه یفا پینجی یه ژ سالا هه تاقی - ناقی رۆژا
- گۆتن بی کو هۆزانا که سه کی دی ل جقاته کی بخوبنت.
- مجری (Mêcrî):** سندو قکا ئاسنی یان داری.
- مچاله (Muçalê):** تشتی کو د ناف دهستی دا هاتبیته قورمچاندن (وه کی کاغه زا قورمچاندی).
- مچک (Meçek):** نیسک - ماش.
- مچول (Muçûl):** بچویک - دهلال، خشکوک.
- مچیدن (Meçîden):** ب نازداری رنقه چوون - دیتن.
- مغ (Mux):** لغاث - ئاگر - زرکیتک - دارا خورمی.
- مخت (Muxt):** هیقی، ئومیدوار، ده می دبیژن: (من بمخت شما بودم = ئە ز ب هیقی یا ته قه بووم، یان ژی ئە ز ب ته ئومیدوار بووم).
- مخنده (Mexendê):** خشوک - لثوک.
- مخیدن (Mexîden):** خوشین - لثین.
- مد (Med):** تیله - داث - ناقی رۆژا شه شی یه ژ هه می هه یقین سالا هه تاقی.

مرز (Murz): قون، کونا قونئ.	حه فتئ یه ژ هه می هه یقین سالا
مرزغان (Merzexan-xen): گور،	هه تاقئ.
گورستان.	مردار (Murdar): مرار، گیانه وه ری
مرزیدن (Merzîden): دهستکرن،	مرار.
له مسکرن - گوهنیلکرن.	مردانه (Merdanê): هه ر تشته کئ
مرس (Mers-Meres): فیقیئ	کوی زه لامان بت یان هیژا و
مز، فیقیئ ترش و شرین ب	لایقی میرا بت.
هه قره.	مردک (Merdek): میـرک،
مرغ (Murx): هه ر گیانه وه رده ک کو	زه لاموک (بو کیمکرنا زه لامی پتر
چهنه گ و په ر پیـشه بن و ل	بکار دهیت).
ئه سمانی بفرت - مریشک.	مردم (Merdum): خه لک، عاله م -
مرغ (Merx): چیمه ن، که سکا تی -	بییکا چاقئ.
فریز (جوړه کئ گیاه).	مردمک (Merdumek): بییکا
مرغابی (Murxabî): وه رده ک.	چاقئ، نیسکا چاقئ. هه روه سا
مرغانه (Murxanê): هیکا	(مردم، مردمه، کیک و کاک) ژئ
مریشکئ.	لکارن.
مرغزار (Merxzar): چیمه نزار،	مردمه (Merdumê): بنیـره:
جهئ ب شینکاتی.	(مردمک).
مرغزن (Merxzen): گور،	مردن (Murden): مرن، بی گیان
گورستان.	بوون.
مرغسانان (Murxsanan): ئه و	مرده (Murdê): مری، بی گیان
گیانه وه رتین کو هیکا دکهن و ب	بووی.
چچکن ژئ.	مرده شو (Murdêşû): مری شو.
مرغول (Merxûl): پرچا خه له ک.	مرز (Merz): ئه رد - لیقین باغ و
مرگ (Merg): مه رگ، مرن، نه مان.	زه قیا - سنوور، توخیب. هه روه سا
مرگبار (Mergbar): هه ر تشته ک کو	(مرزو و مرزوی) ژئ لکارن.

مس (Mes): مه زن، مه زنتر.	ببیته نه گهری مرنی.
مست (Mest): مه ست، سه رخویش.	مرگو (Murgû): چوپچک. ههروه سا
مست (Must): گله و گازنده، داله هی - گری و زیمار - خه م.	(مرغو و مرتکو) ژی لکارن.
مستگر (Mustger): خه مدیتی، خه مگین، پهریشان.	مروارید (Murvarîd): مراری.
مستمند (Mustmend): هه ژار، دهستکورت، بیچاره - خه مگین - گله دار، خودان گازنده.	مروسیدن (Murûsîden): خوه واستاندن ب کاره کیقه ژ بو
مسته (Muste): خه م - زور و سته م - خوارنا فرندین نیچیری.	بدهستقه ئینانا تشته کی - فیروون
مسری (Musrî): فه گر (ئیشا کوژ ئیکی بچیتته یی دیترا).	یان عه ده ت کرن ب تشته کی.
مسکه (Meske): نیقشک.	مزگ (Mezg): باهیقا ته حل.
مسگر (Mêsger): که سی کو ئامانین سفری چیدکه ت.	مزگت (Mezgê): مزگه فت.
مشاش (Meşaş): هینگین.	مزمزه (Mezmezê): تام کرن، چیشتن.
مشت (Muşt): بوکس، مست.	مزه (Mezê): تام، چیش.
مشت (Mêşt): جوکا ئافی.	مزیدن (Mezîden): چیشتن، تام کرن - میهتن.
مشتی (Muştî): جوړه کی پهرؤکی نه رمی نارموبشی یه.	مزدگانی (Mujdeganî): خه لاتتی
مشک (Mu-Mêşk): مسک.	کو بهرام بهر مزگینه کا خوهش
مشکو (Muşkû): بوتخانه - کوشک - ئالیه ک ژ خانی کو	دده نه وی که سی یی کو مزگینی
تایبه ت یی ژن و حورمه تا بت.	خه به ری خوهش گه هاندی.
مشگ (Meşg): مه شک.	مزده (Mujde): مزگینی، موژده، خه به ری خوهش.
	مزگان (Mujgan): کو ما په یقا
	(مزه)، ئانکو: مزویلانک.
	مزمز (Mejmej): که رموز.
	مزه (Muje): مزویلانک.
	مس (Mês): سفر.

- مشگچه (Mêşgê):** جوړه کئی گولا
رهنګ سور و بیټن خوهشه کو پتر
ل دههمه نین چیا شین دین.
- مشگدانه (Mêşgdanê):** ناڅی
ئاوازه کئی یه ژ سیه ئاوازیڼ
باربه دی (باربه د سترانبیژ و
موزیکڅانی تایه تی خسرو
په رویزی بوو).
- مشگدم (Muşgdem):** فرنده کئی
رەش و خوهش ئاوازه.
- مشگمالی (Muşgmalî):** ناڅی
ئاوازه کا موزیک کئی یه - ناڅی
ئاوازه کئی یه ژ سیه ئاوازیڼ
باربه دی.
- مشکی (Mêşgî-kî):** رهش، رهنګی
رهش، رهنګی بسره رهشی څه.
- مشکین (Mêşgîn-kîn):** رهنګ
رهش - هر تشتی کو بیټنا
مسکی بدهت.
- مشنچ (Mêşenc):** میشا رهنګ
که سک. ههروهسا (مشنگ و
مژمژ) ژى لکارن.
- مشنگ (Meşeng):** دز، ریگر،
جهرده چی. ههروهسا (مشتنگ،
مشنگک، منګ و منگل) ژى
لکارن.
- مشپانه (Meşyane):** حاوا (د ټولن
زهردهشتیان دا، ئیکه مین ژنه کو
هاتیه ئافراندن.. مشپه؛ ئادهمه و
مشپانه ژى حاوايه).
- مخ (Mux):** زهلامی خودیناس و
پیشه وایت مه زهه بی یه د ټولن
زهردهشتیان دا.
- مخ (Mex):** کویر - رویبار.
- مفاک (Mexak):** کویر، جهی کویر
- چال.
- مغز (Mexz):** مه ژبی سهری -
مه ژبی ههستی - کاکلک (وهکی
کاکلکین گیز و باهیڅا).
- مغند (Muxund):** قونیر - گری،
گریک - هر تشته کئی گروڅر وهکی
گلولا.
- مفت (Muft):** به لاش، ب ههروه،
بی بهرامبه ر.
- مک (Mek):** میژ - فهرمانه ب
میټتنی، ئانکو: میټره - رما
بچوبک (ب څی ئانکو پهیڅا
ناڅهاتی Muk ژى دهیته
بلیڅکرن).
- مکل (Mekêl):** زیری، زیلی.
- مکیاز (Mêkyaz):** سنیل کوی
هیشتا ریه و سمیل لی نه هاتن.

سپی و تهنکه کوژ به نکا دهیته	مکیدن (Mekîden): میهن.
چی کرن.	مگر (Meger): ژ بلی، بژلی - ژ
ملنگ (Meleng): مهست،	ثلاقیتن پرسپاری یه، ما، وهکی:
سه رخووش.	(مگر فلانی نیامد؟ = ما فلان
ملوس (Melûs): دهلال، خشکوک،	کهس نه هات؟) - دی بلا - به لکی.
جوان.	مگرمج (Megermec): تیمساح.
من (Men): جیناقتی ئیکه م کهس یی	مگس (Meges): میش.
تاک «من، نهز»، وهکی: (من	مگسک (Megesek): میشا
میخواهم بروم = من دقتی بچم.	بچویک - هه ر تشتی وهکی
یان ژی؛ من خوابیدم = نهز	میشتی.
نقستم.) - من (بۆ پیقانی لکاره و	مل (Mul): مهی، عهرهق -
به رامبه ری سی کیلویانه).	هرمیک.
منبک (Mênbek): گیاگیتسک.	ملا (Mulla): مه لا - خوانده قا.
منبل (Menbel): ته مبهل، که دوه ر -	ملاز (Melaz): نه زمانکی بچویک
نه جهی باوه ری، وهکی: (او را	کو دکه فته دویمایا گه ورپی -
منبلم = من باوه ری ب وی نینه،	گه وری.
نه و نه جهی باوه ری یه).	ملخ (Melex): کولی (موره که).
منج (Munc): میش، زرکیستک،	ملس (Meles): مز، فیقیی کو تاما
میشا هنگقیینی - توفی گیای.	وی مز (ترش و شرین) بت.
منجک (Mencek): ئیک ژ کارین	ملک (Mêlk): خال یان پنیکیتن
جادوو گه رانه، نه و ژی راکرنا	سپی کو هنده ک جارا لسه ر نینوکا
تشته کی وهکی گوستیرکی یه، کو	دیار دین.
ژ نه رده کی رادکه ن و دادنه جهه کی	ملماز (Melmaz): رهنگی کو
دیتر.	خندار جلکا پی رهنگ دکه ن.
مند (Mend): ئیک ژ پاشگرین	ههروه سا (ملمیز) ژی لکاره.
سالوخدانی یه و ئانکوا (دار،	ململ (Melmel): جوړه کی په روکی

منگیدن (Mengîden): هییدی ئاخفتن، د بن لیثانفه ئاخفتن.	خودان) دگه هینت، وه کی: (خردمند = عاقلدار، زانا، خودان زانین، یان ژى؛ دردمند = نه ساخ، نه خوهش، خودان ئیش).
منوچههر (Menûçêhr): روی به هشت - ناڅی کوړی ئیره جی یه د شه هناما فردوسی دا.	مندک (Mendek): نزم - کیم، هندک، پچه ک.
منی (Menî): نه ز نه زوکی، مه دحوک، که سځ کو گه له ک په سنین خوه بدت و چ ئاخفتنا کو بکه ت، بیژت من هو کرئ و نه ز دی هو که می.	مندور (Mendûr): خه مگین، په ریشان - به خت ب رهش، بی تقبال - بیچاره، سست، بی هیز - پوچه مروژ، بیخیر، ره زیل، قهلس، ده خهس.
مو (Mow): دارمیو، دارا تری.	منده (Mende): گوزک، گوزکی شکه ستی.
مو (Mû): موی.	منش (Menêş): سروشت، طبعه ت (مه به ست ژى سروشت یان طبعه تی مروژى یه، کا یی بی طبعه ته یان به شوشه و.....هتد).
موید (Mobed): سه روکى موغا، زانا و پیشه وایی روحانی د ئولن زهرده شتی دا.	منگ (Meng): بی عاقل، گیز، ده به نگ - نه حمه ق - دز، ریگر، جهرده چی - قومار - ریبار و شیواز - ئاخفتنن پوچ و بیهوده - رها ریقاسی.
موییز (Mûbîz): موخل، موخه ل.	منگل (Mengul): دز، ریگر.
موچینه (Mûçîne): مویچینک.	منگوله (Mengule): گولیفینک.
مور (Mûr): میړی.	منگیا (Mengya): قومار، قومارخانه.
مورچال (Mûrçal): کونمیری.	
مورچه (Mûrçê): میړی.	
مورش (Mûrêş): موهرک، موریک.	
موریانه (Mûryanê): جوره کی میړی یه کو ب ناڅین: (مورانه، مورچانه، تافشک، ریونجو، ریونجه، رونجو، ردنجو، رشمیز و چوبخوارک) ژى دهیته نیاسین.	

موزه (Mûze): جه زمه .	مه (Mêh): مه زن - مژ.
موژ (Moj - Mojê): چه ود، برک، ههر جهی کو ئاف لی خرځه ببت.	مه (Meh): کورتکریا په یقا (ماه)، ئانکو: هه یق.
موژان (Mojan): چاځین جوان، چاځین خه وته - نیرگزا نیف بشکفتی.	مهپاره (Mehparê): خوشکوک، جوان، دهلال - ژن یان زاروکی روی دهلال، کو وهک درکه جوانیا روی وان ب جوانیا هه یقی څه گریډدهن.
موستره (Mûsuture): دهفک، مؤس، گويزان.	مهتاب (Mehtab): تافه یق.
موسه (Mose): زرکیتک.	مهتر (Mêhter): مه زنتر - مه زن و سه روکی ملله تی - که سی کو سهره گوپا هه سپا دکه ت.
موش (Mûş): مشک.	مهر (Mêhr): هه څالینی - خوشه ویستی - هه ئاف، بهری زهرده شتی و زهرده شتی، ناڅی ئیک ژ خوداوندان بوو - هه یقا حه فتی ژ ههر هه یقه کا سالا هه تافی و هه یقا ئیک یه ژ وهرزی پاییزی. دیسان ناڅی روژا شازدی یه ژ ههر هه یقه کا سالا هه تافی. ههروه سا ناڅی وی جه ژنی یه یا کو دکه فته د روژا شازدی ژ هه یقا حه فتی ژ ههر سال، ژ بهر کو ناڅی روژ و هه یقا وه کو ئیک لی دهاتن. بو څی جه ژنی په یقا (مهرگان) ژی لکاره کو عه رهب ژ بهر نه بوونا تیپا (گ)، دبیزنی (مهرجان).
موشک (Mûşek): کورتکریا په یقا (موش)، ئانکو: مشک - مشکي بچویک - ساروخ.	
مول (Mûl): درهنگاتی، هیدیاتی، څه هیلان - یارکی ژنا ب میړ - بیژی.	
مولنجه (Mûlence): پیشک (پیشکا ئاری و گه نمی).	
مولیدن (Mûlîden): درهنگ کرن، ته ئخیربوون.	
مویز (Mûvîz): میوړ.	
مویه (Mûye): گری، زیمار.	
موییدن (Mûyîden): گرین، زیمارکرن.	
مه (Me): په یقا نه رینی، ئانکو: نه، نه خیر.	

په یڅین دی بهیت، نانکوین جوراوجور
ددهت، وهکی: (میان بستن =
ناماده بوون ژ بوئه نجامدانا
کاره کی، یان: میان بالا = بهژن
ناخنجی «نه گه لهک دریژ و نه ژی
کورت»، یان ژی: میان بند =
شیتک، که مده رینه و..... هتد.)

میانجی (Mîyancî): به پښان
(که سی کو دو کهس یان دو تالیا
پیک بینت یان ژی ژ شه پرکرنی
بده ته پاش و پیکولی بکه ت بو
نه هیلانا وی نه خوه شیا د ناخبره را
وان هردوان دا).

میانگین (Mîyangîn): ناخن
(متوسط، معدل).

میانه (Mîyanê): دناڅدا، دناڅرا،
نیقه کا تشته کی.

میترا (Mîtra): ناڅی فریشته کی یه
کو میهر و خوشه ویستی پی هاتیه
سپارتن، فریشتی پاریزقانی
راستی و عهده و پیمانایه - ته وه
بی کو روناکی ژی دهر دکه فت،
هه تاڅ.

میتین (Mîtîn): ته فر، ته فکر -
قازمه، کولنگ.

مهر (Muhr): موهر، مور، ختم.

مهربان (Mêhrban): میهره بان.

مهرگانی (Mêhrganî): نیک ژ
ئاواژین موزیکا ئیرانی یه و ناڅی
نیک ژ هه ر سیه ئاواژین باربه دی
موسیقاری خسرو پرویزی یه.

مهره (Muhre-ê): موهرک،
موریک - موهرکیت ستوبنا پشستی
کو هه ر ستوبنه ک ژ سیه و سی
موهرکا پیک دهیت.

مهست (Mehêst): مه زترین.

مهستی (Mêhsêti): بانوو، خانم،
خانما مه زن.

مهستی (Mehsêti): مه ه خانم،
مه ه بانوو.

مهسیما (Mehsîma): مه هروی،
جوان، ده لال.

مهشید (Mehşîd): تاڅه یث.

مهمان (Mêhman): میه څان.

مهوار (Mehvar): وه کی هه یثی -
هه یڅانه، موچه، دهر ماله.

مهین (Mêhîn): مه زن، مه زترین،
مه زترین.

می (Mey): مه ی، عه ره ق.

میان (Miyan): دناڅرا، دناڅدا.
هه وه سا هه گه ر دگه ل هنده ک

د ری و ره سمپن مه زه بی دا دادنه	میخ (Mîx): بزمار.
سهر سوفری - جقاتا مهی و	میخچه (Mîxçê): کورتکریا په یقا
خوښی و میتهفانیی.	(میخ) ټانکو: بزمار - بزمارک،
میژک (Mîzek): میز (ده ستاڅا	بزم - ارا بچ - ویک -
زراڅ).	بزماروک (وهرمتنه کا ره قه کول
میژیدن (Mîzîden): میژتن.	ده ست و پټیان دهر دکه څت).
میش (Mîş): په زی سپی یی می.	میخوش (Meyxoş): تام مز،
میخ (Mîx): مژا دژوار - نه ور.	فیققیی کو تاما ترشی و شربینی
ههروه سا (مغ و ماغ) ژی لکارن.	بهبه قره بده ت.
میگ (Mîg): کولی.	میخی (Mîxî): بزمار (مه به ست ژی
میگو (Mîg-Mêyg-Meygû):	خه تی بزمار یه).
کولیا دهریایی.	میدان (Meydan): مهیدان،
میلاو (Mîlav): شاگرد،	گوزده پان.
به رده ستک (که سی کو وهک شاگرد	میراندن (Mîranden): کوشتن،
یان به رده ستک ل بهر ده ستی	مراندن.
خودانی دوکانی کار دکه ت).	میروک (Mîrûk): میړی.
میمون (Mê-eymûn): مه یوینک.	میړه (Mîre): مالخو، زه لام،
مینو (Mînu): به هشت.	میړ (مه به ست ژی زه لام یان میړی
مینوی (Mînevî-Mînuî):	ژنکی یه) - مه زنی مالی.
به هشتی.	میز (Mîz): میز.
میوه (Mîvê): میوه، فیقی.	میزبان (Mîzban): میتهفاندار.
میهن (Mîhen): وهلات، مه وطن.	میزد (Meyezd): خوارده مه نیپن کو

ن (Nûn): تپا بیست و نه هی یه ژ	بووی.
نه لقا بییا زمانی فارسی.	نابودمند (Nabûdmend): مفلس،
نا (Na): پی شگری نه رینی یه،	هه ژار، فه قیر، دهستکورت.
وه کی: (نابینا: کوره) - بورییت	نابیوسان (Nabeyûsan): ژ
هه وای (قصبات الهواء) - نم،	نشکه کیشه.
شه.	ناپدری (Napêderî): زریاب.
ناب (Nab): خوری، بی	ناپدید (Napedîd): به رزه، وون،
غش (خالص).	هندا.
ناباب (Nabab): نه مونسب، نه	ناپسری (Napêserî): نه قسی
هیژا، نه لایق.	(نه قسیی کور).
ناباور (Nabaver): نه جهی	ناتی (Natenî): خویشک و برایین
باوهریی.	کو نه ژ بایه کی یان دهیکه کی بن.
نابجا (Nabêca): نه ل جهی خوه،	ناتوان (Natevan): سست، خاف،
نه دجهدا.	بی هیژ، بیچاره - هه ژار،
نابخرد (Nabêxred): بی عاقل،	دهستکورت.
هه بله، نه زان.	ناجور (Nacûr): نه قتیکه تی.
نابکار (Nabêkar): خرابکار - بی	ناچخ (Naçex): پما کورت.
مفا.	ههروه سا (نچک) ژی لکاره.
نابود (Nabûd): نه مای، پویچ	ناچیز (Naçîz): پچهک، کیم،

ناخن (Naxun): نینۆک.	نارکند (Narkend): جهی کو مشه دارین هنارا لی بن.
ناخوش (Naxoş): نه خوهش، نه ساخ - کریت، نه لایق.	نارنگی (Narêngî): لالنگ.
ناخدا (Naxuda): خودانی به له می	نارنج (Narenc): نارنج (ب عه ره بی ژى هه ر دبیتزنی نارنج).
یان نهو که سی کو به له می دهاژۆت.	نارنجک (Narenceck): نارنجۆک، رومانه (نهو ژى رهنه گه کی ته قه مه نیی یه).
ناهار (Nadar): نه دار، هه ژار، ده ستکورت.	نارو (Naro): فیل، حیه - خیانه ت.
نادان (Nadan): نه زان، بی عاقل، نه خوه نده فا.	ناروا (Nareva): هه رام - نه ژ هه ژى، نه لایق - پارى سه خته، قه لپ.
نادختری (Naduxterî): نه قسى (نه قسى یا کچ).	ناره (Nare): میلی ترازبی، به ری قه پانی.
نادرست (Nadurut): شکه ستی، عیبه لو - مروقی خرابکار و نه یی باوه ری.	ناز (Naz): ناز، نازداری.
نار (Nar): هنار.	نازا (Naza): سته ور، ژن یان هه ر گیانه وه ره کی می کو زک پر نه بت و نه زیت.
ناراست (Narast): خوه هر، خوار - دره و، نه وه بی - خائین، فیل باز.	نازان (Nazan): ب نازداریشه.
نارین (Narbun): دارا هناری.	نازبو (Nazbû): رحان.
نارس (Nares): نه گه هشتی، کال (فیقیی نه گه هشتی و کال).	نازک (Nazuk): ته نک - نه رم - زراف.
نارسا (Naresa): کورت، ب کیماسی.	نازنین (Nazênîn): نازدار - به ژن زراف - دلپاکیش.

به رنه که تی، بی قیمه ت.

ناخدا (Naxuda): خودانی به له می

یان نهو که سی کو به له می دهاژۆت.

ناخن (Naxun): نینۆک.

ناخوش (Naxoş): نه خوهش، نه ساخ - کریت، نه لایق.

ناهار (Nadar): نه دار، هه ژار، ده ستکورت.

نادان (Nadan): نه زان، بی عاقل، نه خوه نده فا.

نادختری (Naduxterî): نه قسى (نه قسى یا کچ).

نادرست (Nadurut): شکه ستی، عیبه لو - مروقی خرابکار و نه یی باوه ری.

نار (Nar): هنار.

ناراست (Narast): خوه هر، خوار - دره و، نه وه بی - خائین، فیل باز.

نارین (Narbun): دارا هناری.

نارس (Nares): نه گه هشتی، کال (فیقیی نه گه هشتی و کال).

نارسا (Naresa): کورت، ب کیماسی.

نارکند (Narkend): جهی کو مشه دارین هنارا لی بن.

نارکوک (Narkûk): تریاک، نه فیون.

نارگیل (Nargîl): گویرا هندى.

نارنج (Narenc): نارنج (ب عه ره بی ژى هه ر دبیتزنی نارنج).

نارنجک (Narenceck): نارنجۆک، رومانه (نهو ژى رهنه گه کی ته قه مه نیی یه).

نارنگی (Narêngî): لالنگ.

نارو (Naro): فیل، حیه - خیانه ت.

ناروا (Nareva): هه رام - نه ژ هه ژى، نه لایق - پارى سه خته، قه لپ.

ناره (Nare): میلی ترازبی، به ری قه پانی.

ناز (Naz): ناز، نازداری.

نازا (Naza): سته ور، ژن یان هه ر گیانه وه ره کی می کو زک پر نه بت و نه زیت.

نازان (Nazan): ب نازداریشه.

نازبو (Nazbû): رحان.

نازک (Nazuk): ته نک - نه رم - زراف.

نازنین (Nazênîn): نازدار - به ژن زراف - دلپاکیش.

<p>ناک (Nak): ئیک ژ پاشگرین وهکھهقی و سالوځدانئ یه و ئانکوین جوراوجور ددهت کوئهف ئانکوه ب وی په یقی فه گریدایه یا کو دگه لدا دهیت، وهکی: (اندوهناک = خه مگین، دردناک = ب ئیش، فمناک = شه دار و.....هتد) - تیښه دای، دناف څه دای، د ناف گه فازتی.</p> <p>ناکام (Nakam): بی مراد، که سی کو نه گه هشتبته ټاره زو و مه خسه دا خوه.</p> <p>ناکس (Nakes): نه لایق، نه هیڅا، پوچه مروژ، بیخیر، بی سهر و چاڅ.</p> <p>ناگاه (Nagah): ب بیدهنگی څه - ژ نشکه کیڅه - بی وهختی، نه لدهم، نه لوهخت.</p> <p>ناگرفت (Nagêrêft): بنیږه: (ناگاه).</p> <p>ناگزیر (Naguzîr): نه چار، ژ نه چاری.</p> <p>ناگه (Nageh): کورتکریا (ناگاه)، بنیږه: (ناگاه).</p> <p>ناگهان (Nagehan): بنیږه: (ناگاه).</p>	<p>نازیدن (Nazîden): خووه نازدارکرن، شانازی بخوه برن.</p> <p>ناژو (Najû): دارا کواژئ، دارا صنویه ری.</p> <p>ناساز (Nasaz): دژ - بهروڅاژ.</p> <p>ناسره (Nasere): قه لپ، سه خته، پاره یان زیری سه خته - ناخفتنا کریت و نه د جهدا.</p> <p>ناسزا (Nasêza): خه بهر، فه حش، ناخفتن کریت و نه لایق.</p> <p>ناشتا (Naşêta): برسی، که سی برسی کو ههر ژ سپیدی دهمی ژ خه و رادبت تشتهک نه خواریت.</p> <p>ناشناس (Naşênas): نه نیاس، بیانی، غه ریب.</p> <p>ناشی (Naşî): نوکار، بی ته جریبه، که سی کو هیشتا د کاری خوه دا شارهزا نه بووی.</p> <p>ناغوش (Naxûş): سهر نقوکر د بن ثاقی څه.</p> <p>ناغول (Naxûl): پیسترک، دهره جک، په بیسک.</p> <p>ناف (Naf): نافک.</p> <p>نافرمان (Naferman): یاخی.</p> <p>نافه (Nafe): وهکی نافکی - مسک و نافکا خه زالا مسکی.</p>
---	---

نال (Nal): لهښمن.	نامرد (Namerd): نه مه رد -
نالان (Nalan): ب ئاخ و ئوف و نالین څه - که سې ب ئاخ و ئوف، که سې کو ئاڅینکا راده پیل و کول و که سهران دادکه ت.	ترسټوک، کولافه - بې غیره ت.
نالش (Nalêş): ئاخ و ئوف و گری و زیمار.	نامزد (Namzed): بهرېزار، که سې کو بو کاره کی هاتبیته ده ستی شان کړن - ده زگر، کچ یان کور کو پهمانین زه وجینې د ناقبه را واند هاتبته گړیدان.
نالہ (Nalê): ئاڅینک یان ئوفینا کو ژ دلې سوټی و داڅدی تی دهر دکه څت.	نامور (Namver): ناقدار، ب ناڅ و دهنگ.
نالیدن (Nalîden): ئاڅینک راهیتلان - گرین، زیمار کړن.	نامه (Namê): نامه، په رکې نقیسی، په رتووک.
نام (Nam): ناڅ، په یشا کو که سهک یان تشتهک پې دهیتته ناڅکړن و گازیکړن.	نامه بر (Namêber): پیلک، قاسد.
نام آور (Nam aver): ناقدار، ب ناڅ و دهنگ.	نامی (Namî): بنیره: (نامور).
نامادری (Namaderî): ژن باب، زړه دیک.	نامیدن (Namîden): ب ناڅ کړن، ناڅ لسه ر که سه کی دانان - ب ناڅ گازی که سه کی کړن.
نامبردار (Nambe-burdar): ناقدار، ب ناڅ و دهنگ.	نان (Nan): نان.
نامبرده (Namburdê): ناڅبری، ناڅینای، که سې کول جهه کی یان د نقیسی نه کی دا ناڅی وی بهری هینگی هاتبیت.	نانکور (Nankûr): بې نان و خوئ، نان حه رام.
نامدار (Namdar): ناقدار.	نانو (Nanû): له هندک، لاندک - لالایی یا کو دهیک د بهر لاندک هه ژاندنې را دبیترت دا کو زاروکی خوه بنقینت.
	نانوا (Nanva): نانپېژ، نان فروش.
	نانیوشان (Naniyûshan): نه

ئالاقىن موزىكى يە كۈب دەقى
 دهيتته ليدان) - بۆريا
 ههواي (بۆريه كا كړوځى يە كۈ
 ههواي ژ گه وريي دبه ته پشا . ب
 عه ربهى دبېژنئ «قصبة الربة» .

ناياب (Nayab): ناياب، تشتى
 زېده باش كو كېم پيدا بېت يان
 بدهست بكهفت.

نايژه (Nayjê): هه ر ئيك ژ چه قين
 بۆريا ههواي كود ناڤ پشا دا
 به لاقه دين (قصبات الهواء)،
 ههروهسا (نايچه) ژى لكاره -
 لويلكا گوزكى يان هه ر لويلكا كو
 ناڤ تپرا دهرياز بېت.

نېبات (Nebat): شه كر نه بات
 (جوړه كئ شريناهيئ يه وهكى
 شوبشئ كو ژ شه كړئ بخوه دهيتته
 چيكرن).

نېرد (Neberd): شه ر، جهنگ.
نېرده (Neberde): شه پر كهر،
 شه رڤان، دلاوهر، دلير.

نېسه (Nebese): نه قى، ههروهسا
 (نوه، نبيره، نبس، نبيسه و
 نواسه) ژى لكارن.

نېش (Nebş): كنار (كنارئين گورپه پان
 و چوار رييانا) - ئيشكېن خانى و

گولېبووى - بئ ئاگه ه، هاى ژئ
 نه، ژ تشكه كېقه .

ناو (Nav): هه ر تشتى كو دريژ بېت
 و ناڤك قاله وهكى بۆريي -
 ريڤه چوون يان رهفتارين ژ نازدارى
 - به له م، به له مېن جهنگى .

ناوانيدن (Navanîden): خوههر
 كرن، چه ماندن.

ناورد (Naverd): جهنگ، شه ر -
 زڅرين لدۆر هه قډو .

ناوك (Navek): كورتكريا پيشا
 (ناو) ئانكو: به له م، به له ما
 بچويك، قايك - تيرا
 كڤانئ (ناوك انداز = تيرهافئير).

ناوگان (Navgan): به له مېن
 جهنگى .

ناويدن (Navîden): خوههر بوون،
 چه ميان - ب نازدارى ريڤه چوون.

ناويژه (Navîjê): ب غش، غشدار،
 سه خته، قه لپ.

ناهار (Nahar): بنپره: (ناشتا) -
 فراقين، خوارنا دانئ نيڤرو .

ناھيد (Nahîd): ستيرا «زوهره» - د
 ئيرانا كهفن دا خوداقه ندئ ئاقئ
 بوو .

ناي (Nay): نهى، بلوول (ئيك ژ

نېشتن (Nebêšten): نقیسن.	نخجیروال (Nexcîrval): نیچیرقان.
نېک (Nebek): ئاقزھ، جھک لېر	ههروهسا په یقین (نخجیروان،
لېشا کانیه یان رویباری کو ئاښ	نخجیربان، نخجیرزن، نخجیرگیر،
ژی بزیت.	شکارچی و شکاریان) ژى لکارن.
نې (Nubî): قورئان، مسحف.	نخری (Nuxrî): نه خری، زاروکی
ههروهسا (نېی و نوی) ژى لکارن.	دهستپیکى کو دهیتته سهر دنیای.
نېره (Nebîre): بنیره: (نېسه).	نخست (Nuxust): ئیکهم،
نېسه (Nebîse): بنیره: (نېسه).	ئیکهمین.
نچ (Nuc): د ناښ دهقی دا، هوندی	نخود (Nu- exod): نوک.
دهقی - دۆرماندۆری دهښ و لېشا.	نخیز (Nexîz): پوچمه مرؤښ،
نچک (Necek): رما بچوبک.	رهزېل، قهلس، دهخهس - کهمین،
نچوځ (Necûx): کوریشکین	جهت کهمین.
پوښتنی لهشی.	نر (Ner): نیر، مرؤښ یان گیانه وهری
نخ (Nex): بهنک، دهزی - دیو،	نیر.
ناښی دیوهکی یه.	نرخ (Nêrx): نرخ، بها، قیمهت.
نخجل (Nexcêl): قوربنجک.	نرد (Nerd): یاریا تاوله - قورمى
نخجیر (Nexcîr): نیچیر.	دارى (ههر ژ ئهردى تا کو دگههیتته
نخجیرگان (Nexcîrgan): ئیک ژ	چهقا).
ئاوازین کهښتن موزیکا ئیرانی یه	نردبان (Nerdeban): پیسترک.
و ناښی ئیک ژ ههر سیه ئاوازین	نرده (Nerde): طانی بیستانا یان
باریه دی موسیقاری ناښدارى خسرو	محجه لى دهرهچکین خانیا.
په رویزی یه. ههروهسا (نخجیرگان	نرسک (Nersek): نېسک.
ونخجیرگانی) ژى لکارن.	نرگ (Nerg): دهستهک یان
نخجیرگاه (Nexcîrgah): جهتی	کومه لهکا مرؤښان یان رهښدیت
نیچیری.	گیانه وهره و رهښت فرندا.
	نرگس (Nergês): نیرگز، گولا

نیرگز.

نرم (Nerm): هر تشتی کو هاتبیته

قوتان و موخل کرن - نهرم (د

رستی دا نانکویین خوه یین

تایبته ددهت، بو نمونه چیدبت

به حسنی نهرم یان رهق ئاخفتنی

بت، یان ژی به حسنی رهقاتی و

نهرماتیا تشته کی یان که رهسته کی

بت و.....هتد)، هر ژقی په یقی

یه: (نرم کردن = نهرم کرن،

نهرمژاندن - قوتان - فیړکرن

هه قوت کرن - نهرم کرن، هیدی

کرن، دله ی دلی دان تا کو

ئه عصابیت وی بهینه خواری

و.....هتد).

نرمه (Nermê): گوشتی نهرمه -

نهرمی گوهی کو گوهارک دکه قیتی

- هر تشتی کو نهرم و هیدی بت.

نره (Nere): کیر (نامیری) گوهنیلی

زه لایمی) - پیلین ئاخی.

نره (Nerre): نیړ، مروڅ یان

گیانه وهری نیړ.

نریان (Nerîman): که سنی کو

طبعه تیت میرانی و نیراتی جهم

هه بن، دلیر، په له وان - ناخی بابی

«سام» ی، کو سام بخوه باپیری

روسته می په له وان.

نرینه (Nerînê): نیراتی.

نزار (Nezar): له غهر، لاواز - بی

هیژ، وهستیای، بیچاره - گوشتی

بی بهز و دهینگ.

نزد (Nezd): نک، دهف، جهم.

نزدیک (Nezdîk): نیژیک -

لبه ردهست - لدهف، لنک، لجه -

جیران - کهس و کار، خزم.

نزم (Nêzm): مژا دژوار کو دنیا پی

تاری بیت.

نزیدن (Nezîden): هلکیشان،

کیشانه دهر. ههروهسا (نژیدن،

تژیدن، تزیدن و تریدن) ژی

لکارن.

نژاد (Nêjad): نهژاد، کنیت،

قنیت (ئصل و نهسه ب).

نژغار (Nejxar): فریاد، دهنگین

بلند، نرین (وهکی نرینا شیرا).

نژم (Nêjm): مژ.

نژند (Nejend): خه مگین، په ریشان

- چرمسی - توره، توره بووی.

نژنگ (Nejeng): ته لهه، ته لی -

ره کهه، قه فهس.

نژه (Neje): چه قی داری - نیرین

داری کو بان پی دهینه داپوشین -

نشاختن (Nêşaxten): دامه‌زrandن،

دانان، جهی وی د جهه‌کی دا

څه‌کرن. هه‌روه‌سا (نشاستن،

بنشاختن، نشاخیدن، نشاندن،

نشانیدن و جادادن) ژی لکارن.

نشان (Nêşan): نیشان (علامه) -

نیشان (اثر) - نارمانج، کیل -

مه‌دالی (ویسام). هه‌روه‌سا ژ څی

په‌یڅی یه، په‌یڅا (نشان دادن =

نیشادان).

نشانندن (Nêşanden): دامه‌زrandن

- که‌سه‌ک نه‌چار کرن کو

روینیته‌خواری - څه‌مراندنا ناگری.

نشانه (Nêşane): کیل، نارمانج.

نشانی (Nêşanî): نیشان (علامه)

- ناف و نیشان، ئه‌دریس.

نشیل (Nêşbîl): شوکا ماسیا.

هه‌روه‌سا (نشپیل، نشل، چنگک

و قلاب) ژی لکارن.

نشست (Nêşest): روینشت.

نشستن (Nêşesten): جه‌گرتن (د

جهه‌کی دا جه‌گرتن) - نارام بوون

- روینشتن.

نشستنگاه (Nêşestengah):

جهی روینشتنی.

نشسته (Nêşestê): روینشتی.

پویله‌ک کو ژ زتری یان زیخی

ده‌یتته دروستکرن دا کول روژتین

ده‌هواتا ب سه‌ری بویک و زاقایا

دا بکه‌ن.

نس (Nus): دۆرماندۆری ده‌ف و

لیڅا. هه‌روه‌سا (پوز، نج و نول)

ژی لکارن.

نسا (Nesa): بنیڅه: (نسار) -

که‌له‌خی مری، مرار، که‌لواش.

نسار (Nesar): نزار، پشتته‌تاف -

سه و سیبه‌ر. هه‌روه‌سا (نسا و

نسر) ژی لکارن.

نسک (Nesk): په‌رتووک - پشکه‌ک

ژ په‌رتووکی - هه‌ر پشکه‌ک ژ هه‌ر

بیست و ئیک پشکین په‌رتووکا

ثاڤیستایی کو هه‌ر پشکه‌کی

ناڤه‌کی تاییه‌ت یی هه‌ی. هه‌روه‌سا

بو څی مه‌به‌ستی (نسکا و نسکه)

ژی لکارن - نیسک. هه‌روه‌سا بو

څی مه‌به‌ستی (نرسک و نرسنک)

ژی لکارن.

نسوز (Nesûz): هه‌ر تشتی کو د

ناف ناگری دا نه‌سوژیت، وه‌کی

هنده‌ک (که‌ریپچ و سندوق و

په‌نبیی تاییه‌ت).

نسیله (Nusîlê): گارانا ده‌وارا.

- نشک (Neşk):** دارا کاڙي.
- نشگرده (Nêşgêrde):** گوبزانى ڪو
- ڪهڙي پي ڊبرن يان موى پي
دتراشن ژ بويى ڪو ژ ڪهڙي جودا
بييت. ههروهسا پهيڻين (شفره و
گزن) ژي لڪارن.
- نشگنج (Nêşgunc):** قورينجىڪ.
- نشگون (Nêşgûn):** قورينجىڪ.
- نشل (Neşel):** هلاويستنا تشتهكى
ب تشتهكى دى ڦه - شوکا ماسيا.
- نشليدن (Neşelîden):** هلاويستن.
- نشيب (Nêşîb):** نشيف، سهراوژير،
خواري.
- نشيم (Neşîm):** روينشتنگهه -
خاني - هيلين.
- نشيمنگاه (Nêşîmengah):**
بنيره: (نشيم).
- نشين (Nêşîn):** بن، وهكى: (بنى
دريايي) - قون، کونا قونى، چهرم
و گوشتنى د هوندرى قونى
دا (سوربچك) - فرمانه ب
روينشتتنى، نانكو: روينه.
ههروهسا «نشين» نانكوين
(روينشتنى و جهگير) ژي ددهت
دهمى ڪو دگهل هندهك پهيڻين دى
دهيت، وهكى: (جانشين = جيگر،
- دلنشين = ناخفتن يان ئاوازين ڪو
جهي خواه لسهر دلى دڪهن، ڪرايه
نشين = ڪريدار، كهسي ڪو ب ڪري
د خانيه ڪي ڦه روينت و.....هتد).
- نغز (Nexz):** باش، قهنج - ههر
تشتي ڪو ديتنا وي سهير بت و
مروڻ خواهشي ژي بييت.
- نغل (Nexul):** ڪوبر - چالا ڪوبر -
ههڻشي پهيڻي چ ل چيائى بت يان
ژي ل بياباني بت.
- نغنخواد (Nexnxad):** رهشهرشك
(هندهك دندڪيت رهشيت تهمهت
كونجيانه ڪو ب ناني وهردڪهن
لدهمى پهحتنى).
- نغنغ (Nexnex):** ئامانه ڪه
بهرامبهري چار خرايايه.
- نغوشا (Nêxûşa):** گوهدار -
دويكهفتيڻ ئولي ماني، يانڙي
چقهك ژ مانه وييان.
- نغوله (Nexûle):** بسك - كهزي.
- نفاغ (Nêfax):** جاما مهيت.
- نفام (Nefam):** رهنگ رهش - ڪريت
و بت تام و چوننه.
- نفت (Neft):** نهفت، گاز.
- نفع (Nefc):** كاغز، پهرك.
- نفريدن (Nefrîden):** نفرين ڪرن،

له عنه ت کرن.	نصحه تکه ر.
نفرین (Nê- efrîn): نفرین، له عنه ت، دو عایین خراب.	نکوهیدن (Nêkûhîden): گازنده ژتیکرن، نصحه ت لیکرن.
نفله (Nêfle): پویچ و خراب بووی.	نکوهیده (Nêkûhîdê): گازنده لیکری، نصحه ت لیکری (که سی کو هاتیبته نصحه تکر).
نفیر (Nefîr): زړنا - نالین و زیمار کرن.	نگار (Nêgar): بوت - ئەڅیندار، خوشتقی، خوشه ویست - نه خش، وینه - فه رمانه ب وینه کیشانن یان نفیسینن؛ ئانکو: بنقیسه، وینه ی بکیشه - ههروهسا ئانکوا نفیسه ر یان وینه کیش دده ت ده می دگهل هنده ک په یثین دی ده یت، وه کی: (روزنامه نگار = روزنامه نفیس، چهره نگار = وینه کیش).
نک (Nek): کورتکریا په یثا (اینک)؛ ئانکو: ئیشاره ت کرن بو نیزی کاتی، ئەفه، ئەفه یه - نوکه، نهۆ.	نگارخانه (Nêgarxanê): بوتخانه - جهی کو ب نه خش و نیگاران هاتیبته خه ملاندن.
نکاپ (Nêkap): ده ستگورکا چه رمی کو نیچیرفانا دکر نه ده ستی خوه دا ته یرو بازی خوه لسه ده ستی وان بگریته. ههروهسا په یثین (نکاب، نکاف و بهله) ژی لکارن.	نگارش (Nêgarêş): نفیسین.
نکو (Nêkû): باش، قه نج.	نگارگر (Nêgarger): وینه کیش، نه خشکیش، نیگار فنان.
نکوه (Nêkûh): فه رمانه ب نصحه ت لیکرنن؛ ئانکو: گازندا ژی بکه، گله یی لی بکه، نصحه تا لی بکه.	نگارنده (Nêgarendê): نفیسه ر - وینه کیش.
نکوهش (Nêkûhêş): گازنده، گله یی، نصحه ت.	نگاری (Nêgarî): چراکی ترباک کیشانی.
نکوهنده (Nêkûhendê): شیره تکه ر، گازنده که ر،	

نگاریدن (Nêgarîden): نقیسین.	بت و د هزره کا ب ترس دا بت).
نگارین (Nêgarîn): رهنگین، ههر	نگرش (Nêgerêş): به ریخوهدان،
تشتی کو هاتبیته رهنگ کرن -	سه حکرن.
خه ملاندی - نه خشانندی - نه فیندار	نگرنده (Nêgerendê): بینهر،
یان خوشه ویستا روی ده لال.	که سی کو دنیپرتنه تشته کی.
نگاشتن (Nêgaştên): نقیسین -	نگریدن (Nêgerîden): نیپرین،
وینه کرن، نه خشکرن.	سه حکرن، به ریخوهدان.
نگاشته (Nêgaştê): نقیسی -	نگریستان (Nêgerîsten): بنیپره:
وینه کری، نه خشکری.	(نگریدن).
نگاه (Nêgah): سه حکرن. بخوه یا	نگزده (Nêgejde): گوزک.
دروست: (نگاه کردن، دبتسه	نگرن (Nêgûn): نوخین، دهرنشیف،
سه حکرن).	سه رابن - چه میای.
نگاهبان (Nêgahban): زیره فان،	نگون بخت (Nêgûn bext):
پاسه وان - چاقه دیر -	به بخت ب رهش، بئ ثقبال.
پارتیزهر (که سی کو تشته کی لدهف	نگونسار (Nêgûnsar):
خوه هلگرت و بپارتیزت).	سه رنوخین، دهرنشیف، سه رابن -
نگاهداشتن (Nêgahdaştên):	ههروه سا ناقتی جوړه کی گولی یه
پاراستن، لجه م خوه هلگرتن -	ژی کو پیچه کی یا سه رنوخینه، لی
راوه ستاندن.	نهو پهیقا بنیات فره نسی یا
نگر (Nêger): به ریخوهد بدی،	«سیکلمه» بو قی گولی پتر
بنیپری، سه حکری.	لکاره.
نگران (Nêgeran): بینهر -	نگه (Nêgeh): بنیپره: (نگاه).
چاقه ری - هزرکه ر.	نگهبان (Nêgehban): بنیپره:
نگرانی (Nêgeranî): چاقه ریاتی	(نگاهبان).
- دلنه خوهدش، نیگه ران، دل ب	نگین (Nêgîn): موهرک یان به ره کی
ترس (که سی کو دلی وی تروفریو	پر بها کو دادننه سهر گوستیرکا

نمایشگاه (Nemayêşgah):	یان هەر تشته کێ دی. ههروهسا
پیشانگهه.	(نگینه) ژێ لکاره.
نمایشنامه (Nemayêşnamê):	نلک (Nêlk): حولیکا چیاپی،
شانۆنامه.	حولیترش.
نماینده (Nemayendê): نوینه ر -	نلم (Nelm): باش، قهنج - خوهش -
نیشاندهر - نیشان (علامه).	جوان.
نماییدن (Nemayîden):	نم (Nem): نم، شه - چیک.
نیشاندان.	نما (Nêma): رویی ژ دهرفهیی
نمج (Nemc): نم، شه.	تشتی.
نمد (Nemed): تهحتی.	نمار (Nemar): ئیشاره
نمدار (Nemdar): نمای، شهدار.	(ئیشاره کرن).
نمشک (Nemeşk): سهرتیک -	نماز (Nemaz): پهراستن - خوه
قهیماغ - نیشک.	چه ماندن ژ بویی کوبه نیاتی و
نمک (Nemek): خوی.	بجه ئینانا فهرمانا لسه ر خوه دیار
نمکدان (Nemekdan): خویدان -	بکته - نفیژ، نمیژ.
درکه به ژ دهفتی یاری.	نمازگزار (Nemazguzar):
نمکزار (Nemekzar): ئهردی پر	نفیژکهر.
خوی.	نماک (Nemak): خوی - جوانی و
نمک سود (Nemek sūd): گوشت	دهلالی - تشتی ب رهواج.
یان هەر تشته کێ دی بی خوی	نمایان (Nemayan): ئهشکهر،
کری.	خوهیا.
نمک شناس (Nemek şênas):	نمایاندن (Nemayanden):
ب نان و خوی، ب وهفا، وهفادار.	ئهشکه راکرن، خوهیا کرن،
نمک ناشناس (Nemek	دهرههیکرن.
naşênas): بی نان و خوی، بی	نمایش (Nemayêş): ئهشکه را،
وهفا، نان ههرام.	خوهیا - شانۆ، تیاتر.

ننگ (Neng): شهرم، هه‌یا - کریتاهی - رسوایی.	نمکین (Nemekîn): ب خوی - ب تام - ده‌لال.
ننگین (Nengîn): شهرمزار - بی ناث - کریت - رسوا.	نمناک (Nemnâk): نمیای، شهدار.
ننو (Nenû): جۆلانک. ننه (Nene): دایک.	نمودار (Nemûdar): خوهدیا، ئه‌شکه‌را، به‌رچاڤ - وه‌کی، مینا -
نو (Nuw): نوی، تازه. نوا (Neva): ئاواز - ناڤی ئیک ژ	نیشان (علامه) - هیتلا پیشانا بلندبوون و نزمبوونا چهنداتیبا
ئاواژین موزیکا ئیرانی یه - پیدڤیاتییین ژیارئ (چ خوارن بت یان ژى جل و به‌رگ و...هتد) بن - گره‌و.	ده‌رامه‌تی کولسه‌ر کاغه‌زه‌کا تایبه‌ت وه‌کی جه‌دوه‌لا شه‌ترنجی ده‌یتته رسم کرن.
نواخانه (Nevaxanê): زیندان، گرتیگه‌ه، هه‌بس.	نمودن (Nemûden): نیشان دان، پیشکیشکر - خوهدیابوون، ئه‌شکه‌را بوون - کرن.
نواختن (Nevaxten): نه‌وازش کرن، ده‌ستى ره‌حمى ب سه‌رى دا ئینانه‌خوار - ساز ژهنین - تشته‌ک ب ئه‌ردى دادان یان ل ئه‌ردى خستن.	نموک (Nemûk): نمیای، شهدار - نیشان، ئارمانج.
نواده (Nevade): نه‌ڤى. نوار (Nevâr): شریټ.	نمونه (Nemûne): وه‌کی، نمونه - برامبه‌ر ڤى گوتنا کوردی یه: «ژ گای گوھ نیشا دان» - نه‌قام، ب کیماسی - ژ کارکه‌فتی، پویچ بووی - کریت.
نوازش (Nevazêş): نه‌وازش، ده‌ستى ره‌حمى ب سه‌رى که‌سه‌کى دا ئینانه‌خوار، دلهى دلى که‌سه‌کى دان.	نمید (Numîd): بی هیڤی. نمیدن (Nemîden): میان، شهدار بوون - پویته‌دان ب که‌سه‌کى یان تشته‌کى.
نوازیدن (Nevazîden): بنیڤه:	ننر (Nunur): مه‌للاق.

رابعون.	(نواختن).
نوجوان (Nuwcevan): سنپله.	نواسه (Nevase): نه قسى - نه قى.
نود (Neved): هژمارا نوت (۹۰).	نواگر (Nevager): سازژهن -
نورد (Neverd): تيرۆك - شه پ و	سترانيپښ.
جەنگ - جوان و دهلال.	نواله (Nevalê): گرکيتن هه قيرى -
نوردیدن (Neverdîden): زقپين -	ئەو باهرا خوارنى کو بۆ که سه کى
تاکرن، قه چه ماندن - پيشان، قوناغ	نه ناماده داننه ره خه کى.
قه پرين.	نوانخانه (Nevanxanê): جهى
نورنجبه (Nuwrence): حه ودا	بخودانکرنا هه ژار و ده ستيورتان.
ئاقي، مه له قانگه ه.	نوانیدن (Nevanîden): هه ژاندن،
نوروز (Nuwrûz): نيرۆژ، نه وروژ،	لقاندن - گرین و زيمارکرن.
جه ژنا نه وروژى.	نوباوه (Nuwbavê): نوى هاتى،
نورهان (Norhan): خه لات (خه لاتى)	نوى دياربووى - فيقيى نوى
کو سه فره چى بۆ که سه کى دئيت	گه هشتى - زاروک.
لده مى ژ سه فره کى قه دگه رييت).	نوبهاران (Nuwbeharan): بهار،
مزگينى (خه لاتى کو به رامبه رى	وه رزى بهارى.
مزگين گه هاندنى دده نه	نوبهارى (Nuwbeharî): ناقي
مزگينده رى).	ئيك ژ ئاوازين كه قنين ئيرانى يه
نوز (Nûz): هپژ، هپشتا، هه تا نهۆ.	- ناقي ئيك ژ هه ر سيه ئاوازين
نوزاد (Nuwzad): نويزاده، زاروكى	باربه دى يه.
كو ژ نوى ژ داىك بووى.	نوبا (Nuwpa): زاروكى كوژ نوى
نوزده (Nûzdeh): هژمارا	ب پيا كه فتبيت.
نوزده (۱۹).	نوپان (Nûpan): سه لك، سه لكا كو
نوس (Nûs): كه سه كوسور،	ژ چه قين دارا بىي هاتبته چيكرن.
كه سه كونالا (قوس قزح). هه ووه سا	نوج (Nûc): دارا كاژى.
(نوسه و نوشه) ژى لكارن.	نوجبه (Nuwcebe): لهى، ئاف

نوشاندن (Nûşanden): پى دانه قه خوارن.	نوساز (Nuwsaz): نوى ئاڭاكرى، نوى چىكرى.
نوشاننده (Nûşanendê): كه سى كو ئاڭى يان مه پى ب كه سه كى دى بده ته قه خوارن.	نوسنگى (Nuwsengî): ده وره كه پشتى «عصر حجرى» كو مروڤى ئالاڭىن ژ بهرى چىكرى بكار دئىنان كو نافداره ب (عصر حجرى الجديده) نه و ژى دبسته پشكا ئىكى ژ خولا دووى يا چه رخى چوارى يى نهدناسىي (Néolithique).
نوشتن (Nê- evêşten): نقيسين. نوشتن (Neveşten): پىچان - قوناغ قه برىن، رى قه برىن. نوشته (Nê- evêştê): نقشى - نقىسى.	نوش (Nûş): شربى - هنگڤىن - هه تشته كى خواهش و شربى بو خوارنى و قه خوارنى - فه رمانه ب قه خوارنى، ئانكو: قه خوه - ده مى وهك په يشه كا لىكدای دگهل هندكه په يښىن دى ده پت، ئانكوپن ژىك جىاواز ددهت، وهكى: (باده نوش = مهى قه خور، نوشانوش = دهنگى مهى قه خورا كو دبىژنه هه قډو «چرىو»).
نوش خند (Nûşxend): گرنژىن. نوشدارو (Nûşdarû): دهرمانى نه خوه شيا - دهرمانى كو كار تىكرنا ژهه رى نه هپلىت.	نوشابه (Nûşabê): ئاڭا خواهش بو قه خوارنى - عه ردهق، مهى - كوڤ، پىپسى.
نوشكفته (Nuwsêkuftê): ژ نوى بشكفتى، گولا ژ نوى قه بووى. نوش لب (Nûş leb): لىڤ شربى. نوش لبىنا (Nûş lebîna): ناڭى ئاوازه كا كه قنا موزىكى يه.	نوشاد (Nuwsad): زاڭا (گه نجى كو ژ نوى دبسته زاڭا). هه روه سا (نوشاه) ژى لكاره.
نوشنجه (Nûşence): خواهش بو قه خوارنى.	
نوشنده (Nûşendê): قه خور (كه سى) كو ئاڭ يان مه پى قه دخوت).	
نوشه (Nuwsêh): شاهى نوى -	

ب کاره کی کربت - خولام، خزمه تکار.	شاهی گهنج - گهنجی ژ نوی دبیته زاڤا.
نوكدخدا (Nuwkedxuda): زاڤا - كهسي كو ژ نوی دبیته خودان مال و مه زهل.	نوشه (Nûşe): هه ردهم، ههروهه ر - خوهدشبه خت، كامه ران - خوهدش بو ڤه خوارنی.
نوكر (Nuwker): خولام، خزمه تکار.	نوشیدن (Nûşîden): ڤه خوارن. نوشین (Nûşîn): هه ر تشته کی شرین - هه ر تشته کی خوهدش بو ڤه خوارنی.
نوكر باب (Nokerbab): كهسي كو ژ ته خا خولام و خزمه تکارا بت.	نوشین باده (Nûşîn badê): مه یا خوهدش - ئیک ژ ئاواژین كه ڤنین موزیکا ئیرانی یه - ناڤی ئیک ژ هه ر سیه ئاواژین (بارید) ی یه.
نوکیسه (Nuwkîse): كهسي كو ژ نوی زهنگین بووی.	نوغان (Nuwxan): هیكا کرمی نارموبشی.
نول (Nûl): دۆرماندۆری دهڤی - نکل، دم.	نوف (Nûf): دهنگ و دۆر، هوسه - دهنگه دانا دهنگی ل چیا ی - دهنگی رهوینا سه ی.
نومید (Nuwmîd): بی هیڤی، بی ئومید.	نوفیدن (Nûfîden): گازیکرن - ڤیری راهیلان - نرپین - هژیان، لڤین.
نون (Nûn): نوکه، نهو - چالا ئه رزنکی.	نوک (Nuk): نکل، دم - سه رکی تیرژی تشتین وه کی شویرنی یان ڤه له می یان خه نهجهری.
نوند (Nevend): توند و سرت - ژیر، بی کو زوی ڤیری وی زانستی یان کاری بییت بی کو نیشا ددهن - هه سپ یان هیستری کو توند بچیت، به زهک - پیلک یان سویاری کو بله ز بچیت.	نوکار (Nuwkar): نوکار، كهسي کو بی سه رپور بت و ژ نوی دهست
نوه (Neve- Nevê): نهڤی.	
نوید (Nuvîd): مزگینی، موژده.	
نویدن (Nevîden): نالین، گرین،	

چه قه کی داری یه کو نیچیرقان دکه ته هه لامهت دا کو نیچیرا خوه پی بهاژۆت بۆ لایی ته لهی.	زیمار کرن - له رزین، هژیان، د جهدا لقین.
نهالی (Nêhalî): جهی نقستنی، دۆشهک، نالیک.	نویسا (Nevîsa): نقیسه ر.
نهان (Nêhan): قه شار تی، نه پهن.	نویسنده (Nevîsendê): نقیسه ر.
نهفتن (Nêhuften): قه شارتن، داپۆشین.	نوین (Nevîn- Nuvîn): نوی، تازه.
نهمار (Nehmar): بی هژمار، گه لهک، فراوان - بی سینور، بی دویماهی - سهیر، عنتیکه - دژوار، ب زه حمهت.	نوییدن (Nûyîden): گرین و زیمار کرن.
نهبان (Nêhban): قه پاخ، دهرقه دامک.	نه (Ne): نه، نۆ، نه خیر.
نهبنیدن (Nêhunbîden): قه شارتن، داپۆشین.	نه (Nuh): هژمارا نه (۹).
نهنج (Nêhenc): جهال.	نه (Nêh): شار، باژیر، جهی ئاڤا - فرمانه ب دانانی، ئانکو: بدانه.
نهنگ (Neheng): نه ههنگ (گیانه وه رهکی مه زنی ده ربایی یه).	نهاد (Nêhad): سروشت، طبعهت، دهروون.
نه ——— (Nuhûr): چاڤ - به ریخوه دان، نیترین.	نهادن (Nêhaden): دانان، دانانا تشته کی ل جهه کی.
نهیب (Nehîb): ترس.	نهاده (Nêhadê): دانای.
نهیدن (Nehîden): دانان - هزر کرن و خه م خوارن.	نهار (Nêhar): کیمرن، کیمرنا کیشا له شی، له غه ری.
نی (Nî): نه، نۆ، نه خیر - نینه.	نهاز (Nuhaz): سه رکیشا په زی.
نی (Ney): قه رام، له قه ن - بلوول،	نهاز (Nêhaz): ترس.
	نهازیدن (Nêhazîden): ترسیان.
	نهازیده (Nêhazîdê): ترسیای.
	نهال (Nêhal): شتلا داری، دارا کو ژ نوی هاتیبته چاندن.
	نهاله (Nêhale): بنیره: (نهال) -

- نیزه (Neyze): داره کئی موکوم و دریش کو ئاسنه کی سهرتیش ب سهریقه کهن - روم.
- نیساری (Nîsarî): لهشکهری، کهسێ کو ب گیتولی خوه بیسته سهر باز.
- نیسان (Neysan): وهکی نه بی (بنیتره: نی Ney).
- نیست (Nîst): پویج بوون، نه مان.
- نیستو (Nîstû): نشته ر.
- نیش (Nîş): سهری ههر تشتی کو نکل تیتر بت، وهکی: (سهری شوپرتی، سهری خه نجه ری، سهری نشته ری) - زیلک (زیلکا گیانه وه رین ژه هردار کو ژه هرا خوه ب ریکا وی زیلکی دگه هینه له شی مروقی) - کیلب (ههر چوار ددانین سهر تیترین مروقی کو دو ل سلالن و دو ژی لخوا ری نه).
- نیستر (Nîşter): نشته ر.
- نیشخند (Nîşxend): که نیی نه ژ دل و ژقه هرقه.
- نیشه (Neyşe): بلوول (ئالاقه کئی موزیکی یه).
- نیفه (Nîfe): مالدوخین، نه و جه ژ شه لوالی کو دۆخینی دکه نه تیپرا -
- نیبک ژ ئالاقین موزیکی یه.
- نیا (Niya): باپیر و بابکالک.
- نیاز (Niyaz): پیدقیاتی - هه ژیکرن و داخوازی، عه شق و ئاره زوو.
- نیازمند (Niyazmend): پیدقی، موحتاج.
- نیام (Niyam): کاقلان.
- نیایش (Niyayêş): دوعا کرن.
- نیرم (Neyrem): دلیر، په هله وان - ناقتی بابی سامی و باپیری روسته می په هله وانه.
- نیرنگ (Neyreng): فیل، حيله، بسه ردابرن - سحر، جادوو.
- نیرنگ (Nêyreng): دوعا، د ئولی زه رده شتی دا دبیشه هنده ک ری و ره سمین تایبته و دوعا یین تایبته ب وان ری و ره سمانقه.
- نیرو (Nîrû): زاخ، هیز.
- نیرومند (Nîrûmend): ب زاخ، ب هیز.
- نیز (Nîz): ژی، ههم، وهکی: (رزگار ژی هات، ههم رزگار هات و ههم سهر به ست) - هه روه سا، دیسا، دیساقه.
- نیزک (Neyzek): نه یز دک.

- که څلې گېانه وهرې مرار - مرار. نیم خورده (Nîm xurdê): بهرمايیک.
- نیک (Nîk): باش، قهنج - خوهش - دهلال، جوان - قهنجیکار، مړوڅی کو کارین باش بکته کو کوما وان دبیتزنی «نیکان».
- نیک اختر (Nîk extêr): بهختیار، خوهشبهخت، خوهش شانس.
- نیکخو (Nîkxû): طبعهت خوهش. نیکو (Nîkû): باش، قهنج - دهلال، جوان - قهنجیکار - طبعهت خوهش - روی دهلال.
- نیلک (Nîlek): رهش و شین بوونا پووستی لهشی - بسهر رهنګی نیلی څه - قورینجک.
- نیلګون (Nîlgûn): ب رهنګی نیلی. نیله (Nîle): نیلی، رهنګی نیلی.
- نیم (Nîm): نیث. نیم بسمل (Nîm bêsmêl): نیث کوشتی، گېانه وهرې کو ستوی وی نیث تمام هاتبیته برین و لدهمی گیان دانن بت.
- نیم تخت (Nîm text): بنپړه: (نیمکت).
- نیمچه (Nîmçê): جلکی کورت - شیر یان تڼه نګا کورت - ههر تشته کی کورت و ب کیماسی.
- نیم خورده (Nîm xurdê): نیم گرم. نیم رخ (Nîm rux): نیث روی (وینې کوژ نالیه کی رویی مړوڅی دهیتته گرتن).
- نیمرو (Nîmrû): بنپړه: (نیم رخ) - رهخه کی روی - هپکروین.
- نیمروز (Nîmrûz): نیثا روژې، نیفرۆ، دهمی نیفرۆ - ناڅی کهڅنی باژتیری «سیستان» - ناڅی ناوازه کا کهڅنا موزیکا ئیرانی یه - ئیک ژ ههر سیه ناوازین «بارید» ی یه.
- نیم کاره (Nîmkarê): نیثهرو، کارې کو نه هاتبیته بدویماییک ئینان.
- نیم کاسه (Nîm kasê): ترارکی بچویک.
- نیمکت (Nîmket): کورسیکه کا په حنه کو جهی دو یان سی کهسا لسه بکته. ههروهسا (نیم تخت و نیم دست) ژی لکارن.
- نیم کره (Nîm kurê): نیثه کا گوبا زهمن کو ب هیلا ئستیوایی دبیته دوکهرین؛ نیثکه ری باکور و نیثکه ری باشوور.
- نیم گرم (Nîm grm): تیهن شیر.

نیمور (Nîmûr): ئالافى گوهنپلى يى زهلامى، كير.	نيوشا (Niyûşa): گوهدار. ههروهسا (نيوشنده و شنونده) ژى لكارن.
نيمه (Nîmê): نيقه، نيشا هه تشتهكى.	نيوشه (Niyûşe): گوھ ل ئاخفتنين خهلكى گرتن، ب دزيكىشه
نيو (Nîv): گهنج، جحيل - دلير، ئازا، پههلهوان.	گوهداريا دانوستاندنين خهلكى كرن - هيدى گرین و كزكيت گرى.
نيواره (Neyvare): تيرۆك.	نيوشیدن (Niyûşîden): گوھ لى بوون، گوهدان.
نيوش (Niyûş): فهرمانه ب گوهدارىي، ئانكو: گوھى خوه بدى - لدهمى دگهل هندهك پهيقيين دى وهك پهيقهكا ليكدای دهيت، ئانكو گوهدار ددت، وهكى: سخن نيوش = كهسى كو گوھ ل ئاخفتنا دبيت.	نيوشیده (Niyûşîdê): گوھ لى بووى.
	نيوه (Nîve): نالين، گرین، زيمار - قيژى و ليخوپينا ژقهه.
	نپين (Neyîn): ههه تشستى كوژ نه بى يان لهقهنى هاتبيته چيكرن.

و(Vav): تپا سیهی یه ژئه لفایبیا

زمانی فارسی - تپا

پیکه گریدانی یه - هه گهر که فته

ناقبه را دو په یشان دا، لدهمی

بلیشکرنی نه ف تپه دی مینته ب

دوماهیا په یقا دهستیکی ف،

وهکی: (راه و چاه: Raho

çah، خور و خواب: Xoro

xab) - د هندهک په یشان دا ئیک

(و) دهیته نفیسین، لی ب (وو)

دهیته بلیشکرن، وهکی په یشین:

(کاوس: Kavus، داود: Da-

vud)، دبیزنه فی رنگی «واو

اشباع» - د هندهک په یشان دا

دهیته نفیسین، لی ناهیته

بلیشکرن، وهکی: (خواب: Xab،

خواهر: Xaher)، دبیزنه فی

رنگی «واو معدوله» - د هندهک

په یشان دا دهنگی ضه ما عه رهبی

ددهت، وهکی (دو، تو) - د هندهک

په یشان دا ژی دهیته نفیسین و

دهیته بلیشکرن ژی، وهکی (خوب،

نیکو، دور)، دبیزنه فی رنگی

«واو معروف».

وا(Va): پیشگره و ئانکویین

(قه کری - دوباره) ددهت -

ههروه سا بۆ هندهک خوارنین رۆهن

دهیته گوتن، وهکی: (شوربا،

شوروا).

وابسته(Vabestê): گریدای -

نیزیکاتی یان خزماینی.

واپس(Vapes): لدویف، لپه ی،

لپشت.

وات(Vat): ئاخفتن، سوحیه ت - هه ر

تشتی کوژ که قلی گیانه و هرا

هاتبیته چیکرن.

واتگر(Vatger): ئاخفتنکه ر -

شاعر - که سی کو کارئ وی دربارا

<p>جل و بهرگ یان وان تشتایه کو ژ کهقلین گیانهوهره دهیته چیکرن. واج (Vac): گوتار، ئاخفتن، سوحبهت - دوعایا کو زهردهشتی لسهر سوفرا زادی دخوبتن.</p> <p>واجار (Vacar): بازار، سوپک.</p> <p>واچیدن (Vaçîden): ژیکرن، چنین، دوباره چنین، چنینه شه - ژ ئوردی راکرن، وهکی راکرنا چنیکین نانی کو مریشک ژ ئوردی رادکته - خرغه کرن، کو مکرن.</p> <p>واخ (Vax): په یقا سهرسورمانی یان ئافه رین گوتنی به (وهی، وهی، وهی) - ب راستی، ب دروستاهی.</p> <p>واخواست (Vaxast): خوهره نه رازیکرن - عیب ل تشته کی شه دیتن - پرسیارکرن ل پیناف ئاگه هداربوون لسهر کیماسی یان گونه ها که سه کی.</p> <p>واخواهی (Vaxahî): بنییره: (بازخواست).</p> <p>واخوردن (Vaxorden): جحنین (بو) نمونه که سه کی یی ل هیثیی کو ئاخفتنه کی گوه لی ببت یان تشته کی بیسنت و بهروفاژی وی خه یالی بو روی بدهت، ل فی ده می</p>	<p>ئهو کس ژ سهرسورمانی دی جحت) - بی بها بوون، بازاری تشته کی نه مان.</p> <p>واخیدن (Vaxîden): ژ ههف جودا کرن.</p> <p>وادادن (Vadaden): زقاراندن - رهاکرن - جودابوونا گيچي ژ دیواری.</p> <p>وادیان (Vadyan): رزیانک.</p> <p>وادیع (Vadîc): سیخمیت میوا - ههر جهی کو تری پیته بهیته هه لایستن.</p> <p>وار (Var): پاشگرهکه و فان ئانکوبا ددت: «وهکی، مینا»، بو نمونه: (دایرهوار: وهکی بازنه ی) و «خودان، خاوهن»، بو نمونه: (سوگوار: خودانی تازی، به لادیتی، خه مهه لگر)، و «لایق، هیژا»، بو نمونه: (شاهوار: تشتی باش و پر بها کو هیژا و لایقی شاهی بت) - جار، دۆر، نوره، نویهت، گهر، که ردت.</p> <p>وارسته (Varestê): ئازاد، ره ها.</p> <p>وارغ (Varex): ئهو جه ژ جووی کو ب بهرا و ئاخ ری لهر چونا ئافی هاتبته گرتن دا ئاف د مشارهکا</p>
--	---

<p>واژون (Vajûn): بنیږه: (واژگون). واژه (Vaje-ê): پهیښ، ووشه، واژه. واستدن (Vasêteden): دیسان ستاندن، گرته‌غه. واستریوش (Vastiryoş): جوتیار. واسرنگیدن (Vaserengîden): هیرش برن - ناخفتن رښه و دژوار گوتن (تیک لسه سهری یی دی بکته هوار و قیپری) - نینکارکرن. واشامه (Vaşame): که‌فینک، ده‌رسوک. واشدن (Vaşuden): شه‌بوون - جودابوون - شی بوون، حله بوون (حله‌بوونا پرسپاره‌کی). واشنگ (Vaşeng): داهولقوتی کو ل هه‌یشا رهمه‌زانی و ل ده‌می پاشیشی مروقی هشیار دکه - زیره‌شان، به‌پرسی ده‌سته‌کا زیره‌شانا. وافور (Vafûr): ئالافه‌که کو تریاکچی بکار دئین لده‌می کیشانا تریاکتی. واکردن (Vakerden): شه‌کرن - شیکرن، حله‌کرن.</p>	<p>دی یان جووه‌کا دی را بچت - کنف، وهریس - به‌پک - بایی کو ب ده‌نگ ژگه‌وریی ده‌رکه‌قت. وارن (Varen): نه‌نیشک. وارو (Varû): سه‌راین، ده‌رنشیف، نوخین - قولپانک. واروزدن (Varûzeden): قولپانک قه‌دان. واروک (Varûk): بالیل، به‌هلیک. وارون (Varûn): سه‌راین، ده‌رنشیف، نوخین - بی ئیفلح، پی ب ره‌شک، به‌ش، کوپ. واره (Vare-ê): بنیږه: (وار) - هنده‌ک جارا ژ بوی کو صفه‌ت به‌یته گوهارتن بونا‌قی، دی (واره) ل دویمایا وی صفه‌تی نیته زیده‌کرن، وه‌کی: (گوشواره: گوهارک، گاهواره: لاندک). واره‌اندن (Varehanden): نازادکرن، خلاس کرن، قورتالکرن، رزگارکرن. واره‌یدن (Varehîden): نازادبوون، خلاس بوون، قورتالبوون، رزگاربوون. واژگون (Vajgûn): سه‌راین، سه‌رنوخین، ده‌رنشیف، قولپی.</p>
--	--

واکشیدن (Vakêşîden):	والان (Valan): دهسته که که ژ گیانه وهرین دهریایی یین ب مه مک - رزیانک.
کیشانه دهر.	
واکوفتن (Vakûften): دو تشت	والانه (Valane): برین (جرح).
لینکدان.	
واگذاردن (Vaguzarden):	واله (Vale): سه راب، له یلان - جوړه کی په روکی نارموشی یه - گرین - ئیصرار کرن، رژی - ب ئانکویین خوه یین عهره بی ژی د زمانی فارسی دا لکاره کو نهغه نه: (عاشق، دل دؤرای، که سئ کو د دهردی عه شقی دا سه رگیژ و حه یران ماییت - خه مگین).
تشته ک ئیخستنه د خزمه تا که سه کی دا، ته سلیم کرن - ره ها کرن، ژیتفه بوون، به لا خوه ژیتفه کرن.	
واگرایی (Vagerayî): دوبری، ژ	والیدن (Valîden): شین بوون، مه زن بوون، وهرار کرن، نه موو کرن.
هه ف دوبرکه تن.	
واگردان (Vagerdan): دوباره	وام (Vam): دهین، قهر.
زفراندنه فقه - سه روبن کرن - سه روزنوی حساب کرن.	واماندن (Vamanden): فقه مان، پاشده مان - وهستیان و ژ پیا که تن.
واگویه (Vagûyê): دوباره گوته فقه.	وامخواه (Vamxwah): که سئ کو داخوازی ژ که سه کی بکه ت کو دهستگرتنی ب دهین دگهل بکه ت - که سئ کو داخوازا دهینی خوه ژ دهینداری بکه ت.
واگیر (Vagîr): فقه گر (ئیشا کو ژ ئیکی بچیته ئیکی دیترا).	وامدار (Vamdar): دهیندار، قهردار.
وال (Val): نه هنگ - جوړه کی په روکی نارموشی یه.	وامی (Vamî): دهیندار، قهردار - سست و بی هیژ، وهستیای.
والا (Vala): بلند، بالا - پایه بهرز، پایه بلند.	
والا تر (Valater): بلندتر، بالاتر.	
والاد (Valad): بان - گونبه د، قوبه - دیوار - قالب، که لواش.	
والادگر (Valadger): به ننا، دیواردانه، ئا قاهی چیکهر.	

وان (Van): ئىك ژ پاشگرتين
 خاوهندارى و پارتيژفانيي يه و
 واتاييتن (وهك، مينا - پارتيژر،
 پارتيژفان - خودانكه ر) ددت.
 وای (Vay): دهنگي ئاخ و ئوف و
 وهی و وایين كوژ مروقتين خهمدار
 يان نه خوهش دهيت.
 وجب (Veceb): بهوست.
 وجين (Vêcîn): ئادهكرن.
 وچر (Veçer): فهتوا.
 وچرگر (Veçerger): مفتي (كهسي
 كو فهتوايي ددهت).
 وخ (Vex): په يثا سه رسوورماني و
 ئافه رين گوتني يه لدهمي مروث
 تشته كي جوان دينت و خوهشيي ژ
 وي جوانيي ديهت. ئەف په يثه
 پترتر دهل دهيتيه بكارئينان (وخ
 وخ) و د كوردی دا بهرامبهري:
 (وهی وهی، ئەحـو، تهه تهه
 و.....هتد) يه.
 وخشور (Vexşûr): پيغه مبهري (بهس
 بۆ زه ردهشت پيغه مبهري لكاره).
 ور (Ver): پاشگره كه و ئانكويين
 (خودان - بجي هينه ر) ددهت -
 كنار، ئال، رهخ - په يثا
 مهرج (شرط) ي يه كو كورتكريا (و
 بويكي.
 اگر : و هه كه ره - جيپاندين يان
 نه زمونهك بوو كو ل ئيرانا كهفن
 دهاته نه نجامدان بۆ دياركرنا
 گونه هكاري ژ بي گونه هي و ب
 ريكتين خوراندنا ئاڤا تيكله كرى
 ب كبريتي و دناڤ ئاگري را
 بوراندنا وان كه سا.
 ور (Vêr): پريپيژي.
 وراج (Vêrrac): پريپيژ.
 وراز (Vuraz): به رازي نير.
 وراغ (Verax): ئاگر - روئاهي و
 گوريا ئاگري.
 وريوشه (Verpûşe): عه با -
 دهرسوك، كهئينك.
 ورج (Verc): بها، قهر، ريز.
 ورجاوند (Vercavend): پايه بهرز،
 ريزدار.
 ورجمند (Vercmend): ريزدار،
 هيتزا، بهاگران.
 ورخج (Verexc): پيس، قريپيژي،
 قيقارگرتي - پيس، چه پهل،
 پويچه مروث، مروثي چوننه،
 مروثي بيخيتر.
 وردان (Vêrdan): به هليلك، باليل.
 وردك (Verdek): كوزوت و جهيتزا

وان (Van): ئىك ژ پاشگرتين
 خاوهندارى و پارتيژفانيي يه و
 واتاييتن (وهك، مينا - پارتيژر،
 پارتيژفان - خودانكه ر) ددت.
 وای (Vay): دهنگي ئاخ و ئوف و
 وهی و وایين كوژ مروقتين خهمدار
 يان نه خوهش دهيت.
 وجب (Veceb): بهوست.
 وجين (Vêcîn): ئادهكرن.
 وچر (Veçer): فهتوا.
 وچرگر (Veçerger): مفتي (كهسي
 كو فهتوايي ددهت).
 وخ (Vex): په يثا سه رسوورماني و
 ئافه رين گوتني يه لدهمي مروث
 تشته كي جوان دينت و خوهشيي ژ
 وي جوانيي ديهت. ئەف په يثه
 پترتر دهل دهيتيه بكارئينان (وخ
 وخ) و د كوردی دا بهرامبهري:
 (وهی وهی، ئەحـو، تهه تهه
 و.....هتد) يه.
 وخشور (Vexşûr): پيغه مبهري (بهس
 بۆ زه ردهشت پيغه مبهري لكاره).
 ور (Ver): پاشگره كه و ئانكويين
 (خودان - بجي هينه ر) ددهت -
 كنار، ئال، رهخ - په يثا
 مهرج (شرط) ي يه كو كورتكريا (و

وردنه (Verdene): تیرۆک.	ورس (Verês): وه ریس - کنف.
ورز (Verz): کارى بهردهوام، کارى لدویقیک - کارى چاندنئ.	ورساز (Versaz): گهنجی دهلال و که شخه.
ورزا (Verza): کیلانا ئهردی ب گایی جۆتی.	ورستاد (Verestad): حه قدهستی رۆژانه - مۆچی هه یقانه، دهرماله.
ورزش (Verzêş): وه رزش.	ورسیج (Versîc): دهرازینک.
وه رزشکار (Verzêşkar): کهسی کو وه رزشی دکهت، وه رزشقان.	ورشتاد (Vereştad): بنییره: (ورستاد).
ورزکار (Verzkar): جۆتیار.	ورشکست (Verşêkest): دۆرای، خوساره تیبوی.
ورزگاو (Verzgav): گایی جۆتی (گایی نیر کو بۆ جۆتی مفا ژئ دهیته وهرگرتن).	ورشکستن (Verşêkesten): دۆراندن، خوساره تیبوون، زیان
ورزگر (Verzger): جۆتیار.	ثیکهفتن، پاشدهمان د کارى بازرگانی دا.
ورزگن (Verzgen): گۆزک، گۆزکی پری ئاف.	وریغ (Verx): سکر (سکرى بچوبک کو ژ دار و بهر و ئاخ و گیای لسه رتیا ئافى بهیته دانان) - رۆناکی، رۆناهیاتی.
ورزنده (Verzendê): وه رزشکه، وه رزشقان.	ورغلانیدن (Verxelanîden): پالدان (تهحریک کرن).
ورزیدن (Verzîden): وه رزش کرن - کارکرن، لدویقیک کارکرن - سهعی کرن، خوه واستاندن.	ورکاک (Verkak): تهیری کله خا.
ورزیده (Verzîdê): وه رزش کری، ب هیژ - ب دهستقه ئینای.	ورگوش (Vergûş): گوهارک.
ورس (Vers): دارى کو دکه نه د دفنا حیشتري را.	ورم (Verm): هش و بیهر - ژ بهر (حفظ).
	ورمالیدن (Vermalîden): دههمه ن هلدان، دهلنگ هلدان،

هېچک هلدان - درکـهـیه ژ (رهځین)ی.	بی ئه دهب، ئه دهب سز. ههروهسا په یځین (گستاخ، بستاخ، استاخ، اوستاخ و بیستاخ) ژی لکارن. وسه (Vese): گوپال.
ورواره (Vervare): ژور، ژوریت هاځینی.	وش (Veş): پاشگره که و ئانکوا (وهک، وهکی) ددت، وهکی: (شپروش: وهکی شپری - پریوش: وهکی پریا) - قه لپیشکی په مبی - خوډش - باش، قهنج - دهلال، جوان - هه لپژارتی.
وروت (Vurût): قـهـهـرین، توپره بوون.	وشت (Veşt): باش، قهنج.
وروغ (Vurûx): بای کوب دهنګ ژگه وریځ دهرده که فت - تاریاتی، ره شاتی.	وشتن (Vešten): زځـپـرین (لدور تشته کی زځپرن) - ره قسین، سه ما کرن.
ورهمین (Verhemîn): نانـی کوژ نارئ گهنم و جه هی دناڅیکدا هاتنه چیکرن.	وشکردن (Veşkerden): چالاکی کرن، کارهک ب باشی بجه ئینان. وشکول (Veşkûl): زهلامی چست و چه له نګ.
وریب (Vurîb): خوهر، کهج.	وشکولیدن (Veşkûlîden): ب
وریز (Verîz): ستورک، جوړه کی ستورکی یه.	وشگون (Vêşgûn): قورینجک.
وز (Vêz): دهنګی پیښی و میښا.	وشم (Veşm): هلم.
وزغ (Vezex): بهق.	وشن (Veşen): باران - بهفر.
وزیدن (Vezîden): لقینا هه وای، هاتنا بای.	وشی (Veî): په رۆکی ئارموبشی بی رهنګین (دیبا و اطلس).
وژولیدن (Vêjûlîden): پهریشان بوون، چرمسین، تیکچوون.	وشینه (Veşîne): زری و کومزری.
وژه (Veje): بهوست.	
وستا (Vesta): ئاځیستا.	
وستاخ (Vustax): نه ترس، دلیر -	

وگست (Vexest): خو هیا، ناشکه را.	بچویکا - قاله، خالی - دهست قاله، مفلس.
وگستن (Vexesten): خو هیا کرن، ناشکه را کرن، دهره هیا کرن.	وننگ (Veneng): چهق یان شاکیټ دارمیټی.
وگوغ (Vexvex): دهنگی رهوینا سهی - دهنگی بهقی.	وه (Veh): وهه، پهح (په یقشا سه رسوورمانی یه لدهمی تشته کی جوان یان سهیر دهیته دیتن).
وگیش (Vexîş): زیده، گهلهک، فراوان، مشه - بیش، جهی کو مشه قه رام لی بت.	وه (Vêh): باش، قهنج.
وک (Vek): بهق.	وهنگ (Veheng): ههچک (دارکه کی دو چهقه کو چهقه ک ژ یی دیتر دریتزتره و نالیی دریتزتر ب وه رسی قه دهیته بهندکرن و بو گرتدانا باری دهیته بکارئینان. نوکه شوینا وی ههچکی، خهله کیټن ناسنی بکار دهین.) - فرا ئاقتی، فورچا ئاقتی.
ول (Vêl): رهها، نازاد، سه ریخوه.	وهیزک (Vehîzek): بنیټره: (بهیزک).
ولانه (Velane): برین (جرح).	وی (Vey-Vê): ئهه، وی، جیناقتی کت بو سییه م که سی نه ناماده، وهکی: (وی آمد: ئه و هات - وی گفت: وی گوټ).
ولرم (Vêlerm): تیهن شیر.	وی (Vey): چه نداتی - زیده کرنا تشته کی ب چند جارکی، وهکی: (ده وی: دهه بهرامبه ر، دهه جار هند) یان: (وی کرده است:
ولغونه (Vulxûne): سوراث.	
ولگرد (Vêlgerd): فهلیته، کولانی.	
ولنگار (Vêlengar): بی هه قسار، سه ربه ردای.	
ولو (Vêluw): رهها، نازاد، سه ریخوه - ژیک بژاله، په لاتنه.	
ولی (Velî): لی، لی به لی، به لی پا، بهس.	
ونج (Venc): چوپچک.	
وندیداد (Vendîdad): پشکه که ژ په رتوکا ئاقتی ستایی.	
ونگ (Veng): دهنگی گریی	

- یى زىده بووى. - په يقا مخا بنیى
 یه (وهى، وای، ئاخ و.....هتد).
ویار (Viyar): مه هبیران، ئه و حاله ته
 كوده مئ ژنكا ب حال، دلئ وئ
 دچیته هندك جورتن خوارنا و ژ
 هندكین دى رهش دبیت.
وید (Vid): كیم، پچهك، هندك -
 به رزه، هند، ون.
ویر (Vîr): هش و بیر - فه هم -
 زیمار، نالین - فریاد، قیری.
ویرا (Vîra): زیرهك، كه سئ كو هزر
 و بیرین وى باش كار دكهن.
ویراستن (Vîrasten): ریکخستن،
 ته رتيفكرن.
ویران (Vîran): ویران، خراب،
 كافل.
ویژه (Vîjê): تاییه ت.
ویل (Vîl): سه ركه فتن -
 ده ستپیشخه رى و تشتهك بده ستقه
 ئینان.
ویلان (Veylan): سه رگه ردان،
 حهیران - دهره دهر، ئاواره -
 پهریشان، تیکچوی.
ویلە (Vîle): دهنك و دۆر، قیری،
 دهنكئ بلند.

ه

ه (Ha): تیپا سیه و ئیکئی یه ژ

ئهلفابییا زمانئی فارسی و ب دو
رهنگایه: (ه) یا کول دهستیپک،
نیشهک و دویماییا په یقا دهیت و
بلیف ژی دبت، وهکی: (هر - شهر
- گاه)، و (ه) یا کو بلیف نهبت و
تنی ل دویماییا هندهک په یقا
دهیت، وهکی: (بنده، خنده،
زنده).

ها (Ha): په یقا به رسف دانئی یه (ها،

هو، ئا، ئو، بهلی، چی یه
و.....هتد) - نیشانا کۆمئی یه د
تشتین بئی گیان دا، وهکی:
(خانه ها، چوبها، سنگها).

هاج (Hac): سه رسوورمای، حهیران.

(هاج و واج) بههثره پتر لکاره.

هاچه (Haçe): دارهکی دوچهقه کو

وهک پالپشت دادننه بن چهقین
دارئی داکو نهچهمییت.

هادرئی (Hadûrî): خوازخوازۆک،

گه دا، گه دایی زک ئیش کو زوی ب
زوی ژ مروؤقی قه نه بییت و داخوازا
خوه بکه ته چیرۆک و ههر بیژیت و
بیژتهقه - مروؤقین بئی سه روچاڤ،
بیخیر.

هار (Har): رستکا مراری یان له عل

و یاقویت و تشتین ژقی رهنکی،
گهردهنی - ستۆ، موهرکییت ستۆی
- ههر تشتین کو ریکخستی و
تهرتیفکری هاتینه ریزکرن.

هاژ (Haj): بنیپه: (هاج).

هاژیدن (Hajîden): سه رسوورمای

بوون، حهیرین - وهستیان،
بیچاره بوون - گرین.

هاس (Has): کورتکریا په یقا

(هراس)، ئانکو: ترس، سههم -
ديسان، ههروهسا.

هاک (Hak): تۆڤ - هیکا

مریشکی.	ب که یف و خویشی دا).
هال (Hal): قه‌رار، ئارام، بی‌هه‌ن	هباک (Hebak): راستکا سه‌ری.
فره‌هی.	هبر (Heber): کیم و ئەداڤا برینی.
هالو (Halû): زوی باوهر، دل	هباک (Hebk-bek): که‌فا دهستی،
سافی، دلیاک.	نیڤا دهستی.
هاله (Hale): پوچه‌مروڤ،	هچ (Hec): راست راوهستیای، لسه‌ر
فتنه‌چی.	پی راوهستیای، هه‌ر تشته‌کی کو د
هامون (Hamûn): دهشت، ئه‌ردی	ئه‌ردی را هاتبته چکلاندن و راست
راست.	راوهستیای بت، وه‌کی: (ئالا و رم
هامی (Hamî): حه‌ه‌یران،	و.....هتد).
سه‌رگه‌ردان.	هجاور (Hecaver): کومه‌کا مروڤا،
هان (Han): په‌یڤا ته‌مبیکرن و	دهسته‌که‌کا مروڤا.
ئاگه‌هدارکرنی یه، د کوردی دا	هجده (Hêcde): هژمارا
به‌رامبه‌ری (نه‌ی) یه، هه‌روه‌کی	هه‌ژده (۱۸). هه‌روه‌سا (هیجده،
دبیرین: (نه‌ی) هه‌گه‌ر تو جاره‌کا	هشتده، هشدده، هژده) ژی لکارن.
دی هو بکه‌یه‌هه.....!)	هچه (Heçe): بنبیره: (هاچه).
هاون (Haven): هاون. هه‌روه‌سا	ه‌دنگ (Hedeng): هه‌سپیی سپی.
(کابیله) ژی لکاره.	هده (Hude): راست و دروست –
های (Hay): په‌یڤا گازی‌کرنی	حه‌ق – سوود و مفا.
یه (هو، ئوه‌وی و.....هتد) –	هر (Her): هه‌می، لسه‌ریک.
په‌یڤا مخابنیی یه (ئاخ،	هر (Hêr): ئاخفتنه‌که کولده‌می
ئوف.....هتد).	هاژوتنا که‌سه‌کی یان گیانه‌وه‌را
های های (Hay hay): ده‌نگی گری	ده‌یته‌گوتن.
و زیما‌ری یه.	هرا (Herra): ده‌نگ و هه‌را، ده‌نگ
های هو (Hay hûy): ده‌نگ و	و قیری‌پین ترسناک – ده‌نگی
دور، هو‌سه و قه‌ره‌بالغ (د جقاتین	گیانه‌وه‌ری درنده.

هراس (Heras): ترس، سه هم.	هرم (Hurm): گهرمها ئاگری، گوریا ئاگری.
هراسناک (Herasnak): ترسناک، ب سه هم.	هرماس (Hurmas): شهیتان، ئه هریمه ن.
هراسه (Herase): هه لامه ت.	هرمز (Hurmuz): ئاهورامه زدا - ناقی ستیرا موشته ری یه - ناقی روژا ئیککی یه ژ هه می هه یقیین سالا هه تاقی - ناقی روژا پینجشه می یه.
هراسیدن (Herasîden): ترسیان.	هرو (Herv): دلیر، نه ترس - که له.
هراسیده (Herasîdê): ترسیای، ترساندی.	هروانه (Hervane): نه خوه شخانه - جهی کو مروقیین شیت لی دهینه چاره سه رکرن و خودانکرن - ئه شکه نجه - جهی ئه شکه نجه دانی.
هراش (Heraş): دلپابوون، هلاقیین.	هروهل (Hervehel): تیشکللی کونجی یا پشتی کو دوهنی وان ژئ هاتبیته گرتن.
هرجایی (Hercayî): ئاواره - عه تارک - فهلیته، کولانی.	هره (Hurre): قوون، کونا قوونی - جوړه گیایه کی ژهراوی یه کو لناش زهقی بین گهنم و جهی شین دبت.
هرز (Herz): بیتهوده، بی مفا - بی شول، بی کار.	هرهر (Hêrhêr): حیل حیل (دهنگی که نیی بلند).
هرس (Hers): بانئ خانی - نیره یان کاریتین کو د بانئ خانی دا دهینه بکاریینان.	هرهری (Herherî): بی ئیمان، بی باوهر.
هرس (Heres): که زاخه.	هرهفت (Herheft): پیدقیاتییت
هرشه (Herşe): دارئالینک (ههر گیایه کی کو خوه لدور دارئ بئالینت).	
هرکاره (Herkare): مه نجه لا کوژ به ری هاتبیته چیکرن - بی کو مایئ خوه د هه می کاران بکه ت و شاره زایی د وان کاران دا هه بییت - پیلک، قاسد - جهه سیس.	
هرگز (Hergêz): هه رگیز، ئه به د، قه د - هه رده م.	

زندیکرنا هزاره‌مین ساللا بوون یان
مرنا کهسه‌کی دهینه کرن.
هزاک (Hezak): هه‌بله، نه‌زان -
که‌سێ کو زوی فیل لی بهینه کرن
و بهینه خاپاندن.
هزیر (Huzebr): زیره‌ک، چه‌له‌نگ -
دلیر، نازا.
هزد (Hezed): سه‌قاش.
هزوارش (Huzvarêş): شرۆقه و
ته‌فسیر - بلیشکرنا په‌یشه‌کێ نه ب
وی ره‌نگی کو هاتیه نفیسین، بو
نمونه؛ په‌هله‌ثیا ده‌می په‌یقا
(جلتا) یان (ملکا) یین ئارامی
دکه‌فته به‌رچاقیین وان، هه‌ر
ئیکسه‌ر دا هه‌قواتایا وان یا
په‌هله‌قی بلیث کهن و بیژن:
(پوست) و (شاه).
هزینه (Hezîne): هه‌زینه، خه‌رجی.
هژهار (Hejhar): ددانه‌کێ زی‌ده‌یه
کو د ده‌قی هه‌سپی دا ده‌رکه‌فت و
تا نه‌هیتته هه‌لکیشان نه‌شیت ئالفی
بخۆت.
هژی‌ر (Hejîr): زیره‌ک - هشیار -
لایق، هیژا. هه‌روه‌سا (ه‌جیر و
خجیر) ژێ لکارن.
هست (Hest): هه‌بوون (وجود) -

جوانکارییین ژنکا کو د که‌فن دا ژ
هه‌فت تش‌تان پیک ده‌اتن،
وه‌کی: (سۆراف، سپیاف، خه‌نا،
کلی چاقا و.....هتد).
ه‌ریم‌ن (Herîmen): کورتکریا
په‌یقا (اه‌ریم‌ن): ئه‌ه‌ریم‌ه‌ن.
ه‌رین (Hurîn): ده‌نگین ترسناک،
ده‌نگی گیانه‌وه‌رین درنده.
هزار (Hezar): بلب، هزار - هژمارا
هزار (۱۰۰۰).
هزارپا (Hezarpa): زی‌زیشه.
هزارتابه (Hezartabe): درکه‌یه ژ
هه‌تاقی، رۆژ.
هزارچشمه (Hezar çêsmê):
سه‌ره‌تان، په‌نجه‌شیر، ئیشا پیس -
قونیر.
هزاردستان (Hezardestan):
بلبل، هزار.
هزارمیخ (Hezar mîx): درکه‌یه ژ
جلکین زفر و جلکێ ده‌رویشا کو
جه‌ی دربار و پنیا زی‌ده‌ لسه‌ر
هه‌بت - درکه‌یه ژ ئه‌سمانی پر
ستیر.
هزاره (Hezare): هزاره (هزارا ئیکێ
و هزارا دووی و.....هتد) - هزاره‌مین
- ری و ره‌سمین کو ب هه‌لکه‌فتا

موجود).

هسته (Hestê): بهرکێ فیقیین

وهکی مژمژه و خوڤ و حولیک

و.....هتد - پارچا ناوهندی یا

ئه تومج - د زاراوی فیزیۆلۆژی دا

تشتهکی خپ و گروفره کو دکهفته د

ناڤ سیتوپلاسمی دا.

هسر (Heser): قهراسه، بهستی.

هسک (Hesek): ملهتیب.

هشپلک (Hus̄pulek): فیتی

(دهنگی فیتیا).

هشت (Hešt): هژمار ههشت (۸).

هشتاد (Heštad): هژمار

ههشتی (۸۰).

هشتصد (Heštsed): هژمار

ههشسه (۸۰۰).

هشتم (Heštum): ههشتم، تشتی

کو کهفتبیهته د پله یا ههشتی دا.

هشتن (Hêšten): هیلان.

هشدار (Hušdar): په یقا هوشداریی

یه، ههروهکی دیبژن: ئاگه هداریه،

هشیار به.

هشنگ (Heşeng): بی سه روچاڤ،

بیخیر، پوچ.

هشوار (Huşvar): هشدار، هشیار.

هشومند (Huşûmend): ژیر،

عاقل، هوشیار، هوشمه‌ند.

ههروهسا (هوشیار، هشیوار،

هوشمند و باهوش) ژی لکارن.

هفت (Heft): هژمار ههفت (۷).

هفت آباء (Heft aba'i): درک‌یه ژ

ههفت ئه‌سمانا. ههروهسا ناڤیین

(هفت اورنگ، هفت ایوان، هفت

بام، هفت بناء، هفت بنیان، هفت

پرگار، هفت پوست، هفت خضراء،

هفت سقف، هفت طارم و هفت

طبق) ژی لکارن.

هفتاد (Heftad): هژمار

ههفتی (۷۰).

هفت تیر (Heft tîr): ده‌بانجا کو

ههفت گوللا دخۆت.

هفت جوش (Heft cûş): ئاسنه‌کی

گه‌له‌ک ره‌قه کو ژ تیکه‌له‌کرنا

ههفت که‌ره‌ستین دی یین ئاسنی

پیک دهیت. (طالیقون) ژی

لکاره - درک‌یه ژ مرۆڤی ب

تاڤهت و ته‌حه‌مل.

هفت سین (Heft sîn): سوفره‌که کو

لدهمی نوی بوونا سالی دهیتته

دانان و ههفت ره‌نگه خوارده‌مه‌نیا

لسهر دادن ب مه‌رجه‌کی کو تپیا

ده‌ست‌پیکێ یا ههر ههفت

هگرز (Hegêrz): هه‌رگیز، چو دهمه‌کی، نه‌به‌د.

هلا (Hela): په‌یښا گازی‌کرنی به (ئه‌ی، یا) - په‌یښا ته‌نبیه کرنی به (نه‌ی).

هلاشم (Helašem): هه‌ر تشته‌کی نه‌باش و کریت و بی‌خیر. (له‌اشم) ژمی لکاره.

هلاکت (Helaket): ئەف په‌یښه ژ په‌یښا (هلاک) یا عه‌ره‌بی هاتیه چی‌کرن و د زمانی عه‌ره‌بی بخوه دا نینه، ئانکو: پو‌یچ بوون، نه‌مان، هیلاک بوون.

هلالوش (Helalûş): فتنه، شورش و سه‌ره‌لدان.

ه‌لک (Hulek): ئالافه‌کی مینا سینی‌کا ترازیی یه‌کو د مه‌نجه‌نیقی دا بکار هاتیه و به‌ر دکر نه د نیښا وی «ه‌لک» ی دا و ده‌اقیتنه نه‌یاری.

ه‌لو (Hulû): خوځ.

ه‌له (Hele): بن‌پړه: (ه‌لا).

ه‌له (Hêlê): به‌یله، ژمی بگه‌ره‌ه، ده‌ست ژمی به‌رده.

ه‌لیدن (Hêlîden): هیلان، ده‌ست ژمی به‌ردان.

خواردمه‌نیان ب پیتا (س) ده‌ست پی‌بکه‌ت؛ وه‌کی: (سیر، سرکه، سیب، سماق، سمنو، سنجد، سبزی) و خوه ب وی چه‌نده دلخوه‌ش دکن کو دی بقی چه‌ندی سلامه‌تی و خوه‌شبه‌ختی قه‌ست که‌تی. بو‌زانین به‌ری ئیسلامی لشوینا تیپا (س)، تیپا (ش) لکار بوو، لی ژ به‌ر بیر و باوه‌رین ئیسلامه‌تی و هه‌رام‌بوونا (شه‌راب) ی د ئولی ئیسلامی دا، سوفرا هه‌فت شین گوهارتن ب سوفرا هه‌فت سین، داکو (شه‌راب) لسه‌ر سوفری نه‌هیته دانان.

هفت‌صد (Heftsed): هژمارا هه‌فتسه‌د (۷۰۰).

هفته (Heftê): هه‌فتی (اسبوع) - هه‌فتیک.

هفده (Hefde): هژمار هه‌فده (۱۷).

هه‌فه‌ف (Hefhef): هه‌فه‌ف (ده‌نگی سه‌ی).

ه‌کچه (Hukçe): ئیسک.

ه‌کک (Hukek): ئیسک.

ه‌کل (Hukel): کفارک.

ه‌که‌ک (Hukhuk): ئیسک - کزگریوک.

- هم (Hem):** ههڅ؛ پيشگره که و و اتايين (وهکهي، ههکاری و شريکاتیی) ددهت، وهکی: (همسايه: جيران، همکار: ههکار، همراه: ههڅړی، همدم: ههڅدم، ههڅال) - وهک پيشگر دگهل هندهک په يڅين عهريبی ژي دهيت؛ وهکی: (همسفر، همصورت و..... هتد) - هم، وهکی: (هم تهڅه و هم ژي تهڅي دي) - ژي، وهکی: (تهو ژي هات).
- هما (Huma):** هوما، فرندهکی چيفانوکي يه.
- همار (Hemar):** نامار - هژمار - حيساب.
- همال (Hemal):** ههڅتا، ههڅال - وهکی، مينا.
- همانند (Hemanend):** وهکهيڅ - وهکی، ههروهي.
- همايون (Humayûn):** پيروژ، مبارهک - ناڅي ټيک ژ ناوازين موزيکا ئيراني يه.
- همباز (Hembaz):** ههڅال، شريک، ههڅتا.
- همبازی (Hembazî):** کهسي کو دگهل کهسهکي دي ياريا بکهت.
- هم بالا (Hem bala):** تهمهت ههڅ، ټيک بهژن، هندي ټيک.
- همباور (Hembaver):** ههڅبير، ههڅ باوهر.
- هم بند (Hem bend):** پيڅکه گريډاي.
- همتا (Hemta):** ههڅتا، ههڅال، شريک - وهکی، مينا - ههڅزين - بهرا بهر، ټيکسان.
- همچنان (Hemçunan):** ههروها - وهکی وي.
- همچنين (Hemçunîn):** ههروها - وهکی څي.
- همچو (Hemço):** وهکی، مينا، شتي.
- همگی (Hemêgî):** ب ههڅره، تهڅايي.
- هملخت (Hemlext):** پيلاڅ.
- هموار (Hemvar):** راست (تهردی راست).
- همواره (Hemvarê):** ههردم، بهردهوام - لدويڅيک. ههروها په يڅين (همار، هماره، همارا، هاموار و هامواره) ژي لکارن.
- همه (Hemê):** ههمي، تهڅايي.
- همه‌دان (Hemêdan):** ههمي تشت

کاره کی بهرچاښ.	زان، زږده ټاگه هدار.
هنرپر داز (Hunerperdaz): هونه رمه ند.	همی (Hemî): ټه څه - هه رهوسا - هه ردهم، هه میښه - هه گهر لسه ری کاری رابردو بهیت، ټه و نیشانه ژ به رده و امیا کاری، وه کی: (همی رفت: دچو. همی گفت: دگوت.) - هه وروسا لسه ری کاری نهو و کاری فه رمان ژی دهیت، وه کی: (همی رود: یی دچت. همی رو: هه په.)
هنرپیشه (Hunerpişê): هونه رمه ند (هونه رمه ندی شپوه کاری و موزیکی و شانو و سینه مایی).	همیان (Hemyan): هنبان، کیسی پارا.
هنرمند (Hunermend): هونه رمه ند. هه وروسا (هنرور، هنرپرور، باهنر، هنری) ژی لکارن. هنگ (Heng): زاخ، هیژ - قه در، قیمه ت، بها (بو مروځی خودان قه در و قیمه ت و بها دهیته گوټن) - دهسته ک، گرډپ - ملله ت - هوژ - سوپا.	همیشه (Hemîşê): هه ردهم، هه میښه.
هنګار (Hengar): له ذاتی، توند و سرتی.	هناینده (Henayendê): کارتیګه ر (مؤثر).
هنگام (He- êngam): دهه، وهخت، زهمان.	هناییدن (Henayîden): کارتیګرن.
هنگامه (Hengame): هنگامه، دهنگودور - وهخت، زهمان، دهه.	هنجار (Hencar): ری، ریبار - ری و رهسم - ریګا راست، جادده - تهرز و شپواز - شه نگسته.
هنگفت (Henguft): مهزن، گر، ب که لهخ - زږده، گه لهک، مشه.	هنجام (Hencam): ته مبهل، که دوه ر، که سلان.
هنوز (Henûz): هیښتا، هه تا نوکه. هه وروسا په یقین (نوز، هنیز، هنی) ژی لکارن.	هنجیدن (Hencîden): کیښانه دهر.
هواپیما (Hevapêyma): فرځکه،	هند (Hend): بنیره: (هنجار). هندوانه (Hênduvane): وه کی هندی یا - زه بهش، شتی. هنر (Huner): هونه ر - پیښه -

باله‌فر، ته‌یاره.	(هوشمند).
هوار (Hevar): هه‌رفته، کاقل.	هوشیدر (Huşîder): ئیکه ژ ناڤین
هوارى (Hevarî): خیشه‌تا مه‌زن.	خودایی بچ هه‌قتا.
هوازی (Hevazî): هه‌ر زینده‌وه‌رئ کو	هولناک (Holnak): ترسناک، ب
ب هه‌وای بژیت - ژ نشکه‌کیشه.	سه‌هم.
هوبه (Hûbe): مل، شان.	هوله (Holê-e): خاولی.
هوتن (Hûten): خوه‌ش قه‌د و	هولی (Holî): جانی هه‌سپچ کو
قامه‌ت، به‌ژن و بال ده‌لال.	هیشتا نه‌هاتبیته زین کرن - ئیک
هود (Hûd): جو‌هی (یهودی) -	ژ جه‌ژنین هندی یا کول ده‌سپچکا
تۆبه‌که‌ر - ناڤی پیغه‌مبه‌ره‌کی یه -	وه‌رزئ بهاری ده‌یتته‌کرن.
پویش و په‌له‌خئ کو ئاگر پی به‌یتته	هرو (Hevû): هه‌وی (دو ژن کو ب
هلکرن - قه‌میای.	می‌ره‌کی بن، هه‌ردو ژن دینه
هودر (Hûder): کریت و بیخیر.	هه‌وین هه‌قدو). هه‌روه‌سا ناڤین
هوده (Hûde): سود، مفا، قازانج -	(بناغ، بناج، بنانج، بنانچه، بنج،
راست، دروست.	هم‌شوی، آسنی، آموسنی و
هور (Hûr): خو‌ر، تاف، هه‌تاف.	وشنی) ژئ لکارن.
هه‌روه‌سا (خور، خورشید،	هوی (Hoy): هو‌ی (په‌یقا هشداردان
هوررخش، هورشید) ژئ لکارن -	و ترساندن و مخابینی یه) - ترس،
شه‌نس، به‌خت.	سه‌هم - بیهن، نه‌فه‌س - ئاخینک.
هورمزد (Hormezd): ئاهورامه‌زدا.	هویج (Hevîç): گیزهر.
هوش (Hûş): هش، عه‌قل، هه‌ست -	هويد (Hevîd): پارچه‌کا ته‌حتی یه
زیره‌کی، چه‌له‌نگی - گیان، جان -	کو لدۆرماندۆری پشتا حیشتري
مرن، مه‌رگ.	ده‌یتته‌دانان - زینا کو ژ ته‌حتی
هوشمند (Hûşmend): هشیار،	هاتبیته چیکرن.
زیره‌ک، ژیر، عاقل.	هويدا (Huveyda): په‌یدا،
هشیار (Huşyar): بنی‌په:	ئه‌شکه‌را، خویا.